

José Saramago

Toate numele

Cunoști numele pe care ți l-au dat,
nu cunoști numele pe care-l ai.
Cartea Evidențelor

Deasupra tocului ușii se află o placă metalică lungă și îngustă, acoperită cu smalt. Pe fondul alb, literele negre spun Arhiva Generală a Stării Civile. Smaltul e plesnit și spart pe alocuri. Ușa e veche, ultimul strat de vopsea cafenie a început să se cojească, vinele lemnului, vizibile, amintesc de o piele zbârcită. Fațada are cinci ferestre. De cum pășești peste prag, simți mirosul de hârtie veche. Nu trece bineînțeles nici o zi fără să intre noi hârtii în Arhivă, ale persoanelor de sex masculin și de sex feminin care se nasc afară, însă mirosul n-apucă niciodată să se schimbe, în primul rând pentru că, de îndată ce iese din fabrică, soarta oricărei hârtii este să înceapă să se învechească, iar în al doilea rând pentru că, mai frecvent pe hârtia veche, dar de multe ori și pe hârtia nouă, nu trece o zi fără să fie scrise cauze de decese, cu respectivele date și locuri, fiecare contribuind cu propriul miros, nu întotdeauna supărător pentru mucoasele olfactive, așa cum o demonstrează anumite efluvii aromatice care, din când în când, plutesc, aproape imperceptibile, prin atmosfera Arhivei Generale și în care nările mai fine recunosc un parfum pe jumătate roză pe jumătate crizantemă.

În dosul ușii se ivește un paravan înalt, cu două canaturi de sticlă prin care se pătrunde în uriașa sală dreptunghiulară unde lucrează funcționarii, separați de public printr-un pupitru lung ce unește cei doi pereți laterali, cu excepția, la una din extremități, a unei tăblii rabatabile care permite trecerea spre interior. Dispoziția locurilor în sală respectă în mod firesc precedentele ierarhice, și fiind, cum era de așteptat, armonioasă din acest punct de vedere, la fel este și din punct de vedere geometric, ceea ce e o bună dovadă că nu există nici o contradicție ireconciliabilă între estetică și autoritate. Primul șir de mese, paralel cu pupitrul, este ocupat de opt registratori cărora le revine sarcina să răspundă cererilor publicului. În spatele lui, centrat în același mod în raport cu axa mediană care, pornind de la ușă, se pierde în depărtare, la hotarele obscure ale edificiului, se află alt șir, format din patru mese. Acesta aparține inspectorilor. Dincolo de ei se zăresc subșefii, iar aceștia sunt în număr de doi. În sfârșit, izolat, singur, așa cum se cuvine să fie, conservatorul, numit șef în relațiile cotidiene.

Distribuirea atribuțiilor pe ansamblul funcționarilor respectă o regulă simplă, aceea că membrii fiecărei categorii sunt datori să execute toată munca de care sunt capabili, în așa fel încât numai o minimă parte din ea să treacă în sarcina categoriei următoare. Asta înseamnă că registratorii sunt obligați să lucreze fără întrerupere de dimineața până seara, în timp ce inspectorii muncesc din când în când, subșefii numai foarte rar, iar conservatorul aproape niciodată. Continua agitație a celor opt din față, care ba se așază, ba se ridică, într-un du-te-vino continuu de la masă la pupitru, de la pupitru la fișiere, de la fișiere la arhivă, repetând fără odihnă acestea și alte secvențe și combinații în fața indiferenței superiorilor, atât a celor imediați cât și celor îndepărtați, este un factor indispensabil pentru a înțelege cum de au fost cu puțință abuzurile, abaterile și falsificările, întristător de ușor de înfăptuit, care constituie materia centrală a relatării de față.

Pentru a nu pierde firul conducător într-un subiect de o asemenea transcendență, se cuvine să aflăm mai întâi unde sunt instalate și cum

funcționează arhivele și fișierele. Sunt divizate, în mod structural și esențial, ori, dacă vrem să folosim cuvinte simple, în conformitate cu legea firii, în două mari secțiuni, cea a arhivelor și fișierelor celor morți și cea a fișierelor și arhivelor celor vii. Actele celor care nu mai sunt în viață se află mai mult sau mai puțin orânduite în partea din spate a edificiului, al cărui perete din fund, din pricina creșterii de nestăvilit a numărului de defuncți, trebuie din când în când dărâmat și reclădit câțiva metri mai încolo. Cum se va deduce cu ușurință, dificultățile de plasare a celor vii, deși îngrijorătoare, având în vedere că lume se naște tot timpul, sunt mult mai puțin presante și, până acum, au fost rezolvate în mod destul de satisfăcător, fie recurgându-se la compresia mecanică pe orizontală a dosarelor individuale puse pe rafturi, cazul arhivelor, fie prin utilizarea unor cartonașe fine și ultrafine, cazul fișierelor.

În pofida incomodei probleme menționate, pe care o reprezintă peretele din fund, merită toate laudele spiritul de prevedere al arhitecților istorici care au proiectat Arhiva Generală a Stării Civile, propunând și susținând, împotriva opiniilor conservatoare emise de anumite spirite înguste cu privirea întoarsă spre trecut, instalarea a cinci gigantice corpuri de rafturi care se înalță până la tavan în spatele funcționarilor, mai retras corpul din centru, care aproape atinge jilțul conservatorului, și foarte avansate extremitățile corpurilor laterale, până lângă pupitru, rămânând celelalte două, cum s-ar spune, la jumătate de drum. Considerate ciclopice și supraomenești de către toți observatorii, aceste construcții se întind în interiorul clădirii mai departe decât poate cuprinde privirea, aceasta și pentru că, de la un punct încolo, se instaurează întunericul, lămpile aprinzându-se numai când trebuie consultat un anumit dosar. Corpurile de rafturi mai apropiate sunt cele ce suportă greutatea celor vii. Morții, mai bine zis hârtiile lor, stau departe, mult spre interior, într-o dezordine mai mare decât ar trebui s-o permită respectul, de aceea regăsirea lor dă atâta bătaie de cap atunci când vreo rudă, vreun notar sau alt reprezentant al justiției vin la Arhiva Generală pentru a cere certificate sau copii după documente din alte vremi.

Dezorganizarea acestei părți a arhivei este provocată și agravată de faptul că tocmai decedații cei mai vechi sunt așezați cel mai aproape de aria denumită activă, în imediata vecinătate a celor vii, constituind, după inteligenta definiție a șefului Arhivei Generale, o povară de două ori moartă, dat fiind faptul că extrem de rar se întâmplă să întrebe de ei cineva, doar la mari intervale de timp se prezintă aici câte un excentric cercetător de amănunte istorice fără prea mare relevanță. Dacă nu se va hotărî într-o zi separarea celor morți de cei vii, clădind altundeva o nouă Arhivă pentru găzduirea exclusivă a defuncților, situația va rămâne fără soluție, așa cum s-a văzut când unuia dintre subșefi, într-un moment de proastă inspirație, i-a venit ideea să propună ca ordonarea arhivei morților să fie făcută în sens contrar, mai încolo cei îndepărtați în timp, mai încoace cei de dată recentă, cu scopul de a facilita, birocratice vorbe, accesul la defuncții contemporani, care, cum bine se știe, sunt autori de testamente, furnizori de moșteniri și, ca atare, previzibile obiecte de dispută și de contestații de pe când trupurile încă le sunt calde. Sarcastic, conservatorul a aprobat ideea, cu condiția ca cel care făcuse propunerea să-și ia chiar el sarcina să împingă spre străfundurile Arhivei, zi de zi, masa gigantică a dosarelor individuale ale morților trecutului, pentru ca, în spațiul astfel recuperat, să-și afle un loc proaspeții răposați. Vrând să-și facă uitată stupida și irealizabila idee, ca și pentru a-și distrage spiritul de la umilința încercată, subșeful n-a avut altă idee mai bună decât să le ceară funcționarilor să-i cedeze câte ceva din sarcinile lor, încălcând astfel, atât în sus cât și în jos, istorica pace a ierarhiei.

De la acest episod a crescut neglijența, a prosperat delăsarea, s-a accentuat incertitudinea, așa încât, într-o bună zi, în labirinticele catacombe ale arhivei morților, s-a pierdut un cercetător, care, la câteva luni după absurda propunere, se prezentase în Arhiva Generală pentru a efectua niște investigații heraldice ce-i fuseseră comandate. A fost descoperit, aproape printr-o minune,

abia după o săptămână, flămând, însetat, epuizat, delirant, încă în viață doar grație disperatului expedient de a îngurgita enorme cantități de hârtie veche care, netrebuind mestecată pentru că se destrăma în gură, nu zăbovea în stomac, nici nu-l alimenta. Șeful Arhivei Generale, care deja ceruse să-i fie aduse pe birou fișa și dosarul imprudentului istoric pentru a-l înscrie în catalogul morților, se hotărî să treacă cu vederea aceste pagube, atribuite oficial șobolanilor, emitând apoi un ordin de serviciu care stipula, amenințând, în caz de contravenție, cu amendă și reținere din salariu, obligația de a utiliza firul Ariadnei pentru toți cei care aveau treabă în arhiva morților.

Totuși, ar fi nedrept să nu ne aducem aminte și de dificultățile celor vii. E absolut sigur și prea bine știut că moartea, fie dintr-o incompetență originară, fie dintr-o rea-credință dobândită prin experiență, nu-și alege victimele în funcție de durata vieților pe care le-au trăit, de altfel un comportament, o spunem între paranteze, care, dacă ne încredem în cuvintele nenumăratelor autorități filosofice și religioase care s-au pronunțat în această privință, a ajuns să producă în ființa umană, ca reflex, pe căi diferite și uneori contradictorii, efectul paradoxal de sublimare intelectuală a spaimei firești de a muri. Însă, și acum ajungem la ce ne interesează, acuzația care nu-i va putea fi nicicând adusă morții este că ar fi lăsat pe termen nedefinit în lume câte un bătrân uitat, numai pentru ca el să îmbătrânească din ce în ce mai tare, fără vreun merit sau alt motiv vizibil. Știm de mult că oricât ar dura bătrâni, până la urmă ceasul le sună întotdeauna.

Nu trece o zi fără ca funcționarii să nu fie nevoiți să scoată dosare din rafturile celor vii pentru a le muta în depozitul din fund, nu trece o zi în care să nu fie nevoiți să-i mute mai sus pe cei care rămân, deși uneori, dintr-un capriciu ironic al enigmaticului destin, numai până în ziua următoare. În acord cu așa-numita ordine naturală a lucrurilor, dacă ai ajuns pe raftul cel mai de sus înseamnă că norocul e deja obosit, că nu mai ai mult de mers. Vârful stelajului reprezintă, în toate sensurile, începutul căderii. Se întâmplă totuși ca unele dosare să reziste, nu se știe din ce motiv, pe marginea extremă a golului, insensibile la ultimul vertij, ani și ani peste ce s-a convenit ca fiind durata recomandabilă a unei existențe umane. La început, aceste dosare trezesc curiozitatea profesională a funcționarilor, dar curând încep să stârnească nervozități, ca și cum neobrăzata obstinație a longevivilor le-ar diminua, le-ar înghiți, le-ar devora propriile perspective de viață. Nu se înșală de tot superstițioșii, dacă ținem seama de numeroasele cazuri de funcționari din toate categoriile, ale căror dosare au trebuit scoase prematur din arhiva celor vii, în timp ce hârtiile exterioare ale încăpățânaților supraviețuitori se îngălbeneau tot mai mult, devenind pete întunecate și inestetice la capătul rafturilor, scandalizând privirile publicului. Și atunci șeful Arhivei Generale îi spune unuia dintre funcționari, Domnule José, schimbați-mi copertile alea.

Pe lângă prenumele José, domnul José are și nume de familie, dintre cele mai obișnuite, fără extravagante onomastice, unul dinspre tată, altul dinspre mamă, așa cum se cuvine, transmise legitim, cum am putea să ne convingem verificând registrul nașterilor existent în Arhivă, dacă substanța cazului ar justifica interesul și dacă rezultatul verificării ar compensa efortul de a confirma ce știm deja. Cu toate acestea, dintr-un motiv necunoscut, poate chiar din pricina lipsei de însemnătate a personajului, când domnul José este întrebat cum se numește, sau când circumstanțele îi cer să se prezinte, Sunt Cutare, niciodată nu i-a adus vreun folos enunțarea completă a numelui, din moment ce interlocutorii nu păstrează în memorie decât primul cuvânt, José, căruia apoi i se adaugă sau nu, în funcție de gradul de încredere sau de curtoazie, politețea sau familiaritatea formulei de adresare.

Căci, e cazul s-o spunem, adresarea cu domnul nu are valoarea pe care în principiu pare s-o promită, cel puțin nu aici, în Arhiva Generală, unde faptul că toți se tratează în acest mod, de la conservator până la ultimul angajat dintre

funcționarii de rând, nu are întotdeauna aceeași semnificație în practica relațiilor ierarhice, putându-se chiar observa, în modul de a articula rapida vorbă și în funcție de diversele eșaloane ale autorității sau de dispozițiile de moment, modulații atât de variate cum sunt condescendența sau iritarea sau ironia sau disprețul sau umilința sau lingușirea, ceea ce arată limpede cât de vaste pot fi posibilitățile expresive conținute de două rapide emisii verbale care, la prima vedere, astfel alăturate, par a spune un singur lucru. Cu cele două silabe din José, și cu cele din domnul, când acestea preced numele, se întâmplă cam același lucru. În ele va fi oricând posibil să deslușim, când cineva i se adresează sus-numitului, în Arhivă sau în afara ei, un ton de dispreț, sau de ironie sau de iritare, sau de condescendență. Celelalte tonuri, de umilință și de lingușire, plăcute și melodioase, n-au răsunat niciodată în urechile registratorului José, căci ele nu-și au locul pe scara cromatică a sentimentelor ce-i sunt îndeobște arătate. Trebuie să precizăm, totuși, că unele dintre aceste sentimente sunt mult mai complexe decât cele enumerate mai sus, dintr-un anumit punct de vedere primare și evidente, turnate într-o singură piesă. Când, bunăoară, conservatorul a dat ordinul, Domnule José, schimbați-mi copertile alea, un auz atent și antrenat ar fi recunoscut în glasul acestuia ceea ce s-ar putea clasifica, păstrând toate rezervele asupra evidentei contradicții dintre termeni, drept o indiferență autoritară, adică o putere atât de sigură de sine încât nu numai că arăta că ignoră persoana căreia i se adresa, nearuncându-i nici măcar o privire, ci și dădea imediat de înțeles că, după aceea, nu se va coborî să verifice dacă ordinul a fost sau nu îndeplinit.

Pentru a ajunge la rafturile superioare, acolo sus, aproape atingând tavanul, domnul José trebuia să folosească o scară foarte înaltă, și cum, spre nenorocul lui, suferea de acel supărător dezechilibru nervos pe care obișnuim să-l numim atracția abisului, nu-i rămânea altă soluție, pentru a nu se prăvăli ca un sac pe pardoseală, decât să se lege de trepte cu o curea solidă. Dedesubt, nici unuia dintre colegii din aceeași categorie, de superiori nici nu merită să vorbim, nu-i trecea prin minte să-și ridice privirea să vadă dacă lucrurile merg bine. Prefăcându-se că e de la sine înțeles că domnul José se descurcă, nu făceau decât să-și justifice indiferența. La început, un început situat cu multe secole în urmă, funcționarii locuiau în Arhiva Generală. Nu chiar în interiorul ei, în promiscuitate corporativă, ci în niște locuințe sobre și rustice, clădite în afară, de-a lungul pereților laterali, ca niște mici capele șubrede, agățându-se de corpul solid al catedralei.

Casele dispuneau de două uși, ușa obișnuită, care dădea spre stradă, și o ușă complementară, discretă, aproape invizibilă, care comunica cu marele naos al arhivelor, fapt care, la vremea respectivă și mulți ani după aceea, a fost socotit deosebit de prielnic bunei funcționări a serviciilor, căci funcționarii nu erau nevoiți să-și piardă timpul cu deplasările prin oraș, nici nu puteau invoca traficul ca scuză când soseau cu întârziere la semnarea condicii de prezență. În afara acestor avantaje logistice, era și cum nu se poate mai simplu să fie trimisă inspecția pentru a verifica dacă spuneau adevărul când anunțau că sunt bolnavi. Din păcate, o modificare a criteriilor municipale privind ordonarea urbanistică a cartierului unde era situată Arhiva Generală a impus dărâmarea interesantelor căsuțe, cu excepția uneia, pe care autoritățile competente s-au hotărât s-o salveze ca document arhitectonic al unei epoci și ca amintire a unui sistem de relații de serviciu care, oricât i-ar deranja pe ușuraticii critici ai modernității, își avea părțile lui bune. În această casă locuiește domnul José. Nu dinadins, nu l-au ales pe el pentru a fi depozitarul rezidual al unui timp trecut, s-a întâmplat așa numai din pricina situării locuinței sale, aflată într-un colț ce nu dăuna noii alinieri, deci n-a fost vorba de pedeapsă sau răsplată, domnul José nu merita nici una, nici alta, și-a putut doar permite să locuiască mai departe în casă, atât. Oricum, ca semn că timpurile se schimbaseră și pentru a evita o situație ce putea fi ușor interpretată ca un privilegiu, ușa de comunicare

cu Arhiva a fost condamnată, adică domnului José i s-a ordonat s-o închidă cu cheia și a fost anunțat că nu mai avea voie să treacă pe acolo. Acesta e motivul pentru care domnul José e nevoit să intre și să iasă în fiecare zi pe poarta cea mare a Arhivei Generale, ca oricare altul, chiar dacă peste oraș s-ar abate cea mai dezlănțuită furtună. Trebuie totuși să spunem că spiritul său metodic se simte ușurat supunându-se unui principiu de egalitate, chiar dacă îi e defavorabil, ca în cazul de față, deși, la drept vorbind, ar prefera să nu fie întotdeauna el cel care trebuie să urce pe scară pentru a schimba copertile dosarelor vechi, mai ales că suferă de panica înălțimilor, cum am mai spus. Domnul José are lăudabila pudoare a celor care nu se plâng în stânga și în dreapta de pătimirile lor nervoase și psihologice, autentice ori închipuite și, cel mai probabil, nu le-a pomenit niciodată colegilor de chinul pe care-l îndură, în caz contrar, aceștia l-ar urmări neliniștiți tot timpul cât stă sus, pe scară, de teamă că, în ciuda asigurării curelei, se va rostogoli de pe trepte, prăvălindu-se peste capetele lor. Când domnul José revine în sfârșit pe pământ, încă pe jumătate amețit, ascunzându-și cât poate de bine ultimele buimăceli ale vertijului, ceilalți funcționari, atât egali săi cât și superiorii, nu bănuiesc deloc în ce pericol s-au aflat.

A venit acum momentul să explicăm că, în ciuda faptului că trebuie să facă tot ocolul de care am vorbit pentru a intra în Arhiva Generală și pentru a se întoarce acasă, condamnarea ușii nu i-a adus domnului José decât satisfacție și ușurare. Nu era el omul care să primească vizitele colegilor în pauza de prânz și, dacă vreodată căzuse la pat, se înfățișase din proprie inițiativă în Arhivă, prezentându-se subșefului de care depindea, pentru a nu se isca îndoieli privind onoarea sa de funcționar și pentru a nu i se trimită la căpătâi controlul sanitar. O dată cu interdicția de a folosi ușa, se redusese și mai mult probabilitatea unei intruziuni neașteptate în intimitatea sa domestică, bunăoară, în momentul când, din întâmplare, ar fi lăsat la vedere pe masă ceea ce cu atâta efort alcătuiască de un șir lung de ani, și anume importanta sa colecție de informații despre compatrioți, care, din diverse motive, atât bune cât și rele, ajunseseră faimoși. Străinii, indiferent de dimensiunea celebrității lor, nu-l interesau, actele lor erau strânse în arhive îndepărtate, dacă același nume l-or fi purtând și acolo, și fuseseră scrise în limbi pe care nu s-ar pricepe să le descifreze, aprobate de legi pe care nu le cunoaște, chiar dacă s-ar urca pe scara cea mai înaltă n-ar izbuti să ajungă la ele.

Oameni de felul domnului José se găsesc pretutindeni, își ocupă viața sau timpul despre care-și închipuie că le prisosește din viață strângând timbre, monede, medalii, glastre, cărți poștale, cutii de chibrituri, cărți, ceasuri, tricouri sportive, autografe, pietre, figurine de lut, cutii goale de răcoritoare, îngerași, cactuși, programe de operă, brichete, stilouri, bufnițe, cutii muzicale, sticle, bonsai, picturi, câni, pipe, obeliscuri de cristal, rațe de porțelan, jucării vechi, măști de carnaval, motivul e probabil ceva ce s-ar putea numi angoasă metafizică, poate că nu pot îndura ideea haosului ca stăpân unic al universului și, de aceea, cu slabele lor forțe și fără vreun ajutor divin, se străduiesc să pună ceva ordine în lume și, pentru scurt timp, chiar izbutesc, însă numai atâta vreme cât își pot apăra colecția, fiindcă atunci când vine ziua ca ea să se risipească, iar această zi vine întotdeauna, fie prin moartea, fie prin plictiseala colecționarului, totul revine la început, totul se încâlcește la loc.

Acum, fiind această manie a domnului José dintre cele mai evident inocente, este de neînțeles de ce își ia el atâtea măsuri de precauție pentru ca nimeni să nu poată bănuși că face colecții de tăieturi din ziare și reviste cu imagini și știri despre oameni celebri, fără nici un alt motiv decât că sunt celebri, căci îi este indiferent că e vorba de politicieni sau de generali, de actori sau de arhitecți, de muzicieni sau de jucători de fotbal, de cicliști sau de scriitori, de traficanți sau de balerine, de asasini sau de bancheri, de escroci sau de regine ale frumuseții. N-avusese întotdeauna acest comportament secret. E

adevărat că niciodată n-a vrut să vorbească de ocupația sa puținilor colegi în care avea o oarecare încredere, dar asta din pricina firii sale rezervate, și nu din cauza vreunei temeri conștiente că l-ar fi putut lua peste picior. Preocuparea de a-și apăra cu atâta grijă intimitatea s-a manifestat numai după demolarea caselor unde trăiseră funcționarii Arhivei Generale sau, pentru a fi mai exacti, după ce fusese anunțat că nu mai putea să utilizeze ușa de comunicare. S-ar putea să fi fost vorba numai de o coincidență accidentală, așa cum sunt multe, pentru că nu se vede ce relație imediată sau apropiată ar putea exista între acest fapt și o nevoie atât de subită de secret, însă e bine știut că spiritul uman, de multe ori, ia hotărâri ale căror cauze se vedește că nu le cunoaște, fiind de presupus că a ajuns la ele după ce a parcurs drumurile minții cu o asemenea viteză încât nu izbutește apoi să le mai recunoască și cu atât mai puțin să le regăsească. Că așa vor fi stând lucrurile sau nu, că aceasta ori alta ar fi explicația, într-o noapte, la o oră târzie, aflându-se acasă și lucrând liniștit la actualizarea documentelor unui episcop, domnul José a fost străfulgerat de revelația că viața sa urma să se transforme.

Este foarte posibil ca o percepție subită mai acută a prezenței Arhivei Generale de cealaltă parte a grosului perete, imensele rafturi grele de vii și de morți, micuța lampă palidă, atârnată de tavan deasupra mesei conservatorului, obscuritatea abisală care domnea în adâncurile naosului, singurătatea, tăcerea, este posibil ca toate acestea, într-o clipă, pe perplexele drumuri mentale deja evocate, să-l fi făcut să înțeleagă că ceva fundamental lipsea colecțiilor sale, și anume, originea, rădăcina, proveniența, cu alte cuvinte, certificatul de naștere al oamenilor faimoși, a căror viață publică își pusese în minte s-o reconstituie, compilând-o din tăieturi de ziare. Nu știa, de exemplu, cum se numeau părinții episcopului, nici cine fuseseră nașii care asistaseră la botez, nici unde se născuse cu precizie, pe ce stradă, în ce clădire, iar cât privește data nașterii, dacă întâmplător aceasta figura în vreun articol decupat, numai înregistrarea oficială din Arhivă putea evident să merite crezare, și niciodată o informație întâmplătoare, pescuită din presă, cine știe cât de exactă, s-ar putea ca ziaristul să fi auzit sau să fi copiat greșit, corectorul s-ar putea să fi corectat pe dos, n-ar fi prima dată când în istoria semnelui deleatur se întâmplă una ca asta. Soluția era la îndemână. Neclintita convingere a șefului Arhivei Generale privind greutatea absolută a autorității sale, certitudinea că orice ordin îi ieșea din gură va fi îndeplinit cu maxim scrupul și maximă rigoare, fără riscul vreunor capricioase urmări ori arbitrare derivații din partea subalternului ce l-a primit, au fost motivele pentru care cheia ușii de comunicare rămăsese în posesia domnului José. Care nu s-ar fi gândit niciodată s-o folosească, care niciodată nu s-ar fi hotărât s-o scoată din sertarul unde o pusese, dacă n-ar fi ajuns la concluzia că eforturile sale de biograf voluntar vor fi, în mod obiectiv, aproape inutile fără o probă documentară, sau fără copia ei fidelă, a existenței, nu numai reale, ci și oficiale, a persoanelor de a căror biografie se ocupa.

Imaginați-vă acum, dacă se poate, starea de nervi, surescitarea cu care domnul José a deschis pentru prima dată ușa interzisă, fiorul care l-a făcut să se oprească la intrare de parcă ar fi pășit peste pragul unei încăperi unde era înmormântat un zeu, a cărui putere, altminteri decât spune tradiția, nu și-ar fi avut obârșia în înviere ci în refuzul ei. Doar zeii morți sunt zei eterni. Umbrele înspăimântătoare ale stelajelor gemând de hârtii păreau că sparg tavanul nevăzut, urcând spre un cer negru, palida luminozitate deasupra biroului conservatorului era o îndepărtată și sufocată stea. Deși cunoștea bine teritoriul pe care urma să se deplaseze, domnul José înțelese, după ce-și recăpătase întrucâtva seninătatea, că va avea nevoie de lumină ca să nu se izbească de mobile, și mai ales ca să ajungă fără să piardă prea mult timp la documentele episcopului, mai întâi la fișă, apoi la dosarul personal. Avea o lanternă de mână în sertarul unde ținuse cheia. Se duse s-o caute, iar apoi, ca și cum faptul că purta o lumină i-ar fi născut în spirit un nou curaj, înaintă cu un pas aproape

hotărât printre mese, până la pupitrul sub care era instalat vastul fișier al celor vii. Găsi rapid fișa episcopului, raftul unde era arhivat dosarul respectiv nu se afla, spre norocul său, la o distanță mai mare decât o lungime de braț. Nu trebui așadar să recurgă la scară, se întrebă însă neliniștit ce se va face atunci când va fi nevoit să se cațere până la rafturile superioare, acolo unde începea cerul negru. Deschise dulapul cu imprimate, scoase unul de fiecare tip și se întoarse acasă, lăsând deschisă ușa de comunicare. Apoi se așeză și, cu mâna încă tremurând, începu să copieze pe imprimatele virgine datele de identificare ale episcopului, numele complet, fără a-i lipsi vreun nume sau vreo particulă, data și locul nașterii, numele părinților, numele nașilor, numele parohului care l-a botezat, numele funcționarului Arhivei Generale care l-a înregistrat, toate numele. Când ajunse la capătul scurtei sale strădanii era epuizat, îi transpiraseră palmele, simțea fiori în spinare, era perfect conștient că făptuise un păcat împotriva spiritului de corp al funcției publice, nimic nu te stoarce mai mult de puteri decât să trebuiască să lupți, nu cu propriul spirit, ci cu o abstracțiune. Băgându-și nasul în toate acele hârtii comisese o infracțiune, încălcase disciplina și etica, poate chiar legalitatea. Nu fiindcă informațiile ce figurau în ele ar fi fost confidențiale sau secrete, de fapt, nu erau, oricine s-ar fi putut prezenta la Arhivă ca să solicite copii sau certificate după documentele episcopului fără a trebui să explice motivele cererii și scopul căruia le erau destinate, ci fiindcă încălcase lanțul ierarhic, procedând fără ordinul necesar sau autorizația unui superior. Se gândi să-și corecteze fapta ilegală, făcând cale întoarsă, să rupă și să facă să dispară impertinentele copii, să-i înapoieze conservatorului cheia, Domnule șef, nu vreau să port vreo responsabilitate dacă va lipsi ceva din Arhivă, și, după aceea, să uite minutele, să le spunem sublime, pe care le trăise. Totuși, au fost mai puternice satisfacția și mândria de a fi ajuns să cunoască totul, acesta a fost cuvântul pe care l-a rostit, Totul, despre viața episcopului.

Aruncă o privire spre dulapul unde-și ținea cutiile cu colecțiile de tăieturi de ziare și zâmbi cu intim deliciu, gândindu-se la munca ce-l aștepta, expedițiile nocturne, colectarea ordonată a fișelor și dosarelor, copiile pe care le va scrie cu cea mai frumoasă caligrafie de care e în stare, se simțea atât de fericit încât nici măcar conștiința faptului că va fi nevoit să utilizeze scara nu reuși să-l descurajeze. Se întoarse în Arhivă și puse documentele episcopului înapoi, la locurile lor. Apoi, cu un sentiment de încredere în sine pe care nu-l mai simțise niciodată înainte, plimbă fasciculul lanternei de jur împrejur, ca și cum, în sfârșit, ar fi luat în posesie un lucru care dintotdeauna fusese al său, dar pe care numai acum îl putea recunoaște ca aparținându-i. Se opri o clipă pentru a privi biroul șefului, nimbă de lumina meschină care cobora de sus, da, asta trebuia să facă, să se așeze pe acest scaun, începând de azi el va fi adevăratul stăpân al arhivelor, doar el putea, dacă dorea, fiind obligat să-și petreacă aici zilele, tot aici să-și trăiască de bunăvoie și nopțile, soarele și luna rotindu-se neobosit în jurul Arhivei Generale a Stării Civile, lume și centru al lumii. Pentru a anunța că ceva a început, vorbim întotdeauna de prima zi, când prima noapte ar trebui să conteze, ea e condiția zilei, noaptea ar fi veșnică dacă n-ar exista noaptea.

Domnul José s-a așezat pe scaunul conservatorului și va sta aici până în zori, ascultând murmurul surd al hârtiilor celor vii în tăcerea compactă a hârtiilor moarte. Când luminile orașului s-au stins, iar cele cinci ferestre de deasupra porții s-au decupat ca o cenușă întunecată, se ridică de pe scaun și intră în casă, închizând în urma lui ușa de comunicare. Se spălă, se bărbieri, luă micul dejun, puse deoparte hârtiile episcopului, își puse cel mai bun costum, când se făcu ora ieși pe cealaltă ușa, dinspre stradă, ocoli edificiul și intră în Arhivă. Nici unul dintre colegi nu băgă de seamă cine sosise, răspunseră ca de obicei salutului, spunând, Bună ziua, domnule José, dar nu știau cu cine vorbesc.

Din fericire, oamenii faimoși nu sunt chiar așa de mulți. Deși folosind

criterii de selecție și de reprezentativitate atât de eclectice și de generoase cum s-a văzut că sunt cele ale domnului José, nu e ușor, mai ales când e vorba de o țară mică, să ajungi la o sumă rotundă de personaje cu adevărat celebre, fără să cazi în binecunoscutul laxism al antologiilor de tipul suta celor mai bune sonete de amor sau suta celor mai sfâșietoare elegii, unde suntem pe deplin îndreptățiți să bănuim că ultimii aleși n-au intrat decât pentru a rotunji suma. Considerată în globalitatea ei, colecția domnului José depășise suta cu mult, dar, pentru el, ca și pentru autorul antologiilor de elegii și sonete, suta reprezenta o frontieră, o limită, un nec plus ultra, sau, vorbind în termeni obișnuiți, era ca o sticlă de un litru care, oricât ne-am strădui, niciodată n-o să poată conține mai mult decât un litru de lichid. Acestui mod de a înțelege relativitatea faimei i s-ar potrivi, credem, calificativul de dinamic, de vreme ce colecția domnului José, în mod necesar divizată în două, adică, de o parte, suta celor mai faimoși, de cealaltă, cei care n-au ajuns așa departe, se află în constantă mișcare în acea zonă pe care am convenit s-o numim de frontieră. Faima este, vai nouă, o simplă adiere, care așa cum vine pleacă, e o roză a vânturilor ce se rotește când spre nord când spre sud, și așa cum ajunge câte unul să sară de la anonim la celebritate fără să priceapă de ce, la fel i se poate întâmpla nu rareori ca, după ce a fâlfâit din aripi în călduroasa aureolă publică, să ajungă să piară uitând ce nume poartă. Aplicând aceste triste adevăruri colecției domnului José, se înțelege că și aici există glorioase sușuri și dramatice prăbușiri, unul care a ieșit din grupul de supleanți și a intrat în grupul titularilor, altul care n-a mai încăput în sticlă și a trebuit să fie aruncat. Colecția domnului José seamănă mult cu viața.

Lucrând cu sârg, întârziind de multe ori în noapte, până în zori, cu previzibilele consecințe negative asupra indicilor de productivitate pe care trebuia să-i atingă în durata normală a programului zilnic, domnul José încheie în mai puțin de două săptămâni culegerea și transpunerea datelor de origine în dosarele individuale ale sutei celor mai faimoși din colecție. A trecut prin momente de indescriptibilă panică de fiecare dată când a trebuit să se cațere pe ultima treaptă a scării pentru a ajunge la rafturile superioare, unde, ca și cum nu i-ar fi fost de ajuns suferința ameteților, părea că toți păianjenii Arhivei Generale a Stării Civile se hotărâseră să-și țeară pânzele cele mai dense, prăfoase și învăluitoare care au atins vreodată un chip omenesc. Repulsia, sau, mai pe șleau vorbind, groaza, îl făcea să-și agite nebunește brațele pentru a îndepărta dezgustătoarea atingere, din fericire era prins ferm cu cureaua de treptele scării, dar de câteva ori a fost cât pe aci să se răstoarne cu scară cu tot, ridicând în cădere un nor de praf istoric, sub o ploaie triumfătoare de hârtii. Într-unul din acele momente de teroare îi veni chiar gândul nebunesc să se dezlege, acceptând riscul unei căderi în gol, asta se întâmplă când își închipui rușinea care pe veci îi va mânji numele și memoria dacă, de dimineață, ar fi apărut șeful și ar fi dat peste el, domnul José, între două rânduri de rafturi, mort, cu capul spart și creierii împrăștiați pe jos, ridicol atașat de scară cu o curea. Apoi se gândi că, dacă s-ar fi dezlegat, ar fi scăpat numai de ridicol, nu și de moarte, așa că la ce bun. Spre sfârșit, cu toate că acum era nevoit să lucreze aproape pe întuneric, reuși, luptându-se cu fricoasa natură cu care venise pe lume, să creeze și să perfecționeze o tehnică de localizare și de mânăuire a dosarelor care îi permitea să retragă în câteva secunde documentele de care avea nevoie. Prima dată când își adună suficient curaj pentru a renunța la centură se simți de parcă în foarte modestul său curriculum de registrator ar fi înscris o victorie nemuritoare. Se simțea frânt, nedormit, cu spasme în coșul pieptului, dar fericit cum nu-și amintea să mai fi fost vreodată în momentul în care celebritatea clasificată pe poziția o sută, acum identificată după toate regulile Arhivei Generale, își ocupă locul în cutia corespunzătoare. Atunci, domnul José își spuse că, după o strădanie atât de mare, i-ar prinde bine o pauză, și, cum week-end-ul începea a doua zi, se hotărî să amâne pentru luni

faza următoare a muncii, și anume, să dea un statut civil reglementar celor patruzeci și ceva de iluștri din linia a doua care stăteau în așteptare. Nici nu visa că era pe cale să i se întâmple ceva mult mai serios decât o simplă cădere de pe scară. Efectul căderii putea fi să i se sfârșească viața, ceea ce, fără îndoială, ar avea ceva importanță dintr-un punct de vedere statistic și personal, însă ce înseamnă asta, întrebăm noi, dacă, viața fiind aceeași din punct de vedere biologic, adică aceeași ființă, aceleași celule, aceleași trăsături, aceeași statură, același mod aparent de a privi, de a vedea și de a observa, și, fără ca statistica să fi putut să bage de seamă schimbarea, această viață a devenit altă viață, și alt om acest om.

I-a fost greu să suporte încetineala anormală cu care s-au târât cele două zile, sâmbăta și duminica i s-au părut eterne. Își omorî timpul decupând ziare și reviste, de câteva ori deschise ușa de comunicare pentru a contempla Arhiva Generală în toată maiestatea ei tăcută. Simțea că-i plăcea slujba mai mult ca niciodată, datorită ei putuse să pătrundă în intimitatea atâtor oameni vestiți, aflând anumite lucruri pe care unii se dădeau peste cap să le ascundă, ca, de exemplu, că nu li se cunoștea tatăl sau mama, sau că amândoi erau necunoscuți, era cazul unuia dintre ei, în timp ce alții afirmau că s-ar fi născut într-o capitală de provincie sau într-o reședință de district când, de fapt, veneau din câte un sătuc uitat de lume, aflat la o răscruce de drumuri cu rezonanță barbară, dacă nu cumva se trăgeau din vreun loc care duhnea a bălegar și grajd și care se putea foarte bine lipsi de un nume. Cu aceste gânduri, și cu altele cu un conținut sceptic similar, veni luni domnul José la serviciu, îndeajuns de restabilit după teribilele eforturi făcute și, în ciuda inevitabilei tensiuni nervoase provocată de vrere și temere în permanent conflict, decis să se confrunte în continuare cu alte excursii nocturne și alte temerare ascensiuni. Ziua, însă, se oțetî încă de dimineață.

Subșeful, în sarcina căruia cădea responsabilitatea economatului, se duse să-i comunice conservatorului că observase, în ultimele săptămâni, un consum de fișe și de coperti de dosare, care, chiar punând la socoteală media completărilor eronate admise de administrație, nu corespundea, consumul, numărului de nou-născuți înscrși în Arhivă. Conservatorul se interesă care fuseseră măsurile luate de subordonat pentru a descoperi motivele insolitei discordanțe și la ce alte măsuri se gândea pentru ca faptul să nu se mai repete. Discret, subșeful lămuri că deocamdată nu se gândise la nici una, nu-și permisesese să aibă vreo idee, și cu atât mai puțin să promoveze vreo inițiativă, înainte de a supune cazul considerației superiorului, ceea ce făcea în acest moment. Sec ca întotdeauna, conservatorul răspunse, L-ai supus, acum acționează, și să nu mai aud de acest subiect. Subșeful reveni la birou să gândească și, după un ceas, îi duse șefului ciorna unei comunicări interne, conform căreia dulapul cu imprimate va fi pe viitor închis cu cheia, pe care o va păstra tot timpul asupra sa, ca econom responsabil ce se află. Conservatorul scrise, Să se execute, subșeful încuie ostentativ dulapul ca toată lumea să observe schimbarea, iar domnul José, după prima spaimă, suspină de ușurare pentru că avusese timp să-și termine partea cea mai importantă a colecției. Încercă să-și aducă aminte câte fișe de rezervă mai avea acasă, poate douăsprezece, poate cincisprezece. Nu era moarte de om. Când se vor termina, le va copia pe foi de hârtie obișnuită pe cele treizeci care îi mai rămăseseră, deosebirile nu vor supăra decât estetica, Nu poți să le ai tot timpul pe toate, își spuse, consolându-se.

Ca ipotetic autor al pierderii imprimatelor, nu exista nici un motiv pentru ca el să fie bănuț înainte oricărui alt coleg din aceeași categorie, căci numai ei, funcționarii umili, completau fișele și copertile dosarelor, însă nervii fragili ai domnului José îl făcură să se teamă toată ziua că tresăririle conștiinței sale vinovate ar putea fi percepute și înregistrate din afară. Cu toate astea, ieși cu bine din interogatoriul la care a fost supus. Cu expresii ale chipului și ale vocii

pe care se strădui să le adapteze situației, declară că utilizează imprimarele cu maximă rigoare, în primul rând, pentru că era din fire scrupulos, dar, mai ales, pentru că avea conștiința, în toate împrejurările, că hârtia consumată în Arhiva Generală provenea din impozite publice, plătite de atâtea ori cu mari sacrificii de către contribuabili, și pe care el, ca funcționar conștiincios, avea datoria strictă să le respecte și să le fructifice. Atât ca fond cât și ca formă, declarația merse la inimă superiorilor, astfel că ceilalți colegi, chemați mai târziu, o repetară cu minime modificări de stil, însă ce a făcut să nu se observe că domnul José, din prima zi de lucru, cu mulți ani în urmă, și până azi, nu rostise niciodată atâtea vorbe una după alta a fost convingerea tacită și generalizată, inculcată personalului de-a lungul timpului de personalitatea aparte a șefului, că nimic în Arhivă, indiferent de ce s-ar fi întâmplat, nu putea fi contrar intereselor de serviciu. Dacă subșeful ar fi fost instruit în metodele iscoditoare ale psihologiei aplicate, mincinosul discurs al domnului José s-ar fi prăbușit cât ai clipi din ochi, ca un castel de cărți de joc, unde regelui de caro i-a fugit pământul de sub picioare, sau ca o persoană predispusă la amețeli, căreia îi zgâlțâim scara. Temându-se că o reflecție a posteriori a subșefului care se ocupase de anchetă l-ar fi făcut pe acesta să suspecteze că subordonatul se simțea cu musca pe căciulă, domnul José se hotărî, pentru a evita rele și mai mari, să rămână peste noapte acasă. Nu se va mișca din ungherul său, nu va intra în Arhivă nici dacă i s-ar promite șansa nemaiauzită de a descoperi documentul care a fost cel mai căutat de când e lumea lume, nici mai mult, nici mai puțin decât înregistrarea oficială a nașterii lui Dumnezeu. Înțeleptul e socotit înțelept după măsura prudenței cu care se mândrește, spune o vorbă, și, cu toate că e dezolant de imprecisă și de nedefinit, trebuie să recunoaștem în domnul José, în ciuda prostiilor pe care le comite de la o vreme încoace, existența unui soi de înțelepciune involuntară, dintre cele care par a-ți fi intrat în trup pe cale respiratorie sau pentru că te-a bătut soarele în cap, drept care sunt considerate nedemne de vreo laudă deosebită. Dacă acum prudența îi recomandă să se retragă, el, înțelept, o să-i urmeze sfatul. O săptămână sau două de suspendare a investigațiilor îl vor ajuta să șteargă orice urmă de teamă sau anxietate care i-ar fi rămas înscrisă pe chip.

După o masă frugală, domnul José se pomeni cu o seară întreagă înaintea lui, fără nimic de făcut. Vreme de încă o jumătate de oră reuși să-și distragă atenția, răsfoi câteva dintre viețile cele mai faimoase din colecție, o completă cu extrase recente, însă gândul nu-i era acolo, rățăcea prin bezna Arhivei ca un câine negru care adulmecase cel din urmă secret. Îi veni în minte că nu era nici o primejdie dacă utiliza fișele de rezervă, să tot fi fost trei sau patru, doar ca să-și umple timpul până la culcare, dormind liniștit după aceea. Prudența încerca să-l rețină, îl trăgea de mânecă, dar, așa cum știe toată lumea, sau ar trebui să știe, prudența nu e de folos decât când e vorba să păstrezi ce nu te mai interesează, ce rău poate să-i facă dacă deschide ușa, s-ar duce rapid să caute trei sau patru fișe, hai, cinci, că-i o cifră rotundă, dosarele le lasă pe altă dată, așa nu va fi nevoit să se cațere pe scară. Mai ales această idee îl făcu să se decidă. Luminându-și drumul cu lanterna în mâna tremurândă, pătrunse în caverna imensă a Arhivei și se apropie de fișier. Mai nervos decât se crezuse înainte, își întorcea capul într-o parte și-ntr-alta, de parcă s-ar fi simțit observat de mii de ochi deschiși în întunericul coridoarelor dintre rafturi. Încă nu-și revenise din șocul de dimineață. Atât de repede pe cât i-o îngăduiau degetele îngrozite, se apucă să deschidă și să închidă sertare, căutând la diversele litere ale alfabetului fișele de care avea nevoie, greși de câteva ori, până când, în sfârșit, reuși să-i adune pe primii cinci faimoși de rangul doi. Speriat acum de-a binelea, se întoarse în fugă acasă, cu inima bătându-i gata să-i sară din piept, ca un copil care s-a dus să fure dulceață din cămară, iar acolo i s-au repezit pe urme toți monștrii beznei. Le trânti ușa în nas și răsuci de două ori cheia în broască, nu voia să se gândească la faptul că, în aceeași noapte, trebuia să se

Întorcă în Arhivă ca să pună la loc blestematele de fișe. Încercând să se calmeze, se duse să bea o înghițitură din sticla de rachiu, păstrată pentru ocazii speciale, bune sau rele. Din pricina grabei și a lipsei de obișnuință, căci, în neînsemnata sa viață, chiar binele și răul au fost rarități, se înecă, tuși, tuși din nou, aproape sufocat, bietul registrator, strângând cinci fișe în mână, așa credea el, că sunt cinci, zguduit de tuse, le lăsă să cadă, și nu erau cinci, erau șase, risipite pe jos, așa cum oricine va veni să vadă va putea povesti, una, două, trei, patru, cinci, șase, o biată înghițitură de rachiu n-a avut nicicând asemenea efect.

Când, în sfârșit, izbuti să-și recapete suflul, se aplecă să adune fișele, una, două, trei, patru, cinci, nu era nici un dubiu, șase, pe măsură ce le ridica citea numele înscrise pe ele, faimoase toate, în afară de unul. Din pricina precipitării și a agitației nervoase, fișa intrusă se lipise de cea dinainte, erau atât de subțiri încât diferența de grosime nu se băga de seamă. E evident că oricât ai migăli și retușa o caligrafie, copiatul a cinci înscrisuri sumare de naștere și viață e o treabă care se rezolvă rapid.

După o jumătate de oră, domnul José își putea socoti încheiată lucrarea, trebuind acum să deschidă iar ușa. Fără chef, strânse fișele și se sculă de pe scaun. Nu-l trăgea deloc inima să intre în Arhivă, dar n-avea ce face, dimineața următoare fișierul trebuia să fie complet și în ordinea convenită. Dacă va fi necesară consultarea uneia din fișe, iar ea nu se va afla la locul ei, situația ar putea deveni gravă. Din presupunere în presupunere, din întrebare în întrebare, cineva va observa, până la urmă, că domnul José trăiește perete în perete cu Arhiva Generală, care, cum bine știm, nu beneficiază de elementara protecție a unei supravegheri nocturne, cineva își va aminti să întrebe unde se află o anume cheie de acces, care n-a fost înapoiată. Ce trebuie să se întâmple, se întâmplă, și are multă forță, gândi fără originalitate domnul José, și se apropie de ușă. Însă, la jumătatea drumului, se opri brusc. Ce curios, nu-mi amintesc dacă e a unui bărbat sau a unei femei fișa care a venit lipită de alta. Făcu cale întoarsă, se așeză la loc, astfel va mai întârzia puțin momentul când va trebui să se supună forței a ce va fi să fie. Fișa aparține unei femei de treizeci și șase de ani, născută chiar în acest oraș, și pe ea figurează două înscrisuri, unul de căsătorie, altul de divorț. Ca această fișă mai sunt, cu siguranță, sute în fișier, dacă nu mii, deci nu e de înțeles din ce motiv domnul José se uită la ea cu o expresie atât de stranie încât, la prima vedere, pare atentă, fiind însă, în același timp, neliniștită și vagă, poate că așa privește acela care, încetul cu încetul, fără dorință sau refuz, a început să se desprindă de ceva, fără să știe încă spre ce-și va putea întinde mâna ca să se agațe din nou. Nu vor lipsi aceia care vor semna presupuse contradicții inadmisibile între neliniștit, vag și atent, sunt inși care se mulțumesc să trăiască la voia întâmplării, n-au dat niciodată nas în nas cu destinul. Domnul José citește iar și iar ce stă scris pe fișă, caligrafia, nu mai trebuie s-o spunem, nu-i aparține, are un desen demodat, acum treizeci și șase de ani un alt registrator a scris cuvintele ce pot fi citite aici, numele fetei, numele părinților și nașilor, data și ora nașterii, strada, numărul și etajul unde a văzut lumina zilei și a simțit prima durere, un început ca al tuturor celorlalți, marile și micile diferențe vin după aceea, unii dintre cei ce se nasc întră în enciclopedii, în istorii, în biografii, în cataloage, în manuale, în colecții de tăieturi din ziare, pe când ceilalți, comparația nu e cea mai potrivită, sunt precum norul care a trecut fără să fi lăsat vreun semn al trecerii sale, dacă a plouat n-a fost de ajuns ca să ude pământul. Ca mine, se gândi domnul José. Avea dulapul plin de bărbați și de femei, despre care aproape în fiecare zi se vorbea în ziare, iar pe masa lui se afla certificatul de naștere al unei persoane necunoscute, și era ca și cum i-ar fi pus pe toți pe talgerele unei balanțe, o sută de mii de oameni într-o parte, unul în cealaltă, descoperind apoi, surprins, că aceia nu cântăreau împreună mai mult ca acesta, suta era egală cu unul, unul valora cât o sută. Dacă atunci i-ar fi intrat în casă cineva și, pe nepregătite, l-ar

fi întrebat, Crezi, într-adevăr, că acel unu care ești și tu valorează tot atât cât o sută, că suta din dulapul tău, pentru a ne opri aici, valorează tot atâta cât tine, ar răspunde fără ezitare, Domnule dragă, sunt un simplu registrator, nimic altceva decât un simplu registrator de cincizeci de ani, care n-a fost promovat la funcția de inspector, dacă îmi închipuiam că am tot atâta valoare cât are unul singur dintre cei pe care îi țin în dulap, sau cât oricare dintre aceștia cinci cu faimă mai puțină, nu m-aș fi apucat de această colecție, Atunci de ce nu-ți dezlipești ochii de pe fișa acestei femei necunoscute, parcă deodată ar avea mai multă importanță decât toți ceilalți la un loc, Tocmai de aceea, domnule dragă, pentru că este necunoscută, Asta-i bună, fișierul Arhivei e plin de necunoscuți, Sunt în fișier, nu sunt aici, Ce vrei să spui, Nu știu prea bine, În acest caz, lasă-te de gânduri metafizice pentru care capul dumitale nu mi se pare că s-ar fi născut, du-te să pui fișa la locul ei, și dormi în pace, Asta și am de gând să fac, ca în fiecare noapte, tonul răspunsului a fost conciliator, Însă domnul José mai avea ceva de adăugat, în ce privește gândurile metafizice, domnule dragă, dă-mi voie să-ți spun că orice cap e în stare să le producă, ce nu reușește însă de multe ori e să găsească cuvintele. Împotriva dorinței sale, domnul José nu reuși să doarmă, ca de obicei, cu relativă pace. Urmărea în labirintul confuz al capului său fără metafizică pista motivelor care-l făcuseră să copieze fișa femeii necunoscute, neizbutind să descopere nici măcar unul care ar fi putut determina, conștient, inopinata acțiune. Nu reușea să-și amintească decât mișcarea mâinii stângi luând o fișă goală, mâna dreaptă apucându-se îndată de scris, ochii plimbându-se de la un cartonaș la altul, ca și cum ei ar fi fost de fapt cei care purtau cuvintele de colo până colo. Își amintea, de asemenea, cum, mirându-se singur de ceea ce făcea, intrase calm în Arhiva Generală, ținând lanterna cu o mână sigură, fără nervozitate, fără angoasă, cum pusese cele șase fișe la locurile lor, ultima fiind a femeii necunoscute, luminată până în ultima clipă de lanternă, alunecând apoi în jos, dispărând între cartonașul cu litera precedentă și cartonașul cu litera următoare, un nume pe o fișă, atât. La miezul nopții, extenuat de nesomn, aprinse lumina. Apoi se dădu jos din pat, își puse gabardina peste pijama și se așeză la masă. Adormi mult mai târziu, cu capul odihnindu-se pe antebrațul drept și cu mâna stângă pe copia unei fișe.

Decizia domnului José se ivi după două zile. În general, nu se spune că o decizie se ivește, oamenii țin atât de mult la identitatea lor, oricât ar fi de vagă, și la autoritatea lor, oricât ar fi de puțină, încât preferă să ne dea de înțeles c-au reflectat înainte de a face ultimul pas, c-au ponderat argumentele pro și contra, c-au cântărit posibilitățile și alternativele, și că, la capătul unei intense activități mentale, au luat, în cele din urmă, decizia. Trebuie spus totuși că lucrurile nu se petrec niciodată așa. Desigur, nu-i va trece nimănui prin cap să mănânce fără să simtă destulă poftă de mâncare, iar pofta nu ține de voință, se formează singură, rezultă din necesități obiective ale trupului, este o problemă fizico-chimică, a cărei soluție, mai mult sau mai puțin satisfăcătoare, va fi găsită în conținutul farfuriei. Până și un act atât de simplu precum cel de a coborî în stradă pentru a cumpăra un ziar presupune nu numai o nevoie suficient de mare de a primi informație, care, să fie clar, fiind dorință, în mod necesar este o poftă, efectul unor activități fizico-chimice specifice corpului, deși de o natură diferită, ci presupune de asemenea, acest act de rutină, certitudinea sau convingerea, sau speranța, neconștientizate, că vehiculul difuzării nu a întârziat ori că chioșcul de ziare nu e închis din cauza vreunei boli ori a absenței voluntare a proprietarului. De altfel, dacă ne vom încăpățâna să afirmăm că deciziile noastre le luăm noi, atunci ar trebui mai întâi să elucidăm, să discernem, să distingem, cine e, în noi, cel care a luat hotărârea și cine acela care apoi o va duce la îndeplinire, operații imposibile, când le încercăm. Vorbind cu rigoare, noi nu luăm decizii, deciziile ne iau pe noi. Dovada o găsim în faptul că, ducându-ne viața executând succesiv cele mai diverse acte, acestea nu sunt

precedate, fiecare în parte, de o perioadă de reflecție, de evaluare, de calcul, la capătul căreia, și numai atunci, ne-am declara în măsură să hotărâm dacă vom prânzi, vom cumpăra ziarul, sau vom căuta femeia necunoscută.

Din aceste motive, domnul José, chiar dacă l-am supune celui mai necruțător interogatoriu, n-ar fi în stare să spună cum și de ce l-a luat decizia, să ascultăm explicația pe care ne-ar da-o, Știu numai că s-a întâmplat miercuri noaptea, eram atât de obosit încât nici n-am putut să mănânc, încă mi se învârtea capul pentru că stătusem cât a fost ziua de lungă în vârful scării, șeful ar trebui să-și dea seama că nu mai am vârsta acrobațiilor, nu mai sunt un băiețandru, ca să nu mai spun ce chin, Ce chin, Sufăr de amețeli, vertijuri, atracția abisului, sau cum vreți să-i spuneți, Niciodată nu v-ați plâns, Nu-mi place să mă plâng, Frumos din partea dumneavoastră, continuați, Mă gândeam să mă bag în pat, mint, chiar mă descălțasem, când deodată am luat hotărârea, Dacă ați luat hotărârea, știți de ce-ați luat-o, Cred că n-am luat-o eu, ea m-a luat pe mine, Oamenii normali iau hotărâri, nu sunt luați de ele, Până miercuri noaptea, și eu am crezut la fel, Ce s-a întâmplat miercuri noaptea, Exact ce vă povestesc, aveam fișa femeii necunoscute pe noptieră și am început să mă uit la ea ca și cum ar fi fost pentru prima dată, Dar v-ați uitat și înainte, De luni dimineața, acasă, aproape că n-am mai făcut altceva, Deci vă coceați decizia, Ori ea mă cocea, Mai departe, mai departe, n-o luați iar de la capăt, M-am încălțat la loc, mi-am pus haina și gabardina, și am ieșit, nici măcar nu mi-am amintit de cravată, Cât era ceasul, Cam zece și jumătate, Unde ați fost după aceea, Pe strada unde s-a născut femeia necunoscută, Cu ce intenție, Voiam să văd locul, clădirea, apartamentul, În sfârșit, recunoașteți că a existat o decizie și că, așa cum e normal, dumneavoastră ați luat-o, Nici vorbă, nu recunosc decât că am devenit conștient de ea, Pentru un registrator, știți, fără îndoială, să argumentați, În general, registratorii nu sunt luați în seamă, nu li se face dreptate, Continuați, Clădirea era acolo, se vedea lumină la ferestre, Vă referiți la casa femeii, Da, Ce-ați făcut mai departe, Am stat acolo câteva minute, Privind, Da, domnule, privind, Numai privind, Da, domnule, numai privind, Și apoi, Și apoi, nimic, N-ați sunat la ușă, n-ați urcat, n-ați pus întrebări, Ce idee, nici nu mi-ar fi trecut prin minte, la ora aia din noapte, Cât era ceasul, În momentul acela trebuie să fi fost cam unsprezece și jumătate, Ați mers pe jos, Da, Și cum v-ați întors, Tot pe jos, Înseamnă că n-aveți martori, Ce martori, Omul care v-ar fi deschis ușa dac-ați fi urcat, un vatman de tramvai sau un șofer de autobuz, de exemplu, Dar la ce-ar fi fost martori, Că ați fost cu adevărat pe strada femeii necunoscute, Și la ce mi-ar folosi martorii, Pentru a dovedi că toate astea n-au fost un vis, Am spus adevărul, numai adevărul și nimic altceva decât adevărul, sunt sub jurământ, cuvântul meu ar trebui să fie de ajuns, Ar putea fi de ajuns dacă, în relatarea dumneavoastră, n-ar exista un detaliu deosebit de compromițător, incongruent, ca să zic așa, Ce detaliu, Cravata, Ce-are a face cravata cu acest subiect, Un funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile nu pleacă nicăieri fără cravată, e imposibil, ar fi un păcat contra naturii, Am spus că nu eram eu însumi, că am fost luat de decizie, Asta

e încă o dovadă că era vorba de un vis, Nu văd cum, Din două una, ori recunoașteți că ați luat o hotărâre ca tot restul lumii și sunt dispus să cred c-ați mers fără cravată pe strada femeii necunoscute, condamabilă abatere de la conduita profesională, pe care deocamdată nu vreau s-o examinez, ori vă încăpățânați să susțineți c-ați fost luat de decizie, iar așa ceva, la care se adaugă inevitabila chestiune a cravatei, numai într-un vis se poate accepta, Repet că n-am luat decizia, m-am uitat la fișă, m-am încălțat și am ieșit, Deci ați visat, N-am visat, V-ați culcat, ați adormit și ați visat c-ați fost pe strada femeii necunoscute, Vă pot descrie strada, Ar trebui să-mi dovediți că n-ați mai trecut niciodată pe acolo, Vă pot spune cum arată clădirea, Bine, bine noaptea toate clădirile sunt negre, De obicei, despre pisici se spune că noaptea sunt negre, Și

despre clădiri, Va să zică nu mă credeți, Nu, De ce, dacă îmi dați voie să întreb, Pentru că ceea ce afirmați c-ați făcut nu încapă în realitatea mea, și ce nu încapă în realitatea mea nu are existență, Cel care visează e real, deci, în lipsa altei opinii mai autorizate, trebuie să fie la fel de real și visul pe care-l visează, Visul n-are decât o realitate de vis, Vreți să spuneți că aceasta a fost unica mea realitate, Da, aceasta a fost unica realitate pe care ați trăit-o, Mă pot întoarce la lucru, Puteți, dar atenție, va trebui să ne ocupăm și de chestiunea cravatei.

Scăpând basma curată din ancheta administrativă privind imprimatele dispărute, domnul José, pentru a nu pierde câștigurile dialectice care le dobândise, și-a inventat în minte fantezia acestui nou dialog, din care, în ciuda tonului ironic și amenințător al examinatorului, a ieșit cu ușurință învingător, așa cum o nouă lectură, mai atentă, va putea dovedi. Și a făcut-o cu atâta convingere încât a reușit să se mintă chiar pe sine însuși susținându-și minciuna fără să clipească, fără o remușcare, de parcă n-ar fi fost el cel dintâi ce știa că, într-adevăr, intrase în clădire și urcase scara, lipindu-și urechea de ușa apartamentului unde, așa cum era scris în fișă, se născuse femeia necunoscută. Bineînțeles că n-a îndrăznit să arate că în acest punct nu spusese adevărul, a rămas în câteva minute în întunericul palierului, în încordare, încercând să perceapă sunetele ce veneau dinăuntru, atât de curios încât aproape își uitase teama de a fi surprins și luat drept spărgător de case. Auzi plânsetul furibund al unui sugar, Trebuie să fie copilul ei, un murmur ușor de alint feminin, Ea e, deodată un glas de bărbat spuse, trecând prin fața ușii, Copilului ăstuia nu-i mai tace gura, domnului José îi sări inima din piept de spaimă, dacă se deschidea ușa, era posibil, poate că bărbatul se pregătea să iasă, Cine ești, ce vrei, l-ar interpela, Ce mă fac, se întreba domnul José, sărmanul, nu făcu nimic, rămase acolo paralizat, inert, norocul lui că tatăl copilului nu era adeptul vechiului obicei masculin de a merge la cafenea după cină pentru a sta la taclale cu prietenii. Atunci când nu se mai auzi decât plânsul copilului, domnul José începu să coboare scara încet, fără să aprindă lumina, atingând ușor peretele cu mâna stângă pentru a nu-și pierde echilibrul, curbele parapetului erau prea strânse, la un moment dat aproape că-l înecă un val de teroare gândindu-se ce s-ar întâmpla dacă altcineva, tăcut, nevăzut ochilor săi, ar urca scara în același timp, atingând peretele cu mâna dreaptă, curând s-ar ciocni, capul celui alt l-ar lovi în piept, va fi desigur cu mult mai rău decât atunci când stătea în vârful scării și o pânză de păianjen i se prelingea pe față, putea fi chiar cineva de la Arhiva Generală care l-a urmărit până aici pentru a-l surprinde în flagrant delict, adăugând astfel dosarului disciplinar, probabil în curs, imbatabila piesă incriminatoare care încă lipsește. Când domnul José ajunsese, în sfârșit, în stradă, îi tremurau picioarele, sudoarea îi scălda fruntea, Sunt un pachet de nervi, se dojeni el. Apoi, complet anapoda, ca și cum creierul și-ar fi pierdut controlul începând să se miște în toate direcțiile, ca și cum timpul s-ar fi chircit, dinapoi înainte și dinainte înapoi, comprimat într-o clipă compactă, se gândi că bebelușul pe care-l auzise plângând în dosul ușii era, cu treizeci și șase de ani în urmă, femeia necunoscută, că el însuși redevenise un băiețandru de paisprezece ani, care n-avea nici un motiv să umble în căutarea cuiva, cu atât mai puțin la ora asta din noapte. Încremenit pe trotuar, privi strada de parcă n-ar mai fi văzut-o până acum, în urmă cu treizeci și șase de ani lămpile iluminatului public dădeau o lumină mai palidă, carosabilul nu era asfaltat, ci din pietre aliniate, firma magazinului din colț anunța pantofi și nu o masă rapidă. Timpul se mișcă, reîncepu să se dilate încet, apoi mai repede, părea că se smucește cu violență, parcă ar fi fost închis într-un ou, zbătându-se să iasă, străzile se succedau, se suprapuneau, clădirile apăreau și dispăreau, își schimbau culoarea, forma, toate lucrurile își căutau neliniștite vechile poziții, înainte ca lumina zorilor să vină să preschimbe din nou locurile. Timpul se apucase să numere zilele de la început, folosind acum tabla înmulțirii pentru a recupera întârzierea, și o făcu cu atâta precizie încât domnul José avea iar

cincizeci de ani când ajunse acasă. Cât privește copilașul scăldat în lacrimi, el era doar cu o oră mai vârstnic, ceea ce demonstrează că timpul, deși ceasurile vor să ne convingă de contrariul, nu e același pentru toată lumea.

Domnul José avu o noapte dificilă, ce se adăuga ultimelor care nu fuseseră mai bune. Cu toate astea, în ciuda emoțiilor atât de puternice trăite în timpul scurtei sale excursii nocturne, de îndată ce-și trase cearșaful peste urechi, cum îi era obiceiul, căzu într-un somn, pe care oricine, la prima vedere, l-ar fi numit profund și reparatoriu, însă, imediat, ieși din el, brusc, de parcă cineva, fără respect și fără menajamente, l-ar fi zgâlțâit de umăr. L-a trezit o idee neașteptată, care a irupt în mijlocul somnului, atât de fulminantă încât nu-i lăsă timp să o țeasă într-un vis, ideea că poate femeia necunoscută, cea din fișă, era, de fapt, femeia pe care o auzise legănându-și copilul, cea cu soțul nervos, în acest caz, căutarea s-ar fi terminat stupid exact în momentul când ar fi trebuit să înceapă. O angoasă subită îl gâtui, în timp ce rațiunea încerca să reziste, copleșită, voia să-l convingă să se prefacă indiferent, să spună, E mai bine așa, îmi va da mai puțină bătaie de cap, dar angoasa nu se lăsa cu una, cu două, continua să-l strângă de gât, îl sufoca, iar acum ea întreba rațiunea, Și ce-o să facă, dacă nu mai poate realiza ce și-a pus în minte, o să facă ce-a făcut întotdeauna, va decupa extrase din ziare, fotografii, știri, interviuri, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, Sărmanul, nu cred că va fi în stare, De ce,angoasa, când vine, nu se dă dusă cu una, cu două, Va putea să-și aleagă altă fișă, pornind în căutarea altei persoane, Hazardul nu alege, propune, hazardul i-a adus-o pe femeia necunoscută, numai hazardul are dreptul să hotărască, Nu duce lipsă de necunoscuți, fișierul e plin, Dar îi lipsesc motivele pentru a-l alege pe unul dintre ei, și nu pe altul, pe unul anume, și nu pe oricare dintre toți ceilalți, Nu cred că, în viață, e o regulă bună să te lași condus de hazard, Bună sau rea, dreaptă sau nedreaptă, hazardul i-a pus în mâini fișa cu pricina, Dar dacă femeia e aceeași, Dacă femeia e aceeași, atunci la atât s-a mărginit hazardul, Fără alte consecințe, Cine suntem noi pentru a vorbi de consecințe, dacă, în șirul interminabil al celor care neconținut ne ies în întâmpinare, n-o putem vedea decât pe prima, Asta înseamnă că se mai poate întâmpla ceva, Ceva, nu, totul, Nu înțeleg, Numai pentru că trăim cufundați în noi înșine nu ne dăm seama că ceea ce ni se întâmplă lasă intact, în fiecare moment, ceea ce ni se poate întâmpla, Vrei să spui că ceea ce se poate întâmpla se regenerează fără oprire, Nu numai că se regenerează, ci se multiplică, e suficient să comparăm două zile succesive, Nu m-aș fi gândit niciodată, Sunt lucruri pe care numai anxioșii le cunosc bine.

Ca și cum această conversație n-ar fi avut nici o legătură cu el, domnul José se răsucea în așternut, nemaiputând să adoarmă, Dacă femeia e aceeași, repeta, dacă, după toate astea, femeia e aceeași, rup blestemata de fișă și nu mă mai gândesc la ea. Știa că încearcă numai să-și ascundă dezamăgirea, știa că n-ar suporta să revină la gesturile și gândurile dintotdeauna, se simțea de parcă ar fi fost pe punctul de a se imbarca, pornind în căutarea insulei misterioase, și, în ultima clipă, urcat deja pe punte, ar fi apărut cineva cu o hartă întinsă, N-are rost să pleci, insula necunoscută pe care voiai s-o descoperi e deja aici, uită-te, la atâtea grade latitudine și la atâtea longitudine, are porturi și orașe, munți și râuri, toate cu numele și poveștile lor, cel mai bine e să te resemnezi să fii cine ești. Dar domnul José nu voia să se resemneze, continua să privească spre orizontul care părea tot mai nedeslușit, și, deodată, de parcă un nor negru se dăduse la o parte lăsând să strălucească soarele, înțelese că ideea care-l trezise era mincinoasă, pe fișă erau două înscrisuri, unul de căsătorie, altul de divorț, iar femeia din clădire era cu siguranță căsătorită, dacă ar fi fost aceeași, pe fișă ar fi apărut o nouă înregistrare de căsătorie, deși, desigur, Arhiva câteodată se înșală, dar la asta domnul José refuză să se gândească.

Invocând motive personale de irezistibilă forță majoră, pe care ceru

permisiunea să nu le explice, amintind, totuși, pentru orice eventualitate, că, în douăzeci și cinci de ani de serviciu corect și punctual, se întâmpla pentru prima oară, domnul José solicită autorizația de a pleca de la slujbă cu o oră mai devreme. Respectând dispozițiile care reglementau complexe relații ierarhice din Arhiva Generală a Stării Civile, începu prin a-și formula pretenția în fața inspectorului din sectorul său, de a cărui bună sau proastă dispoziție aveau să depindă termenii în care cererea urma să fie transmisă subșefului corespunzător, care, la rândul său, omițând sau adăugând cuvinte, accentuând o silabă ori ștergând alta, va putea, până la un punct, să influențeze decizia finală. În această privință sunt totuși mult mai multe îndoieli decât certitudini, fiindcă motivele care-l determină pe conservator să accepte sau să refuze o autorizație sau alta nu-i sunt decât lui cunoscute, neexistând nici o amintire sau înregistrare, în anii mulți de când e în Arhivă, a unui singur ordin, scris sau verbal, dotat cu respectiva explicație. Vor rămâne așadar pe veci necunoscute motivele pentru care domnul José a fost autorizat să iasă cu o jumătate de oră mai devreme în loc de o oră întreagă cât ceruse. Este legitim să ne imaginăm, deși e vorba de o speculație gratuită, cu neputință de verificat, că inspectorul, mai întâi, sau subșeful, după aceea, vor fi adăugat că o atât de îndelungată absență va afecta negativ activitatea arhivei, deși e, de asemenea, foarte probabil că șeful va fi profitat de ocazie pentru a-și strivi din nou subordonații sub una dintre demonstrațiile sale de autoritate discreționară. Informat de decizie de către inspectorul căruia îi fusese transmisă de subșef, domnul José își calculează timpul și ajunge la concluzia că, dacă nu voia să ajungă târziu la destinație, dacă nu voia să dea nas în nas cu stăpânul casei, întors de la muncă, trebuia să ia un taxi, lux mai mult decât rar în viața sa. Nimeni nu-l aștepta, ba chiar era posibil ca, la ora aceea, să nu fie nimeni acasă, însă mai presus de orice își dorea să nu fie silit să se confrunte cu irascibilitatea bărbatului, ar fi fost mult mai stânjenitor să potolească suspiciunile unui astfel de ins decât să răspundă întrebărilor unei femei cu un copil în brațe. Bărbatul nu apăruse la ușă, nici glasul nu i se auzea înăuntrul casei, poate e încă la lucru sau pe drum, iar femeia nu ține copilul în brațe. Domnul José pricepu de îndată că femeia necunoscută, căsătorită sau divorțată, nu putea fi cea din fața lui. Oricât de bine s-ar fi conservat, oricât de clement ar fi fost timpul cu ea, nu era firesc ca cineva de treizeci și șase de ani să arate ca de douăzeci și cinci. Domnul José ar fi putut pur și simplu să-i întoarcă spatele, să încropească o explicație rapidă, spunând, de exemplu, Scuzați-mă, m-am înșelat, caut pe altcineva, dar, într-un fel sau altul, capătul firului Ariadnei, pentru a utiliza limbajul mitologic al ordinului de serviciu, se afla pentru el aici, fără a uita, de asemenea, rezonabila probabilitate c-ar mai locui și alte persoane în apartament, printre ele aflându-se obiectul căutării sale, deși, cum am aflat, spiritul domnului José respinge cu vehemență această ipoteză. Își scoase așadar fișa din buzunar, în timp ce spunea, Bună seara, doamnă, Bună seara, ce doriți, întrebă femeia, Sunt un funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile și am primit însărcinarea să cercetez anumite neclarități care s-au ivit, legate de înscrisurile unei persoane despre care știm că s-a născut în această casă, Nici eu, nici soțul meu nu ne-am născut aici, numai fetița noastră, care acum are trei luni, presupun că nu e vorba de ea, Sigur că nu, persoana pe care o caut e o femeie de treizeci și șase de ani, Eu am douăzeci și șapte, Nu puteți fi ea, spuse domnul José, și imediat, Care e numele dumneavoastră. Femeia i-l spuse, el făcu o pauză pentru a zâmbi, iar apoi întrebă, Locuiți de mult în această casă, De doi ani, I-ați cunoscut pe cei care au locuit aici înainte, îi citi numele femeii necunoscute și numele părinților, Nu știm nimic despre acești oameni, casa era neocupată, soțul meu a închiriat-o prin avocatul proprietarului, Locuiește în clădire vreun locatar vechi, La parter stă o femeie foarte bătrână, după câte am auzit, e locatara cea mai veche, Probabil că acum treizeci și șase de ani încă nu locuia aici, oamenii se mută mult în ziua de azi, Nu știu, cel mai bine ar fi să vorbiți cu

ea, iar acum mă scuzați, soțul meu trebuie să sosească și nu-i place să mă vadă vorbind cu străinii, pe lângă asta, pregăteam masa, Sunt funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile, nu sunt un străin, și am venit aici cu treabă, dacă v-am deranjat, îmi cer scuze. Tonul înțepat al domnului José o împlânzi pe femeie, Nici vorbă, nu m-ați deranjat deloc, voiam să spun că, dacă soțul meu era acasă, vă cerea imediat împuternicirea, Vă arăt imediat legitimația de funcționar, iat-o, Ah, foarte bine, vă numiți domnul José, dar, când am zis împuternicire, voiam să spun un document oficial unde se menționează faptul că aveți sarcina să cercetați, Conservatorul nu s-a gândit că aș putea provoca suspiciuni, Fiecare cu firea sa, vecina de la parter, de ea ce să mai spun, nu deschide ușa nimănui, eu sunt altfel, îmi place să stau de vorbă cu oamenii, Vă mulțumesc pentru amabilitatea cu care îmi răspundeți, Regret că n-am putut să vă fiu mai de folos, Dimpotrivă, m-ați ajutat foarte mult, mi-ați vorbit de doamna de la parter și mi-ați atras atenția asupra împuternicirii, îmi pare bine că gândiți așa. Conversația părea că va continua în același stil încă vreo câteva minute, însă tăcerea dinăuntru casei fu întreruptă de plânsetul copilului, care probabil se trezise, E băiețelul dumneavoastră, întrebă domnul José, Nu e băiat, e fată, v-am mai spus, zâmbi femeia, iar domnul José zâmbi și el. În momentul acela, ușa de la stradă se trânti cu zgomot și lumina de pe scară se aprinse, E soțul meu, îi cunosc felul de a intra, șopti femeia, plecați și faceți-vă că n-ați vorbit cu mine. Domnul José nu coborî. Fără zgomot, în vârful picioarelor, urcă rapid la etajul de deasupra și aici se opri, lipit de perete, cu inima palpitând de parcă ar fi trăit o aventură periculoasă, în timp ce pașii fermi de bărbat tânăr se apropiau tot mai mult. Se auzi soneria, ușa se deschise, apoi se închise, lăsând să se audă un plâns de copil, o tăcere grea umplu spirala scării. După un minut, lumina de pe scară se stinse. Atunci, domnul José își dădu seama că aproape tot dialogul său cu femeia avusese loc, de parcă fiecare ar fi avut ceva de ascuns, în penumbra complice din interiorul imobilului, complice a fost neașteptatul cuvânt care îi veni în minte, Complici la ce, complici pentru ce, se întrebă, oricum ea n-a mai aprins lumina când s-a stins, după ce schimbaseră câteva cuvinte. Începu, în sfârșit, să coboare scara, mai întâi cu multă precauție, apoi grăbit, se opri doar o clipă să tragă cu urechea lângă ușa apartamentului din dreapta de la parter, dinăuntru răzbătea un sunet care trebuia să fie de radio, nu-i trecu prin minte să sune, va lăsa noua investigație pentru sfârșitul săptămânii, pe sâmbătă sau duminică, însă, de data asta, n-o să-l mai prindă pe picior greșit, se va prezenta cu împuternicirea în mână, investit cu o autoritate formală, pe care n-o să îndrăznească nimeni s-o pună la îndoială. O împuternicire falsă, bineînțeles, dar care-l va scuti, cu irezistibilă forță a unei ștampile oficiale și a unui timbru sec, amândouă autentice, de efortul de a spulbera neîncredere înaintea de a intra în miezul chestiunii. Cât privește semnătura șefului, se simțea perfect liniștit, nu era de crezut că doamna în vârstă de la parter va fi văzut vreodată parafa conservatorului, ale cărei înflorituri, gândindu-se bine, datorita chiar fanteziei lor ornamentale, nu vor fi prea greu de imitat. Dacă atunci totul va merge bine, și era convins de asta, va recurge în continuare la document ori de câte ori va întâlni sau va presimți dificultăți în viitoarele sale investigații, cu siguranță căutarea nu se va termina la acest parter. Presupunând că locatara era de pe vremea când familia femeii necunoscute trăise în clădire, este posibil să nu se fi înțeles bine, reducându-se totul, în memoria obosită a bătrânei, la câteva amintiri vagi, depinde câți ani au trecut de la mutarea familiei de la etajul al doilea altundeva în oraș. Sau în țară, sau în lume, își spuse îngrijorat, odată ajuns în stradă. Oamenii faimoși din colecția sa, oriunde s-ar duce, au întotdeauna câte un ziar sau o revistă care se ține după ei, luându-le urma pentru încă o fotografie, pentru încă o întrebare, dar de oamenii obișnuiți nu-i pasă nimănui, nimeni nu se sinchisește cu adevărat de ei, nimeni nu e preocupat să afle ce fac, ce gândesc, ce simt, chiar când vor să dea impresia opusă, e prefăcătorie. Dacă femeia necunoscută a

plecat în străinătate, nu va mai putea ajunge la ea, ca și cum ar fi murit, Punct, se termină povestea, murmură domnul José, dar imediat se gândi că nu e chiar așa, chiar plecând de aici, ea trebuie să fi lăsat o viață în urmă, poate numai o viață scurtă, patru ani, cinci, mai nimic, sau cincisprezece sau douăzeci, o întâlnire, o uimire, o decepție, câteva zâmbete, câteva lacrimi, ceea ce, la prima vedere, e identic pentru toți, fiind, în realitate, diferit pentru fiecare. Și diferit de fiecare dată. Voi ajunge atât de departe cât voi fi în stare, încheie domnul José cu o seninătate care nu-i era proprie. Ca și cum aceasta ar fi fost concluzia logică a ceea ce gândise, intră într-o papetărie și cumpără un caiet gros cu foi dictando, din cele folosite de studenți pentru a-și rezuma lecțiile învățate pe măsură ce cred că și le-au însușit.

Falsificarea împuternicirii nu-i ceru prea mult timp. Douăzeci și cinci de ani de cotidian exercițiu caligrafic sub supravegherea unor inspectori zeloși și a unor subșefi exigenți îi dăduseră o deplină stăpânire a falangelor, încheieturii și palmei, o fermitate absolută atât a curbelor cât și a dreptelor, un simț aproape instinctiv pentru liniile groase și subțiri, o înțelegere perfectă a gradului de fluiditate și de viscozitate a cernelurilor, care, puse acum la încercare, au dat ca rezultat un document capabil să reziste scrutării celei mai puternice lupe. Denunțatoare, doar amprente digitale și impregnațiile invizibile de sudoare, rămase pe hârtie, însă probabilitatea de a se realiza vreuna dintre aceste analize era, evident, infimă. Și cel mai competent expert în grafologie, chemat să depună mărturie, ar jura că documentul supus examinării era scris de mâna șefului Arhivei, la fel de autentic ca și cum l-ar fi redactat în prezența unor martori adevărați. Redactarea împuternicirii, stilul, vocabularul folosit, ar adăuga, la rândul lui, un psiholog, confirmând opinia stimatului coleg, dovedesc pe deplin că autorul este o persoană extrem de autoritară, cu un caracter dur, fără flexibilitate și deschidere, convinsă de dreptatea sa, disprețuind opinia celorlalți, după cum și-ar da seama până și un copil, citind textul care zice, În numele puterilor ce mi-au fost conferite și pe care, sub jurământ, le dețin, le aplic și le apăr, îi înștiințez, în calitatea mea de Conservator al acestei Arhive Generale a Stării Civile, pe toți cei care, civili sau militari, persoane particulare sau publice, văd, citesc și examinează această împuternicire scrisă și semnată de mâna mea, că individul Cutare, registrator în slujba mea și a Arhivei Generale pe care o conduc, o guvernez și o administrez, a primit direct de la mine ordinul și însărcinarea de a verifica și de a descoperi tot ceea ce se referă la viața trecută, prezentă și viitoare a individei Cutare, născută în acest oraș la data de, fiica lui și a lui, trebuind, așadar, fără alte dovezi, să-i fie recunoscute, pe toată durata investigației, puterile absolute pe care, pe această cale și pentru acest caz, i le-am delegat. Așa au cerut-o necesitățile serviciului arhivistic și așa a hotărât voința mea. Să se execute.

Tremurând de spaimă, reușind, după uriașe eforturi, să citească până la capăt impresionanta hârtie, copilul cu pricina a fugit să se adăpostească în brațele mamei, întrebând-o cum s-a putut ca un registrator ca acest domn José, atât de pașnic din fire, cu obiceiuri atât de cumpătate, să conceapă, să imagineze, să inventeze în mintea sa, fără a dispune de un model anterior după care să se ghideze, din moment ce nu există norme, nici nu s-au ivit până acum necesități tehnice pentru ca Arhiva Generală să elibereze împuterniciri, expresia unei puteri atât de despotice, care este cel mai inocent lucru ce se poate spune despre ea. Înspăimântatul copil va mai avea de mâncat încă multă pâine și sare înainte să ajungă să cunoască viața, iar atunci nu va mai fi surprins să descopere cum, atunci când se ivește ocazia, până și cei mai buni pot deveni duri și tiranici, chiar scriind o simplă împuternicire, falsificată sau nu. Vor spune ei, scuzându-se, De fapt, n-am fost eu, eu n-am făcut decât să scriu, să acționez în numele altcuiva, dar, în cel mai bun caz, încercă să se mintă pe ei înșiși, căci, în realitate, duritatea și despotismul, dacă nu de-a dreptul cruzimea, în ei s-a manifestat, și nu în altul, văzut sau nevăzut. Oricum, evaluând după efecte

tot ce s-a întâmplat până acum, e prea puțin probabil ca, din intențiile și faptele viitoare ale domnului José, să rezulte serioase prejudicii pentru lume, deci să ne lăsăm deocamdată judecata în suspensie, până când alte acțiuni, mai grăitoare, atât în sens bun cât și în sens rău, îi vor desena definitivul portret.

Sâmbătă, îmbrăcat în costumul cel mai bun, cu cămașa spălată și călcată, cu cravata înnodată mai mult sau mai puțin corect, aproape potrivită cu restul, cu plicul timbrat, conținând scrisoarea de împuternicire, pus bine într-un buzunar interior, domnul José luă un taxi din fața casei, nu pentru a câștiga timp, ziua era toată a lui, ci pentru că norii amenințau a ploaie, și nu voia să i se înfățișeze doamnei din apartamentul din dreapta de la parter picurând de apă și cu tivul pantalonilor stropit de noroi, riscând să i se trântască ușa în nas înainte să poată spune ce vrea. Se simțea surescitat imaginându-și cum o să-l primească bătrâna, ce efect va avea asupra babei, fără să vrea îi veni în minte termenul peiorativ, la lectura unui asemenea document, poruncitor și intimidant, unii reacționează pe dos decât ar fi de așteptat, ferească sfântul să fie ăsta cazul. Poate că a utilizat în redactare termeni prea duri și prea autoritari, însă verosimilitatea îi cerea să respecte cu tot atâta fidelitate caracterul conservatorului ca și caligrafia acestuia, în plus, oricine știe că, dacă e sigur că muștele nu se prind cu oțet, la fel e de sigur că pe unele nu le prinzi nici cu miere. Vom vedea, suspină.

Primul lucru pe care l-a putut constata foarte curând, după ce a răspuns întrebărilor insistente, venite dinăuntru, Cine sunteți, Ce doriți, Cine v-a trimis, Ce mă privește pe mine, a fost că doamna din apartamentul din dreapta de la parter nu era, de fapt, chiar așa de în vârstă cum își închipuise, nu păreau ai unei bătrâne acei ochi vii, nasul drept, gura subțire, dar fermă, doar pielea flască de pe gât lăsa să se ghicească vârsta avansată, amănuntul îl remarcă probabil pentru că începuse să observe la sine însuși acest semn evident de deteriorare fizică, deși n-avea decât cincizeci de ani. Femeia nu deschise complet ușa, repetă că n-o interesau vecinii, un răspuns, de altfel, cum nu se poate mai îndreptățit, de vreme ce domnul José, alegând o cale greșită, începuse prin a o anunța că era în căutarea unei persoane din apartamentul din stânga de la etajul doi. Echivocul păru să se rezolve atunci când, în sfârșit, pronunță numele femeii necunoscute, ușa se mai întredeschise puțin, pentru a reveni de îndată la poziția anterioară, o cunoașteți pe această doamnă, întrebă domnul José, Da, am cunoscut-o, spuse femeia, Despre ea aș dori să vă pun câteva întrebări, Dar cine sunteți, Sunt un funcționar autorizat al Arhivei Generale a Stării Civile, așa cum v-am mai spus, Dar cum pot ști că e adevărat, Am o împuternicire semnată de conservatorul meu, Sunt la mine acasă, nu vreau să fiu deranjată, În astfel de cazuri, sunteți obligată să colaborați cu Arhiva Generală, Ce cazuri, Clarificarea nelămuririlor care apar în Arhiva Generală, De ce nu vă duceți s-o întrebați chiar pe ea, Nu-i știm adresa actuală, dacă dumneavoastră o cunoașteți, vă rog să mi-o spuneți, și nu vă mai deranjez, Sunt aproape treizeci de ani, dacă nu mă înșel, de când nu mai știu nimic despre această persoană, Care, pe atunci, era încă un copil, Da. Cu acest singur cuvânt, femeia dădu de înțeles că discuția se terminase, dar domnul José nu cedă, dacă tot era să piardă, atunci să pună totul la bătaie. Scoase plicul din buzunar, îl deschise și extrase, cu o încetineală care se voia amenințătoare, scrisoarea de împuternicire, Citiți, ordonă. Femeia scutură din cap, Nu vreau să citesc, nu mă privește, Dacă nu citiți, mă voi întoarce însoțit de autoritatea polițienească, atunci va fi mai rău pentru dumneavoastră. Femeia se resemnă să ia hârtia pe care i-o întindea, aprinse lumina de pe coridor, își puse o pereche de ochelari pe care îi purta atârnați la gât, și citi. Apoi o înapoie și se dădu la o parte din ușă, Mai bine intrați, probabil că cei de dincolo ne ascultă după ușă. În fața alianței nedecarate pe care pronumele personal pareau s-o indice, domnul José înțelese că ieșise victorios din înfruntare. Într-un anume sens, greu de definit, aceasta era prima victorie obiectivă pe care o obținuse în viață, desigur

o victorie teribil de frauduloasă, dar, dacă tot strigă atâția în cele patru vânturi că scopurile scuză mijloacele, cine era el ca s-o dezmință. Intră fără ostentație, ca un învingător a cărui generozitate îi interzice să cedeze facilei tentații de a-l umili pe cel învins, dar care, totuși, ar aprecia să-i fie remarcată mărinimia.

Femeia îl conduse într-o sufragerie mică, curată și ordonată cu grijă, decorată după gustul altei epoci. Îi oferi un scaun, se așază și ea, apoi, fără să-i dea timp vizitatorului pentru noi întrebări, îi spuse, Am fost nașa ei de botez. Domnul José s-ar fi așteptat la toate revelațiile din lume, cu excepția acesteia. Venise ca un simplu funcționar care îndeplinește ordinele superiorilor săi, deci fără nici o implicare de natură personală, așa trebuia să-l vadă femeia din fața lui, și numai el știe cu ce efort s-a abținut să nu zâmbească de o delectare plină de beatitudine. Scoase copia fișei din celălalt buzunar, o privi îndelung de parcă ar fi repetat în minte toate numele scrise pe ea, în cele din urmă spuse, Iar soțul dumneavoastră a fost nașul, Da, Aș putea vorbi și cu el, Sunt văduvă, Ah, în surda exclamație era tot atâta ușurare autentică cât regret simulat, mai scăpase de o persoană cu care ar fi trebuit să se lupte. Femeia spuse, Ne înțelegeam bine, cele două familii, a noastră și a lor, eram chiar prieteni, când s-a născut fetița ne-au invitat să-i fim nași, Cât avea copilul când s-au mutat, Cred că mergea pe opt ani, Ați spus adineauri că, de aproape treizeci, nu mai aveți nici o veste de la ea, E adevărat, Vreți să fiți mai clară, Am primit o scrisoare la puțin timp după ce s-au mutat, De la cine, De la ea, Ce spunea, Nimic deosebit, era scrisoarea pe care un copil de numai opt ani, cu puținele cuvinte pe care le știe, i-o poate scrie nașei lui, o mai aveți, Nu, Dar părinții, nu v-au scris niciodată, Nu, Nu vi s-a părut ciudat, Nu, De ce, E un subiect personal, nu vreau să vorbesc despre el, Pentru Arhiva Generală a Stării Civile nu există nici un subiect personal. Femeia îl privi fix, Cine sunteți, Împuternicirea mea v-a spus cine sunt, Mi-a spus doar cum vă numiți, sunteți domnul José, Da, sunt domnul José, Îmi puteți pune orice întrebare doriți și eu nu vă pot pune nici una, Pe mine nu are competența să mă interogheze decât un funcționar al Arhivei din eșalonul superior, Sunteți un om fericit, vă puteți ține secretele pentru dumneavoastră, Nu cred că cineva e fericit numai pentru că își poate păstra secretele, Sunteți fericit, N-are importanță dacă sunt, v-am explicat deja că numai ierarhia este autorizată să-mi pună întrebări, Aveți secrete, Nu răspund, Dar eu va trebui să răspund, Ar fi cel mai bine, Ce doriți să vă spun, Despre ce subiect personal este vorba. Femeia își trecu mâna peste frunte, își plecă lent pleoapele ofilite, apoi spuse, fără să deschidă ochii, Mama fetei a bănuț că aveam o relație intimă cu soțul ei, Și era adevărat, Era, de multă vreme, Din cauza asta s-au mutat, Da. Femeia deschise ochii și întrebă, Vă plac secretele mele, Din ele, nu mă interesează decât ceea ce are legătură cu persoana pe care o caut, de altfel, nici n-am primit autorizație pentru mai mult, Atunci nu vreți să aflați ce s-a întâmplat după aceea, Oficial, nu, Dar, în particular, poate, Nu e obiectul meu să spionez viețile celorlalți, spuse domnul José, uitând de cele o sută patruzeci și ceva de fișe pe care le avea în dulap, apoi adăugă, Însă, desigur, nu s-a întâmplat nimic extraordinar, de vreme ce mi-ați spus că sunteți văduvă, Aveți o memorie bună, E o condiție fundamentală pentru a fi funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile, șeful meu, de exemplu, doar ca să vă faceți o idee, știe pe de rost toate numele care există și au existat, toate prenumele și numele de familie, Și asta la ce folosește, Creierul unui conservator este ca un duplicat al Arhivei, Nu înțeleg, Fiind, cum este, capabil să realizeze toate combinațiile posibile de nume și prenume, creierul șefului meu nu numai că știe numele tuturor persoanelor care sunt în viață și ale tuturor celor care au murit, dar ar putea să vă spună cum se vor numi toți oamenii care se vor naște până la sfârșitul lumii, Știți mai multe decât șeful dumneavoastră, Nici vorbă, în comparație cu el, eu nu însemn nimic, de asta e el conservatorul, iar eu un simplu registrator, Amândoi îmi știți numele, Bineînțeles, Dar el nu știe despre mine altceva decât numele meu, Aici aveți

dreptate, diferența este că el îl știa dinainte, pe când eu l-am aflat abia după ce am primit această misiune, Și, dintr-o singură mișcare, i-ați luat-o înainte, vă aflați la mine acasă, îmi puteți vedea chipul, m-ați auzit spunând că mi-am înșelat soțul, și, în atâția ani, sunteți singurul om căruia i-am spus-o, ce vă mai trebuie ca să vă convingeți că, față de dumneavoastră, conservatorul e un ignorant, Nu spuneți asta, nu se cade, Mai aveți de pus vreo întrebare, Ce întrebare, De exemplu, dacă am fost fericită în căsătorie după tot ce s-a întâmplat, E un subiect fără legătură cu dosarul, Nimic nu e fără legătură, așa cum toate numele se află în capul șefului dumneavoastră, la fel dosarul unui om este dosarul tuturor, Știți multe, doamnă, E firesc, am trăit mult, Eu am ajuns la cincizeci de ani, dar, față de dumneavoastră, nu știu nimic, N-aveți idee câte se învață între cincizeci și șaptezeci, Aceasta este vârsta dumneavoastră, Puțin peste, Ați fost fericită după cele întâmplate, Vedeți că totuși vă interesează, Pentru că știu puține despre viața oamenilor, La fel ca șeful dumneavoastră, la fel ca Arhiva dumneavoastră, Presupun că da, Am fost iertată, dacă asta vreți să știți, Iertată, Da, se întâmplă de multe ori, iertați-vă unii pe alții, cum se spune de obicei, Fraza cunoscută nu sună așa, este iubiți-vă unii pe alții, E același lucru, ierți pentru că iubești, iubești pentru că ierți, sunteți un copil, domnule, mai aveți multe de învățat, E adevărat, Sunteți căsătorit, Nu, Nici n-ați trăit niciodată cu o femeie, A trăi, ceea ce se cheamă a trăi, n-am trăit niciodată, Numai legături pasagere, temporare, Nici măcar, trăiesc singur, când mă presează nevoia fac ce face toată lumea, ies, caut și plătesc, Ați observat că acum răspundeți la întrebări, Da, dar nu-mi mai pasă, poate așa se învață, răspunzând, Vreau să vă explic ceva, Spuneți, Vă voi întreba mai întâi dacă știți câte ființe există într-o căsătorie, Două, bărbatul și femeia, Nu, domnule, în căsătorie există trei ființe, femeia, bărbatul, și aceea pe care eu o numesc a treia ființă, cea mai importantă, ființa constituită de bărbat și femeie împreună, Nu m-am gândit niciodată la asta, Dacă, de exemplu, unul dintre soți comite adulter, cel mai lovit, cel care se alege cu rana cea mai adâncă, oricât ar părea de incredibil, nu e celălalt, ci al treilea, este ființa formată de cuplu, nu este unul, ci doiul, Și se poate, într-adevăr, trăi cu acest unu făcut din doi, mie mi-e greu să trăiesc cu mine însumi, Cel mai adesea, într-o căsătorie, bărbatul sau femeia, împreună sau separat, vor să-l distrugă pe acest al treilea pe care îl formează, și care se împotrivește, vrea să supraviețuiască orice ar fi, E o aritmetică prea complicată pentru mine, Căsătoriți-vă, găsiți-vă o soție, și apoi o să mai discutăm, Eh, din păcate, timpul meu a trecut, Nu fiți așa de sigur, cine știe ce-o să găsiți când veți ajunge la sfârșitul misiunii dumneavoastră, sau cum ați numit-o, Nelămuririle pe care am fost trimis să le clarific sunt nelămuriri ale Arhivei Generale, nu sunt ale mele, Și ce nelămuriri sunt acelea, dacă nu e o îndrăzneală să întreb, E secret de serviciu, n-am voie să răspund, Secretul vă folosește prea puțin, domnule José, în curând va trebui să plecați, și veți pleca știind tot atât cât știați atunci când ați intrat, nimic, Asta e sigur, iar domnul José clătină din cap, descurajat.

Femeia îl privi ca și cum l-ar fi studiat, apoi întrebă, De câtă vreme v-ați apucat de această investigație, La drept vorbind, am început astăzi, însă conservatorul se va supăra dacă mă voi întoarce cu mâna goală, e o persoană foarte nerăbdătoare, Ar fi o mare nedreptate față de un funcționar care, din câte se vede, nu se dă înapoi să lucreze sâmbăta, N-aveam nimic personal de făcut, era un mod de a grăbi lucrurile, Dar nu le-ați grăbit, nu-i așa, domnule, Va trebui să mă gândesc, Cereți sfatul șefului dumneavoastră, de aia e șef, Nu-l cunoașteți, nu acceptă să i se pună întrebări, dă ordinele și cu asta basta, Și acum, V-am spus deja, va trebui să mă gândesc, Atunci gândiți-vă, Nu știți chiar nimic, unde s-au mutat când au plecat de aici, scrisoarea pe care ați primit-o ar fi trebuit să aibă adresa expeditorului, Ar fi trebuit, da, dar această scrisoare nu mai există, Nu i-ați răspuns, Nu, De ce, Între a ucide și a lăsa să moară, am preferat să ucid, vorbesc în sens figurat, desigur, Am ajuns într-o fundătură fără

ieșire, Poate că nu, Ce vreți să spuneți, Dați-mi o hârtie și ceva de scris. Cu mâinile tremurând, domnul José îi întinse un creion, Puteți scrie chiar aici, pe spatele fișei, e o copie. Femeia își puse ochelarii și scrise rapid câteva cuvinte, Poftim, însă, fiți atent, asta nu e adresa lor, e doar numele străzii unde era școala la care mergea fina mea când au plecat, poate că acolo veți reuși să aflați ce vă interesează, dacă școala mai există.

Spiritul domnului José se simțea împărțit între recunoștința personală pentru această favoare și contrarietatea oficială că ea se lăsase atât de mult așteptată. Se eliberă de gratitudine spunând un simplu mulțumesc, și, deși pe un ton moderat, își manifestă contrarietatea, Nu înțeleg de ce v-a luat atât de mult timp să-mi dați adresa școlii, știind că orice informație, oricât ar părea de neînsemnată, e pentru mine de o importanță vitală, Nu exagerați, În orice caz, va sunt foarte recunoscător, și o spun atât în numele meu personal cât și în numele Arhivei Generale a Stării Civile, pe care o reprezint, totuși insist să-mi explicați de ce mi-ați dat adresa cu atâta întârziere, Motivul e foarte simplu, nu am cu cine sta de vorbă. Domnul José o privi pe femeie, ea îl privea pe el, n-are rost să irosim cuvinte pentru a descrie expresia din ochii fiecăruia, contează numai ceea ce el a reușit să rostească după un moment de tăcere, Nici eu. Atunci femeia se ridică de pe scaun, deschise un sertar al bufetului din spatele ei și scoase ceea ce părea un album, are fotografii, se gândi domnul José, tulburat. Femeia deschise albumul, îl răsfoi, în câteva secunde găsi ce căuta, fotografia nu era lipită, o susțineau doar patru colțuri mici de carton lipite de pagină, Poftim, luați-o, rosti, e singura pe care o mai am de la ea, și sper să nu mă întrebați dacă am și fotografii cu părinții, N-am să întreb. Domnul José întinse mâna tremurătoare, luă poza alb negru a unei fetițe de opt sau nouă ani, o fețișoară care trebuia să fie palidă, doi ochi serioși sub o șuviță de păr care cădea peste sprâncene, gura a încercat să zâmbească, dar n-a reușit, a rămas așa. Inimă sensibilă, domnul José își simți ochii umplându-i-se de lacrimi, Nu păreți un funcționar al acelei Arhive, rosti femeia, E singurul lucru care sunt, spuse el, Doriți o ceașcă de cafea, Mi-ar face bine.

Au vorbit foarte puțin cât și-au băut cafeaua și au ronțăit un biscuit, doar câteva cuvinte despre repeziciunea cu care trece timpul nemilos, Trece, și nu băgăm de seamă, adineauri era dimineată și noaptea deja a sosit, de fapt, se însera, dar poate vorbeau despre viață, despre viața lor, sau despre viață în general, așa se întâmplă când asistăm la o conversație și nu suntem atenți, întotdeauna ne scapă ce e mai important. Se sfârși cafeaua, cuvintele se sfârșiseră, domnul José se ridică și spuse, Trebuie să plec, mulțumi pentru poză, pentru adresa școlii, femeia spuse, Dacă vreodată mai treceți pe aici, apoi îl conduse la ușă, el îi întinse mâna, repetă, Vă mulțumesc foarte mult, ca un gentilom din alte vremuri îi duse mâna la buze, iar atunci femeia zâmbi malițios și spuse, Poate că n-ar fi rea ideea să căutați în cartea de telefon.

Lovitura a fost atât de dură încât domnului José, purtat în stradă de picioarele sale dezorientate, îi trebui ceva timp ca să-și dea seama că o ploaie mărunță, aproape diafană, îl năpădise din toate direcțiile, de sus, din părți și pieziș. Poate că n-ar fi rea ideea să căutați în cartea de telefon, spusese răutăcios bătrâna la despărțire, și fiecare dintre aceste cuvinte, în sine inocente, incapabile să rănească cea mai susceptibilă dintre creaturi, se transformase într-o clipă într-o insultă agresivă, într-un atestat de insuportabilă prostie, ca și cum, la un moment dat, în timpul conversației atât de bogate în sentimente, ea ar fi început să-l observe cu răceală, trăgând concluzia că stângaciul funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile, trimis în căutarea a ceea ce era depărtat și ascuns, era incapabil să vadă ce se află în fața ochilor și la îndemână. Fără pălărie, nici umbrelă, domnul José primea direct în față pulberea de apă, involburată și confuză ca și neplăcutele gânduri care îi clocoteau în minte, toate însă, își dădu el seama pe dată, învârtindu-se în jurul unui punct central, încă nedeslușit, dar care, încetul cu încetul, devenea tot mai

clar. Era adevărat că nu-i trecuse prin minte să consulte cartea de telefon, lucrul cel mai simplu și mai firesc pe care-l faci când vrei să afli atât numărul de telefon cât și adresa persoanei căutate. Prima lui acțiune, dacă intenționa să găsească adresa femeii necunoscute, aceasta ar fi trebuit să fie, în mai puțin de un minut ar fi știut unde o putea găsi, iar apoi, sub pretextul clarificării imaginarelor probleme ale înscrisurilor de stare civilă, i-ar fi putut da întâlnire în afara Arhivei, pretinzând, de exemplu, că vrea s-o scutească de plata unei taxe, și imediat, riscând totul într-un gest temerar, sau câteva zile mai târziu, după ce i-ar fi câștigat încrederea, s-o roage, Povestiți-mi viața dumneavoastră. Nu procedase astfel, și, deși era destul de ignorant în artele psihologice și în arcanele inconștientului, începea acum, cu apreciabilă aproximație, să înțeleagă de ce. Să ne închipuim un vânător, își spunea, să ne închipuim un vânător care și-ar fi pregătit cu dragoste echipamentul, arma, cartușiera, o tolă cu provizii, un bidon cu apă, sacul de plasă pentru a aduna vânatul, cizmele cu carâmb înalt, să ni-l închipuim ieșind cu câinii, hotărât, plin de entuziasm, pregătit pentru o expediție în toată regula, așa cum le stă bine aventurilor cinegetice, și căruia, dând colțul cel mai apropiat, la doi pași de casă, îi iese în cale un stol de prepelițe dispuse să se lase omorâte, care se ridică în zbor, dar nu se dau duse oricâte focuri le-ar răpune, spre bucuria și surpriza câinilor, care, în viața lor, n-au văzut căzându-le mana din cer în asemenea cantități. Care ar fi, pentru vânător, interesul unei vânători atât de ușoare, cu prepelițele venind să i se ofere, în bătaia puștii, cum s-ar spune, pe tavă, se întrebă domnul José, și își dădu răspunsul care i s-ar părea oricui evident, Nici unul. Același lucru s-ar întâmpla și cu mine, adăugă, în capul meu și, desigur, în capul tuturor, trebuie să existe un gând autonom care gândește pe cont propriu, care ia hotărâri fără participarea altui gând, al celui pe care-l cunoaștem de când ne știm și căruia îi spunem tu, cel care se lasă ghidat de noi pentru a ne duce acolo unde conștient credem că vrem să mergem, dar care, în cele din urmă, s-ar putea să fie împins pe un alt drum, în altă direcție, și nu spre colțul cel mai apropiat, unde un stol de prepelițe ne așteaptă fără să știe, știind însă noi, în sfârșit, că ce dă cu adevărat sens întâlnirii este căutarea și că avem mult de mers până vom descoperi ceea ce este aproape. Claritatea gândului, fie el unul sau altul, cel special ori cel obișnuit, de fapt, când ai ajuns la țintă, drumul aproape că nu mai contează, a fost atât de orbitoare încât domnul José se opri năucit în mijlocul trotuarului, învăluit în bura luminată de o lampă de pe stradă, care, chiar în clipa aceea, se aprinsese din întâmplare. Atunci, din adâncul sufletului său, plin de căință și de gratitudine, își ceru iertare pentru urâtele și nemeritatele gânduri, acestea, într-adevăr, foarte conștiente, pe care le gândise despre bătrâna și binevoitoarea doamnă din apartamentul din dreapta de la parter, când adevărul este că ei îi datora nu numai adresa școlii și fotografia, ci și cea mai bună și mai completă explicație a unui demers care, în aparență, n-avea nici una. Și cum îi făcuse invitația s-o viziteze din nou, Dacă vreodată mai treceți pe aici, acestea fuseseră cuvintele, îndeajuns de clare pentru a se lipsi de restul frazei, își promise că-i va bate la ușă într-una din zilele următoare, atât pentru a-i relata mersul investigației, cât și pentru a o surprinde cu motivul autentic pentru care nu consultase cartea de telefon. Asta va însemna, desigur, că va fi nevoit să-i mărturisească adevărul, împuternicirea era falsă, iar căutarea o făcea din proprie voință și nu din ordinul Arhivei Generale, trebuind, inevitabil, să-i spună și restul. Restul era colecția lui de persoane faimoase, frica de înălțime, hârtiile înnegrite, pânzele de păianjen, rafturile monotone ale celor vii, haosul celor morți, mucegaiul, praful, descurajarea, în fine, fișa care, cu un rost anume, venise agățată de celelalte, Ca să nu cadă pradă uitării, și numele, Numele fetei pe care o țin aici, își aminti el, și numai pentru că pulberea de apă continua să se cearnă din cer nu scoase fotografia din buzunar ca s-o privească. Dacă vreodată va spune cuiva cum e, pe dinăuntru, Arhiva Generală, i-o va spune doamnei din apartamentul din dreapta de la parter. E o problemă

pe care timpul o va rezolva, hotărî domnul José. Exact în clipa aceea, timpul îi aduse autobuzul care-l va duce în apropiere de casă, plin de oameni uzi până la piele, bărbați și femei cu vârste și chipuri diferite, unii tineri, alții bătrâni, unii coborând mai aproape, alții mai departe. Arhiva Generală a Stării Civile îi cunoștea pe toți, știa cum se numesc, unde se născuseră și din cine, și le socotea zilele una câte una, de exemplu, femeia de colo, cu ochii închiși, cea care-și reazemă capul de geamul ferestrei, oare cât trebuie să aibă, treizeci și cinci, treizeci și șase de ani, atât i-a fost de ajuns domnului José pentru a-și da frâu liber imaginației, Dar dacă ea este femeia pe care o caut, cu neputință, de fapt, n-avea cum să ghicească, ce întâlnim mai des în viață sunt oameni necunoscuți, și trebuie să ne resemnăm, nu putem bate drumurile întrebând pe toată lumea, Cum vă numiți, iar apoi să scoatem fișa din buzunar pentru a vedea dacă persoana respectivă e cea pe care o căutăm. După două stații, femeia coborî, așteptă pe trotuar să plece autobuzul, voia, desigur, să traverseze de cealaltă parte a străzii, și, cum nu avea umbrelă, domnul José îi putu vedea chipul în ciuda picăturilor care se prindeau de geam, la un moment dat, poate nerăbdătoare pentru că autobuzul întârzia să pornească, ea își ridică ochii, atunci îi întâlni privirea. Se priviră în ochi până când autobuzul se puse în mișcare, și se urmăriră din priviri cât timp s-au mai putut vedea, domnul José întinzându-și și răsucindu-și gâtul, femeia uitându-se după el, poate se întreba, Cine o fi, el răspunzându-și, E ea.

Între stația unde domnul José trebuia să coboare și Arhiva Generală, atenție foarte lăudabilă a serviciilor de transporturi față de cei care trebuiau să vină după acte la Starea Civilă, distanța nu era mare. Cu toate acestea, domnul José intră în casă ud learcă. Își scoase rapid gabardina, își schimbă pantalonii, șosetele și pantofii, își șterse cu un prosop părul din care șiroia apa, continuându-și dialogul interior în tot acest timp, E ea, Nu e ea, Ar putea fi, Ar putea fi, dar nu e, Și dacă e, o s-o știi când vei găsi femeia din fișă, Dacă e ea, o să-i spun că ne cunoaștem, ne-am văzut în autobuz, N-o să-și aducă aminte, Dacă o găsesc curând, își va aminti cu siguranță, Dar tu nu vrei s-o găsești curând, poate nu vrei s-o găsești nici mai târziu, dacă voiai cu adevărat, te uitai în cartea de telefon, de acolo se începe, Nu m-am gândit, Cartea e în Arhivă, N-am chef să intru acum în Arhivă, Ți-e teamă de întuneric, Nu mi-e deloc teamă, îi cunosc întunericul ca-n palmă, Mai bine ai recunoaște că nu-ți cunoști nici măcar desenul propriilor palme, Dacă așa crezi, lasă-mă în ignoranța mea, și păsările cântă fără să știe de ce, Ești liric, Sunt trist, E firesc, cu viața pe care o duci, Imaginează-ți că femeia din autobuz era chiar femeia din fișă, imaginează-ți că n-o s-o mai întâlnesc, că a fost singura ocazie, că destinul a fost aici și l-am lăsat să plece, Lucrurile nu pot fi lămurite decât într-un singur fel, Care, Să faci ce ți-a spus locatara din apartamentul din dreapta de la parter, bătrâna, Atenție cum vorbești, te rog, E bătrână, E o doamnă în vârstă, Lasă-te de ipocrizii, vârstă avem cu toții, chestiunea e să știm câtă, dacă e puțină, ești tânăr, dacă e multă, ești bătrân, restul sunt vorbe, Să terminăm cu asta, Să terminăm, Mă duc să mă uit în cartea de telefon, Ți-o spun de o jumătate de oră.

În pijama și în papuci, înfășurat într-o pătură, domnul José intră în Arhivă. Îmbrăcămintea insolită îl stânjenea de parcă și-ar fi pierdut respectul față de venerabilele arhive, față de eterna lumină gălbuie care, ca un soare muribund, plutea peste biroul conservatorului. Cartea se afla acolo, pe colțul mesei, nu era permis s-o consulți fără autorizație, chiar în cazul unei convorbiri oficiale, iar acum domnul José s-ar putea așeza la birou, așa cum mai făcuse, e adevărat că o singură dată, într-un moment fără pereche, care i se păruse de triumf și de glorie, însă nu se încumetă, poate din pricina îmbrăcăminții necuviincioase, de teama absurdă că l-ar putea surprinde cineva în această postură, dar cine, dacă niciodată o ființă vie, cu excepția lui, nu umblase pe aici în afara orelor de program. Se gândi c-ar fi bine să ia cartea acasă, s-ar simți mai liniștit, fără

prezența amenințătoare a rafturilor înalte, care păreau gata să se precipite dintre umbrele tavanului, de acolo unde păianjenii țes și devorează. Se cutremură de parcă pânzele lipicioase și pline de praf ar fi început deja să se prăvălească peste el și puțin a lipsit să nu facă imprudența să înșface cartea de telefon fără ca, înainte, să măsoare cu exactitate distanțele ce-o separau, de jur împrejur, de marginile mesei, iar când vorbim de distanțe, ar trebui să vorbim și de unghiuri, dacă n-ar exista circumstanța favorabilă că înclinațiile geometrice și topografice ale conservatorului tind clar spre unghiurile drepte și spre paralele. Intră în casă convins că, atunci când va înapoia cartea de telefon, ea își va regăsi de îndată locul exact, fără să se abată nici măcar cu un singur milimetru, iar conservatorul nu va avea motive să le ordone subșefilor să investigheze cine a folosit-o, cum, când și de ce. Avu, până în ultima clipă, senzația că se va întâmpla ceva care-l va împiedica să ia cartea, un murmur, un pocnet suspect, un fulger venit brusc din fondurile mortuare ale Arhivei Generale, însă era o pace absolută, nu se auzea nici măcar ronțăitul minuscul al mandibulelor bostrihidelor, insectele mâncătoare de lemn.

Acum domnul José, cu pătura pe spate, stă la propria masă, are dinainte cartea de telefon, o deschide la primele pagini și parcurge pe îndelete instrucțiunile de folosire, codurile, tabelele de prețuri, ca și cum acesta i-ar fi scopul. După câteva minute, un impuls subit, negândit, îl făcu să sară peste pagini, înainte, înapoi, până când se opri la aceea care corespundea numelui femeii necunoscute. Ori nu e aici, ori ochii lui refuză să vadă. Nu, nu este. Trebuia să urmeze după acest nume, dar nu urmează. Trebuia să apară înainte de acest nume, dar nu apare. Știam eu ce spun, se gândi domnul José, dar nu e adevărat c-a spus-o vreodată, era felul lui de-a da cu tifta lumii, de a-și exprima bucuria, orice anchetator de poliție s-ar fi arătat contrariat, bătând cu pumnul în masă, dar nu și domnul José, domnul José arbora dimpotrivă surâsul ironic al celui care, fiind trimis să caute ceva ce știe că nu există, se întoarce din căutare având pe buze cuvintele, Știam eu ce spun, ori n-are telefon, ori nu vrea să-și vadă numele în carte. Mulțumirea era atât de mare, încât imediat, fără să-și mai piardă timpul cântărind argumentele pro și contra, căută numele tatălui femeii necunoscute, și, într-adevăr, îl găsi. Nu-i tresări nici o fibră din trup. Dimpotrivă, hotărât acum să ardă toate punțile, pradă unui impuls pe care-l simt numai căutătorii autentici, se uită după numele bărbatului de care divorțase femeia necunoscută, și de asemenea îl găsi. Dacă ar avea o hartă a orașului ar putea semnala primele cinci puncte identificate, două pe strada unde se născuse fetița din fotografie, altul la liceu, acum acestea, începutul unui desen ca acela al tuturor vieților, făcut din linii frânte, din încrucișări, din intersectări, dar niciodată din bifurcații, pentru că spiritul nu merge nicăieri fără picioarele trupului, și trupul n-ar fi în stare să se miște, dacă i-ar lipsi aripile spiritului. Își notă adresele, apoi își însemnă ce avea de cumpărat, o hartă mare a orașului, un carton gros de aceeași dimensiune pe care s-o fixeze, o cutie de pioane colorate, roșii ca să fie vizibile de la distanță, căci viețile sunt precum tablourile, se cuvine întotdeauna să le privim dându-ne patru pași înapoi, chiar dacă, într-o zi, ajungem să le atingem pielea, să le simțim mirosul, să le încercăm gustul. Domnul José era liniștit, nu-l tulbura faptul că aflase unde locuiau părinții și fostul soț al femeii necunoscute, acesta din urmă, în mod curios, destul de aproape de Arhiva Generală, sigur că, mai devreme sau mai târziu, le va bate la ușă, însă numai când va simți că sosise momentul, numai atunci când momentul îi va ordona, Acum. Închise cartea de telefon, o puse înapoi pe biroul șefului, exact în locul de unde o luase, și se întoarse acasă. După ceas, era timpul cinei, dar emoțiile zilei îi derutaseră probabil stomacul, care nu dădea semne de nerăbdare. Se așeză la loc, își strânse pătura în jurul trupului, trăgând de capete ca să-și acopere picioarele, și deschise caietul pe care-l cumpărase de la papetărie. Venise vremea să înceapă să consemneze desfășurarea cercetării, întâlnirile, conversațiile, reflecțiile, planurile și tacticile unei

investigații care se anunța complexă. Pașii cuiva în căutarea altcuiva, își spuse, și, într-adevăr, deși călătoria abia începuse, avea deja multe de povestit. Dacă aș scrie un roman, murmură, deschizând caietul, doar conversația cu doamna din apartamentul din dreapta de la parter ar umple un capitol. Luă pixul ca să înceapă, dar, la mijlocul gestului, ochii i se opriră pe hârtia unde scrisese adresele, îi scăpase ceva, ipoteza foarte plauzibilă că femeia necunoscută, după ce divorțase, se întorsese la părinți, ipoteza, la fel de plauzibilă, că soțul fusese cel care plecase de acasă, telefonul rămânând pe numele lui. Dacă acesta era cazul, și luând în considerație faptul că strada în chestiune se afla în apropierea Arhivei Generale, cine știe dacă femeia din autobuz n-a fost totuși ea. Dialogul interior dădu semne că vrea s-o ia de la capăt, Era ea, Ba nu era ea, Era, Ba nu, însă de astă dată, domnul José nu-i mai dădu ascultare, și, aplecându-se deasupra hârtiei, începu să scrie primele cuvinte, precum urmează, Am intrat în clădire, am urcat scara până la etajul al doilea și am ascultat la ușa apartamentului unde s-a născut femeia necunoscută, atunci am auzit plânsetul unui sugar, m-am gândit că putea fi copilul ei, și, în același timp, am auzit glasul mângâietor al unei femei, E ea, apoi am aflat ca nu.

Deși, privind lucrurile din afară, se crede aproape întotdeauna contrariul, viața în birourile oficiale nu e de obicei ușoară, mai cu seamă în această Arhivă Generală a Stării Civile, unde, din vremuri pe care nu le vom putea numi imemorale doar pentru că despre toți și despre toate există înscrisuri, grație strădaniei consecvente a unei linii neîntrerupte de mari conservatori, în mod admirabil s-au reunit toate splendorile și mizeriile funcției publice, care fac din funcționar o ființă aparte, beneficiar și totodată dependent de spațiul fizic și mental descris de vârful penitei pe care o mănuieste. În termeni simpli, și având în vedere o înțelegere mai exactă a faptelor generale discutate în abstract în acest preambul, trebuie să spunem că domnul José are o problemă de rezolvat. Aducându-și aminte cât de greu i-a fost să smulgă, împotriva rezistențelor regulamentare ale ierarhiei, o amărâtă de jumătate de oră de scutire de serviciu, datorită căreia a reușit să nu fie surprins în flagrant de soțul tinerei din apartamentul din stânga de la etajul doi, ne putem închipui calvarul prin care trece acum, zi și noapte, chinuindu-se să găsească o justificare ingenioasă, ce i-ar permite să solicite, nu una, ci două ore, nu două, ci trei, cam atâtea îi vor trebui probabil ca să ducă la bun sfârșit, cu suficient folos, vizita la școală și indispensabila investigație în arhivele ei. Această frământare, constantă, obsesivă, avu neîntârziat urmări, erori în muncă, scăpări de atenție, subite somnolențe diurne datorate insomniilor nocturne, pe scurt, domnul José, apreciat până atunci de diverșii săi superiori ca un funcționar competent, metodic și devotat, începu să fie ținta unor muștrări severe, admonestări, săpuneli, care n-au făcut decât să-l arunce într-o confuzie și mai mare, fără a mai pune la socoteală că, pe calea pe care o apucase, putea fi absolut sigur că, dacă s-ar fi încumetat vreodată să ceară multjinduita dispensă, răspunsul ar fi fost negativ.

Situația devenise atât de gravă încât, după ce a fost analizată rând pe rând de inspectori și de subșefi, dar fără nici un rezultat, singura soluție rămasă a fost aducerea ei la cunoștința conservatorului, care, în primele clipe, nu reuși să înțeleagă ce se petrece, atât i se părea de absurd. Faptul că un funcționar își nesocotise în asemenea hal obligațiile era un lucru care făcea imposibilă orice binevoitoare înclinație spre o decizie disculpatoare, un lucru care aducea o serioasă atingere tradițiilor operative ale Arhivei Generale, numai o boală foarte gravă l-ar fi putut justifica. Când delincventul i-a fost adus înaintea, exact asta l-a întrebat conservatorul pe domnul José, Sunteți bolnav, Cred că nu, domnule. Dacă nu sunteți bolnav, cum explicați atunci munca de proastă calitate pe care ați făcut-o în ultimele zile, Nu știu, domnule, poate pentru că n-am dormit bine, În acest caz, sunteți bolnav, Doar n-am dormit bine, Dacă nu dormiți bine, înseamnă că sunteți bolnav, un om sănătos doarme întotdeauna buștean, dacă

nu cumva aveți vreo povară pe conștiință, o greșeală cenzurabilă, din acelea pe care conștiința nu le iartă, conștiința e foarte importantă, Da, domnule, Dacă greșelile dumneavoastră de serviciu sunt cauzate de insomnie și dacă insomnia este pricinuită de acuzațiile conștiinței, atunci trebuie să descoperim greșeala comisă, N-am făcut nici o greșeală, domnule, Imposibil, singura persoană, aici, care nu face greșeli, sunt eu, dar acum ce se întâmplă, de ce vă uitați la cartea de telefon, Nu mă pot concentra; domnule, Semn rău, știți că trebuie să vă uitați întotdeauna la mine când vă vorbesc, e regulamentul de disciplină, eu sunt singurul care am voie să privesc în altă direcție, Da, domnule, Ce greșeală ați făcut, Nu știu, domnule, În acest caz e și mai grav, greșelile uitate sunt cele mai primejdioase, Mi-am îndeplinit îndatoririle, Informațiile de care dispun în legătură cu dumneavoastră au fost până astăzi satisfăcătoare, dar asta nu face decât să demonstreze că reaua conduită profesională pe care ați avut-o în ultimele zile nu este consecința unei greșeli uitate, ci a unei greșeli recente, a unei greșeli de acum, Conștiința nu mă acuză, Conștiințele tac mai mult decât trebuie, de aceea s-au creat legile, Da, domnule, Trebuie să iau o decizie, Da, domnule, Și am luat-o, Da, domnule, Vă aplic o zi de suspendare, Și suspendarea, domnule, e numai de salariu, sau e și de serviciu, întrebă domnul José, văzând mijind o rază de speranță, De salariu, de salariu, serviciul nu poate fi mai afectat decât a fost, de curând v-am dat o jumătate de oră liberă, să nu-mi spuneți că vă așteptați ca reaua dumneavoastră purtare să fie răsplătită cu o zi întreagă, Nu, domnule, Doresc, pentru binele dumneavoastră, să vă servească drept învățătură de minte, să redeveniți cât mai repede funcționarul corect dinainte, în interesul acestei Arhive Generale, Da, domnule, Asta e tot, întoarceți-vă la locul dumneavoastră.

Disperat, cu nervii la pământ, aproape în lacrimi, domnul José se supuse. În cele câteva minute cât durase dificila discuție cu șeful, corespondența i se îngrămădise pe masă, ca și cum ceilalți registratori, colegii lui, profitând de situația disciplinară periculoasă în care vedeau că se afla, ar fi vrut și ei, pe cont propriu, să-l pedepsească. Pe deasupra, era așteptat de mai multe persoane, care stăteau la rând. Toate se postaseră în fața mesei lui, și nu din întâmplare, nu pentru că s-ar fi gândit, intrând în Arhiva Generală, că funcționarul absent e poate mai simpatic și mai primitiv decât cei vizibili, prezenți în dosul pupitrului, ci pentru că tocmai aceștia le indicaseră că lui trebuiau să i se adreseze. Cum regulamentul intern hotăra că satisfacerea cererilor publicului avea prioritate absolută asupra muncii de birou, domnul José se duse la pupitru, știind că, în spatele lui, va continua să plouă cu hârtii. Era pierdut. Acum, în urma avertismentului enervat al conservatorului și a pedepsei primite, chiar dacă ar fi inventat nașterea imposibilă a unui fiu sau moartea dubioasă a unei rude, își putea scoate din minte orice speranță că i se va permite, într-un viitor apropiat, să plece mai devreme sau să vină mai târziu cu o oră, o jumătate de oră, sau barem un minut. Memoria, în această casă a arhivelor, este tenace, uită încet, atât de încet încât niciodată nu va ajunge să uite complet. De va avea domnul José, de acum în zece ani, un moment de neatenție, oricât de mărunț, va și vedea cum imediat i se vor aminti toate detaliile acestor nefericite zile. Probabil la asta se referise conservatorul, spunând că cele mai grave greșeli sunt cele care, în aparență, au fost uitate.

Pentru domnul José, restul zilei fu un anevoios calvar, copleșit de muncă, năpădit de gânduri. În timp ce o parte a conștiinței sale dădea competente explicații publicului, completând și ștampilând documente, arhivând fișe, cealaltă parte blestema în ritm monoton soarta și hazardul care transformaseră într-o morbidă curiozitate un lucru care n-ar reuși să impresioneze nici măcar o clipă imaginația unei persoane rezonabile, cu toate mințile acasă. Șeful are dreptate, se gândea domnul José, interesele arhivei trebuie puse mai presus de orice, dacă aș fi dus o viață chibzuită, normală, cu siguranță nu m-aș fi apucat, la vârsta mea, să fac colecții de actori, de balerine, de episcopi și de jucători de

fotbal, e stupid, e inutil, e ridicol, frumoasă moștenire las eu după moarte, din fericire, nu am urmași, poate e din pricina singurătății, dacă aș avea o soție. Ajuns în acest punct, gândul se întrerupse, apoi o luă pe o altă cale, un drum îngust, confuz, la începutul căruia se poate vedea portretul unei fete, la capătul căruia va trebui să se afle, dacă o va găsi, o persoană reală, o femeie în toata firea, adultă, care acum are treizeci și șase de ani, divorțată, Dar oare de ce-o vreau eu, pentru ce, ce-am să fac cu ea după ce o s-o găsesc. Gândul i se întrerupse din nou, dădu înapoi, Și cum crezi tu c-o vei găsi, dacă nu te lasă s-o cauți, îl întrebă, dar el nu răspunse, ocupat s-o informeze pe ultima persoană din rând că certificatul de deces pe care-l ceruse va fi gata a doua zi.

Cu toate acestea, există întrebări tenace, care nu se dau bătute, iar aceasta îl atacă din nou, când el, cu trupul obosit, cu sufletul golit, intră, în sfârșit, în casă. Se aruncă pe pat ca o cârpă, voia să doarmă, să uite chipul șefului, pedeapsa nedreaptă, dar întrebarea se culcă lângă el, strecurându-i în șoaptă, N-o poți căuta, nu te lasă, de astă dată era cu neputință să se prefacă ocupat, vorbind cu un solicitant, încercă să facă pe nizeaiul, își spuse că va găsi o modalitate, iar dacă n-o va găsi, se va lăsa păgubaș, totuși întrebarea se încăpățână, Te lași ușor învins, pentru atâta lucru nu merita să falsifici o împuternicire și s-o obligi pe nefericita și amabila doamnă din apartamentul din dreapta de la parter să vorbească despre trecutul ei păcătos, este o lipsă de respect față de ceilalți să le dai buzna în casă și să le încalci intimitatea. Aluzia la împuternicire îl făcu să se ridice brusc în capul oaselor, îngrozit. O avea în haină, umblase cu ea toate aceste zile, închipuiți-vă că, dintr-un motiv sau altul, ar fi scăpat-o pe jos, sau că tulburarea nervoasă i-ar fi provocat o sincopă, o pierdere de cunoștință, și un coleg oarecare, fără rea intenție, deschindu-i nasturii ca să-l lase să respire, ar fi văzut plicul alb cu timbrul Arhivei Generale, exclamând, Ce-i asta, iar apoi un inspector, iar apoi un subșef, iar apoi șeful. Domnul José refuză să se gândească ce s-ar fi întâmplat după aceea, se ridică dintr-un salt, se repezi la haina atârnată pe speteaza unui scaun, scoase scrisoarea și, neliniștit, uitându-se de jur împrejur, se întrebă unde naiba o putea ascunde. Nici o mobilă n-avea cheie, sărmenele lui bunuri se aflau la îndemâna oricărui spirit iscoditor care i-ar fi pătruns în casă. Atunci dădu cu ochii de colecțiile aliniate în dulap, aici trebuia să se afle soluția. Căută dosarul episcopului și băgă plicul înăuntru, un episcop nu trezește curiozitatea oricât de faimoasă i-ar fi cucernicia, nu e ciclist, nici pilot de formula unu. Reveni în pat, ușurat, dar întrebarea rămăsese acolo, în așteptare, N-ai făcut nimic, problema nu e împuternicirea, tot una e s-o ascunzi sau s-o lași la vedere, nu asta te va călăuzi spre femeie, Am spus deja că voi găsi o modalitate, Mă îndoiesc, șeful te-a legat de mâini și de picioare, nu-ți dă voie să faci nici un pas, Voi aștepta să se liniștească lucrurile, Și după aceea, Habar n-am, o să-mi vină până la urma o idee, Ai putea rezolva chestiunea chiar în acest moment, Cum, Le dai un telefon părinților, spui că vorbești în numele Arhivei, le ceri adresa, Așa ceva nu fac, Măine te duci acasă la femeie, nu sunt în stare să-mi închipui ce-o să puteți vorbi, dar, cel puțin, ajungi la o concluzie, Probabil că n-am să vreau să-i vorbesc când vom fi față în față, Dacă așa stau lucrurile, de ce-o mai cauți, de ce îi investighezi viața, Și despre episcop adun hârtii și totuși nu mă interesează să stau de vorbă cu el, Mi se pare absurd, E absurd, dar era momentul să fac ceva absurd în viață, Vrei să spui că, dacă vei reuși s-o găsești pe femeie, ea nu va afla c-ai căutat-o, E foarte probabil, De ce, Nu pot să explic, În orice caz, nici la școala fetei nu te vei putea duce, școlile sunt ca Arhiva Generală, se închid la sfârșitul săptămânii, În Arhivă pot să intru când vreau, Nu se poate spune c-ar fi cine știe ce ispravă eroică, ușa casei tale dă înăuntru, Se vede că n-a trebuit niciodată să mergi acolo singur, Merg unde mergi tu, asist la tot ceea ce faci, Poți s-o faci în continuare, o voi face, dar tu, în școală, nu vei intra, Rămâne de văzut.

Domnul José se sculă, era ora cinei, dacă meritau un asemenea nume

mesele frugale pe care obișnuia să le ia seara. În timp ce mânca, se gândi intens, apoi spălă farfuria, paharul și tacâmurile, strânse firimiturile care căzuseră pe fața de masă, continuând să se concentreze, și, ca și cum gestul ar fi fost inevitabila concluzie a ceea ce gândise, deschise ușa care dădea spre stradă. În față, peste drum, se afla o cabină telefonică, o avea, cum s-ar spune, sub nas, în douăzeci de pași va ajunge la capătul firului care îi va duce vocea, același fir îi va aduce un răspuns, și acolo, fie într-un sens, fie în celălalt, se vor încheia căutările, se va putea întoarce liniștit acasă, va redobândi încrederea șefului, apoi, rotindu-se pe propriile urme invizibile, lumea își va recăpăta orbita dintotdeauna, calmul profund al celui care pur și simplu așteaptă ceasul când toate lucrurile se vor împlini, dacă aceste vorbe, spuse și repetate de atâtea ori, vor fi având, cu adevărat, vreun înțeles. Domnul José nu traversă strada, se duse să-și pună haina și gabardina, după care ieși.

Trebuia să schimbe de două ori autobuzul până ajunse la destinație. Școala era o clădire lungă, cu două etaje și mansardă, separată de stradă printr-un grilaj înalt de fier. Spațiul intermediar, o porțiune de teren unde se zăreau, risipiți, câțiva arbori mărunți, servea probabil pentru destinderea elevilor. Nu se vedea nici o lumină. Domnul José se uită împrejur, strada era pustie, deși nu era foarte târziu, este partea bună a acestor cartiere excentrice, mai ales dacă timpul nu permite să ții fereastra deschisă, vecinii se retrag în sânul căminului, în plus, afară nu e nimic de văzut. Domnul José merse până la capătul străzii, traversă pe celălalt trotuar, acum vine spre școală, cu pași domoli, ca cineva care a ieșit să respire aerul curat al nopții și acasă nu-l așteaptă nimeni. Lângă poartă, se aplecă de parcă tocmai ar fi observat că i s-a dezlegat șiretul de la pantof, trucul e vechi și arhicunoscut, nu păcălește pe nimeni, însă merge în lipsă de ceva mai bun, când imaginația nu dă pe afară. Împinse poarta cu cotul, aceasta se mișcă puțin, nu era închisă cu cheia. Metodic, domnul José mai înnodă o dată șiretul, se ridică și bătu cu piciorul în pământ ca pentru a se convinge de soliditatea nodurilor, și își continuă drumul, acum mai repede, părea că-și amintise brusc că totuși era așteptat.

Restul săptămânii, domnul José trăi ca și cum ai fi asistat la propriile vise. În Arhiva nu fu văzut comițând nici măcar o singură greșală, nu avu nici un moment de neatenție, nu încurcă nici o hârtie cu alta, rezolvă o mulțime de treburi care altădată l-ar fi făcut să protesteze, în tăcere, desigur, împotriva tratamentului inuman la care sunt supuși dintotdeauna registratorii, făcu și suportă totul fără o vorbă, fără un murmur. Conservatorul îi aruncă de două ori câte o privire de la distanță, știm că nu e obiceiul lui să se uite la subordonați, cu atât mai puțin la cei de categorie inferioară, dar concentrarea spirituală a domnului José atingea un asemenea grad de intensitate încât era imposibil să n-o percepi în atmosfera etern stătută a Arhivei Generale. Vineri, în momentul închiderii serviciului, conservatorul, pe nepregătite, contraveni tuturor regulamentelor, încălcă toate tradițiile, lăsându-i cu gura căscată pe toți funcționarii, atunci când, îndreptându-se spre ieșire și trecând pe lângă domnul José, îl întrebă, Vă simțiți mai bine. Domnul José răspunse da, era mult mai bine, n-a mai avut insomnii, iar conservatorul replică, V-a prins bine discuția pe care am avut-o, păru că vrea să mai adauge ceva; vreo idee care tocmai îi trecuse prin minte, însă închise gura și ieși, atât ar mai fi lipsit, anularea pedepsei impuse ar fi însemnat o subminare a disciplinei. Ceilalți registratori, inspectorii, până și subșefii, îl priviră pe domnul José de parcă atunci l-ar fi văzut pentru întâia oară, cele câteva cuvinte ale șefului îl transformaseră într-o persoană diferită, era cam la fel ca atunci când duci un copil să-l botezi, pleci cu unul și te întorci cu altul. Domnul José termină de pus în ordine biroul, apoi își așteptă rândul să iasă, după regulament primul care pleca era subșeful cel mai vechi în funcție, apoi inspectorii, imediat registratorii, întotdeauna în ordinea vechimii în serviciu, celălalt subșef avea sarcina să închidă ușa. Contrar obiceiului, domnul José nu ocoli Arhiva Generală ca să ajungă acasă, o luă pe străzile învecinate,

intră pe rând în trei magazine diferite și cumpără din fiecare câte ceva, jumătate de kilogram de untură de porc, într-unul, un prosop într-altul și, de asemenea, un obiect mic, un flecușteț, care încăpea într-o palmă, și pe care-l puse în buzunarul exterior al hainei pentru că nu trebuia împachetat. Doar după aceea se duse acasă. Trecuse de mult de miezul nopții când ieși. La ora aceea, circulau puține autobuze, foarte rar apărea câte unul, de aceea domnul José, pentru a doua oară de când dăduse peste fișa femeii necunoscute, se hotărî să ia un taxi. Simțea un soi de vibrație în coșul pieptului, un zumzet, o frenezie, însă mintea îi rămânea calmă, sau, mai bine zis, era incapabilă să gândească. Preț de o clipă, domnul José, ghemuit pe bancheta taxiului parcă temându-se să nu fie văzut, încercă să-și imagineze ce i s-ar putea întâmpla dacă fapta pe care se pregătea s-o comită ar ieși prost, ce urmări ar avea asupra vieții sale, însă gândul se ascunde după un zid, De aici nu ies, îi spuse din dosul zidului, iar el înțelese, pentru că se cunoștea bine, că gândul voia să-l protejeze nu de teamă, ci de lașitate. Aproape de destinație, îi ceru șoferului să oprească, va parcurge pe jos restul distanței care rămăsese. Își ținea mâinile în buzunare, pipăind, sub gabardina cu nasturii închiși până sus, pachetele care conțineau untura și prosopul. În clipa când dădu colțul ca să intre pe strada unde era situată școala, pe cap îi căzură câteva picături izolate de ploaie, înlocuite pe dată, când ajunse în dreptul porții, de o rafală deasă care matura cu zgomot caldarâmul. Se spunea, din timpurile clasice, că soarta îi ocrotește pe cei îndrăzneți, în cazul de față, intermediarul însărcinat cu protecția a fost ploaia, ori, cu alte cuvinte, cerul însuși, dacă ar umbla cineva pe strada la ora asta târzie, ar fi desigur mai ocupat să se ferească de baia subită decât să remarce stratagemile unui individ în gabardină care, judecând după vârsta pe care părea s-o aibă, scăpase de potop cu o repeziciune surprinzătoare, adineauri era aici, acum nu mai e. Adăpostit sub copacii din curte, cu inima bătând nebunește, domnul José aștepta neliniștit, uimit de agilitatea cu care se mișcase, el care, în materie de exerciții fizice, nu făcea mai mult decât să se cațere în vârful scării din Arhiva Generală, și doar Dumnezeu știe cu câtă lipsă de entuziasm. Era la adăpost de privirile din stradă, și credea că, trecând cu grijă de la un copac la altul, va putea ajunge la intrarea în școală fără să fie observat de nimeni din afară. Se convinsese că înăuntru nu se afla nici un paznic, în primul rând, după absența luminii, atât deunăzi cât și acum, iar apoi pentru că școlile, cu excepția unor motive deosebit de particulare și excepționale, nu sunt îndeobște clădiri care merită să fie jefuite. Excepționale și particulare erau motivele lui, de aceea venise, înarmat cu o jumătate de kilogram de untură, cu un prosop și un diamant de tăiat geamuri, acesta fusese obiectul care nu trebuise împachetat. Era totuși cazul să se gândească bine la ce avea de făcut.

Să intre prin față ar fi o imprudență, vreunui vecin, locuind la un etaj de sus pe partea opusă a străzii, i-ar putea veni ideea să se apropie de geam să vadă ploaia care continua să răpăie din răputeri, și l-ar putea zări pe insul care sparge fereastra școlii, mulți n-ar mișca un deget ca să evite consumarea actului violent, ba, dimpotrivă, ar lăsa perdeaua să cadă, întorcându-se în pat și spunând, Treaba lui, dar sunt alții care nu salvează lumea numai pentru că lumea nu se lasă salvată, aceștia ar chema de îndată poliția și ar ieși pe balcon strigând, Hoții, aspru cuvânt, pe care domnul José nu-l merita, el e, cel mult, un falsificator, însă n-o știm decât noi. Dădu ocol clădirii, poate dincolo e mai simplu, își spuse domnul José, și are probabil dreptate, de atâtea ori se întâmpla ca, în spate, clădirile să fie neîngrijite, cu mobile vechi aruncate claie peste grămadă, lăzi așteptând o nouă utilizare, cutii în care a fost vopsea, cărămizi sparte rămase de la vreo lucrare, tot ce trebuie când vrei să improvizezi o scară, să ajungi la o fereastră și să intri prin ea. Într-adevăr, domnul José găsi câteva dintre aceste lucruri utile, însă totul era adunat sub o magazie sprijinită de perete, într-o ordine meticuloasă din câte-și dădu seama pipăind ici și colo, va avea nevoie de mult efort și timp ca să aleagă și să extragă, pe întuneric,

obiectele cele mai adecvate pentru necesitățile structurale ale piramidei pe care avea să se cațere, Dacă aş reuşi să ajung pe acoperiş, murmură. În principiu, ideea era excelentă, exista o fereastră la două palme mai sus de joncțiunea magaziei cu peretele, Chiar şi așa, nu va fi ușor, acoperişul e foarte înclinat şi, cu ploaia asta, trebuie să fie alunecos şi abrupt, îşi spuse. Domnul José simţi că-şi pierde curajul, li se întâmplă celor care n-au experiența de spărgători şi n-au beneficiat de lecțiile unor maeştri cățărători, nu se gândise nici măcar să vină să inspecteze locul înainte, ar fi putut profita în ziua precedentă când observase că poarta nu era închisă cu cheia, şansa i se păruse probabil atât de mare încât preferase să nu abuzeze. Avea în buzunar mica lanternă electrică pe care o folosisese în Arhiva Generală pentru a lumina fișele, dar nu voia s-o aprindă aici, un lucru e o siluetă în mijlocul întunericului, poate trece mai mult sau mai puțin neobservată, alt lucru, foarte diferit, şi mult mai grav, este un cerculeț de lumină, plimbându-se şi denunțându-se, Uitați-mă unde sunt.

Se adăpostise lângă magazie, auzea ploaia bătând neobosită pe suprafața acoperişului, şi nu ştia ce să facă. Şi aici erau arbori, mai înalți şi mai bogați decât cei din fața şcolii, dacă, dincolo de ei, se ascundea vreo clădire n-o putea vedea, Deci, nici eu nu pot fi văzut de acolo, se gândi domnul José, şi, după ce ezită încă un moment, aprinse lanterna şi o roti, într-o fulgerare rapidă. Nu se înşelase, depozitul de fier vechi al şcolii era îngrijit şi ordonat cu grijă, de parcă ar fi fost piesele unei maşinării, îmbucate una într-alta. Aprinse din nou lanterna, îndreptând de astă dată lumina în sus. Aşezată peste vechituri, separată de rest, ca o piesă care, din când în când, este totuşi necesară, se vedea o scăriță. Fie din pricina descoperirii neaşteptate, fie la amintirea subită şi necontrolată a altitudinilor din Arhiva Generală, domnului José i se întunecă privirea, un mod expresiv şi curent, cu vădit avantaj comunicativ, de a scuti gurile populare, care n-au fost făcute pentru asta, de pronunțarea cuvântului vertij. Scărița nu era suficient de înaltă pentru a ajunge la fereastră, însă îi era de folos ca să se cațere pe magazie, iar, de acolo, Dumnezeu cu mila.

Astfel invocat, Dumnezeu se hotărî să-l ajute pe domnul José la necaz, ceea ce n-are nimic extraordinar dacă ne gândim la uriaşul număr de hoți care, de când e lumea lume, au avut şansa să revină de la furtişagurile lor, nu numai căptușiți cu pradă, ci şi teferi la trup, adică, fără a fi primit vreo pedeapsă divină. Vru aşadar providența ca plăcile ondulate de ciment care formau acoperişul magaziei, să nu fie numai pline de rugozități, ci să aibă, în partea inferioară, o margine ieșită în afară, căci, imprudent, desenatorul fabricii nu reuşise să reziste atracției ornamentale. Mulțumită acestei imagini, şi în ciuda accentuatei înclinații a magaziei, punând un picior aici, o mână dincolo, gemând, suspinând, zgâriind cu unghiile, jupuindu-şi vârfurile pantofilor, domnul José reuşi să se agațe şi să se târască pe acoperiş. Acum trebuia să intre. Or, e momentul să spunem că spărgătorul şi cățărătorul care e domnul José utilizează metode absolut demodate, ca să nu spunem vechi, chiar arhaice. Pe vremuri, nici el nu ştie când, nici în ce carte sau articol, citise că untura de porc şi o bucată de prosop sunt complementele obligatorii ale unui cuțit de tăiat geamuri, atunci când vrei să intri cu intenții necurate pe o fereastră, şi astfel se înarmase cu aceste insolite unelte, mânat de o credința oarbă în utilitatea lor. Evident, ar fi putut, pentru a grăbi acțiunea, să dea un simplu pumn în geam, dar se temuse, în timp ce-şi plănuia atacul, ca inevitabila sfărâmare a sticlei, rezultând din lovitură, îi va alarma pe vecini, şi, cu toate că vremea urâtă, cu rumorile ei naturale, micşorase riscul, era totuşi mai bine să respecte cu strictețe disciplina metodei. Aşa că, proptindu-şi picioarele în marginea providențială, înfigându-şi genunchii în asprimea plăcilor, domnul José se apucă să taie geamul cu diamantul, de-a lungul cercevelei. Apoi, cu batista, gâfâind din pricina efortului şi a poziției incomode, şterse geamul cât putu de bine, ca să nu fie afectată dorita aderență a unturii, ori ce rămăsese din ea, căci

violentele eforturi pe care le făcuse ca să urce planul înclinat preschimbaseră pachetul într-o masă informă și lipicioasă, cu previzibile consecințe asupra integrității hainelor pe care le purta. Chiar și în aceste condiții, reuși să întindă pe toată suprafața geamului un strat de untură, acceptabil de gros, pe care, apoi, cu toata minuția posibilă, se strădui să lipească prosopul, extras, după nenumărate contorsiuni, din buzunarul gabardinei. Acum va trebui să calculeze cu precizie forța loviturii, care trebuia să nu fie nici atât de slabă încât să fie nevoit s-o repete, nici atât de puternică încât să anuleze aderența geamurilor la prosop. Apăsând pe cercevea, cu mâna stângă, ca să nu alunece partea superioară a prosopului, domnul José își strânse pumnul drept, își împinse brațul spre spate și dădu o lovitură scurtă, care din fericire reuși, surdă, înăbușită, ca pocnetul unei arme cu amortizor. Nimerise din prima încercare, ispravă notabilă pentru un începător. Un fragment sau două de geam căzură în interior, atât, dar nu conta, înăuntru nu era nimeni. Preț de câteva clipe, în ciuda ploii, domnul José așteptă, întins pe acoperiș, adunându-și puterile și savurând triumful. După aceea, îndreptându-și trupul, își introduse brațul în spărtură, căută și găsi ivărul ferestrei, Doamne, grea e viața spărgătorilor, o deschise larg și, agățându-se de pervaz, cu ajutorul disperatelor sale picioare, care nu mai găseau puncte de sprijin, izbuti să se salte, ridică întâi un picior, apoi pe celălalt, în fine, își dădu drumul să cadă de cealaltă parte, suav, ca o frunză desprinsă din copac.

Respectul față de realitatea faptelor și simpla obligație morală de a nu abuza de încrederea celui care s-a arătat gata să accepte drept plauzibile și coerente peripețiile unei căutări atât de neobișnuite ne cer să lămurim imediat că domnul José nu a alunecat ușor de pe pervazul geamului, precum o frunză desprinsă de pe ram. Dimpotrivă, adevărul este că se prăbușise stângaci, așa cum cade deodată un copac retezat, când i-ar fi fost atât de simplu să se lase să alunece lin din locul său provizoriu până când atingea pământul cu picioarele. Căderea, prin duritatea șocului și prin succesiunea contactelor dureroase, îi arătă, chiar înainte ca ochii să i-o poată confirma, că aterizase pe un soi de prelungire a magaziei exterioare, inversul fiind totuși mai probabil, ambele spații având ca scop depozitarea lucrurilor nefolositoare, mai întâi cel dinăuntru, și numai după aceea, nemaifiind loc aici, cel din afară. Domnul José rămase nemișcat câteva minute, așteptând să i se normalizeze respirația și să înceteze tremurul din brațe și picioare. Apoi aprinse lanterna, fiind atent să lumineze numai podeaua din față, și văzu că, printre mobilele stivuite de o parte și de alta, fusese lăsat un coridor care ducea la o ușă. Se neliniști gândindu-se că era poate încuiată, caz în care ar trebui s-o spargă fără uneltele adecvate și cu inevitabilul zgomot ce va rezulta. Afara ploua în continuare, vecinii dormeau probabil cu toții, însă pe asta nu putea conta, unii oameni au somnul atât de ușor, încât până și zumzetul unui țânțar e de ajuns ca să-i trezească, și atunci se scoală, merg la bucătărie să bea un pahar cu apă, aruncă afară o privire întâmplătoare și văd o gaură neagră în formă de dreptunghi în zidul colegiului, poate comentează, Ce neglijenți sunt aia de la școală, lasă pe o vreme ca asta fereastra deschisă, dar stai puțin, dacă-mi aduc bine aminte, geamul ala era închis, trebuie să fie de la vânt, a bătut tare, n-o să-i treacă nici unuia prin cap că înăuntru e un hoț, și, dacă i-ar trece, ar fi o imensă greșeală, fiindcă domnul José, s-o mai amintim o dată, n-a venit aici ca să fure. Își spune acum c-ar trebui să închidă fereastra ca să nu se observe din afară efracția, dar șovăie, poate ar fi mai bine s-o lase cum este, Se vor gândi că a fost din cauza vântului sau a neglijenței vreunui angajat, dacă aș închide-o, imediat s-ar remarca lipsa geamurilor, mai ales că sunt mate, aproape albe. Încrezător că restul lumii își folosește inteligența de care dispune într-un mod la fel de deductiv ca și el, domnul José se hotărî să lase deschisă fereastra și începu de îndată să se târască printre mobile, până când ajunse la ușa care nu era închisă cu cheia. Răsuflă ușurat, în continuare n-avea a se teme de alte obstacole. Acum simțea nevoia unui scaun confortabil, o canapea ar fi și mai de dorit,

pentru a-și petrece restul nopții odihnindu-se, dacă nervii îi vor da pace, va putea chiar dormi. Își calculase mișcările ca un șahist cu experiență, în fond nu e mare filosofie, când ești îndeajuns de sigur de cauzele obiective imediate, să avansezi prospecții prin evantaiul efectelor probabile și posibile, luând în considerație și transformarea lor în cauze, totul generând succesiv efecte cauze efecte și cauze efecte cauze, la infinit, știind noi că aventura domnului José nu e sortită totuși să-l ducă așa departe. Celor cu mintea la cap trebuie să li se fi părut o nesăbuiță felul cum registratorul s-a băgat de bună voie în gura lupului, iar acum, de parcă n-ar fi mare scofală, dorește să-și petreacă în liniște ultimele ore din noapte și toată ziua de mâine, cu riscul de a fi prins în flagrant delict de cineva mai deductiv ca el în materie de ferestre deschise. Să recunoaștem totuși c-ar fi o nesăbuiță și mai mare dacă ar porni din sală în sală aprinzând luminile. Să pui cap la cap o fereastră deschisă cu o lumină aprinsă, când știi că utilizatorii legitimi ai unei case sau ai unui liceu sunt absenți, constituie o operație mentală la îndemâna fiecăruia, oricât ar fi de puțin bănuitor, de obicei cheamă poliția.

Pe domnul José îl durea tot trupul, probabil că avea genunchii zdreliți, poate însângerați, neplăcuta senzație de rosătură, produsă de atingerea stofei pantalonilor, nu însemna altceva, și, pe deasupra, era ud și murdar din cap până în picioare. Își scoase gabardina, care șiroia de apă, gândindu-se, Dacă ar exista pe aici o încăpere interioară, aș putea aprinde lumina, și o baie, o baie unde să mă spăl, cel puțin pe mâini. Își făcu drum pipăind, deschizând și închizând uși, și găsi ce căuta, mai întâi o odaie mică, fără geamuri, cu rafturi pe care erau puse materiale școlare și de birou, creioane, caiete, coli de hârtie, pixuri, bureți, călimări, rigle, echere, decimetre duble, compasuri, truse de desen, tuburi cu lipici, cutiuțe cu agrafe și altele pe care nu ajunse să le identifice. Aprinzând lumina, putu, în sfârșit, să examineze pagubele produse de aventură. Rănile de la genunchi nu păreau atât de grave cum începuse să creadă, zgârieturile erau superficiale, deși dureroase. La lumina zilei, când nu va mai trebui să aprindă lumini, va căuta ceea ce se află în oricare școală, dulapul alb cu cele de trebuință pentru primul ajutor, dezinfectantul, spirtul medicinal, apa oxigenată, vata, pansamentele, compresele, leucoplastul, nici n-avea nevoie de atâtea. Gabardinei însă leacurile nu-i vor fi de folos, boala ei e murdăria, e untura de porc care impregnează materialul, Poate voi reuși să scot cea mai mare parte cu alcool, își zise domnul José. Porni apoi în căutarea unei toalete, și avu noroc, judecând după ordine și curățenie, era probabil cea utilizată de profesori.

Fereastră ei, care și ea dădea în spatele școlii, avea, pe lângă geamurile mate, evident mai necesare aici decât în magazia pe unde intrase, obloane interioare de lemn, mulțumită cărora putu, în sfârșit, să aprindă lumina și să se spele văzând ce face. Apoi, cu forțele refăcute și mai mult sau mai puțin curat, porni în căutarea unui loc de dormit. Deși, în vremurile sale de școală, nu frecventase un astfel de liceu, atât de pretențios și cu asemenea dimensiuni, știa, totuși, că fiecare școală își are directorul ei, că fiecare director își are biroul lui, că fiecare birou are o canapea, exact lucrul pe care trupul său i-l cerea. Continuă așadar să deschidă și să închidă uși, se uită în sălile scăldate într-o difuză lumină interioară care le dădea un aer fantomatic, unde băncile elevilor păreau morminte aliniate, masa profesorului un sumbru spațiu de sacrificiu, iar tabla neagră locul unde se făcea socoteala tuturor. Văzu, atârinate pe pereți, ca niște pete tulburi, pe care timpul le întipărește pe epiderma ființelor și lucrurilor, hărțile cerului, lumii și țărilor, hărțile hidrografice și orografice ale ființei umane, canalizarea sângelui, tranzitul digestiv, ordonarea mușchilor, comunicarea nervilor, armătura oaselor, foalele plămânilor, labirintul creierului, secțiunea ochilor, împletirea sexelor. Sălile de clasă se succedau una după alta de-a lungul coridoarelor care dădeau ocol liceului, pretutindeni se respira mirosul cretei, aproape la fel de vechi ca acela al trupurilor, unii chiar spun că

Dumnezeu, înainte să se apuce să frământa lutul din care, mai apoi, le-a fabricat, a desenat mai întâi cu creta bărbatul și femeia pe suprafața primei nopți, de aici provine singura certitudine pe care o avem, certitudinea că am fost, suntem și vom fi țărână, și că ne vom pierde într-o noapte la fel de profundă ca prima. În câteva locuri, întunericul era greu, complet, parc-ar fi fost învelit în pânze negre, dar, în altele, plutea o reverberație oscilantă de acvariu, o fosforescență, o luminozitate albăstruie care nu putea proveni de la lumina lămpilor de pe stradă, sau, dacă totuși venea de la ele, traversând geamurile se transfigura. Amintindu-și de palida lumină, veșnic suspendată deasupra mesei conservatorului, încercuită de bezna gata s-o înghită, domnul José murmură, Arhiva Generală e altfel, apoi adăugă, de parcă trebuia să-și răspundă sieși, Probabil, cu cât e mai mare diferența, cu atât mai mare va fi egalitatea, și cu cât e mai mare egalitatea, cu atât mai mare va fi diferența. În momentul acela încă nu știa cât era de aproape de adevăr.

La etajul ăsta, nu erau decât săli de clasă, biroul directorului se află desigur deasupra, departe de voci, de zgomotele incomode, de zarva intrării și ieșirii elevilor. Scara de acces avea deasupra un luminator, urcând-o, treceai progresiv de la întuneric la lumină, ceea ce, în aceasta circumstanță, n-are decât prozaica semnificație că putem să vedem unde punem piciorul. Hazardul noii căutări vru ca domnul José, înainte să găsească biroul directorului, să intre în secretariatul liceului, o sală cu trei ferestre care dădeau spre stradă. Mobilierul era cel obișnuit în servicii de aceasta natură, câteva birouri, un număr egal de scaune, dulapuri, arhive, fișiere, când le văzu, inima domnului José tresari, asta căuta, fișe, înmatriculări, registre, înscrisuri, notițe, istoria femeii necunoscute pe când era copilă și adolescentă, presupunând că, în viața ei, nu mai existaseră alte licee. Domnul José trase la întâmplare un sertar al fișierului, dar lumina care venea de pe stradă nu era îndestulătoare pentru a percepe ce tip de înregistrare conțineau fișele. Am destul timp, își spuse domnul José, acum am nevoie de somn. Ieși din secretariat și, două uși mai încolo, dădu, în sfârșit, peste biroul directorului. Comparându-l cu austeritatea Arhivei Generale, n-ar fi o exagerare să vorbim aici de lux. Podeaua era mochetată, fereastra avea draperii de pânză groasă, complet trase, biroul, în stil vechi, era amplu, jilțul de piele neagră, modern, domnul José afla toate astea pentru că, deschizând ușa și dând peste o beznă totală, nu șovăi să aprindă, mai întâi, lanterna, iar apoi, de îndată, lustra din tavan. Jilțul directorului era comod, ar putea dormi în el, dar e mult mai bună canapeaua de trei locuri, largă și profundă, care părea că-și deschide generos brațele, oferind adăpost și odihnă trupului ostenit. Domnul José se uită la ceas, mai erau câteva minute până la ora trei. Înțelegând cât e de târziu, nu-și dăduse seama cum trecuse timpul, se simți deodată frânt de oboseală, Nu mai pot, își spuse, și, neputându-se stăpâni, începu să plângă de pură epuizare nervoasă, un plâns dezlănțuit, aproape convulsiv, așa, în picioare, de parcă ar fi redevenit, într-o altă școală, băiețelul din clasele primare, care făcuse o poznă și fusese chemat la director ca să-și primească pedeapsa meritată. Aruncă pe jos gabardina udă, își scoase batista din buzunarul de la pantaloni și o duse la ochi, însă batista era la fel de udă ca tot restul, toată ființa lui, din cap până în picioare, acum își dădea seama, părea ca mustește de apă ca și cum n-ar mai fi fost decât o cârpă stoarsă, murdar trupul, rănit spiritul, amândouă nefericite, Ce caut eu aici, se întrebă, dar nu vru să-și răspundă, se temu că motivul care-l mânase încoace, dezvăluit în asemenea circumstanțe, i se va părea absurd, nesăbuit, o faptă de nebun. Îl trecu brusc un fior, Te pomenești c-am răcit, rosti cu glas tare, imediat strănută de două ori, iar apoi, în timp ce-și sufla nasul, se trezi urmărind potecile capricioase ale gândului, care merge unde vrea el, fără să dea explicații, și ajungând la acei actori de cinema, care tot timpul cad îmbrăcați în apă sau își fac apariția uzi learcă după potop, dar niciodată nu fac pneumonie, nici măcar un simplu guturai, așa cum, în viața reală, se întâmplă în fiecare zi, cel mult se învelesc cu

un pled peste hainele ude, idee complet stupida dacă n-am ști că filmarea se va întrerupe imediat pentru ca actorul să se retragă în cabină, să facă o baie fierbinte și să-și pună halatul cu monogramă.

Domnul José își scoase mai întâi pantofii, apoi se dezbracă de haină și de cămașă, își dădu jos pantalonii, pe care îi atârna într-un cuier înalt cu picior, aflat într-un colț, ce bine i-ar fi prins acum să se poată înveli cu pătura din film, accesoriu greu de găsit în cabinetul unui director de liceu, dar poate că directorul e o persoană în vârstă și îi îngheață genunchii când stă jos prea mult timp. Spiritul deductiv al domnului José îl condusesese și de astă dată la concluzia corectă, pătura era împăturită cu grijă pe perna scaunului. Nu era mare, nu-l acoperea complet, însă era oricum mai bine decât să rămână toată noaptea dezvelit. Domnul José stinse lumina din tavan, se orientă după lanternă și, oftând, se întinse pe canapea, ghemuindu-se cât putea mai bine ca să încapă cu totul sub pătură. Continua să tremure, rufăria pe care o păstrase pe trup era umedă, probabil de transpirație, de la efort, ploaia nu putea să-i fi pătruns chiar până la piele. Se ridică în capul oaselor, își scoase maioul, chiloții și ciorapii, apoi se înfășură în pătură, vrând parcă să facă din ea o a doua piele, și, ghemuindu-se ca o omidă, se cufundă în întunericul biroului, așteptând un strop de mizericordioasă căldură care să-l poarte în mizericordia somnului. Întârzie căldura, întârzie somnul, alungate de un gând care nu voia să-i plece din minte, Și dacă vine cineva, și dacă mă prinde în starea asta, voia să spună în pielea goală, vor chema poliția, îi vor pune cătușe, îl vor întreba numele, vârsta și profesia, mai întâi ar veni directorul liceului, apoi șeful Arhivei Generale, și amândoi se vor uita la el cu o privire de severă condamnare, Ce căutați aici, vor întreba, iar el nu va avea glas să răspundă, ce să explice, că umbla în căutarea unei femei necunoscute, precis vor izbucni cu toții în hohote de râs, după aceea, vor întreba din nou, Ce căutați aici, și vor repeta întrebarea până le va mărturisi totul, ca dovadă au continuat s-o repete în vis atunci când, în sfârșit, spre dimineață, domnul José reuși să-și părăsească extenuanta veghe, sau ea îl părăsi pe el.

Se trezi târziu, visând că se află din nou în magazie, cu ploaia prăvălindu-se peste el cu un bubuit de cataractă, și că femeia necunoscută, împrumutând chipul unei actrițe de cinema din colecția lui, așezată pe pervazul ferestrei și cu pledul directorului împăturit în poale, îl aștepta să-și termine urcușul, spunându-i, Era mai bine să bați la ușa principală, la care el, gâfâind, răspundea, Nu știam că ești aici, iar ea, Sunt mereu aici, nu ies niciodată, apoi părea că vrea să se aplece să-l ajute să urce, însă deodată dispăru, magazia dispăru o dată cu ea, rămase numai ploaia, curgând, curgând fără oprire peste scaunul șefului Arhivei Generale, unde domnul José se văzu pe sine însuși așezat. Îl durea puțin capul, dar răceala nu părea să se fi agravat. Printre faldurile draperiei se strecura o lamă foarte subțire de lumină cenușie, ceea ce însemna că, deși crezuse contrariul, nu fusese trasă complet. Nu cred c-a observat cineva, își spuse, și avea dreptate, neînchipuit de strălucitoare este lumina stelelor, dar cea mai mare parte se pierde în spațiu și ajunge chiar și un simplu vălătuc de ceață pentru a răpi ochilor noștri razele care-au prisosit.

Un vecin de vizavi, ieșit la fereastră să vadă cum e vremea, și-ar fi închipuit că e o licărire a ploii acel fir luminos, unduind printre picăturile ce alunecau pe geam. Învelit în pled, domnul José întredeschise ușor draperiile, era rândul lui să vadă cum e vremea. În clipa aceea nu ploua, dar cerul era acoperit de un singur nor întunecat, plutind atât de jos încât părea că atinge acoperișurile, ca o lespede imensă. Mai bine, își spuse, cu cât umblă mai puțină lume pe stradă, cu atât mai bine. Merse să pipăie rufăria de care se dezbrăcase, să vadă dacă o putea îmbrăca. Cămașa, maioul, chiloții și ciorapii se uscaseră acceptabil, pantalonii mult mai puțin, iar hainei și gabardinei le mai trebuiau încă multe ore. Și le puse pe toate, în afară de pantaloni, ca să evite rosăturile stofei înăsprite de umezeală pe genunchii zdreliți, și porni în căutarea cabinetului

medical. După logică, ar trebui să fie instalat la parter, în apropierea sălii de sport și a accidentelor ce-i sunt proprii, lângă locul de recreație, unde, în pauze, în jocuri mai mult sau mai puțin violente, elevii ies să-și reverse energia, dar mai ales plictiseala și angoasa provocată de studiu. Ghicise bine. După ce-și spală rănilor cu apă oxigenată, le unse cu dezinfectant cu miros de iod și le bandajă cu grijă, punând o cantitate exagerată de pansamente și adezive care-i dădeau aerul că poartă genunchiere. Cu toate astea, își putea îndoi articulațiile îndeajuns pentru a putea pași. Își puse pantalonii și se simți alt om, dar nu într-atât încât să uite indispoziția generalizată a bietului său trup. Pe aici trebuie să existe ceva împotriva răcelii și durerii de cap, își spuse, și, curând, după ce găsisese ce-i trebuia, avea deja două pastile în stomac. Nu trebuise să ia precauții ca să nu fie văzut de afară, fereastra de la cabinetul medical, așa cum era de așteptat, avea și ea geamurile mate, dar, de acum înainte, va trebui să fie foarte atent la mișcările pe care le va face, nici o clipă de distracție, să se țină cât mai departe de ferestre, să umble de-a bușilea dacă va fi nevoit să se apropie de vreun geam, în fine, să procedeze ca și cum toată viața s-ar fi ocupat numai de spargerii. O arsură subită în stomac îi arătă greșeala pe care o făcuse luând pastilele fără să fi mâncat nimic înainte, barem un biscuit, Foarte bine, dar de unde biscuiți, se întrebă, înțelegând că avea acum altă problemă de rezolvat, mâncarea, de vreme ce n-o să poată părași clădirea înainte de lăsarea nopții, Noaptea târziu, preciză. Deși, așa cum știm, e vorba de o persoană ușor de mulțumit în chestiuni de alimentație, va trebui să-și înșele cumva foamea până la întoarcerea acasă, dar domnul José îi răspunse necesității cu aceste cuvinte stoice, Lasă, nu e decât o zi, n-o să mor dacă rabd câteva ore. Ieși din cabinetul medical, și, cu toate că secretariatul, unde își va întreprinde căutările, se afla la etajul doi, se hotărî, din simplă curiozitate, să facă turul încăperilor de la parter. Găsi imediat sala de sport, cu vestiarele ei, spalierile și alte aparate, bârna, capra, inelele, bara, trambulina, saltelele, în școlile de pe vremea lui nu se vedeau asemenea progrese atletice, nici el nu și le-ar fi dorit, având pe atunci, ca și astăzi, ceea ce se numește, în general, o constituție firavă. Arsurile la stomac erau tot mai puternice, în gură îi urca o undă acidă care îl înțepa în gât, cel puțin dacă l-ar fi lăsat durerea de cap, E răceală, probabil am febră, gândi în momentul când deschidea altă ușă. Era, binecuvântată fie curiozitatea, sala de mese. Atunci, gândului domnului José îi crescuseră aripile, se precipită rapid pe urmele mâncării, Unde e o sală de mese, e și o bucătărie, și unde e o bucătărie, nu trebuie să-și continue gândul, bucătăria era în fața lui, cu mașina de gătit, oalele și cratițele, farfuriile și paharele, dulapurile, enormul ei frigider. Se duse glonț la frigider, îl deschise larg, alimentele apărură iluminate ca de o aură luminoasă, încă o dată să-l lăudăm pe zeul curioșilor și, de asemenea, pe cel al spărgătorilor, uneori tot atât de vrednic de laudă. Un sfert de oră mai târziu, domnul José se simțea cu totul alt om, cu trupul și sufletul revigorate, cu hainele aproape uscate, genunchii bandajați, stomacul ocupat cu ceva mai hrănit și mai consistent decât două pilule amare împotriva răcelii. La prânz, va reveni în bucătărie, la acest umanitar frigider, dar acum trebuia să caute în fișierele din secretariat, să mai facă un pas înainte, curând va ști dacă mare, dacă mic, în cercetarea evenimentelor din viața necunoscutei femei care, acum treizeci de ani, pe vremea când era doar o fetiță cu ochi serioși și cu un breton căzând peste sprâncene, se așezase poate în această bancă să-și mănânce gustarea de pâine cu marmeladă, poate tristă din pricina petei de cerneală pe care o lăsase să cadă pe extemporal, poate fericită pentru că nașa i-a promis o păpușă.

Eticheta de pe sertar era explicită, Elevi în ordine alfabetică, alte sertare prezentau distihuri diferite, Elevi din Clasa Întâi, Elevi din Clasa A Doua, Elevi din Clasa A Treia, și așa mai departe, până la ultimul an de curs. Spiritul profesional al domnului José aprecie cu plăcere sistemul arhivei, organizat în așa fel încât să faciliteze accesul la fișele elevilor pe două căi convergente și

complementare, una generală, alta particulară. Un sertar aparte conține fișele profesorilor, după cum se putea citi pe eticheta care era lipită deasupra, Profesori. Privindu-l, în spiritul domnului José se puseră instantaneu în mișcare angrenajele eficientului său mecanism deductiv, Dacă, așa cum e logic de presupus, își spuse, profesorii din sertar sunt cei de acum, atunci fișele elevilor, din simplă coerență arhivistică, trebuie să se refere la populația școlară actuală, de altfel, oricine și-ar da seama că fișele elevilor din treizeci de ani școlari, asta făcând socotelile la minim, n-ar putea niciodată să încapă în această jumătate de duzină de sertare, oricât de subțire ar fi cartonul folosit. Fără nici o speranță, numai pentru a avea conștiința împăcată, domnul José deschise sertarul unde, în acord cu ordinea alfabetică, ar trebui să se afle fișa femeii necunoscute. Nu era acolo. Închise sertarul, se uită împrejur, Trebuie să existe un alt fișier cu documentele foștilor elevi, își spuse, e imposibil să le distrugă când termină școala, ar fi un atentat împotriva celor mai elementare reguli de arhivistică. Dacă un asemenea fișier exista, nu se afla aici. Nervos, deși ghicea că e inutil, deschise dulapurile și sertarele birourilor. Nimic. Capul, ca și cum n-ar fi putut suporta decepția, începu să-l doară și mai tare. Și acum, José, se întrebă. Acum caut, își răspunse. Ieși din secretariat, se uită într-o parte și într-alta în lungul coridorului. Aici nu se aflau săli de clasă, așadar compartimentele acestui etaj, în afară de biroul directorului, ar trebui să aibă alte destinații, unul dintre ele, așa cum văzu imediat, era cancelaria, altul servea ca magazie pentru ceea ce părea material școlar ieșit din uz, iar ultimele două conțineau, în sfârșit, ceea ce, aparent, trebuia să fie, orânduit în cutii puse pe etajere mari, arhiva istorică a școlii. Domnul José exultă, dar, e avantajul celui care își cunoaște meseria, sau, dimpotrivă, neplăcutul dezavantaj dacă s-a spulberat speranța, câteva minute i-au fost de ajuns pentru a constata că nici aici nu găsise ce căuta, arhiva nu conținea decât corespondență birocratică, aici se aflau scrisorile primite, duplicatele celor trimise, statistici, grafice de frecvență, de promovare, broșuri legislative. Mai răscoli o dată, de două ori, zadarnic. Disperat, ieși pe coridor, Atâtea eforturi degeaba, rosti, iar apoi, din nou, străduindu-se să asculte de logică, E imposibil, blestematele alea de fișe trebuie să fie pe undeva, dacă oamenii ăștia nu și-au distrus corespondența din atâtea ani, corespondență care nu mai e bună de nimic, cu atât mai puțin n-ar fi putut distruge fișele elevilor, sunt documente neprețuite pentru biografii, nu m-aș mira dacă unii din colecția mea ar fi frecventat acest liceu. În alte circumstanțe, poate că domnul José s-ar fi gândit că, așa cum îi venise ideea să-și îmbogățească colecția de extrase din ziare cu copiile certificatelor de naștere, ar fi la fel de interesant să le poată adăuga documentația referitoare la frecvența și notele școlare. Oricum, nu e decât un vis imposibil de realizat. Una e să ai actele de naștere la îndemână, în Arhiva Generală, alta să umbli prin oraș dând spargerii în școli, doar pentru a afla dacă cineva a avut un patru sau un șapte la matematică din clasa a noua sau dacă altcineva a fost, într-adevăr, atât de indisciplinat pe cât îi plăcea să declare în interviuri. Și dacă, pentru a intra în fiecare dintre aceste școli, va trebui să sufere la fel de mult cum suferise în aceasta, atunci ar fi mai bine să rămână cuminte în tihna casei sale, resemnat să cunoască din lume numai ceea ce poate atinge cu mâna fără să iasă afară, cuvinte, imagini, iluzii.

Hotărât să lămurească lucrurile odată pentru totdeauna, domnul José intră din nou în arhivă, Dacă mai există logică în lume, fișele ar trebui să fie aici, își spuse. Rafturile din primul compartiment, cutie cu cutie, teanc după teanc, au fost trecute printr-un pieptene des, expresie care își are probabil originea în vremea când oamenii trebuiau să se pieptene cu așa ceva, numindu-l și pieptene de gănganii, pentru a vâna ceea ce un pieptene normal lăsa să scape, dar căutarea se dovedi iar nulă, nici urmă de fișe. De fapt, găsi câteva, orânduite într-o cutie mare, dar numai din ultimii cinci ani. Convins acum că toate celelalte fișe fuseseră, în cele din urmă, distruse, rupte, aruncate la gunoi,

poate chiar arse, domnul José păși, fără speranță, în al doilea compartiment, cu indiferența celui care se mărginește să îndeplinească o datorie inutilă. Totuși, ochilor lui, dacă expresia nu e complet nepotrivită în această propoziție, li se făcură milă de el, oricât am căuta, nu găsim altă explicație pentru faptul că i-au pus înaintea, imediat, ușa îngustă dintre două corpuri de rafturi, de parcă ar fi știut, de la bun început, că ea trebuia să se afle acolo.

Domnul José crezu că a ajuns la capătul lungii sale pătimiri, la încununarea eforturilor făcute, să recunoaștem, într-adevăr, că opusul ar însemna o inadmisibilă cruzime a sorții, un motiv trebuie să aibă lumea pentru a se încăpățâna să afirme, în ciuda necazurilor vieții, că, după ușa, nu se ascunde tot timpul ghinionul, cel puțin după ușa de aici, ca în vechile basme, trebuie să se ascundă o comoară, chiar dacă, pentru a ajunge la ea, mai e de luptat cu balaurul. Acestuia nu-i curg bale de furie pe fălci, nu-i tășnesc din nări flăcări și vâlătuci de fum, nu urlă de se cutremură pământul, e pur și simplu o beznă încremenită în așteptare, densă și mută ca adâncul mării, oameni cu faimă de viteji n-ar avea curajul să meargă mai departe, unii chiar ar lua-o la goană, îngroziți de spaima că bestia imundă le va înfige ghearele în gât. Nefiind un ins pe care l-am recomanda ca exemplu sau model de bravură, totuși, după anii petrecuți în Arhiva Generală, domnul José a dobândit o anume cunoaștere a nopții, a umbrei, a întunericului și a beznei, care a reușit să-i compenseze timiditatea naturală, permițându-i acum, fără o teamă excesivă, să-și întindă brațul în interiorul trupului balaurului, în căutarea întrerupătorului. Îl găsi, apăsă, dar nici o lumină nu se aprinse. Târșâindu-și picioarele ca să nu se împiedice, înaintă puțin câte puțin până când glezna i se lovi de o margine ascuțită. Se aplecă să pipăie obstacolul și, în timp ce înțelegea că e vorba de o treaptă metalică, simți în buzunar volumul lanternei de care uitase, copleșit de atâtea emoții contradictorii. Avea în față o scară în formă de melc, care urca spre o beznă și mai densă decât cea de pe pragul ușii și care înghițea fasciculul de lumină înaintea ca acesta să-i poată arăta drumul spre vârf. Scara n-are balustradă, exact lucrul de care se teme cel mai tare cel care suferă atât de mult de pe urma ameteșilor, pe a cincea treaptă, dacă va reuși să ajungă la ea, domnul José își va pierde noțiunea înălțimii reale, va simți că se prăbușește în gol și va cădea. Dar nu s-a întâmplat așa, Domnul José e ridicol, însă nu-i pasă, numai el știe cât e de absurd și de nesăbuit tot ce face, nu-l poate vedea nimeni cum se târăște în susul scării ca o șopârlă care nu s-a trezit încă bine după hibernare, agățându-se îngrozit de trepte, una, apoi alta, cu trupul străduindu-se să acompanieze curba helicoidală care pare că nu se mai termină, cu genunchii din nou martirizați. Când mâinile domnului José atinseră, în sfârșit, dușumeaua netedă a podului, forțele trupului pierduseră de mult băătălia cu spiritul înspăimântat, de aceea nu reuși să se scoale imediat, rămase întins așa cum era, pe burtă, cu cămașa și fața lipite de praful care acoperă podeaua, cu picioarele spânzurând peste trepte, cât au de îndurat aceia care și-au părăsit pacea căminului ca să se arunce în aventuri nebunești.

După câteva minute, încă în patru labe, căci nu era atât de nechibzuit încât să facă imprudența să se ridice în picioare în mijlocul beznei, riscând să facă un pas greșit și să se prăvălească în abisul de unde venise, domnul José, răsucindu-și cu greu trupul, reuși să scoată din nou lanterna, pe care o pusese în buzunarul din spate de la pantaloni. O aprinse și plimbă lumina pe podeaua din față. Pe jos se aflau hârtii împrăștiate, cutii de carton, unele sparte, totul acoperit de praf. Câțiva metri mai încolo desluși ceva care semăna cu niște picioare de scaun. Ridică încet fasciculul de lumină, într-adevăr, era un scaun. Părea în stare bună, fundul, spătarul, iar deasupra, spânzurat de tavanul scund, se vedea un bec fără abajur. La fel ca în Arhiva Generală, își spuse domnul José. Dirijă fasciculul de lumină spre pereții dimprejur, se iviră siluete fugare de rafturi, care păreau să dea ocolul întregului compartiment. Nu erau înalte, nici n-ar fi putut fi din cauza pantei acoperișului, și gemeau de cutii și de vrafuri

informe de hârtii. Unde o fi întrerupătorul, se întrebă domnul José, și răspunsul nu se lăsă așteptat, E jos și nu funcționează, Doar cu lanterna asta nu cred că voi reuși să gădesc fișele și am impresia că bateria e pe sfârșite, Trebuia să te gândești dinainte la asta, Poate c-au pus aici alt întrerupător, Chiar dacă au pus, am văzut că becul e ars, Nu știm decât că am acționat întrerupătorul și că lumina nu s-a aprins, Vezi, Poate să însemne și alte lucruri, Ce anume, Că jos nu e bec, Deci am dreptate, cel de aici e ars, Nimic nu ne spune că n-ar exista două întrerupătoare și două becuri, unul pe scară și altul în pod, cel de jos e ars, cel de sus nu știm încă, Dacă tot ai fost în stare să deduci atâtea, poate descoperi și întrerupătorul becului de aici. Domnul José abandonează poziția incomodă în care continua să se afle și se așează în fund pe dușumea, o să ies de aici cu hainele într-o stare mizerabilă, își spuse, și îndreaptă lumina lanternei spre peretele de lângă scară, Dacă există, aici ar trebui să fie. Îl descoperi exact în momentul când ajunsese la concluzia demoralizantă că singurul întrerupător era cel de jos. Proptindu-și întâmplător mâna liberă pe podea, pe când încerca să-și găsească echilibrul, becul din tavan se aprinse, întrerupătorul, din cele cu buton, fusese instalat pe dușumea, la îndemâna celui care urca scara. Lumina gălbuie a becului abia de atinge peretele din fund, pe jos nu se vedea nici o urmă de pas. Amintindu-și de fișele pe care le văzuse la etajul de dedesubt, domnul José rosti cu glas tare, De cel puțin șase ani n-a mai intrat nimeni aici. Când ecoul cuvintelor se stinse, domnul José observă că, în pod, se lăsase o tăcere adâncă, de parcă tăcerea dinainte ar fi conținut o tăcere mai mare, poate gândăniile lemnului și-au întrerupt activitățile de excavare. De tavan atârneau pânze de păianjen negre de praf, proprietățile trebuie să fi murit demult din lipsă de hrană, nimic nu putea atrage aici vreo muscă rătăcită, pe deasupra ușa de jos era închisă, iar moliile și carii din hârtie și grinzi n-aveau nici un motiv să schimbe pentru lumea din afară galeriile de celuloză unde trăiau. Domnul José se ridică, se chină zadarnic să scuture praful de pe pantaloni și cămașă, chipul lui părea al unei paiațe extravagante, cu o pată mare pe un singur obraz. Se așează pe scaun, sub bec, și începu să vorbească de unul singur, Să raționăm, spuse, să raționăm, dacă fișele vechi sunt aici, și totul arată că da, e prea puțin probabil că le voi găsi grupate elev cu elev, că fișele fiecăruia vor fi toate la un loc în așa fel încât să poți cuprinde dintr-o singură privire întreaga lui traiectorie școlară, cred mai degrabă că secretariatul, la finele fiecărui an școlar, făcea un pachet din toate fișele corespunzând acelui an și le depozita aici, nu-și băteau capul nici măcar să le pună în cutii, ori cine știe, e de văzut, sper, totuși, dacă a fost așa, să se fi gândit cel puțin să scrie pe ele anul la care se referă, oricum e doar o chestiune de timp și de răbdare. Concluzia nu adăugase mare lucru premiselor, de la începutul vieții sale domnul José știe că nu-i trebuie decât timp ca să-și poată exercita răbdarea, de la început speră că răbdarea nu va duce lipsă de timp. Se ridică și, fidel regulii care spune că, în toate operațiile de căutare, cel mai bine e să începi întotdeauna de la un capăt, avansând cu metodă și disciplină, se apucă de treabă, pornind de la una dintre extremitățile unui șir de rafturi, hotărât să nu lase hârtie peste hârtie fără să verifice dacă între cea de jos și cea de deasupra nu se ascundea altă hârtie. Deschidea cutii, dezlega pachete, fiecare mișcare pe care o făcea ridica nori de praf, atât de groși încât, ca să nu se sufocă, trebuia să-și lege batista peste nas și peste gură, un procedeu preventiv pe care registratorii erau sfătuiți să-l aplice ori de câte ori trebuiau să meargă în sectorul morților din Arhiva Generală. În câteva minute, mâinile i se înnegri, batista își pierde orice urmă din albul inițial, domnul José se preschimbă într-un miner sperând să găsească pe fundul minei de cărbune carbonul pur al unui diamant. Prima fișă apărură după o jumătate de oră. Fetița nu mai purta breton, dar ochii, în această fotografie făcută la cincisprezece ani, își păstrau expresia de gravitate îndurerată. Cu grijă, domnul José se duse s-o pună pe scaun și își continuă căutarea. Lucra ca într-un vis, minuțios, febril, de sub degetele lui își

luau zborul molii înspăimântate de lumină, și, încetul cu încetul, ca și cum ar fi răscolit printre resturile dintr-un mormânt, praful i se lipea de piele, atât de fin încât pătrundea prin rufărie.

La început, când găsea câte un pachet de fișe, căuta imediat ce-l interesa, apoi începu să zăbovească asupra unor nume, imagini, fără nici un scop, doar pentru că erau acolo și nimeni nu va mai intra vreodată în acel pod pentru a da la o parte praful ce le acoperea, sute, mii de chipuri de băieți și fete, uitându-se drept la obiectiv, cealaltă parte a lumii, așteptând nici ei nu știau ce anume. În Arhiva Generală nu era așa, în Arhiva Generală nu existau decât cuvinte, în Arhiva Generală nu puteai vedea cum se schimbaseră și se schimbau chipurile, când acesta e lucrul cel mai important, schimbarea adusă de timp, și nu numele, care nu se modifică niciodată. Când stomacul domnului José începuse să chiorăie de foame, pe scaun erau șapte fișe, două dintre ele cu portrete identice, mama trebuie să fi spus, la poza de anul trecut, nu e cazul să mergi la fotograf, iar ea a luat-o, regretând că anul ăsta nu putea avea o fotografie nouă. Înainte de a coborî la bucătărie, domnul José intră în toaleta directorului ca să se spele pe mâini, se sperie văzându-se în oglindă, nu-și închipuise că putea să arate astfel, un chip foarte murdar, brăzdat de urme de sudoare, Parcă n-aș fi eu, însă probabil nu fusese niciodată în asemenea măsură el însuși. Când sfârși de mâncat, urcă în pod cât de repede i-o îngăduiau genunchii, îi venise în minte că dacă se stingea lumina, ipoteză de luat în considerație pe o astfel de ploaie, n-o să-și poată termina căutarea. Presupunând că fata nu repetase nici un an, mai avea de găsit cinci fișe, și, dacă rămânea acum pe întuneric, efortul lui se va dovedi în parte zadarnic, căci în școală nu va mai putea intra. Absorbit de muncă, uitase de durerea de cap, de răceală, dar acum își dădea seama că se simțea mai rău. Coborî din nou ca să mai ia două pastile, urcă înapoi, luptându-se cu slăbiciunea, și își reluă munca. Se însera când găsi ultima fișă. Stinse lumina din pod, închise ușa și, ca un somnambul, își puse haina și gabardina, curăță cât de bine se pricepu semnele trecerii sale și se așeză să aștepte noaptea.

A doua zi de dimineață, când Arhiva Generală abia își începuse programul, cu funcționarii deja așezați la locurile lor, domnul José întredeschise ușa de comunicare și făcu pst, pst pentru a atrage atenția colegului registrator care se afla cel mai aproape. Omul își întoarse capul și văzu un chip congestionat, clipind des din ochi, Ce doriți, întrebă, cu un glas șoptit ca să nu perturbe serviciul, dar strecurând în cuvinte un ton de recriminare ironică, de parcă scandalul absenței nu făcuse decât să-i dea dreptate celui deja scandalizat de întârziere, Sunt bolnav, spuse domnul José, nu pot să vin la serviciu. Colegul se sculă, contrariat, făcu trei pași spre inspectorul din sectorul său, și îl informă, Scuzați-mă, domnule, a venit domnul José și spune că e bolnav. La rândul său, inspectorul se ridică, făcu patru pași spre subșeful respectiv și îl informă, Scuzați-mă, domnule, a venit registratorul, domnul José, și spune că e bolnav. Înainte de a face cei cinci pași care îl separau de biroul conservatorului, subșeful veni să se intereseze de natura bolii, De ce vă plângeți, întrebă, Sunt răcit, răspunse domnul José, O răceală n-a fost niciodată un motiv pentru a lipsi de la lucru, Am febră, De unde știți că aveți febră, Mi-am pus termometrul, Câteva zecimi de grad deasupra temperaturii normale, Nu, domnule, am treizeci și nouă, La o simplă răceală nu urcă niciodată așa de mult, Atunci poate am gripă, Sau pneumonie, Nu cobiți, Admit numai o ipoteză, nu cobesc, Scuzați-mă, era o expresie, Și cum ați ajuns în această stare, Cred că a fost din pricina ploii care m-a prins, Imprudentele se plătesc, Aveți dreptate, bolile contractate din motive străine de serviciu n-ar trebui luate în considerație, Într-adevăr, nu eram de serviciu, Îl voi informa pe șef, Da, domnule, Nu închideți ușa, s-ar putea să dorească să vă dea vreo instrucțiune, Da, domnule. Conservatorul nu dădu instrucțiuni, se mărgini să arunce o privire pe deasupra capetelor aplecate ale funcționarilor, făcând un gest cu mâna, o mișcare scurtă,

ca și cum ar fi disprețuit subiectul ca lipsit de importanță sau ar fi amânat pe mai târziu atenția pe care intenționa să i-o acorde, de la distanța unde se află, domnul José nu e în stare să distingă diferența, presupunând că ochii lui inflamați și plini de lacrimi ar putea vedea atât de departe. În orice caz, închipuiți-vă că domnul José, înspăimântat de această privire, fără să-și dea seama ce face, deschise puțin mai mult ușa, arătându-se pe de-a-ntregul Arhivei Generale, cu un halat vechi pe deasupra pijamalei, cu picioarele vârâte în niște papuci scâlțiați, cu aerul abătut al celui care a făcut o răceală cumplită, sau o gripă păcătoasă sau o bronhopneumonie din cele care te omoară, nu știi niciodată, de atâtea ori în viață o boare ușoară se preschimbă în uragan distrugător. Subșeful se apropie ca să-i spună că azi sau mâine va fi vizitat de medicul oficial, însă imediat, ca prin minune, rosti câteva cuvinte pe care nici un funcționar inferior al Arhivei Generale, el sau altul, nu avusese fericirea să le audă vreodată, Șeful vă urează însănătoșire grabnică, chiar subșefului nu-i venea să creadă ce spune. Stupefiat, domnul José avu totuși destulă prezență de spirit ca să-și întoarcă privirile spre conservator în semn de mulțumire pentru urarea neașteptată, însă acesta își ținea capul plecat, ca și cum s-ar fi dedicat Muncii, ceea ce, cunoscând noi obiceiurile lucrătoare ale acestei Arhive Generale, este mai mult decât îndoielnic. Încet, domnul José închise ușa și, tremurând de emoție și de febră, se băgă în pat.

Nu prinsese numai acea ploaie care-l potopise în timp ce, alunecând pe acoperișul magaziei, se străduia să pătrundă în liceu. Când, la căderea nopții, ieșise, în sfârșit, pe fereastră, ajungând în stradă, nu-și putea imagina, sărmanul, ce-l așteaptă. Neplăcutele circumstanțe ale escaladei, plus praful acumulat în arhiva din pod, îl aduseseră într-o stare de indescritibilă murdărie care-l acoperea din cap până în picioare, cu fața și părul năclăite de negreală, mâinile ca doi butuci mânjiți de cărbune, ca să nu mai vorbim de îmbrăcăminte, gabardina îmbibată de grăsime și transformată în zdreanță, pantalonii de parcă s-ar fi tăvălit în smoală, cămașa care părea c-a fost folosită la curățirea unui coș acoperit de secole de funingine, orice vagabond, chiar trăind în cea mai extremă mizerie, ar fi ieșit cu haine mai demne pe stradă. Când domnul José, la două străzi de școală, opri un taxi ca să se întoarcă acasă, se întâmplă ce era de așteptat, șoferul, văzând arătarea neagră, apărută subit din măruntaiele nopții, se înspăimântă și accelerează, și n-a fost singura dată, trei taxiuri, cărora domnul José le făcu semn după aceea, dispărură după colț de parcă erau urmărite de diavol. Domnul José se resemnă să se întoarcă acasă pe jos, nici măcar într-un autobuz n-ar fi îndrăznit acum să se urce, răbdare, încă o oboseală se va adăuga oboselii care de-abia îl lăsa să-și târască picioarele, dar, din nenorocire, peste puțină vreme, ploaia reîncepu să cadă și nu se opri nici o clipă în timpul nesfârșitului drum, străzi, străduțe, piețe, bulevarde, printr-un oraș care părea pustiu, un om singur, șiroind de apă, fără cel puțin o umbrelă să-l apere de rafale, se înțelege de ce, nimeni nu pornește la atac cu umbrela după el, e ca-n război, s-ar putea adăposti în golul unei uși, așteptând o pauză a cerului, dar n-avea rost, mai mult de atât nu se putea uda. Când domnul José ajunsese acasă, singura parte relativ uscată din îmbrăcăminte era un buzunar al hainei, cel interior din partea stângă, unde pusese fișele școlare ale femeii necunoscute, umblase tot timpul cu mâna dreaptă pe ele, apărându-le de ploaie, dacă l-ar fi zărit cineva ar fi crezut, văzându-i chipul suferind, că îi era rău de la inimă. Dârdâind, se dezbracă până la piele, întrebându-se vag cum va rezolva problema curățării mormanului de rufe aruncate pe podea, nu stătea atât de bine cu hainele, pantofii, ciorapii și cămășile ca să le poată trimite la curățătorie pe toate odată, de parcă ar fi avut nu știu câte, un costum complet, cu siguranță, mâine îi va lipsi câte ceva, când va trebui să se îmbrace cu ce-i rămăsese. Se hotărî să lase problema pe mai târziu, acum trebuia să se spele de mizerie, dar boilerul funcționa prost, apa ieșea când fierbinte, când rece ca gheața, numai când se gândi la asta și se înfioră din cap până în picioare, apoi,

încercând parcă să-și dea curaj, murmură, Poate că face bine la răceală, un jet cald, altul rece, așa am auzit.

Intră în cămăruța care ținea loc de baie, se privi în oglindă și înțelese spaima șoferilor, în locul lor ar fi făcut la fel, ar fi fugit mâncând pământul de arătarea cu orbitele adâncite și gura cu urme de bale negre la colțuri. Boilerul nu se purtă prea urât de astă dată, doar la început îl șfichiui cu două biciuri reci, apa deveni apoi caldă și reconfortantă, din când în când câte un șuvoi opărit chiar îl ajută să dizolve murdăria. Ieșind din baie, domnul José se simțea ca nou, însă, de cum se băgă în pat, reîncepu să tremure, se gândi să deschidă sertarul noptierei, unde ținea termometrul, care curând îi spuse, Treizeci și nouă de grade, dacă mâine dimineață mă voi simți ca acum n-am să pot merge la lucru. Ori din pricina febrei, ori a oboselii, sau a celor două la un loc, gândul nu-l neliniști, nedisciplinata idee de a lipsi de la serviciu nu i se păru ciudată, în acel moment, domnul José nu părea domnul José, sau erau doi domni José culcați în același pat, cu pătura trasă până la nas, un domn José care-și pierduse simțul responsabilităților, alt domn Jose căruia nu-i mai păsa. Cu lumina aprinsă, dormită câteva minute, dar imediat se trezi tresărind, visase c-a uitat fișele pe scaunul din pod, că le-a abandonat în mod deliberat, ca și cum toată aventura nu avusese alt scop decât să le caute și să le găsească. Visă, de asemenea, că intra cineva în pod după plecarea lui și că, văzând teancul cu treisprezece fișe, se întrebă, Ce mister se ascunde aici. Pe jumătate amețit, se ridică să le caute, le pusese pe masă când își golise buzunarele hainei, apoi se întoarse în pat. Fișele erau pătate de urme de degete negre, unele chiar îi arătau cu absolută claritate amprente digitale, mâine va trebui să le șteargă ca să elimine orice posibilitate de identificare, Ce prostie, își spuse, tot ce atingem rămâne cu amprente noastre digitale, le șterg pe astea și las altele, deosebirea e că unele sunt vizibile, altele nu. Închise ochii și curând recăzu în somnolență, mâna care de-abia ținea fișele alunecă pe cuvertură, câteva au căzut pe jos, erau pozele unei fete la diferite vârste, de la fetiță la adolescentă, aduse abuziv aici, nimeni n-are dreptul să-și însușească portrete ce nu-i aparțin, doar dacă i-au fost oferite, când ieși în buzunar fotografia cuiva e ca și cum i-ai lua o parte din suflet. Visul domnului José, dar din acesta nu se deșteptă, era acum altul, se vedea pe sine însuși curățând amprente digitale pe care le lăsase prin școală, erau pretutindeni, pe fereastra pe unde intrase, în cabinetul medical, în secretariat, în biroul directorului, în sala de mese, în bucătărie, în arhivă, de cele din pod hotărî că nu merita să se ocupe, acolo nu va urca nimeni ca apoi să se întrebe, Ce mister se ascunde aici, problema era că mâinile care ștergeau urma vizibilă lăsau o urmă invizibilă, dacă directorul liceului se va plânge de spargere poliției și se va face o investigație serioasă, domnul José va ajunge la închisoare, la fel de sigur cum doi cu doi fac patru, imaginați-vă dezonoarea și rușinea care vor păta pe veci reputația Arhivei Generale a Stării Civile. La miezul nopții, domnul José se trezi arzând de febră, părea că delirează, spunea, N-am furat nimic, n-am furat nimic, și era adevărat că, în sensul strict al cuvântului, nu furase nimic, oricât ar căuta și ar cerceta directorul, oricâte verificări, numărători și confruntări ar face, cu inventarul în mână, bifând obiect după obiect, concluzia va fi aceeași, Furt, ceea ce se cheamă furt, n-a fost, desigur va veni bucătăreasa să spună că lipsește mâncare din frigider, dar, presupunând că acesta a fost singurul delict comis, când furi ca să mănânci, după o opinie mai mult sau mai puțin generalizată, nu se cheamă c-ai furat, cu asta până și directorul e de acord, poliția e aceea care, din principiu, susține o opinie diferită, însă acum nu va avea ce face și va pleca bombănind, Aici se ascunde un mister, nimeni nu-ți sparge casa doar ca să-și ia micul dejun. În orice caz, cum declarația categorică a directorului, așternută în scris, era că nimic cu sau fără valoare nu lipsea din școală, agenții s-au hotărât să nu ia amprente digitale, cum o cerea rutina, Și așa avem de lucru până peste cap, spuse cel care conducea grupul de anchetatori. În ciuda acestor cuvinte

liniștitoare, domnul José nu mai reuși totuși să doarmă până în zori, de teamă că visul se va repeta și că poliția va reveni cu lupe și cu praf de cretă.

N-are nimic în casă pentru a pune capăt febrei, iar medicul numai spre seară o să-și facă apariția, poate nici n-o să vină azi, și nu va aduce medicamente, se va mulțumi să scrie obișnuita rețetă pentru cazurile de răceală și gripă. Rufele murdare sunt încă îngrămădite în mijlocul casei și domnul José le contemplă din pat, cu un aer perplex, ca și cum nu i-ar aparține, un rest de bun simț îl împiedică totuși să întrebe, Cine a venit aici să se dezbrace, și același bun simț îl silește să reflecteze, în sfârșit, la complicațiile, de natură atât personală cât și profesională, care ar rezulta dacă i-ar intra în casă un coleg, din proprie inițiativă sau trimis de un șef să afle cum se simte, iar acesta ar da peste toată această mizerie.

Când se sculă în picioare se simți de parcă brusc ar fi fost proiectat în vârful scării, dar amețeala nu era ca celelalte, venea de la febră și, probabil în parte, de la nemâncare, ce mâncase în liceu, părând suficient de fiecare dată, îl ajutase mai mult să-și păcălească foamea decât să-și hrănească trupul. Cu dificultate, proptindu-se de perete, reuși să ajungă la un scaun și să se așeze. Își așteptă mintea să revină la normal ca să se gândească unde era mai bine să ascundă hainele ude, în baie nu, medicii se spală întotdeauna pe mâini înainte să plece, sub pat cu neputință, era din acele armături vechi, cu picioare înalte, oricine, chiar fără să se aplece, ar observa zdrențele, în dulapul oamenilor faimoși nu încap, nici n-ar fi cuviincios, tristul adevăr e că mintea domnului José continua să funcționeze prost, deși nu se mai învârtea, singurul loc unde, evident, îmbrăcămintea va fi la adăpost de indiscreții era cel unde stă când e curată, adică, în dosul perdelei care acoperă nișa utilizată ca dulap, colegul sau medicul ar trebui să fie deosebit de prost crescut ca să-și bage nasul acolo. Mulțumit de sine însuși pentru că, după o atât de îndelungată reflecție, ajunsese la o concluzie care, în alte circumstanțe, ar fi fost mai mult decât evidentă, domnul José se apucă să împingă îmbrăcămintea spre perdea cu piciorul pentru a nu-și murdări pijamaua. Pe jos rămase o pată mare de umezeală, căreia îi vor trebui câteva ore ca să se evapore complet, dacă cineva ar veni mai devreme și ar pune întrebări, i-ar spune că vărsase apă din greșeală sau că podeaua era murdară și încercase s-o spele. Stomacul domnului José, de când se ridicase din pat, îi cerșea să aibă milă de el, să-i dea o ceașcă de cafea cu lapte, un biscuit, o felie de pâine cu unt, ceva care să-i potolească foamea brusc deșteptată, acum când dispăruse îngrijorarea provocată de soarta imediată a hainelor. Pâinea era uscată și tare, untul era un strop, laptele se sfârșise, n-avea decât cafea, de calitate mediocră, știm deja că un bărbat pe care nici o femeie nu l-a iubit într-atât încât să accepte să trăiască în această cocioabă, un astfel de bărbat, exceptându-i pe câțiva, foarte puțini, care nu-și mai au locul în această istorie, nu va fi nicicând altceva decât un amărât de diavol, e bizar că totdeauna se spune un amărât de diavol, dar niciodată un amărât de Dumnezeu, mai ales când a avut ghinionul să fie atât de stângaci ca acesta, atenție, vorbeam de om, nu de vreun Dumnezeu oarecare.

În ciuda hranei puține și dezamăgitoare, domnul José mai găsi în el destul curaj ca să se bărbierească, după care i se păru că arată mai bine, așa că, la sfârșitul operației, îi spuse oglinzii, Parcă a scăzut febra. Gândul îl făcu să reflecteze dacă n-ar fi o politică deșteaptă și prudentă să se prezinte voluntar la serviciu, câțiva pași și va fi înăuntru. Arhiva înainte de orice, va declara, iar conservatorul, având în vedere frigul de afară, îl va ierta desigur pentru că nu făcuse obligatoriul ocol pe stradă, și poate chiar va înregistra în fișa de serviciu a domnului José această dovadă atât de clară a spiritului de corp și a devotamentului față de muncă. Reflectă, dar n-o făcu. Îl durea tot trupul, ca și cum cineva l-ar fi rostogolit, bătut și scuturat, îl dureau mușchii, îl dureau articulațiile, și nu era din cauza multiplelor eforturi pe care trebuise să le facă în rolul lui de spărgător și de cățărător, oricine își putea da seama că era vorba de

dureri diferite, E gripă, hotărî el.

Tocmai se vârâse în pat când auzi o bătaie în ușa dinspre Arhivă, o fi vreun coleg cu suflet bun, care luase în serios prescripția creștină de a vizita bolnavii și prizonierii, nu, un coleg nu putea fi, pauza de prânz era încă departe, gesturi de mizericordie se fac doar în afara programului, Intră, rosti, nu e închis, ușa se deschise și în prag apăru subșeful pe care-l înștiințase că era bolnav, M-a trimis șeful să vă întreb dacă luați vreun medicament până la venirea medicului, Nu, domnule, n-am nimic în casă, Atunci, poftim niște pastile, Mulțumesc foarte mult, dacă nu vă deranjează, ca să nu fiu nevoit să mă scol, vă plătesc mai târziu cât vă datorez, A fost ordinul șefului, pe șef nu-l întrebi cât îi datorezi, Bine, știu, îmi cer scuze, Ar trebui să luați deja o pastilă, subșeful intră fără să mai aștepte răspunsul, Da, mulțumesc, e foarte amabil din partea dumneavoastră, domnul José nu putea să-i taie drumul, spunând, Stop, aici nu se intră, e o casă particulară, în primul rând, pentru că nu vorbești în acești termeni unui superior, în al doilea rând, pentru că nu există nici o amintire în tradiția orală, nici vreo înregistrare scrisă în analele Arhivei, ca un șef să fi fost vreodată atât de interesat de sănătatea unui registrator încât să-i trimită un curier cu medicamente. Subșeful însuși era nedumerit de această noutate, n-ar fi venit niciodată din proprie inițiativă, oricum nu se pierdu cu firea, purtându-se ca unul care știa perfect ce are de făcut, cunoscând casa în cele mai mici unghere, nu trebuie să ne mirăm, înainte de modificările urbanistice ale cartierului avusese o locuință identică. Primul lucru pe care l-a remarcat a fost pata umedă întinsă pe podea, Ce-i asta, întrebă, vreo infiltrație, domnul José fu ispitit să confirme ca să nu mai aibă de dat alte explicații, dar preferă să spună că a fost o neglijență, așa cum se gândise prima oară, nu mai lipsea decât să-i apară în casă instalatorul, făcându-i apoi șefului un raport, unde va declara că țevile, deși vechi, nu puteau fi făcute responsabile de apariția petei de umezeală. Subșeful se apropia de el cu pastila și paharul cu apă, misiunea de infirmier desemnat îi împlânzea puțin obișnuita expresie autoritară de pe chip, însă aceasta reveni subit, accentuată de ceea ce s-ar fi putut clasifica drept o surpriză ofensată, când, ajuns lângă pat, remarcă pe noptieră fișele școlare ale fetei necunoscute. Domnul José observă uimirea celui alt chiar în clipa în care ea se produse și întreaga lume i se păru că se prăbușește. Creierul trimise un ordin instantaneu mușchilor brațului aflat mai aproape de fișe, la-le de aici, prostule, dar pe dată, cu aceeași repeziciune, impuls electric după impuls electric, corectă, ca să spunem așa, gestul mâinii, recunoscându-și propria gafă, Te rog, nu le atinge, ascunde-le, ascunde-le. Astfel că domnul José, cu o agilitate neașteptată din partea unui ins cufundat în starea de depresie fizică și mentală care este prima consecință cunoscută a gripei, se ridică în capul oaselor, prefăcându-se că vrea să faciliteze caritatea subșefului, întinse brațul pentru a primi pastila, pe care-o duse la gură, și apa, ca să împingă doctoria prin chinuitul și îngrozitul lui gât, în timp ce, profitând de faptul că salteaua pe care zăcea se afla la nivelul noptierei, masca fișele cu cotul de la celălalt braț, lăsându-și în jos antebrațul, cu palma deschisă, imperativă, ca și cum i-ar fi ordonat subșefului, Stop, până aici. L-a salvat fotografia lipită pe fișă, e diferența cea mai notabilă dintre fișele școlare și cele de naștere și viață, ce s-ar face Arhiva Generală dacă ar primi în fiecare an câte o fotografie a recenzaților vii, și cine zice în fiecare an ar putea spune în fiecare lună, sau în fiecare săptămână, sau în fiecare zi, sau o fotografie pe oră, Doamne, cum trece timpul, de ce imens efort ar fi nevoie, câți registratori ar trebui recrutați, o fotografie în fiecare minut, în fiecare secundă, cantitatea de lipici, consumul de foarfeci, grija în selecția personalului pentru a-i exclude pe visătorii dispuși să rămână cu ochii veșnic pironiți pe un portret, visând ca niște idioți care urmăresc trecerea unui nor. Pe fața subșefului se ivise expresia din zilele lui cele mai proaste, când hârtiile se acumulau pe toate birourile, iar șeful îl chema să-l întrebe dacă era, într-adevăr, sigur că-și îndeplinește îndatoririle profesionale.

Datorită fotografiei, nu-i dădu prin minte că fișele de pe noptiera subordonatului ar aparține Arhivei Generale, însă graba cu care le ascunsese domnul José, pe deasupra procedând ca și cum le-ar fi acoperit din întâmplare sau neatenție, i se păru suspectă. Pata de pe jos îi trezise deja bănuielile, acum apăruseră și aceste fișe cu un model necunoscut, cu o poză lipită, a unui copil, cum apucase totuși să vadă. N-avea cum să le numere, puse unele peste altele, dar, după volum, nu puteau fi mai puțin de zece, Zece fișe cu fotografii de copii, ce straniu, ce caută aici, se întrebă, intrigat, și ar fi fost și mai intrigat dacă ar fi știut că toate fișele aparțineau, de fapt, aceleiași persoane și că imaginile din ultimii doi ani erau ale unei fete deja la vârsta adolescenței, cu un chip serios, dar simpatic. Subșeful lăsă pe noptieră cutiuța cu pastile și se retrase. Ajuns la ușă, privi înapoi și își văzu subordonatul continuând să ascundă fișele cu cotul, Trebuie să-i spun șefului, hotărî. Nici nu se închisese bine ușa că domnul José, cu o mișcare bruscă, temându-se parcă să nu fie prins asupra faptului, băgă fișele sub saltea. Nu era nimeni de față pentru a-i spune că era prea târziu, iar el refuză să se gândească la asta.

E gripă, spuse medicul, aveți pentru început trei zile de concediu. Cu mintea goală, abia ținându-se pe picioare, domnul José se ridicase din pat ca să deschidă ușa, Mă scuzați că v-am lăsat să așteptați afară, domnule doctor, așa se întâmplă când trăiești singur, medicul intră bombănind, E o vreme infamă, închise umbrela care șiroia de apă, o lăsă la intrare, Deci, care e problema, întrebă când domnul José, clănțănind din dinți, reuși să se vâre între cearșafuri, și, fără să aștepte răspunsul, se pronunță, E gripă. Îi luă pulsul, îl puse să deschidă gura, îi aplică rapid stetoscopul pe piept și pe spate, E gripă, repetă, aveți mare noroc, putea fi o pneumonie, dar e o simplă gripă, aveți trei zile de concediu pentru început, apoi mai vedem. Se așezase la masă să scrie rețeta, când ușa de comunicare cu Arhiva se deschise, și însuși șeful în persoană își făcu apariția, Bună ziua, domnule doctor, Spuneți mai degrabă, rea, domnule conservator, era bună dac-aș fi fost acum la căldurică în cabinetul meu, în loc să bat străzile pe vremea asta nenorocită, Ce mai face bolnavul nostru, întrebă conservatorul, iar medicul răspunse, I-am dat trei zile de concediu, e o simplă gripă. În clipa aceea, nu mai era o simplă gripă. Acoperit până la nas, domnul José tremura ca varga, de parcă ar fi avut un atac de malarie, patul de fier se zgâlțâia, totuși nestăpânitul tremur nu se datora febrei, ci panicii, mintea îi era complet dezorientată, Șeful, aici, se gândea, șeful la mine în casă, șeful, care-l întreba, Cum vă simțiți, Mai bine, domnule, Ați luat pastilele pe care vi le-am trimis, Da, domnule, Au avut vreun efect, Da, domnule, Acum nu le mai luați pe astea, veți începe să luați medicamentele prescrise de doctor, Da, domnule, Doar dacă n-or fi aceleași, dați-mi voie să mă uit, într-adevăr, sunt aceleași, în plus, mai aveți și niște injecții, mă ocup eu de asta. Domnului José nu-i venea să creadă că persoana care, în fața lui, îndoia rețeta și o puneă cu grijă în buzunar, era cu adevărat șeful Arhivei Generale. Șeful, pe care el cu chiu cu vai învățase să-l cunoască, nu s-ar comporta niciodată astfel, n-ar veni personal să se intereseze de sănătatea lui, iar ipoteza că și-ar fi luat asupra sa sarcina de a cumpăra medicamentele unui registrator ar fi pur și simplu absurdă. Acum, veți avea nevoie de un infirmier care să-i facă injecțiile, aminti medicul, lăsând dificultatea pe seama celui care era dispus și capabil s-o rezolve, nu a bietului gripat, slab ca un ogar, cu tuleiele bărbii mijindu-i pe față, cenușii, de parcă n-ar fi fost de ajuns evidenta paragină a casei, pata de umezeală de pe podea trebuie să fi fost provocată de canalizarea deficientă, câte lucruri triste ar putea spune un medic despre viață, dacă n-ar fi legat de secretul profesional, Vă interzic să ieșiți afară în starea asta, încheie, Mă ocup eu de toate, domnule doctor, rosti conservatorul, îi dau telefon infirmierului Arhivei, el cumpără doctoriile și vine să facă injecțiile, Nu sunt mulți șefi ca dumneavoastră, spuse medicul. Domnul José încuviință debil din cap, mai mult nu putea face, obedient și sârguincios fusese întotdeauna, cu un soi de paradoxal orgoliu de a fi astfel,

dar nu lingușitor și servil, de exemplu, n-ar rosti niciodată măguleli imbecile de genul, E cel mai minunat șeful Arhivei, Ca el nu mai e altul pe lume, S-a spart calapodul după ce l-au făcut, Pentru el, în ciuda ametelelor mele, sunt în stare să mă urc până și pe blestemata aia de scară. Domnul José are acum altă preocupare, altă angoasă, vrea să-i plece șeful imediat, să plece înaintea medicului, se înfioară imaginându-se rămas singur cu el, la cheremul întrebărilor fatale, Ce e cu pata asta de umezeală, Ce fișe ați avut pe noptieră, De unde le-ați luat, Unde le-ați ascuns, Cine e în fotografie, închise ochii, își imprimă pe chip o expresie de insuportabilă suferință, Dați-mi pace pe patul meu de suferință, părea că imploră, dar îi deschise deodată, înspăimântat, căci medicul rostise, Acum mă duc la treburile mele, anunțați-mă dacă starea i se înrăutățește, oricum puteți fi destul de liniștit, nu e pneumonie, Vă voi ține la curent, domnule doctor, spuse conservatorul, conducându-l pe medic. Domnul José închise din nou ochii, auzi ușa închizându-se, Acum e acum, se gândi. Pașii fermi ai șefului se apropiau, veneau spre pat, se opriră, Acum precis se uită la mine, domnul José nu știa ce să facă, se putea preface c-a adormit, adormise pe nesimțite așa cum adoarme un bolnav obosit, însă tremurul pleoapelor îi trăda minciuna, ori putea să fabrice în gât, mai bine sau mai rău, un geamăt plângăreț, din cele care-ți frâng inima, dar o gripă obișnuită nu-l justifica, doar un cretin s-ar lăsa păcălit, dar nu acest conservator, care cunoaște imperiile vizibilului și invizibilului pe dinafară și pe dinăuntru. Întredeschise ochii și el era acolo, la doi pași de pat, fără nici o expresie pe față, pur și simplu observându-l. Atunci domnului José îi veni ceea ce crezu că e o idee salvatoare, trebuia să mulțumească pentru grija arătată de Arhiva Generală, să mulțumească elocvent, din suflet, poate va izbuti astfel să evite întrebările, dar exact în momentul când se pregătea să deschidă gura ca să rostească bineștiuta frază, Nu știu cum mi-aș putea exprima recunoștința, șeful îi întoarse spatele, pronunțând în același timp o propoziție, o scurtă propoziție, Ai grijă de dumneata, o rosti cu un ton care era pe cât de condescendent pe atât de imperativ, doar șefii cei mai buni sunt capabili să unească în mod armonios sentimente atât de contradictorii, de aceea sunt ei obiect de venerație pentru subordonați. Domnul José încercă să spună cel puțin, Mulțumesc foarte mult, domnule, șeful însă deja ieșise, închizând cu grijă ușa după el, așa cum se cuvine să faci într-o cameră de bolnav. Pe domnul José îl doare capul, dar durerea e nimica toată în comparație cu furtuna dinăuntru. Domnul José e atât de tulburat, încât primul său gest, după ce ieșise conservatorul, a fost să-și bage mâna sub saltea pentru a se convinge că fișele erau acolo. Și mai contrar bunului simț a fost al doilea gest, sculându-se el din pat pentru a răsuca de două ori cheia în broasca ușii de comunicare cu Arhiva, ca unul care, cu disperare, pune zăvoare după ce i-a fost prădată casa. Se întoarse în cele din urmă în pat, aceasta a fost a patra mișcare, a treia o făcuse răzgândindu-se, Dar dacă i se năzare șefului să vină înapoi, deci, pentru a evita suspiciunile, era mai prudent să lase ușa închisă numai cu ivărul. După cum se vede, domnului José când nu-i plouă, îi ninge.

Se lăsase noaptea când apărură infirmierul. Îndeplinind ordinul pe care-l primise de la conservator, aducea medicamentele și fiolele prescrise de medic, dar, spre surprinderea domnului José, mai avea un pachet pe care-l puse cu multă grijă pe masă, spunând, E încă destul de caldă, sper că nu s-a vărsat nimic, ceea ce însemna că-i adusesese mâncare, așa cum cuvintele următoare o confirmară pe dată. Serviți înainte să se răcească, dar, mai întâi, să ne facem injecția. Or, domnului José nu-i plăceau injecțiile și se temea mai ales de cele în braț, căuta tot timpul să privească în altă direcție, așa că se simți foarte mulțumit când infirmierul îi spuse că înțepătura va fi în gluteu, infirmierul e o persoană școlită, din alte vremuri, s-a învățat să spună gluteu în loc de fese, ca să nu șocheze sensibilitatea doamnelor, și aproape că uitase termenul curent, pronunța gluteu chiar când avea de-a face cu bolnavi pentru care fesă era o

ridicolă prețiozitate de limbaj, preferând varianta vulgară de bucă. Neașteptata apariție a mâncării și bucuria că nu va fi înțepat în braț slăbi vigilența domnului José, care ori nu-și aminti, ori pur și simplu încă nu observase că pantalonii de pijama erau pătați de sânge în dreptul genunchilor, consecință a isprăvilor sale nocturne în rol de alpinist de licee. Cu seringă deja pregătită în mână, în loc să zică, Întoarceți-vă, infirmierul întrebă, Ce-i asta, iar domnul José, convins de această lecție a vieții de superioritatea incontestabilă a injecțiilor în braț, răspunse instinctiv, Am căzut, Omule, ești plin de ghinioane, întâi cazi, apoi faci gripă, noroc c-ai șeful pe care-l ai, întoarce-te, mă uit după aceea la genunchi. Cu trupul, sufletul și voința la pământ, crispat până la ultimul nerv, domnul José aproape că izbucni în plâns ca un copil când simți înțepătura acului și lentă și dureroasă intrare a lichidului în mușchi, Am ajuns o cârpă, își spuse, și era adevărat, un biet animal uman arzând de febră, culcat pe un pat sărman într-o casă sărmană, cu hainele murdare de la delictul ascuns și o pată de umezeală pe podea care nu vrea să se usuce. Întinde-te pe spate, să vedem rănilor, spuse infirmierul, iar domnul José, suspinând, tușind, se supuse, își răsuci anevoios trupul, iar acum, înclinându-și capul înainte, poate vedea cum infirmierul îi suflecă pantalonii până deasupra genunchilor, îi scoate pansamentele murdare, înmuindu-le în apă oxigenată și dezlipindu-le încet cu multă grijă, din fericire, e un profesionist de mână întâi, servieta pe care o poartă în mână este o trusă perfectă de prim-ajutor, are leacuri pentru aproape orice. La vederea rănilor, fața lui căpătă o expresie care arăta neîncredere față de explicația dată de domnul José, cum că ar fi căzut, experiența lui în materie de zgârieturi și contuzii îl împinse chiar să comenteze cu o inconștientă perspicacitate, Oh, omule, parcă v-ați fi târât în genunchi pe un zid, V-am spus c-am căzut, L-ați informat pe șef despre asta, Nu e un subiect de serviciu, poți să te împiedici și să cazi fără să fii obligat s-o comunici superiorilor, Doar în cazul când infirmierul, chemat să facă o injecție, a fost nevoit să aplice un tratament suplimentar, Pe care nu l-am cerut, Da, într-adevăr, nu l-ați cerut, însă dacă rănilor vor provoca mâine o infecție gravă, cine o să poarte vina și o să fie acuzat de comportament neglijent și lipsă de profesionalism, nimeni altul decât mine, în plus, șeful vrea să știe totul, ăsta e felul lui de a se preface că nu-i pasă de nimic, Îi spun mâine, Vă sfătuiesc insistent s-o faceți, astfel, raportul va fi confirmat, Ce raport, Al meu, Nu văd ce importanță pot avea niște simple zdrelituri, într-atât încât să fie menționate într-un raport, Până și rana cea mai ușoară își are importanța ei, Ale mele, după ce vor trece, vor lăsa niște cicatrice nesemnificative care, cu timpul, vor dispărea, Sigur, pe trup rănilor se cicatrizează, dar în raport, rămân mereu deschise, nu se închid și nu dispar, Nu înțeleg, De câta vreme lucrați în Arhiva Generală, De aproape douăzeci și cinci de ani, Câți șefi ați cunoscut până acum, Punându-l la socoteală și pe cel de acum, trei, Din câte văd, n-ați observat niciodată nimic, Ce să observ, Din câte văd, n-ați băgat niciodată de seamă, Nu înțeleg unde vreți să ajungeți, Este sau nu adevărat că acești conservatori au puțin de lucru, E adevărat, toată lumea o știe, Atunci aflați că ocupația lor principală, în multele ceasuri libere pe care le au la dispoziție, în vreme ce personalul lucrează, este să strângă informații despre subordonați, orice soi de informații, fac asta de când există Arhiva Generală, rând pe rând, dintotdeauna. Tresărirea domnului José nu-i scăpă neobservată infirmierului, V-au trecut florii, întrebă, Da, m-au trecut florii, Pentru a vă face o idee mai clară despre ce spun, până și acest fior ar trebui să figureze în raportul meu, Dar nu va figura, E adevărat, nu va figura, Îmi închipui de ce, Zău, Pentru c-ar trebui să scrieți că m-au apucat florii auzind că șefii colecționează informații despre funcționarii Arhivei Generale, iar șeful va dori să afle cum de-ați ajuns să vorbiți cu mine despre asta și, de asemenea, cum de a reușit un infirmier să aibă cunoștință de un subiect atât de confidențial încât eu, în douăzeci și cinci de ani de serviciu în Arhiva Generală, n-am auzit niciodată de așa ceva, Infirmierii au ceva dintr-un confident, deși mult mai puțin decât

medicii, Vreți să insinuați că șeful are obiceiul să vă facă confidențe, Nici el nu mi le face, nici eu nu insinuez că le-ar face, pur și simplu primesc ordine, Atunci, singurul lucru pe care-l aveți de făcut e să le duceți la îndeplinire, Vă înșelați, am de făcut mult mai mult, trebuie să le interpretez, De ce, Pentru că între ce ordonă și ce vrea șeful există în general o diferență, V-a trimis aici doar ca să-mi faceți o injecție, Asta e numai aparența, Ce-ați mai văzut în acest caz, în afară de aparența pe care o are, Nu vă puteți imagina câte lucruri descoperi uitându-te la niște zgârieturi, Faptul că le-ați văzut pe ale mele a fost o simplă întâmplare, Trebuie să ne bazăm întotdeauna pe simpla întâmplare, e foarte utilă, Și ce-ați descoperit în zgârieturile mele, Că v-ați târât în genunchi pe un zid, Am căzut, Mi-ați mai spus, o informație ca asta, presupunând c-ar fi exactă, nu i-ar fi șefului de cine știe ce utilitate, Că-i e sau nu utilă, nu e treaba mea, mă limitez să dau raportul, E deja la curent cu gripa de care m-am îmbolnăvit, Dar nu și cu rănilor de la genunchi, Știe și de pata de umezeală de pe jos, Dar nu de frison, Dacă nu mai aveți treabă cu mine, vă rog să plecați, sunt obosit, trebuie să dorm, Mai întâi trebuie să mâncăți ceva, nu uitați, sper ca cina, cu toată această discuție, să nu se fi răcit de tot, Trupul culcat îndură multă foame, Dar nu pe toată, Șeful v-a pus să-mi aduceți mâncare, Mai știți pe cineva care ar fi vrut s-o facă, Da, dacă ar fi știut unde locuiesc, Cine e această persoană, O femeie în vârstă care locuiește într-un apartament la parter, Genunchi zgâriați, o subită și inexplicabilă tresărire, o bătrână dintr-un apartament de la parter, Din dreapta, Acesta ar fi raportul cel mai important din viața mea, dacă l-aș scrie, Va să zică, nu-l scrieți, Ba da, dar numai pentru a informa că v-am făcut o injecție în gluteul stâng, Mulțumesc c-ați avut grijă de zgârieturile mele, Din multe lucruri pe care am fost învățat să le fac, e ce-am învățat cel mai bine.

După ce pleacă infirmierul, domnul José mai rămase întins câteva minute, nemișcat, încercând să-și recapete seninătatea și forța. Dialogul fusese dificil, cu trape și uși false ițindu-se la fiecare pas, cea mai mică alunecare l-ar fi putut târî spre o confesiune completă dacă spiritul său n-ar fi fost atent la multiplele sensuri ale cuvintelor pe care le pronunța precaut, mai ales la cele care par a avea un singur sens, cu ele trebuie să fii cel mai grijuliu. Spre deosebire de ce se crede în general, sens și semnificație n-au fost niciodată totuna, semnificația se epuizează imediat, e directă, literală, explicită, închisă în sine însăși, univocă, cum se spune, în timp ce sensul nu este capabil să rămână liniștit, colcăie de sensuri secunde și terțe, de direcții iradiante care se divid și se subdivid în ramuri și rămurele, până când se pierde din vedere, sensul fiecărui cuvânt seamănă cu o stea atunci când începe să proiecteze talazuri fierbinți prin întreg spațiul, uragane cosmice, perturbații magnetice, spaime.

În sfârșit, domnul José se dădu jos din pat, își băgă picioarele în papuci, își puse halatul pe care îl folosea ca pătură suplimentară în nopțile friguroase. Deși îl chinua foamea, deschise ușa ca să privească Arhiva. Percepea în sine o înstrăinare ciudată, o impresie de absență, ca și cum ar fi trecut multe zile de când fusese pentru ultima dată acolo. Totuși nimic nu se schimbase, iată pupitrul unde se prezentau solicitanții și reclamanții, dedesubtul lui sertarele unde se păstrau fișele celor vii, în spate, cele opt mese ale registratorilor, cele patru ale inspectorilor, cele două ale subșefilor, marele birou al șefului cu lumina veșnic aprinsă, atârnată la mare înălțime, enormele etajere urcând până la tavan, întunericul pietrificat al sectorului morților. Deși nu se afla nimeni în Arhiva Generală, domnul José închise ușa cu cheia, nu era nimeni în Arhiva Generală, și totuși el închise ușa cu cheia. Datorită noilor pansamente, pe care infirmierul i le pusese la genunchi, putea merge mai bine, rănilor nu mai pulsau de durere. Se așeză la masă, desfăcu pachetul, erau două crăcioare suprapuse, cea de sus cu supă, cea de jos cu cartofi și carne, călduțe încă. Mâncă lacom supă, apoi, fără grabă, se ocupă de carne și de cartofi. Norocul meu că șeful ăsta e cum e, murmură, amintindu-și de vorbele infirmierului, dacă nu era el, muream singur și flămând, ca un câine pierdut. Da, ce noroc,

repetă, ca și cum ar fi vrut să se convingă singur de ceea ce spusese. Simțindu-se deja mai bine, după ce vizită cămăruța care ținea loc de baie, se băgă din nou în pat. Era pe punctul să adoarmă când își aduse aminte de caietul unde relatase primele două episoade ale căutării. Scriu mâine, spuse, însă această nouă urgență era aproape la fel de presantă ca foamea, așa că se ridică să ia caietul. Apoi, așezat pe pat, îmbrăcat în halat, cu bluza de la pijama încheiată până la gât, ghemuit între pături, își continuă relatarea din punctul unde o lăsase. Șeful mi-a spus, Dacă nu sunteți bolnav, cum explicați atunci munca de proastă calitate pe care ați făcut-o în ultimele zile, Nu știu, domnule, poate pentru că n-am dormit bine. Ajutat de febră, continuă să scrie până târziu în noapte.

Domnul José a avut nevoie nu de trei zile, ci de o săptămână ca să-i scadă febra și să-i treacă tusea. Infirmierul veni în fiecare zi să-i facă injecțiile și să-i aducă de mâncare, medicul din două în două zile, însă această extraordinară asiduitate, ne referim la cea a medicului, nu trebuie să ne conducă spre judecăți pripite în privința unei presupuse eficacități a serviciilor oficiale de sănătate și de asistență la domiciliu, din moment ce nu era decât o simplă consecință a ordinului foarte clar al șefului Arhivei Generale, Domnule doctor, ocupă-te de acest om ca și cum te-ai ocupa de mine însumi, e important. Medicul nu reușea să înțeleagă motivul evidentului tratament preferențial ce-i fusese recomandat și cu atât mai puțin lipsa de obiectivitate a prețurii exprimate, cunoștea din câte o vizită profesională casa conservatorului, viața lui confortabilă și civilizată, o lume interioară fără nici o asemănare cu locuința simplă a acestui domn José în permanență prost bărbierit și care părea lipsit de așternuturi de schimb. Nu, așternuturi avea domnul José, nu era chiar atât de sărac, dar, din motive pe care nu le știa decât el, respinse sec propunerea infirmierului, când acesta se oferise să aerisească salteaua și să schimbe cearșafurile care duhneau de transpirație și febră, Nu durează nici cinci minute să schimb patul, E bine așa, nu vă deranjați, Nu e nici o problemă, face parte din atribuțiile mele, V-am spus că e bine așa. Domnul José nu putea să dezvăluie ochilor nimănui că ascundea sub saltea fișele școlare ale unei femei necunoscute și un caiet de notițe cu povestea spargerii pe care o dăduse în liceul unde ea învățase pe când fusese fetiță, apoi adolescentă. Dacă le-ar ascunde altundeva, de exemplu printre dosarele cu extrase despre oamenii celebri, ar rezolva imediat dificultatea, dar senzația că apără un secret cu propriul trup era mult prea puternică, chiar exaltantă, pentru ca domnul José să se hotărască să renunțe cu ușurință la ea. Pentru a nu fi nevoit să discute din nou acest subiect cu infirmierul sau cu medicul, care, deși fără să facă nici un comentariu, aruncase deja o privire critică spre cearșafurile boțite, strâmbând ostentativ din nas la mirosul pe care-l degajau, domnul José se sculă într-una din nopți și, adunându-și toate puterile, schimbă el însuși așternutul. Și pentru ca nici medicul, nici infirmierul să nu poată găsi nici cel mai mic pretext pentru a reveni la subiect informându-l, doamne ferește, pe conservator de incorrigibilă neglijență a registratorului, intră în baie, se bărbieri, se spală cât putu de bine, apoi dibui într-un sertar o pijama veche, dar curată, și se vâri la loc în pat. Atât de mulțumit și de reînviat se simțea, încât, ca și cum s-ar fi jucat de unul singur, se hotărî să descrie în caietul de note, pe larg, cu toate amănuntele, igienicele operații cărora li se supusese. Era sănătatea care dădea semne că vrea să revină, așa cum medicul nu întârzie să-l anunțe pe conservator, Omul s-a vindecat, în două zile se va putea întoarce la serviciu fără pericol de recidivă. Conservatorul se mărgini să spună, Foarte bine, însă cu un aer distrat, ca și cum s-ar fi gândit la altceva.

Domnul José era într-adevăr vindecat, însă pierduse mult în greutate, în ciuda pâinii și a mâncării pe care infirmierul i le aducea regulat, desigur o singură dată pe zi, totuși în cantități mai mult decât suficiente pentru hrănirea unui trup adult nesupus eforturilor. Trebuie totuși să ținem seama de efectul nimicitor al febrei și al transpirației asupra țesuturilor adipoase, mai ales când

nici înainte nu prisosiseră, ca în cazul de față. Nu erau bine văzute în Arhiva Generală a Stării Civile observațiile cu caracter personal, îndeosebi cele care se refereau la starea de sănătate, de acea chipul istovit și slăbiciunea domnului José nu au făcut obiectul nici unui comentariu din partea colegilor și superiorilor, comentariu oral, vrem să spunem, căci ochii tuturor au fost destul de grăitori în exprimarea comună a unui soi de compasiune disprețuitoare, pe care altcineva, necunoscând obiceiurile locului, ar fi interpretat-o în mod eronat ca o discretă și tăcută rezervă.

Pentru a da de înțeles cât era de preocupat de absența timp de atâtea zile de la serviciu, de dimineață domnul José se înființă cel dintâi în fața ușii Arhivei, așteptând să sosească subșeful cel mai nou în funcție, cel căruia îi revenea sarcina s-o deschidă, așa cum tot el trebuia s-o lase închisă la căderea serii. Cheia originală, o operă de artă a unui vechi dăltuitor baroc și simbol material al autorității, cheia subșefului fiind numai o copie austeră și subalternă, se afla în posesia conservatorului, care, în aparență, n-o folosea niciodată, fie din pricina greutății și a complexității ornamentelor, care-i făceau transportul incomod, fie pentru că, în conformitate cu un protocol nescris, în vigoare din timpuri îndepărtate, el era în mod obligatoriu ultimul care intra în edificiu. Unul dintre multele mistere ale vieții din Arhiva Generală, care ar merita într-adevăr investigat dacă povestea domnului José și a femeii necunoscute nu ne-ar fi absorbit în mod exclusiv atenția, era cum reușeau funcționarii, în ciuda perturbărilor de trafic care chinuiau orașul, să ajungă la serviciu întotdeauna în aceeași ordine, mai întâi registratorii, fără a ține seama de vechime, apoi subșeful care deschide ușa, în urma lui inspectorii, respectând prioritățile, după ei subșeful cel mai vechi, și, în sfârșit, conservatorul, care vine când trebuie să vină și nu are de dat socoteală nimănui. În orice caz, faptul a fost înregistrat.

Sentimentul de milă disprețuitoare cu care, cum s-a spus, a fost întâmpinat domnul José la întoarcerea la lucru, a durat până la intrarea conservatorului, la jumătate de oră după deschiderea serviciilor, fiind, de îndată, înlocuit de un sentiment de invidie, în fond de înțeles, dar, din fericire, nemanifestat prin cuvinte sau gesturi. Sufletul uman fiind ce știm, și nu ne putem lăuda c-am ști totul, altceva nu era de așteptat. În ultimele zile se răspândise prin Arhivă zvonul, introdus pe căi piezișe și murmurat pe la colțuri, că șeful se arătase neobișnuit de preocupat de gripa domnului José, mergând chiar, până la a-i trimite mâncare prin infirmier, ca să nu mai spunem că s-a dus să-l vadă acasă cel puțin o dată, și asta în timpul orelor de serviciu, în fața tuturor, era de aflat dacă își repetase cumva vizita. E ușor deci de închipuit indignarea surdă a personalului, fără deosebire de categorie, când conservatorul, chiar înainte de a se îndrepta spre locul său, se opri lângă domnul José și îl întrebă dacă se restabilise complet după boală. Indignarea a fost cu atât mai mare, cu cât se întâmpla pentru a doua oară, toți aveau prezentă în memorie cealaltă ocazie, nu cu atât de multă vreme în urmă, când șeful îl întrebaseră pe domnul José dacă îl mai lăsase insomnia, ca și cum insomniile domnului José ar fi fost, pentru funcționarea normală a Arhivei Generale, o chestiune de viață și de moarte. Aproape necrezându-și urechilor, funcționarii au asistat la o conversație ca de la egal la egal, absurdă din toate punctele de vedere, cu domnul José mulțumindu-i șefului pentru amabilitate, ba chiar ajungând să se refere deschis la mâncare, ceea ce, în mediul strict al Arhivei, nu putea suna decât ca o grosolănie, o obscenitate, iar șeful explicându-i că nu-l putea lăsa pradalnicei sortiri a celor care trăiesc singuri, fără ca nimeni să le dea o farfurie de supă și să le întindă cearșaful, Singurătatea, domnule José, declară cu solemnitate conservatorul, n-a fost niciodată o bună companie, marile tristeți, marile tentații și marile greșeli sunt aproape întotdeauna rezultatul unei vieți solitare, fără un prieten chibzuit căruia să-i cerem sfatul când ceva ne tulbură peste măsura obișnuită a zilelor, Eu, trist, propriu-zis trist, domnule, nu cred că sunt, răspunse domnul José, poate că am o fire cam melancolică, dar asta nu e un defect, iar în

ce privește tentațiile, bun, trebuie spus că nici vârsta, nici situația nu mă împing spre ele, vreau să spun că nici eu nu le caut, nici ele nu mă caută pe mine, Dar greșelile, Vă referiți, domnule, la greșelile de serviciu, Mă refer la greșeli în general, greșelile de serviciu, mai devreme sau mai târziu, serviciul le-a făcut, serviciul le rezolvă, Niciodată n-am făcut rău nimănui, cel puțin nu în mod conștient, e tot ce vă pot spune, Dar greșeli împotriva propriei persoane, Trebuie să fi făcut multe, poate din cauza asta sunt singur, Pentru a face alte greșeli, Doar din cele ale singurătății, domnule. Domnul José, care, așa cum îi cerea datoria, se ridicase în picioare la apropierea șefului, simți brusc cum i se înmoaie picioarele și un val de transpirație îi inundă trupul. Păli, mâinile căutară neliniștite reazemul mesei, dar sprijinul nu-i fu de ajuns, domnul José trebui să se așeze pe scaun, bolborosind, Mă scuzați, domnule, mă scuzați. Timp de câteva secunde, conservatorul îl privi cu o expresie impenetrabilă, apoi se îndreptă spre locul său. Îi chemă pe subșeful responsabil de sectorul domnului José, îi dădu un ordin în șoaptă, adăugând în mod audibil, Nu trebuie să treacă pe la inspector, ceea ce însemna că instrucțiunile pe care subșeful le primise, destinate unui registrator, trebuiau, împotriva regulilor, cutumei și tradiției, să fie executate de el însuși. Și înainte, când conservatorul îl trimisese pe același subșef să-i ducă pastilele domnului José, lanțul ierarhic fusese încălcat, dar infracțiunea putea fi justificată prin suspiciunea că inspectorul respectiv n-ar fi fost în stare să-și îndeplinească cum trebuie misiunea, care nu consta atât în a duce unui bolnav medicamente contra gripei, cât în a examina casa din priviri și a se întoarce apoi să povestească. Un inspector ar fi considerat ca perfect admisibilă, adică de la sine înțeleasă și explicabilă prin timpul iernatic care fusese atunci, pata de umezeală pe jos, și, nedând probabil atenție fișelor, s-ar fi întors în Arhivă cu satisfacția datoriei îndeplinite pentru a-i comunica șefului, Totul e în regulă. Trebuie spus, totuși, că cei doi subșefi, și acesta în particular, aflându-se, în mod direct, implicat în poveste prin participarea activă pe care fusese chemat s-o aibă, înțelegeau că purtarea conservatorului era determinată de un obiectiv, de o strategie, de o idee centrală. Nu-și puteau imagina în ce consta această idee și care-i era obiectivul, însă experiența și cunoașterea persoanei șefului le spuneau că toate cuvintele și toate actele lui, în acea conjunctură, trebuiau în mod fatal să indice un scop, și că domnul José, pus de sine însuși și de întâmplare pe calea către țintă, din două una, ori nu trecea de un util instrument inconștient, ori era, chiar el, neașteptata și, din toate punctele de vedere, surprinzătoarea cauză. Raționamente atât de opuse, sentimente atât de contradictorii, au făcut ca ordinul, prin tonul cu care după aceea i-a fost comunicat domnului José, să semene mult mai mult cu o favoare pe care conservatorul i-o cerea decât cu clarele și categoricele instrucțiuni pe care efectiv le dăduse, Domnule José, spuse subșeful, șeful este de părere că starea sănătății dumneavoastră nu este încă destul de stabilă ca să veniți să lucrați, având în vedere leșinul de adineauri, N-a fost un leșin, n-am ajuns să-mi pierd cunoștința, a fost numai o slăbiciune momentană, Slăbiciune sau leșin, de moment sau de durată, Arhiva Generală dorește să vă restabiliți complet, În măsura posibilului, voi lucra așezat pe scaun, în câteva zile voi fi ca înainte, Șeful crede că cel mai bine ar fi să cereți câteva zile de concediu, nu toate cele douăzeci deodată, bineînțeles, dar poate vreo zece, zece zile de repaus, cu o alimentație bună, odihnă, mici plimbări prin oraș, peste tot sunt grădini, parcuri, timpul s-a îndreptat, în fine, o convalescență ca lumea, când o să vă întoarceți, veți fi de nerecunoscut.

Domnul José se uită mirat la subșef, nu era genul de conversație care se poartă de obicei cu un registrator, era chiar ceva indecent în acest discurs. În mod evident, șeful voia ca el să-și ia vacanță, ceea ce, în sine, era bizar, dar, ca și cum asta n-ar fi fost de ajuns, arăta un interes insolit și disproporționat față de sănătatea lui. Nimic din toate astea nu corespundea tiparelor de comportament din Arhiva Generală, unde planurile de concediu erau

Întotdeauna calculate milimetric, cu scopul de a se obține, prin ponderarea unor factori multipli, o distribuire justă a timpului rezervat vacanței anuale. Faptul că, neținând seamă de planul deja elaborat pentru anul în curs, șeful trimitea fără motiv un registrator acasă, era fără precedent. Domnul José era uluit, i se citea pe față. Simțea în spate privirile perplexe ale colegilor, observa nerăbdarea crescândă a subșefului față de ceea ce trebuia să i se pară o ezitare fără temei, și era pe punctul de a spune, Da, domnule, ca unul care se supune fără să crâcnească ordinului, când deodată chipul i se luminează, își dădu seama ce puteau însemna pentru el zece zile de libertate, zece zile ca să investigheze fără a suporta servitudinea orelor de serviciu, programul, ce parcuri, ce grădini, ce convalescență, fie primit în ceruri cel care-a născocit gripa, așa că domnul José rosti zâmbind, Da, domnule, ar fi trebuit să aibă o expresie mai discretă, niciodată nu știi ce e în stare un subșef să-i spună șefului, După părerea mea, a reacționat în mod straniu, mai întâi mi-a dat impresia că e nedumerit, ori poate n-a înțeles bine ce i-am spus, apoi s-a schimbat la față de parcă i-ar fi ieșit lozul cel mare, părea alt om, Ai auzit cumva că joacă, Cred că nu, a fost doar o expresie, Atunci motivul trebuie să fi fost altul. Domnul José îi spunea subșefului, Într-adevăr, aceste zile îmi vor prinde foarte bine, trebuie să-i mulțumesc domnului conservator, Îi transmit eu mulțumirile, Poate c-ar trebui s-o fac personal, Știți foarte bine că nu se obișnuiește. După ce au fost rostite aceste cuvinte, dintre cele mai pertinente din punct de vedere birocratic, având totuși în vedere caracterul excepțional al cazului, domnul José își întoarse capul spre locul unde se afla conservatorul, nu se aștepta ca acesta să se uite spre el, și cu atât mai puțin să fie atent la conversație, lucru pe care, fără îndoială, a vrut să-l arate cu un gest sec din mână, în același timp plictisit și imperios, Lasă-te de mulțumiri ridicole, fă cererea și du-te.

Întors acasă, domnul José trebui să se ocupe mai întâi de hainele pitite în nișa care-i servea ca dulap. Dacă înainte fuseseră murdare, acum se transformaseră într-o grămadă imundă, răspândind un iz acru amestecat cu un miros de stătut, printre cute se puteau zări pete verzi de mucegai, închipuiți-vă, un maldăr de îmbrăcăminte umedă, veston, cămașă, pantaloni, șosete, rufărie, totul înfășurat într-o gabardină care la momentul respectiv șiroia de apă, cum arată așa ceva după o săptămână. Băgă hainele la nimereală într-un sac mare de plastic, verifică dacă fișele și caietul de note se aflau în continuare ascunse sub saltea, la căpătâi caietul, la picioare fișele, se asigură că ușa de comunicare cu Arhiva era închisă cu cheia și, în sfârșit, obosit, dar înseninat, ieși din casă pentru a se duce la o spălătorie apropiată, al cărei client era, deși nu foarte asiduu. Femeia care-i primi hainele nu putu sau nu vru să evite o expresie de dezaprobare când răsturnă și răsfiră pe tejghea conținutul sacului, Scuzați-mă, parcă au stat la muiat în noroi, Aproape c-ați ghicit, spuse domnul José, trebuind să mintă, se hotărî s-o facă respectând logica posibilităților, Acum două săptămâni, când aduceam hainele la curățat, mi s-a rupt deodată sacul și totul a căzut pe jos, exact unde era o mocirlă din cauza unor lucrări pe stradă, a plouat foarte mult, vă amintiți, Dar de ce n-ați adus hainele după aceea, După aceea, am căzut la pat cu gripă, era riscant să ies din casă, puteam să fac o pneumonie, o să vă coste mult mai scump, vor trebui să treacă de două ori prin mașină, și nici atunci, Asta e, Și pantalonii, priviți în ce hal au ajuns, chiar vreți să-i curățăm, uitați-vă la genunchi, parcă v-ați frecat cu ei de un perete. Domnul José nu remarcase starea jalnică în care ajunseseră bieții săi pantaloni în urma escaladei, cu stofa roasă în dreptul genunchilor, cu un crac sfâșiat, o pagubă serioasă pentru un ins ca el, cu o garderobă atât de săracă. Nu se pot repara, întrebă, Ba da, trebuie să-i dați la stopat, Nu știu pe nimeni, Putem să ne ocupăm noi de asta, însă atenție, nu va fi deloc ieftin, femeile care se ocupă de stopat cer mulți bani, Oricum e preferabil decât să rămân fără o pereche de pantaloni, Puteți să le puneți un petic, Peticiți, n-ar mai fi de purtat decât în casă, niciodată n-aș putea merge cu ei la serviciu, Așa e, Sunt funcționar al

Arhivei Generale a Stării Civile, Ah, sunteți funcționar al Arhivei, spuse femeia de la spălătorie, cu o nouă modulație de respect în glas, pe care domnul José preferă să n-o bage în seamă, regretând că pentru prima dată se coborâse să spună unde lucra, un adevărat profesionist al spargerilor nocturne n-ar semăna indicii peste tot, să ne imaginăm că această angajată a spălătoriei ar fi căsătorită cu vânzătorul de la magazinul de articole de fierărie de unde domnul José cumpărase diamantul de tăiat sticlă sau de la măcelăria de unde luase untura, și că, în aceeași zi, într-una din conversațiile banale cu care, seara, își omoară timpul soții și soțiile, ar veni vorba de aceste mici episoade din cotidianul comercial, pentru mult mai puțin alți criminali au ajuns la închisoare când credeau că sunt la adăpost de orice bănuială. Totuși, nu părea să existe vreun pericol, dacă nu cumva se ascundea intenția unui abject denunț în vorbele femeii care îi spunea, cu un zâmbet simpatic, că de astă dată îi va face un preț excepțional, spălătoria angajându-se să plătească stopatul, Este o atenție din partea noastră, pentru că sunteți funcționar al Arhivei, preciză ea. Domnul José îi mulțumi politicos, dar fără efuziuni, și plecă. Era nemulțumit. Lăsa prea multe urme prin oraș, vorbind cu prea multe persoane, nu acesta era tipul de investigație pe care și-l imaginase, adevărul e totuși că nu-și imaginase nimic, ideea îi venise acum, ideea de a o căuta și de a o găsi pe femeia necunoscută fără ca nimeni să-i remarcă activitățile, ca și cum ar fi fost vorba de o invizibilitate în căutarea alteia. În loc de acest secret total, de acest mister absolut, existau deja două persoane, femeia cu soțul gelos și doamna în vârstă din apartamentul din dreapta de la parter, care știau cu ce se ocupă, iar asta reprezenta un pericol, să presupunem, de exemplu, că una dintre ele, oricare, cu laudabila intenție de a sprijini investigația, așa cum se cuvine să facă un bun cetățean, și-ar face apariția în Arhivă în timpul absenței sale, Doresc să vorbesc cu domnul José, Domnul José nu e la serviciu, a plecat în concediu, Ah, ce păcat, îi aduceam o informație importantă despre persoana pe care o caută, Ce informație, ce persoană, domnul José nici nu voia să-și închipuie ce-ar fi putut apoi urma, restul conversației dintre femeia cu soțul gelos și inspector, Sub o plăcuță care s-a desprins din parchetul din dormitorul meu am găsit un jurnal, Un ziar, Nu, domnule, un jurnal, din cele pe care unora le place să le scrie, și eu aveam un jurnal înainte să mă căsătoresc, Și ce ne privește asta pe noi, în Arhivă nu ne interesează decât că oamenii se nasc și mor, Poate că jurnalul pe care l-am găsit este al vreunei rude a persoanei pe care domnul José o caută, Nu am cunoștință că domnul José ar căuta pe cineva, în orice caz, această chestiune nu e de competența Arhivei Generale, Arhiva Generală nu se bagă în viața particulară a funcționarilor ei, Nu e o chestiune particulară, domnul José mi-a spus că vine ca reprezentant al Arhivei, Așteptați un moment, să-l chem pe subșef, dar când subșeful s-a apropiat de pupitru, doamna în vârstă din apartamentul din dreapta de la parter se pregătea deja să se retragă, viața o învățase că cel mai bun mod de a-și apăra propriile secrete este respectul față de secretele celorlalți, Când domnul José se va întoarce din concediu, vă rog să-i spuneți că l-a căutat bătrâna din apartamentul din dreapta de la parter, Nu vreți să vă lăsați numele, Nu e nevoie, știe despre cine e vorba. Domnul José râsuflă ușurat, doamna din apartamentul din dreapta de la parter era discreția în persoană, nu-i va spune niciodată subșefului că tocmai primise o scrisoare de la fina sa. Gripa mi-a luat mințile, își spuse, sunt fantezii care nu se pot întâmpla, nu există jurnale ascunse sub dușumele, iar ei nu-i va trece prin minte, după o tăcere de atâția ani, să-i scrie nașei o scrisoare, ce bine că bătrâna a avut bunul simț să nu spună cum se numește, Arhivei Generale i-ar fi fost îndeajuns să prindă acest capăt de fir pentru ca în scurt timp să descopere totul, copierea fișelor, falsificarea împuternicirii, pentru ei ar fi la fel de simplu ca și cum ar aranja piesele unui puzzle cu desenul în fața ochilor.

Domnul José se întoarce acasă, n-avea chef în această primă zi să urmeze sfaturile pe care i le dăduse subșeful, să se plimbe, să meargă în parc să lase

soarele să-i scalde chipul palid de convalescent, într-un cuvânt să recupereze forțele pe care febra le consumase. Trebuia să hotărască ce se cuvenea să facă de acum înainte, dar mai ales trebuia să-și potolească o neliniște. Își lăsase căsuța acolo, la cheremul Arhivei, agățată de ciclopicul perete de parcă ar fi fost deja pe punctul să fie înghițită. Un rest de febră îi bântuia fără îndoială mintea pustiită pentru ca deodată să-i fi venit ideea că asta trebuie să se fi întâmplat cu celelalte case ale funcționarilor, toate devorate de Arhivă ca să-i îngroașe zidurile. Domnul José își grăbi pașii, dacă, ajungând acolo, casa a dispărut, dacă odată cu ea au dispărut fișele și caietul de însemnări, refuza să-și închipuie o asemenea nenorocire, zădărniciindu-i eforturile de săptămâni întregi, făcând inutile pericolele pe care le înfruntase. Se vor afla la fața locului indivizi curioși, care-l vor întreba dacă, în dezastru, a pierdut ceva de valoare, iar el va răspunde da, Niște hârtii, iar ei vor întreba din nou, Acțiuni, Obligațiuni, Titluri de credit, numai la de-astea se gândesc înșii comuni și fără orizont spiritual, gândurile li se îndreaptă toate numai spre interese și câștiguri materiale, iar el va spune din nou că da, dând însă în minte semnificații diferite cuvintelor, vor fi acțiunile pe care le înfăptuise, obligațiile pe care și le asumase, creditul pe care-l câștigase.

Casa era la locul ei, însă părea mult mai mică, ori poate Arhiva crescuse în dimensiuni în ultimele ore. Domnul José intră înclinându-și capul, și totuși n-avea nevoie să se aplece, lintoul ușii care dădea spre stradă se afla la înălțimea de totdeauna, iar pe el nu-l înălțaseră într-atât încât să se vadă nici acțiunile, nici obligațiile, nici creditul. Se duse să tragă cu urechea la ușa de comunicare, nu pentru că s-ar fi așteptat să audă de cealaltă parte vreun sunet de glasuri, în Arhivă obiceiul cerea să se lucreze în tăcere, ci pentru a-și calma sentimentul de confuză neîncredere care îl domina de când șeful îi ceruse să solicite concediul. După aceea, ridică salteaua de pe pat, luă fișele și le puse pe masă în ordinea datelor, de la cea mai veche la cea mai recentă, treisprezece dreptunghiuri mici de carton subțire, o succesiune de chipuri trecând de la imaginea unei copilițe la cea a unei fetișcane, de la începutul unei adolescențe la un chip de tânără femeie. În timpul acelor ani, familia își schimbase casa de trei ori, însă niciodată atât de departe încât să fi fost nevoită să schimbe liceul. Nu era cazul să se apuce să elaboreze complicate planuri de acțiune, singurul lucru pe care îl putea face acum domnul José era să meargă la adresa care figura pe ultima fișă.

Se duse acolo a doua zi de dimineață, însă se hotărî să nu urce să-i întrebe pe actualii ocupanți ai apartamentului și pe ceilalți locatari din clădire dacă o cunoscuseră pe fata din poză. Cel mai probabil îi vor răspunde că n-o cunoscuseră, că locuiau acolo de puțină vreme sau că nu-și aduceau aminte, Înțelegeți, oamenii vin și pleacă, nu-mi amintesc absolut nimic despre această familie, ce rost are să-mi chinui memoria, iar dacă cineva îi va răspunde da, parcă avea o vagă idee, cu siguranță va adăuga imediat că n-au avut decât relațiile normale între persoane binecrescute, Nu i-ați mai revăzut după aceea, va mai întreba domnul José, Niciodată, după ce s-au mutat nu i-am mai văzut, Ce păcat, V-am spus tot ce știu, regret că n-am putut fi de mai mult folos Arhivei Generale. Șansa de a mai găsi, încă de la bun început, o doamnă de la parter atât de bine informată, atât de apropiată de sursele originare ale cazului, nu se poate repeta, și doar mult mai târziu, când nimic din ce se relatează aici nu va mai avea importanță, domnul José își va da seama că, în acest episod, soarta îi fusese excepțional de favorabilă, ferindu-l de cele mai dezastruoase consecințe. Pe atunci nu știa că unul dintre locatarii clădirii era, printr-o coincidență diabolică, chiar un subșef al Arhivei, puteți ghici cu ușurință cumplita scenă, încrezătorul nostru domn José bătând la ușă, arătând fișa, poate chiar falsa imputernicire, în timp ce femeia care i-a deschis îi spune perfid, Reveniți mai târziu, când soțul meu va fi acasă, el se ocupă de acest gen de lucruri, iar domnul José ar reveni, cu inima clocotind de speranță, și ar da

nas în nas cu un subșef furios, care de îndată îl va pune sub arest, și o spunem în sens propriu, nu în cel figurat, regulamentele Arhivei Generale a Stării Civile nu admit iresponsabilități, nici improvizații, grav e că nu le cunoaștem pe toate. Hotărându-se, de astă dată, ca și cum îngerul păzitor i-ar fi recomandat-o cu insistență la ureche, să-și concentreze ancheta asupra magazinelor din împrejurimi, domnul José scăpase, fără să știe, de cea mai mare belea din lunga sa carieră de funcționar. Se mulțumi așadar să contemple ferestrele casei unde trăise în tinerețe femeia necunoscută, și, pentru a intra de-a binelea în pielea unui detectiv autentic, își imaginează că o vede plecând la școală cu servieta de cărți, mergând până la stația de autobuz și așteptând, n-avea rost să se țină scai după ea, domnul José știa foarte bine unde merge, avea probele necesare ascunse sub saltea. După un sfert de oră, tatăl iese și el din casă, se îndreaptă în direcția opusă, de aceea nu-și însoțește fata când pleacă la liceu, dacă nu cumva acest tată și această fiică pur și simplu nu vor să meargă împreună, și invocă acest pretext, ori nici măcar nu l-au invocat, între cei doi există un soi de angajament tacit, pentru ca vecinii să nu-și dea seama de indiferența lor reciprocă. Acum domnul José trebuie să mai rabde puțin, așteaptă să iasă și mama la cumpărături, cum e obiceiul familiilor, astfel va afla încotro s-ar cuveni să-și îndrepte cercetările, stabilimentul comercial cel mai apropiat, trei clădiri mai încolo, e o farmacie, însă domnul José are îndoieli, de cum intră, că va putea obține aici vreo informație utilă, farmacistul e tânăr și s-a angajat de curând, chiar el o spune, Nu cunosc, sunt aici numai de doi ani. Domnul José nu se va lăsa descurajat de atâta lucru, are suficiente lecturi de ziare și reviste, pe lângă experiența pe care viața nu încetează să i-o ofere, pentru a înțelege că aceste investigații, în stil vechi, cer multă strădanie, să umble și iar să umble, să bată străzi și străduțe, să urce scări, să sune la uși, să coboare scări, aceleași întrebări de o mie de ori repetate, răspunsuri identice, aproape întotdeauna pe un ton rezervat, Nu știu, n-am auzit niciodată de această persoană, foarte rar se întâmplă să vină dinăuntru un farmacist mai bătrân, care a auzit discuția și e un om foarte curios, Ce doriți, întrebă, Caut pe cineva, răspunse domnul José, ducând în același timp mâna la buzunarul interior al hainei pentru a scoate împrumutarea. Nu-și termină mișcarea, îl reținu o subită presimțire, de astă dată n-a fost intervenția vreunui înger de pază, ce l-a făcut să-și retragă mâna încet a fost privirea farmacistului, o privire părănd mai degrabă un stilet, un burghiu perforant, surprinzătoare pe acest chip, plin de riduri și cu părul alb, efectul unei astfel de priviri este că pune în defensivă până și creatura cea mai inocentă, poate că de aceea curiozitatea farmacistului nu e niciodată satisfăcută, cu cât vrea să știe mai mult cu atât mai puțin i se spune. Așa se întâmplă și cu domnul José. Nu prezentă falsa împrumutare, nici nu spuse că venea din partea Arhivei Generale, se mulțumi să scoată din celălalt buzunar ultima fișă școlară a fetei, pe care, din fericire, se gândise s-o ia, Liceul nostru trebuie s-o găsească pe această doamnă din pricina unei diplome pe care n-a ridicat-o de la secretariat, domnul José asista cu plăcere, aproape cu entuziasm, la etalarea unor capacități inventive pe care nu și le bănuise niciodată, atât de sigur pe sine, încât nu se lăsă prins cu mâța în sac de întrebarea farmacistului, Și o căutați după atâția ani, E posibil să n-o intereseze, dar școala este obligată să facă totul pentru ca diploma să-i fie înmănată, Și ați așteptat atâta timp să vină după ea, Adevărul este că nu ne-am dat seama, a fost o lamentabilă lipsă de atenție din partea noastră, o eroare birocratică, ca să zic așa, dar niciodată nu e prea târziu pentru a remedia un lapsus, Dacă doamna cu pricina o fi murit, chiar că e prea târziu, Avem motive să credem că e încă în viață, De ce, Am consultat mai întâi registrele stării civile, domnul José avu grijă să nu pronunțe cuvintele Arhiva Generală, asta i-a fost norocul, pentru că a îndepărtat, pentru moment cel puțin, pericolul ca farmacistul să-și aducă aminte că un subșef al numitei Arhive Generale îi era client, locuind trei case mai încolo. Pentru a doua oară, domnul José scăpase de execuția capitală. Este adevărat că subșeful intra

extrem de rar în farmacie, soția lui făcea aceste cumpărături, ca, de altfel, pe toate celelalte, cu excepția prezervativelor, pe care subșeful avea scrupulul moral să le cumpere din alt cartier, de aceea nu e ușor să ne imaginăm o conversație între el și farmacist, deși nu trebuie exclusă posibilitatea altui dialog, farmacistul spunându-i soției subșefului, A fost la noi un funcționar școlar, care umbla în căutarea unei persoane care a locuit pe vremuri în casa dumneavoastră, la un moment dat mi-a spus că a consultat registrele stării civile, numai după ce a plecat mi s-a părut straniu că a vorbit de registrul stării civile și nu de Arhiva Generală, dădea impresia că ascunde ceva, la un moment dat și-a dus mâna la buzunarul dinăuntru al hainei de parc-ar fi vrut să-mi arate ceva, dar s-a răzgândit și s-a corectat, a scos din alt buzunar o fișă de înmatriculare școlară, mi-am stors mințile să ghicesc ce înseamnă toate astea, cred c-ar trebui să vorbiți cu soțul dumneavoastră, nu se știe niciodată, cu câtă răutate e pe lume, o fi același individ care a zăbovit ieri pe trotuar, uitându-se la ferestrele noastre, Un tip de vârstă mijlocie, ceva mai tânăr ca mine, având aerul c-a fost bolnav de curând, El e, Ce vă spuneam, flerul meu nu mă înșală niciodată, nu s-a născut încă omul care să mă tragă pe mine pe sfoară, Păcat că nu mi-a bătut la ușă, i-aș fi spus să revină pe seară, când soțul meu e acasă, acum am ști cine e individul și ce are de gând, o să fiu cu ochii în patru, poate mai apare pe aici, Iar eu nu voi uita să-i spun soțului meu toată povestea. Într-adevăr, n-a uitat, dar n-a spus-o completă, fără să vrea a omis din relatare un amănunt important, poate cel mai important dintre toate, n-a spus că omul care dăduse târcoale casei lor avea aerul că fusese bolnav de curând. Obișnuit să pună în relație cauzele și efectele, căci, în esență, în asta constă sistemul de forțe care guvernează de la începutul timpurilor Arhiva Generală, locul unde toate au fost, sunt și vor fi veșnic legate de toate, ceea ce moare de ceea ce se naște, toate ființele de toate ființele, toate lucrurile de toate lucrurile, chiar atunci când pare să le unească numai ceea ce, la prima vedere, le desparte, sagacele subșef și-ar fi amintit fără îndoială de domnul José, acel registrator care, în ultima vreme, s-a comportat atât de straniu, bucurându-se de o inexplicabilă bunăvoință din partea șefului. De aici până la a da de capătul firului, desfășurând, până la urmă, tot mosorul, nu era decât un pas. Asemenea lucru totuși nu se va întâmpla, pe domnul José nu-l vor mai prinde prin aceste locuri.

Din cele zece magazine de diferite genuri, unde intră ca să pună întrebări, punând la socoteală și farmacia, doar în trei găsi pe câte cineva care își amintea de fată și de părinții ei, poza de pe fișă le-a înviorat memoria, dacă nu cumva i-a luat pur și simplu locul, e foarte probabil că persoanele interogate n-au vrut decât să fie amabile, să nu-l dezamăgească pe omul pe fața căruia se citea că abia se vindecase de gripă, și care le vorbea de o diplomă școlară veche de douăzeci de ani, care nu fusese predată. când ajunse acasă, domnul José era descurajat și stors de puteri, prima tentativă din noua fază a investigației sale nu-i dezvăluise nici o cale demnă de urmat, dimpotrivă, îi ridicase parcă în față un perete de netrecut. Sărmanul se aruncă pe pat, întrebându-se de ce nu face ce-i spusese farmacistul, cu un sarcasm abia disimulat, Dacă eram în locul dumneavoastră, rezolvam până acum problema, în ce fel, întrebuse domnul José, Căutând în cartea de telefon, în timpurile moderne e modul cel mai simplu de a găsi pe cineva, Mulțumesc pentru sugestie, dar am făcut-o deja, numele doamnei nu figurează, răspunse domnul José, crezând că l-a redus la tăcere, dar farmacistul atacă din nou, În cazul ăsta, mergeți la finanțe, la finanțe se știe totul despre toată lumea. Domnul José îl privi lung pe băgăreț, încercă să-și ascundă tulburarea, la asta nu se gândise doamna din apartamentul din dreapta de la parter, în sfârșit, reuși să îngaime, E o idee bună, i-o voi comunica directorului. Ieși din farmacie, furios pe sine însuși, ca și cum, în ultimul moment, îi lipsise prezența de spirit pentru a răspunde unei insulte, hotărât să se întoarcă acasă fără alte întrebări, dar apoi

se gândi resemnat, Vinul e în pahar, trebuie băut, nu spuse totuși, Luați-mi dinainte această cupă, voi vreți să mă omorâți. Al doilea magazin a fost o drogherie, al treilea o măcelărie, al patrulea o papetărie, al cincilea un magazin de articole electrice, al șaselea o băcănie, și tot așa până la al zecelea, e binecunoscuta rutină a cartierelor, din fericire, a avut noroc, după farmacist nu i-a mai vorbit nimeni de finanțe sau cărți de telefon. Acum, întins pe spate, cu mâinile încrucișate sub ceafă, domnul José se uită la tavan și-l întreabă, Ce mai pot face de-acum înainte, iar tavanul răspunse, Nimic, faptul că i-ai știut ultima adresă, adică, ultima locuință de pe vremea liceului, nu ți-a dat nici o pistă ca să-ți continui căutarea, ai putea, desigur, să recurgi la adresele anterioare, însă n-ar fi decât o pierdere de vreme, dacă comercianții de pe stradă, cei mai recenți, nu te-au ajutat, cum te-ar putea ajuta ceilalți, Crezi așadar că trebuie să renunț, Probabil că nu vei avea altă soluție, doar dacă te vei hotărî să întrebi la finanțe, nu poate fi dificil, cu împuternicirea pe care o ai, în plus, sunt funcționari ca și tine, Împuternicirea e falsă, De fapt, e mai bine să n-o folosești, n-aș vrea să fiu în pielea ta dacă, într-o zi, vei fi prins în flagrant, N-ai cum să fii în pielea mea, nu ești decât un tavan de stuc, Da, dar ce vezi din mine e tot o piele, de altfel, pielea e singurul lucru pe care vrem să-l vadă ceilalți din noi, pe dedesubt, nici noi nu reușim să știm cine suntem, Am să ascund împuternicirea, În locul tău, aș rupe-o sau aș arde-o, O voi păstra între hârtiile episcopului, ca înainte, Treaba ta, Nu-mi place tonul cu care o spui, e de rău augur, Înțelepciunea tavanelor e infinită, Dacă ești un tavan înțelept, dă-mi o idee, Privește-mă în continuare, uneori dă rezultate.

Ideea pe care tavanul i-a dat-o domnului José a fost să-și întrerupă concediul și să se întoarcă la serviciu, Spune-i șefului că te simți mai bine și cere-i să-ți păstreze zilele pentru altă dată, asta pentru cazul că vei găsi o modalitate de a ieși din fundătura în care ai intrat, cu toate porțile închise și fără nici o pistă de urmat, Șefului i se va părea ciudat că un funcționar se prezintă la serviciu fără să aibă obligația s-o facă și fără să fi fost chemat, Lucruri mult mai ciudate ai făcut tu în ultima vreme, Trăiam în pace înainte de această obsesie absurdă, caut o femeie care n-are habar că exist, Dar tu știi că ea există, asta e problema, Mai bine aș renunța o dată pentru totdeauna, Tot ce se poate, adu-ți totuși aminte că nu numai înțelepciunea tavanelor e infinită, la fel sunt și surprizele vieții, Ce vrei să spui cu maxima asta atât de răsuflată, Că zilele se urmează și nu se repetă, Asta e și mai răsuflată, să nu-mi spui că în aceste locuri comune constă înțelepciunea tavanelor, comentă disprețuitor domnul José, Nu știi nimic despre viață, dacă crezi că mai e și altceva de știut, răspunse tavanul și tăcu. Domnul José se ridică din pat, ascunse împuternicirea în dulap, printre hârtiile episcopului, apoi luă caietul de însemnări și începu să relateze frustrantele întâmplări de dimineață, accentuând în special comportamentul antipatic al farmacistului, cu privirea lui de pumnal. La sfârșitul relatării, scrise, ca și cum ideea îi aparținea, Cred că e mai bine să mă întorc la serviciu. Când băgă caietul sub saltea, își dădu seama că nu prânzise, i-o spuse capul, nu stomacul, tot uitând să mănânci, cu vremea, începi să nu mai auzi orologiul apetitului. Dacă domnul José și-ar continua vacanța, nu l-ar deranja să se bage în pat pentru tot restul zilei, să rămână nemâncat, să nu cineze, să doarmă, dacă poate, toată noaptea, ori să se refugieze în toropeala voluntară a celui ce s-a hotărât să întoarcă spatele faptelor dezagreabile ale vieții. Însă trebuia să-și hrănească trupul ca să lucreze a doua zi, detestă să aibă amețeli ridicole din pricina slăbiciunii și să se simtă iar scaldat în sudori reci în fața compasiunii prefăcute a colegilor și a nerăbdării superiorilor. Bătu două ouă, adăugă câteva feliuțe de cârnați, un vârf bun de sare granulată, turnă ulei într-o tigaie, așteptă să se încălzească cât trebuie, era singurul său talent culinar, restul se rezuma la desfăcutul conservelor. Își măncă omleta încet, tăiată în bucățele geometrice, făcând-o să dureze cât mai mult, doar pentru a-și umple timpul, nu din vreo delectare gastronomică. Se străduia să nu se gândească.

Imaginarul și metafizicul dialog cu tavanul îl ajutase să-și disimuleze totala dezorientare a spiritului, senzația de panică provocată de gândul că în viață n-o să mai găsească nimic de făcut, dacă, așa cum avea motive să se teamă, căutarea femeii necunoscute luase sfârșit. Simțea un nod tare în gât, ca în copilărie, când îl certau și voiau să-l facă să plângă, iar el se împotriva, rezista, până când, în cele din urmă, izbucnea în lacrimi, așa cum izbucnește acum. Dădu farfuria la o parte, își lăsă capul pe brațele încrucișate și plânse fără rușine, cel puțin, de astă dată, nu era nimeni de față ca să râdă de el.

Era una dintre situațiile în care tavanele nu pot interveni pentru a-i ajuta pe oamenii necăjiți, sunt nevoite să aștepte acolo sus să treacă furtuna, să se descarce sufletul, să obosească trupul. Așa s-a întâmplat și cu domnul José. După câteva minute, se simți mai bine, își șterse lacrimile cu mâneca de la cămașă și se duse să spele farfuria și tacâmurile. Avea toată după-amiaza înaintea și nimic de făcut. Se gândi s-o viziteze pe doamna din apartamentul din dreapta de la parter, să-i povestească barem o parte din ce i se întâmplase, însă apoi își zise că n-are rost, ea îi spusese tot ce știa, și poate ar fi ajuns să-l întrebe de ce naiba își făcea atâtea griji Arhiva Generală pentru o persoană oarecare, o femeie neînsemnată, ar fi o indecentă ipocrizie, nu numai o desăvârșită tâmpenie, să-i răspundă că, în ochii Arhivei Generale a Stării Civile, suntem cu toții egali, așa cum e pentru toți soarele când răsare, anumite lucruri nu se pot spune unui bătrân dacă vrei să nu-ți râdă în nas. Domnul José căută într-un colț un vraf de reviste și de ziare vechi, din care mai decupase știri și fotografii, poate c-a scăpat din vedere ceva interesant, ori poate în ele a început să se vorbească de vreo persoană care putea însemna o acceptabilă promisiune pe drumurile dificile ale faimei. Domnul José revenea la colecțiile sale.

Dintre toți, cel mai puțin surprins a fost conservatorul. Sosind, ca de obicei, când tot personalul se afla deja la birouri, lucrând, se opri trei secunde lângă masa domnului José, însă nu scoase o vorbă. Domnul José se aștepta să fie supus unui interogatoriu direct privind motivele întoarcerii la serviciu înainte de vreme, dar șeful se mulțumi să asculte explicațiile prezentate pe loc de către subșeful de sector, pe care apoi îl trimise la plimbare cu un gest scurt din mâna dreaptă, cu degetul arătător și cel mijlociu lipite și întinse, iar celelalte pe jumătate îndoite, semn care, în codul gestual al Arhivei, voia să spună că n-are chef să mai audă nici un cuvânt în plus despre acest subiect. Zăpăcit de teama că vi fi interogat, urmată de ușurarea că fusese lăsat în pace, domnul José se chinuia să-și limpezească ideile, să-și concentreze simțurile asupra documentelor pe care inspectorul i le pusese pe masă, două duzini de certificate de naștere, ale căror date trebuiau trecute în fișe, iar acestea arhivate în fișierele de sub pupitru, în cuvenita ordine alfabetică. Era o treabă simplă, dar de mare responsabilitate, care, pentru domnul José, cu picioarele și mințile slăbite, prezenta cel puțin avantajul că o putea face stând pe scaun. Greșelile copiștilor sunt cele mai puțin scuizabile, zadarnic ne-ar spune, N-am fost atent, dimpotrivă, recunoscându-și lipsa de atenție, mărturisesc, de fapt, că se gândeau la altceva, în loc să se concentreze asupra unor nume și date de o importanță supremă pentru că, în cazul de față, ele conferă existență legală realității existenței. E vorba, mai ales, de numele omului care s-a născut. O simplă eroare de transcriere, schimbarea literei inițiale a unui nume de familie, de exemplu, înseamnă că fișa va fi scoasă și aruncată poate chiar la mare distanță de locul care-i e propriu, cum inevitabil se întâmplă în această Arhivă Generală a Stării Civile, unde numele sunt multe, ca să nu spunem că sunt toate. Dacă registratorul care cândva a copiat pe o fișă numele domnului José, ar fi scris Xose, cu mintea indusă în eroare de o asemănare de pronunție, aproape atingând coincidența, ar fi sfârșitul lumii să regăsești dezorientata fișă ca să înscrii în ea oricare dintre cele trei înregistrări recurente și comune, de căsătorie, de divorț, de deces, primele două mai mult sau mai puțin

dispensabile, a treia niciodată. De aceea, domnul José copiază cu o atenție prudentă, literă cu literă, mărturiile vieților noilor ființe ce i-au fost încredințate, a transcris până acum șaisprezece declarații de naștere, acum o trage spre sine pe a șaptesprezecea, pregătește fișa, dar, deodată, mâna începe să-i tremure, ochii clipesc, fruntea se acoperă de broboane de sudoare. Numele pe care-l are în față, al unei persoane de sex feminin, coincide aproape întru totul cu cel al femeii necunoscute, doar matronimicul e diferit, dar și în el prima literă e aceeași. Există deci toate probabilitățile ca această fișă, purtând numele pe care-l poartă, să trebuiască să fie arhivată îndată după cealaltă, din acest motiv, domnul José, nemaiputându-și stăpâni nerăbdarea pe măsură ce se apropia clipa reîntâlnirii mult dorite, se ridică de pe scaun de îndată ce sfârși de transcris, dădu fuga la respectivul sertar al fișierului, își trecu degetele nervoase peste fișe, căută, găsi locul. Fișa femeii necunoscute nu mai era acolo. Cuvântul fatal străfulgeră mintea domnului José, cuvântul fulminant, A murit. Căci domnul José are obligația să știe că absența din catalog a unei fișe înseamnă în mod fatal moartea titularului ei, fără număr sunt fișele pe care el însuși, în douăzeci și cinci de ani de meserie, le-a scos de aici și le-a strămutat în arhiva morților, însă acum refuză să accepte evidența, nu poate fi acesta motivul dispariției, un coleg delăsător și incompetent trebuie să fi mutat fișa din loc, poate că e puțin mai în față sau mai în spate, de disperare domnul José încearcă să se mintă singur, căci, în atâtea și atâtea secole câte are Arhiva Generală, niciodată nu s-a greșit locul vreunei fișe din acest fișier, mai e o șansă, una singură, ca femeia să mai fie în viață, dacă fișa ei s-ar afla temporar în mâinile unui alt registrator pentru o nouă consemnare, Poate s-a recăsătorit, își spuse domnul José și, preț de o clipă, neașteptata contrarietate pe care i-o provocă ideea îi atenuă tulburarea. Apoi, aproape fără să-și dea seama ce face, puse fișa copiată după certificatul de naștere în locul celei care dispăruse, și, cu picioarele tremurând, se întoarse la birou. Nu putea să-și întrebe colegii dacă, întâmplător, fișa doamnei era la ei, nu se putea învărti pe lângă mesele lor ca să arunce ochi peste fișele pe care lucrau, nu putea decât să stea cu ochii pe sertarul fișierului, să vadă dacă va pune cineva la loc micul dreptunghi de carton, sustras din greșală sau dintr-un motiv mai puțin rutinier decât moartea. Orele au trecut, dimineața a făcut loc după-amiezei, la prânz, domnul José nu reuși să înghită mai nimic, ceva trebuie să fie în neregulă cu el, dacă atât de repede i se pune nodul în gât și simte că se sufocă de angoasă. Când a fost ziua de lungă, nici un coleg nu s-a dus să deschidă sertarul cu pricina, nici o fișă răătăcită nu și-a regăsit drumul spre casă, femeia necunoscută murise.

În noaptea aceea, domnul José se întoarse în Arhivă. Luase cu sine lanterna de buzunar și un ghem de o sută de metri de sfoară solidă. Lanterna avea o baterie nouă, cu o durată de multe ore de folosință continuă, dar domnul José, deja trecut prin experiența greutăților pe care le avusese de înfruntat în timpul primejdioasei sale aventuri, de escaladă și spargere, de la liceu, învățase că, în viață, nici o măsură de precauție nu e de prisos, mai ales când te abați de la drumul cel drept al acțiunii oneste, cotind-o pe strâmbelele poteci ale crimei. Să ne imaginăm că beculuțul minuscul se va topi, să ne imaginăm că lentila, care protejează și intensifică lumina, se va desprinde de la locul ei, să ne imaginăm că lanterna, cu bateria, lentila și becul intacte, va cădea într-o gaură și n-o va putea apuca nici cu brațul, nici cu vreun cârlig, atunci în lipsa autenticului fir al Ariadnei, pe care nu va îndrăzni să-l folosească, deși sertarul de la biroul șefului nu e închis niciodată cu cheia, acolo unde, alături de o lanternă puternică, e păstrat pentru orice eventualitate, domnul José va folosi un rustic și obișnuit ghem de sfoară cumpărat de la drogherie, care îi va ține locul, readucându-l în lumea celor vii pe cel care, în acest moment, se pregătește să intre în lumea morților. Ca funcționar al Arhivei Generale, domnul José dispune de toată legitimitatea pentru a avea acces la orice documente ale stării civile, care constituie, de altfel, nici n-ar trebui s-o repetăm, însăși substanța muncii sale,

Însă cineva s-ar putea mira că, observând lipsa fișei, nu se mulțumise să-i spună inspectorului de care depinde, Mă duc înăuntru să caut fișa unei femei care a murit. Problema e că nu va fi suficient să-l anunțe, va trebui să găsească și un motiv fundamentat din punct de vedere administrativ, și logic din punct de vedere birocratic, căci inspectorul nu va uita să-l întrebe, La ce vă trebuie, iar domnul José nu-i va putea răspunde, Vreau să fiu sigur că a murit cu adevărat, unde ar ajunge această Arhivă Generală dacă s-ar apuca să satisfacă asemenea curiozități, nu doar morbide, ci și neproductive. Cel mai rău lucru care s-ar putea întâmpla în expediția nocturnă a domnului José ar fi să nu reușească să găsească hârtiile femeii necunoscute în haosul care e arhiva morților. Desigur că, în principiu, fiind vorba de un deces recent, hârtiile ar trebui să se afle în apropiere de ceea ce, de obicei, este numit intrare, dar dificultatea chiar de aici începe, și constă în imposibilitatea de a ști cu exactitate unde se află intrarea în arhiva morților. Ar fi prea simplu să spunem, așa cum stăruie optimiștii încăpățânați, că spațiul morților începe în mod necesar acolo unde se sfârșește spațiul celor vii, și viceversa, poate că, în lumea din afară, cam așa s-or fi petrecând lucrurile, dat fiind faptul că, exceptând evenimentele ieșite din comun, totuși nu foarte rare, precum catastrofele naturale ori conflictele belice, morții nu sunt de obicei văzuți pe stradă amestecându-se cu cei vii.

Or, din motive structurale, și nu numai, în Arhiva Generală, acest lucru se poate întâmpla. Se poate întâmpla, și se întâmplă. Am mai explicat înainte că, din când în când, atunci când congestionarea cauzată de acumularea continuă și irezistibilă a morților începe să îngreuneze trecerea funcționarilor pe coridoare și, în consecință, să facă dificilă orice cercetare documentară, nu mai există altă soluție decât să se dărâme peretele din fund și să fie reconstruit câțiva metri mai încolo. Dar, dintr-o involuntară uitare, n-am menționat atunci cele două efecte perverse ale acestei congestionări. În primul rând, cât timp se reclădește peretele, este inevitabil ca fișele și dosarele morților recentți, din lipsă de spațiu propriu în fundul edificiului, să se apropie periculos, atingând dosarele celor vii, care sunt ordonate la extremitatea interioară a respectivelor rafturi, dând astfel naștere unei zone delicate de confuzii între cei care mai sunt în viață și cei care au murit. În al doilea rând, când peretele a fost înălțat și tavanul prelungit, iar arhivarea morților poate reveni, în sfârșit, la normal, aceeași confuzie de frontieră, ca să spunem așa, va face imposibil transportul totalității morților intruși, cu scuze pentru cuvântul impropriu, spre beznele interioare, sau cel puțin îl va îngreuna. Se mai adaugă la aceste inconveniente, care sunt minore, circumstanța că cei doi registratori mai noi, fără ca șeful și colegii s-o bănuiască, nu se sfiesc câtuși de puțin, fie din pricina deficitarelor lor formații profesionale, fie a unor grave carențe de etică personală, să arunce câte un mort pe unde se nimerește, fără să-și bată capul să vadă dacă, înăuntru, există sau nu un spațiu liber pentru el. Dacă, de astă dată, norocul nu va fi de partea domnului José, dacă hazardul nu-l va favoriza, aventura spargerii de la școală, comparând-o cu ce-l așteaptă aici, oricât de riscantă a fost, va părea o simplă promenadă.

S-ar putea pune întrebarea la ce-i va servi domnului José un fir atât de întins, de o sută de metri, dacă lungimea Arhivei Generale, în ciuda succesivelor adăugiri, încă n-a trecut de optzeci. Este o întrebare tipică pentru cei care-și închipuie că, în viață, pot să facă orice dacă se țin grijuliu de linia dreaptă, că e mereu posibil să meargă dintr-un loc în altul pe drumul cel mai scurt, poate că unii, din lumea din afară, chiar cred c-au izbutit, însă aici, unde viii și morții împart același spațiu, trebuie de multe ori să ocolești munți de vrafuri, coloane de dosare, teancuri de fișe, masive de resturi vechi, să avansezi prin defileuri tenebroase, printre pereți de hârtie murdară care se ating sub tavan, sunt metri și metri de sfoară de întins, de lăsat în urmă, ca un traseu sinuos și subtil desenat în praf, altminteri nu poți ști pe unde n-ai trecut, altminteri nu poți regăsi drumul înapoi. Domnul José prinse un capăt al sforii de un picior al

biroului șefului, n-a făcut-o din lipsă de respect, ci pentru a câștiga câțiva metri, își legă celălalt capăt de gleznă și, lăsând în spate, pe jos, ghemul, care, cu fiecare pas, se desfășoară, înaintă pe unul dintre coridoarele centrale ale arhivei celor vii. Planul lui e să înceapă căutarea din spațiul cel mai îndepărtat al Arhivei, acolo unde ar trebui să se afle dosarul și fișa femeii necunoscute, cu toate că, din motivele deja expuse, e puțin probabil ca arhivarea să fi fost făcută corect. Ca funcționar educat în alte vremuri, după metodele și disciplina de odinioară, caracterului strict al domnului José îi repugnă să pactizeze cu iresponsabilitatea noii generații, începându-și căutarea dintr-un loc unde un mort ar fi putut fi depus numai printr-o deliberată și scandaloasă încălcare a regulilor arhivistice de bază. Știa că dificultatea cea mai mare cu care va avea de luptat este lipsa luminii. Cu excepția biroului șefului, deasupra căruia continuă să strălucească palida lampă dintotdeauna, Arhiva este în întregime cufundată într-o beznă grea. Ar fi riscant să aprindă alte becuri de-a lungul edificiului, chiar așa chioare cum sunt, un polițist vigilent, făcându-și rondul în cartier, sau un bun cetățean, din cei preocupați de siguranța comunității, ar putea zări prin ferestrele înalte difuza luminozitate și ar da imediat alarma. Domnul José nu va avea așadar, ca să-l îndrume, altă lumină decât debilul cerc luminos care, în ritmul pașilor, dar și din pricina mâinii tremurânde care ține lanterna, oscilează în fața lui. Căci e o mare diferență între a veni în arhiva morților în timpul programului normal de serviciu, simțind, undeva în spate, prezența colegilor, care, deși prea puțin solidari, cum am văzut, ar interveni totuși oricând în caz de pericol real sau de nestăpânită criză de nervi, mai ales dacă șeful ordonă, Duceți-vă să vedeți ce se întâmplă, și a te aventura singur, în mijlocul unei nopți de smoală, prin aceste catacombe ale umanității, asediat de nume, auzind susurul hârtiilor, ori poate un murmur de glasuri, cine le poate deosebi.

Domnul José a ajuns la capătul rafturilor celor vii, caută acum un coridor de trecere pentru a ajunge în fundul Arhivei Generale. În principiu și în acord cu modul cum a fost proiectată ocuparea spațiului, culoarul trebuie să fi fost croit urmând bisectoarea longitudinală a planului, linia imaginată care împarte planul dreptunghiular al edificiului în două jumătăți egale, dar surpările de dosare, care, oricât de subțiate ar fi masele de hârtii, se întâmplă tot timpul, au transformat pasajul, care era destinat să permită un acces direct și rapid, într-o rețea complexă de cărări și poteci, unde, la fiecare pas, apar obstacole și fundături. În timpul zilei, și cu toate luminile aprinse, cercetătorului îi este relativ ușor să păstreze direcția corectă, e de-ajuns să fie atent, vigilent, să aibă grijă să urmeze căile mai puțin prăfuite, acesta e semnul că pe aici se trece frecvent, până azi, în ciuda câtorva spaime și întâzieri îngrijorătoare, nu s-a întâmplat niciodată ca un funcționar să nu se întoarcă din expediția sa.

Lumina proiectată de lanterna de buzunar nu merită însă încredere, pare că-și creează propriile umbre, dacă tot nu îndrăznește să folosească lanterna conservatorului, domnul José ar fi trebuit să-și cumpere una modernă, din cele foarte puternice, în stare să lumineze până la capătul lumii. Nu este totuși copleșit de teama că se va rătăci, îl liniștește, într-o oarecare măsură, tensiunea constantă a sforii legate de gleznă, însă, dacă va începe să facă ocoluri, umblând în cerc, înfășurându-se în cocon, va fi incapabil să mai facă vreun pas, va fi nevoit să se întoarcă înapoi, s-o ia de la capăt. Și, într-adevăr, a trebuit s-o facă de câteva ori, din alt motiv, atunci când sfoara, prea subțire, s-a strecurat printre teancurile de hârtii, blocându-se, și nemaivrând să se miște nici înainte, nici înapoi. Datorită tuturor acestor probleme și încurcături, e de înțeles că înaintarea e lentă, că domnului José nu-i este de mare ajutor cunoașterea topografiei locurilor, mai ales că, exact în acest moment, s-a prăvălit un imens vraf de dosare care a astupat până la înălțimea unui om un coridor care-i dăduse impresia că e drumul cel bun, ridicând un nor gros de praf, prin care zburătăcesc molii speriate, aproape transparente în lumina lanternei. Domnul

José detestă aceste găngănii, care, la prima vedere, par a fi fost aduse pe lume ca ornament, tot așa cum detestă carii, care și ei proliferază pe aici, sunt, împreună, voracii vinovați pentru atâtea memorii distruse, pentru atâtea copii fără tată, pentru atâtea moșteniri care au încăput pe mâinile avide ale statului, din pricina lipsei actelor legale, oricât te-ai jura că documentul doveditor a fost mâncat, pătat, ros, devorat de găngăniile care infestază Arhiva Generală, și că, fie și din simplă omenie, faptul trebuie avut în vedere, nimeni nu reușește, din păcate, să-l convingă pe reprezentantul văduvelor și al orfanilor că lor ar trebui să le fie favorabil, și nu e, Ori apare hârtia, ori adio moștenire. În ce privește șoricimea, n-are rost să mai spunem cât e de distrugătoare. Totuși, în ciuda numeroaselor pagube pe care le provoacă, rozătoarele au și partea lor pozitivă, dacă n-ar fi existat, Arhiva Generală ar fi plesnit deja pe la cusături, sau ar avea acum dublul lungimii pe care o are. Un observator neavizat s-ar putea mira de ce coloniile de șoareci nu s-au înmulțit aici până la devorarea totală a arhivelor, având mai ales în vedere imposibilitatea mai mult decât evidentă a unei deratizări sută la sută eficiente. Explicația, cu toate că unii se îndoiesc de totala ei pertinentă, ar consta în lipsa apei sau a unei suficiente umidități ambientale, rezultatul regimului fără apă la care sunt supuse vietățile în mediul unde au ales să trăiască sau le-a adus ghinionul ar fi o vădită atrofiere a musculaturii genitale cu consecințe extrem de negative asupra exercițiului împerecherii. Contrazicând această tentativă de explicație, alții se încăpățânează să susțină că mușchii n-au nimic de-a face cu subiectul, drept care polemica este în continuare deschisă.

Între timp, acoperit de praf, cu zdrențe grele de pânze de păianjen agățate în păr și pe umeri, domnul José a ajuns, în sfârșit, în spațiul liber, de vreo trei metri lățime, lăsat între ultimele hârtii arhivate și peretele din fund, care formează un coridor neregulat, pe zi ce trece tot mai îngust, unind cei doi pereți laterali. Aici întunericul e absolut. Slaba lumină exterioară care reușește să pătrundă prin stratul de murdărie care acoperă pe din afară și pe dinăuntru îngustele ferestre laterale, mai ales prin ultimele de pe fiecare parte, cele mai apropiate, n-ajunge până aici din pricina acumulării verticale a pachetelor de documente, care aproape ating tavanul. Cât privește peretele din fund, acesta, inexplicabil, este în întregime orb, n-are nici măcar un simplu ochi de geam, care ar putea ajuta slaba lumină a lanternei. Nimeni n-a înțeles până acum încăpățânarea corporației de arhitecți care, sub pretextul unei justificări estetice deloc convingătoare, refuză să modifice proiectul istoric și să autorizeze deschiderea unor ferestre în perete atunci când e nevoie să fie strămutat, deși până și un profan își poate da seama că e vorba pur și simplu de o necesitate funcțională. Ei ar trebui să fie acum aici, mormăi domnul José, să vadă cât e de greu. Vrafurile de hârtii, dispuse de o parte și de alta a culoarului central, au înălțimi diferite, fișa și dosarul femeii necunoscute ar putea fi oriunde, totuși probabilitatea e mai mare să le găsească într-unul dintre vrafurile mai scunde, dacă registratorul însărcinat cu ordonarea lor a preferat legea celui mai mic efort.

Din nefericire, dezorientata noastră umanitate nu duce deloc lipsă de spirite sucite, astfel că n-ar fi de mirare ca funcționarul, venit să arhiveze dosarul și fișa femeii necunoscute, dacă, într-adevăr, acestea au ajuns până aici, să fi avut ideea malițioasă, într-un moment de furie gratuită, să rezeme de mormanul cel mai înalt enorma scară utilizată în acest scop și să le pună deasupra, în vârf. Așa merg lucrurile în această lume.

Cu metodă, fără să se precipite, părând chiar că-și aduce aminte de gesturile și mișcările nopții pe care o petrecuse în podul liceului, când femeia necunoscută era probabil încă în viață, domnul José își începu căutarea. Aici era mai puțin praf acoperind hârtiile, lucru ușor de înțeles dacă ne gândim că nu trece o zi fără să fie aduse dosarele și fișele unor persoane decedate, ceea ce, într-un limbaj imaginativ, dar de un prost gust evident, ar fi totuna cu a spune

că, în fundul Arhivei Generale, morții sunt întotdeauna curați. Doar sus, acolo unde hârtiile, cum am mai spus, aproape că ating tavanul, praful cernut de timp se așază liniștit peste praful pe care timpul l-a cernut, astfel că trebuie șterse și scuturate cu putere copertile dosarelor puse deasupra, pentru a afla despre cine e vorba. În caz că, la nivelurile inferioare, nu va descoperi ceea ce caută, domnul José va fi din nou nevoit să se sacrifice urcându-se pe scară, dar, de astă dată, nu va trebui să stea cocoțat mai mult de un minut, nu va avea timp să amețească, dintr-o singură privire, fasciculul lanternei îi va arăta dacă în ultimele zile, aici a fost lăsat vreun dosar. Decesul femeii necunoscute situându-se, cu mare probabilitate, într-un interval destul de scurt de timp, corespunzând, cu o zi în plus sau în minus, după cum crede domnul José, uneia dintre perioadele când a lipsit de la serviciu, mai întâi, săptămâna de gripă, apoi scurtul concediu, verificarea documentelor din fiecare vraf poate fi efectuată cu destulă rapiditate, și, chiar dacă moartea femeii a survenit înainte, îndată după ziua memorabilă când fișa a nimerit în mâinile domnului José, chiar și în acest caz, timpul scurs de atunci n-a fost atât de lung încât documentele să se afle acum arhivate sub un număr excesiv de alte dosare.

Această repetată examinare a situațiilor care pot să apară, aceste profunde reflecții, aceste minuțioase considerații despre clar și obscur, direct și labirintic, curat și murdar, se perindă toate, exact cum le relatăm, prin capul domnului José. Timpul consumat pentru a le explica, sau, vorbind cu mai multă rigoare, pentru a le reproduce, exagerat în aparență, este inevitabila consecință, nu numai a complexității, atât de fond cât și de forma, a factorilor menționați, ci și a naturii extrem de speciale a circuitelor mentale ale registratorului nostru. Care acum va trece printr-o grea încercare. Pas cu pas, înaintând de-a lungul strâmtului coridor format, cum s-a spus, de vrafurile de documente și de peretele din fund, domnul José a ajuns aproape de unul din pereții laterali. În principiu, judecând în abstract, nimeni n-ar considera strâmt un coridor ca acesta, cu lățimea lui confortabilă de aproape trei metri, dar, dacă vom raporta această dimensiune la lungimea coridorului, care, s-o mai spunem o dată, merge de la un zid la altul, atunci va trebui să ne întrebăm cum se explică faptul că domnul José, pe care-l știm predispus la serioase perturbări de ordin psihologic, cum e cazul amețelilor și insomniilor, n-a suferit până acum, în acest spațiu închis și sufocant, un violent atac de claustrofobie. Chiar întunericul ar putea fi explicația, nepermițându-i să perceapă limitele acestui spațiu, care pot fi la fel de bine apropiate sau depărtate, înaintea lui așternându-se, vizibilă, numai familiara și liniștitoarea masă de hârtii. Niciodată domnul José n-a stat aici atâta timp, de obicei vine, arhivează documentele unei vieți terminate și se întoarce imediat la masa de lucru și, cu toate că, de astă dată, din clipa când a intrat în arhiva morților nu s-a putut elibera de impresia neliniștitoare a unei prezențe care-l înconjoară, o atribuisese difuzei spaime de ocult și de necunoscut, la care-și are omenescul drept până și insul cel mai curajos. Teamă, ceea ce se cheamă teamă, domnul José nu simți decât în momentul când ajunse la capătul coridorului, lovindu-se de perete. Se aplecase pentru a examina niște hârtii căzute pe jos, care ar fi putut fi ale femeii necunoscute, aruncate acolo la întâmplare de funcționarul indiferent, și, deodată, înainte să apuce să le examineze, n-a mai fost domnul José, un registrator de cincizeci de ani din Arhiva Generală a Stării Civile, acum e un mic José care abia a început să meargă la școală, e copilul care nu voia să doarmă pentru că avea, în fiecare noapte, același coșmar obsesiv, acest colț de perete, acest zid orb, această închisoare, iar dincolo, la celălalt capăt al coridorului, ascunsă în beznă, nimic altceva decât o simplă piatră, o piatră crescând lent, pe care acum ochii n-o puteau zări, dar memoria viselor visate îi spunea că e acolo, o piatră care crește și se mișcă de parc-ar fi vie, o piatră care se întinde lateral și în sus, urcă pe pereți, și care avansează spre el, târându-se, curgând, ca și cum n-ar fi piatră, ci nămol, ca și cum n-ar fi nămol, ci sânge coagulat. Copilul ieșea din coșmar

tipând cât îl ținea gura când masa imundă îi atingea picioarele, când lațul angoasei era gata să-l stranguleze, dar domnul José, sărmanul, nu se poate trezi dintr-un vis care nu-i mai aparține. Ghemuit lângă perete ca un câine speriat, îndreaptă cu mâna tremurătoare fasciculul lanternei spre celălalt capăt al coridorului, însă lumina n-ajunge așa departe, rămâne la jumătatea drumului, cam pe unde se află pasajul spre arhiva celor vii. Își spune că, dacă ar lua-o la fugă, ar putea scăpa de piatra care înaintează, dar spaima îi spune, Ai grijă, de unde știi că nu stă pe loc, așteptându-te, o să cazi în gura lupului. În vis, înaintarea pietrei era însoțită de o muzică stranie care părea ivită din văzduh, însă aici tăcerea e absolută, totală, atât de densă încât înghite răsuflarea domnului José, așa cum bezna înghite lumina lanternei. Care acum a înghițit-o complet. Părea că brusc întunericul se prăvălise asupra domnului José, lipindu-i-se ca o ventuză pe chip. Coșmarul copilului însă se terminase. Pentru el, încearcă să mai înțeleagă sufletul omenesc, faptul că nu vedea pereții carcerei, apropiați sau îndepărtați, îi făcea să nu mai existe, spațiul se lărgise liber, spre infinit, pietrele nu mai erau decât mineralul inert din care sunt făcute, apa doar temeiul nămolului, iar sângele curgea înăuntru venelor sale, și nu în afara lor. Acum domnul José nu se mai teme de coșmarul copilăriei, dar din nou îl paralizează spaima c-ar putea muri aici, așa cum și-a imaginat, cu cât timp în urmă, c-ar putea cădea de pe altă scară, mort fără hârtii în mijlocul hârtiilor morților, strivit de beznă, de avalanșa care curând se va prăvăli din înalt, și că mâine îl vor descoperi, Domnul José e absent de la serviciu, pe unde o umbla, Vine el, iar când un coleg va trebui să strămute alte dosare și alte fișe, îl va descoperi, în lumina unei lanterne mai bune decât asta, care atât de prost l-a slujit când a avut mai mare nevoie de ea. Au trecut câte minute trebuiau să treacă pentru ca domnul José, încetul cu încetul, să înceapă să audă înăuntru său un glas care-i spunea, Omule, până acum, cu excepția spaimei, nu ți s-a întâmplat nimic rău, stai jos, ești intact, e adevărat că ți s-a stins lanterna, dar la ce-ți trebuie, ai sfoara legată de gleznă, prinsă la celălalt capăt de piciorul mesei șefului, ești în siguranță, precum un nou-născut, legat prin cordonul ombilical de uterul mamei, nu că șeful ți-ar fi mamă sau tată, dar, în sfârșit, relațiile dintre oameni aici sunt complicate, ține minte că niciodată nu se adevăresc coșmarurile copilăriei, visele nici atât, cel cu piatra era într-adevăr oribil, însă are, desigur, o explicație științifică, ca atunci când visai că zbori pe deasupra grădinilor, urcând, coborând, plutind cu brațele deschise, îți amintești, era un semn că ai crescut, poate și piatra a avut un rol, dacă trebuie să trăiești experiența terorii, atunci mai bine devreme decât târziu, în plus ai obligația să știi că acești morți nu sunt adevărați, e o exagerare macabră să spui că asta e arhiva lor, chiar dacă hârtiile pe care le ții în mână sunt ale femeii necunoscute, sunt doar niște hârtii, nu oase, hârtii, nu carne putrezită, acesta e miracolul înfăptuit de Arhiva Generală, a transformat viața și moartea în simple hârtii, e adevărat c-ai vrut s-o găsești pe această femeie, dar n-ai ajuns la timp, nici de atât n-ai fost în stare, voiai și nu voiai, șovăind între dorință și teamă așa cum li se întâmplă tuturor, în fond, era suficient să te duci la finanțe, ai fost sfătuit s-o faci, s-a terminat, mai bine ai lăsa-o în pace, ea nu mai are timp, iar timpul tău e pe sfârșite.

Lângă perețele instabil, format din dosare, mișcându-se cu multă grijă ca să nu se prăbușească peste el, domnul José se ridică în picioare. Acum glasul care-i ținuse discursul de mai sus îi spunea, Omule, nu-ți fie teamă, întunericul de aici nu e mai adânc decât cel dinăuntru trupului tău, sunt două bezne despărțite de o piele, pun pariu că nu te-ai gândit niciodată la asta, mereu transporti un întuneric dintr-un loc într-altul, și nu te temi, adineauri era să începi să urlai doar pentru că ți-ai imaginat un pericol, doar pentru că ți-ai adus aminte de coșmarul din copilărie, dragul meu, trebuie să te înveți să trăiești cu bezna din afară așa cum ai învățat să trăiești cu bezna dinăuntru, hai, scoală-te odată, bagă, te rog, lanterna în buzunar, e inutilă, pune hârtiile, dacă ții

neapărat să le iei cu tine, între haină și cămașă, sau între cămașă și piele, e mai sigur, prinde cu fermitate sfoara, fă-o ghem pe măsură ce înaintezi ca să nu ți se încurce între picioare, și acum la drum, nu fi laș, că-i lucrul cel mai urât dintre toate. Lipindu-se ușor cu umărul de zidul de hârtie, domnul José se încumetă să înainteze doi pași timizi. Bezna se deschise ca o apă neagră, se închise în urma lui, încă un pas și încă unul, cinci metri de sfoară au fost ridicați de pe jos și făcuți ghem, domnului José i-ar prinde bine o a treia mână cu care să pipăie aerul din față, dar soluția e simplă, trebuie doar să-și ridice cele două mâini pe care le are, una care înfășoară sfoara, cealaltă care servește ca mosor, e principiul fusului.

Domnul José a ajuns aproape de ieșirea din coridor, mai are câțiva pași și va scăpa de noul asalt al pietrei din coșmar, acum sfoara opune o ușoară rezistență, însă e un semn bun, înseamnă că s-a blocat la nivelul podelei, în unghiul pasajului care duce în arhiva celor vii. Dar, ciudat, tot drumul până acolo, ca și cum cineva le-ar fi aruncat de sus, au tot căzut hârtii deasupra domnului José, lent, hârtie după hârtie, ca un gest de adio. Iar când, în sfârșit, a ajuns la biroul șefului și a scos de sub cămașă dosarul pe care-l luase de pe jos, chiar înainte să dezlege sfoara, când l-a deschis și a văzut că era al femeii necunoscute, emoția sa a fost atât de intensă încât n-a auzit ușa Arhivei, închizându-se ca și cum tocmai ieșea cineva.

Că timpul psihologic nu corespunde timpului matematic, o aflase domnul José în același fel cum dobândise în viață și alte cunoștințe de utilitate diferită, mai întâi, firește, din propriile trăiri, căci nu e el omul, deși n-a depășit niciodată statutul de registrator, care să se învârtă prin această lume numai ca să-i vadă pe alții trăind, dar și grație influenței formatoare a câtorva cărți și reviste de popularizare științifică, demne de încredere, sau de evlavie, în funcție de sentimentul momentului, ba chiar, s-o spunem și pe asta, datorită câte unei ficțiuni populare de tip introspectiv, unde, cu diferențe de metode și înfloriri ale imaginației, subiectul este abordat. Totuși, în nici una dintre ocaziile precedente, nu simțise impresia reală, obiectivă, la fel de fizică precum o contracție musculară, a imposibilității efective de a măsura acest timp, pe care l-am putea numi al sufletului, ca în momentul când, ajuns acasă și uitându-se din nou la data de deces a femeii necunoscute, se gândi vag s-o situeze în timpul scurs de când începuse s-o caute. La întrebarea, Ce făceai în ziua aceea, ar putea practic să dea un răspuns imediat, ar fi destul să consulte calendarul, gândindu-se la sine numai ca la domnul José, funcționarul Arhivei, care lipsise de la slujbă pe motiv de boală, În ziua aceea eram la pat, cu gripă, n-am fost la serviciu, ar spune, dar, dacă apoi l-am ruga, Fă acum corelația cu activitatea dumitale de investigație și spune ce s-a întâmplat, atunci ar fi nevoit să consulte caietul pe care-l ține sub saltea, S-a întâmplat la două zile după spargerea de la liceu, ar răspunde. Într-adevăr, luând de bună data decesului înscrisă în fișa cu numele ei, femeia necunoscută murise la două zile după deplorabilul episod care-l transformase în delincvent pe cel care, până atunci, fusese onestul domn José, dar aceste confirmări încrucișate, a registratorului de către investigator și a investigatorului de către registrator, în aparență mai mult decât suficiente pentru a face să coincidă timpul psihologic al unuia cu timpul matematic al celuilalt, nu reușeau să-l elibereze nici pe unul, nici pe celălalt de o impresie de vertiginoasă derută. Domnul José nu e cocoțat pe ultimele trepte ale unei scări nesfârșit de înalte, privind în jos și observând cum acestea devin tot mai înguste, reducându-se la un simplu punct când ating pământul, însă se simte ca și cum trupul său, în loc să se recunoască întreg și unic în succesiunea clipelor, ar fi divizat și împărțit de-a lungul duratei ultimelor zile, al duratei psihologice sau subiective, nu al duratei matematice sau reale, contractându-se și dilatându-se o dată cu ea. Sunt de-a dreptul absurd, se mustră domnul José, ziua avea deja douăzeci și patru de ore când s-a luat hotărârea că le are, ora are și a avut întotdeauna șaizeci de minute, cele șaizeci de secunde ale

minutului există de când lumea, dacă ceasul începe s-o ia înainte sau să rămână în urmă, defectul nu e al timpului, ci al mașinăriei, mi-a sărit va să zică o rotiță. Ideea îi aduse un zâmbet vag pe chip, Nefiind dereglarea, cel puțin din câte-mi dau seama, a mașinăriei timpului real, ci a mecanicii psihologice care-l măsoară, ce-ar trebui eu să fac e să caut un psiholog ca să-mi repare balansierul. Zâmbi din nou, apoi redeveni serios, Cazul are o soluție mai simplă, de altfel, s-a rezolvat de la sine, femeia a murit, nu mai e nimic de făcut, dacă vreau să-mi rămână o amintire palpabilă a acestei aventuri, o să păstrez dosarul și fișa, pentru Arhiva Generală va fi ca și cum ea nici nu s-ar fi născut, probabil că nimeni nu va avea nevoie de aceste hârtii, de altfel, le-aș putea lăsa undeva, în arhiva morților, chiar la intrare, alături de cele mai vechi, aici ori dincolo e totuna, istoria e aceeași pentru toți, s-a născut, a murit, cui îi mai pasă cine a fost, părinții, dacă o iubesc, o vor plânge un timp, apoi vor plânge mai puțin, apoi nu vor mai plânge, așa se întâmplă de obicei, bărbatului de care a divorțat îi e totuna, sigur că ea ar fi putut avea acum o legătură sentimentală, poate trăia cu cineva, sau voia să se recăsătorească, dar toate astea nu sunt decât istoria unui viitor ce nu mai poate fi trăit, nu-i pasă nimănui pe lume de straniul caz al femeii necunoscute. În fața sa se aflau dosarul și fișa, se aflau de asemenea cele treisprezece fișe de la școală, același nume repetat de treisprezece ori, douăsprezece imagini diferite ale aceluiași chip, una repetată, dar toate moarte pe rând, în trecut, moarte înainte de a fi murit femeia în care mai târziu s-au transformat, fotografiile vechi sunt foarte înșelătoare, ne dau iluzia că în ele suntem vii, și nu e adevărat, ființa la care ne uităm nu mai există, iar ea, dacă ne-ar putea vedea, nu s-ar recunoaște în noi, Cine e acela care se uită la mine cu atâta durere, ar spune. Atunci, deodată, domnul José își aduse aminte că mai exista o fotografie, cea pe care i-o dăduse doamna din apartamentul din dreapta de la parter. Găsise, pe neașteptate, răspunsul la întrebarea cui îi păsa de straniul caz al femeii necunoscute.

Domnul José nu așteaptă până sâmbătă. A doua zi, după ce-și termină programul în Arhiva Generală, se duse la spălătorie să-și ia hainele lăsate la curățat. Ascultă distrat cuvintele conștiințioasei femei care-i spunea, Uitați-vă ce bine a fost țesut, priviți, atingeți cu degetele și spuneți-mi dacă se observă vreo deosebire, parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, așa obișnuiesc să vorbească oamenii care se mulțumesc cu aparențele. Domnul José plăti, luă pachetul sub braț și se întoarse acasă să se schimbe. Se ducea s-o viziteze pe doamna din apartamentul din dreapta de la parter și voia să fie curat și prezentabil, profitând nu numai de țesătura perfectă, într-adevăr demnă de laudă, dar și de dunga riguroasă a pantalonilor, de apretul lucios al cămășii, de recuperarea miraculoasă a cravatei. Era pe punctul să iasă când un gând morbid îi trecu prin cap, care este, atât cât se știe, singurul organ gânditor în slujba trupului, Dar dacă doamna din apartamentul din dreapta de la parter a murit și ea, adevărul e că nu făcea impresia că dă pe afară de sănătate, în plus, ca să mori e destul să fii viu, și la vârsta ei, se imagină sunând la sonerie, o dată, încă o dată, și, după lungi insistențe, aude deschizându-se ușa de la apartamentul din stânga de la parter, de unde apare o femeie, enervată de zgomot, Nu vă mai obosiți, nu e nimeni acasă, E plecată, A murit, A murit, Exact, Și când s-a întâmplat, Acum vreo cincisprezece zile, dar cine sunteți, Sunt de la Arhiva Generală a Stării Civile, Serviciul dumneavoastră nu prea pare să funcționeze cum trebuie, sunteți de la Arhivă și nu știți c-a murit. Domnul José își spuse c-a început să aibă obsesii, însă preferă să lămurească lucrurile pe loc, ca să nu fie nevoit să suporte proasta creștere a femeii din apartamentul din stânga de la parter.

Va intra în Arhivă și într-o clipă va verifica fișierul, la ora asta, cele două femei de serviciu trebuie să-și fi terminat treaba, de altfel, nu le ia prea mult, se mulțumesc să golească coșurile de hârtii, mătură și stropesc puțin podeaua până la șirul de rafturi din spatele biroului șefului, e imposibil să le convingi, cu vorba bună sau cu amenințări, să treacă mai departe, spun că nici moarte, și

ele sunt persoane care se mulțumesc cu aparențele, ce poți să le faci. După ce consultă fișa femeii necunoscute pentru a-și aduce aminte de numele doamnei din apartamentul din dreapta de la parter, nașa de la botez, domnul José întredeschise ușa cu multă grijă și aruncă o privire în interior. Așa cum prevăzuse, femeile de serviciu pleaseră. Intră, se duse rapid la fișier, căută numele, E aici, spuse, și răsuflă ușurat. Se întoarse acasă, își termină pregătirile și ieși. Pentru a lua autobuzul care-l va duce până în apropierea locuinței doamnei din apartamentul din dreapta de la parter, trebuia să ajungă în piața din fața Arhivei, aici era stația. În ciuda nopții care se apropia, peste oraș mai plutea încă mult din lumina zilei adunată pe cer, doar peste vreo douăzeci de minute, cel puțin, vor începe să se aprindă lămpile iluminatului public. Domnul José aștepta autobuzul împreună cu alții, cel mai probabil nu se va putea urca în primul. Într-adevăr, așa s-a întâmplat. Dar un al doilea autobuz apărură imediat și nu era plin.

Domnul José urcă și prinse un loc la geam. Se uită afară, observând cum lumina difuzată de atmosferă, printr-un efect optic obișnuit, dădea un ton roșiatic fațadelor clădirilor, ca și cum, pentru fiecare în parte, soarele răsărea exact în clipa aceea. Iată Arhiva Generală, cu poarta ei atât de veche și cele trei trepte de piatră neagră, care duceau înăuntru, cele cinci ferestre înguste de pe fațadă, întregul edificiu cu un aer de ruină imobilizată în timp, ca și cum l-ar fi mumificat în loc să-l restaureze atunci când degradarea materiei o ceruse. O problemă oarecare de trafic împiedica autobuzul să pornească. Domnul José începuse să se neliniștească, n-ar fi vrut să ajungă prea târziu la doamna din apartamentul din dreapta de la parter. În ciuda conversației de data trecută, atât de cuprinzătoare, atât de sinceră, în ciuda unor confidențe pe care și le făcuseră, neașteptate, unele dintre ele, din partea unor oameni care abia se cunoscuseră, nu rămăseseră totuși atât de intimi încât să-i poată bate la ușă la ore nepotrivite. Domnul José privi din nou spre piață.

Lumina se modificase, fațada Arhivei Generale căpătase rapid o culoare cenușie, dar era un cenușiu încă luminos ce părea să vibreze, să tresară, și atunci, exact în clipa când autobuzul se punea în sfârșit în mișcare, înaintând lent pe trotuar, un bărbat înalt, corpulent, urcă treptele Arhivei, deschise ușa și intră. Șeful, murmură domnul José, ce-o fi căutând în Arhivă la ora asta. Împins de o subită și inexplicabilă panică, sări brusc de pe scaun, făcu o mișcare spre ieșire, provocându-i pasagerului de alături un gest de surpriză și iritare, apoi se așeză la loc, deconcertat de propria reacție. Își dădea seama că primul lui impuls fusese să alerge acasă, de parcă ar fi trebuit s-o protejeze de un pericol, evident, o absurditate logică. Un hoț, închipuindu-ne acum, tot prin absurd, că șeful era hoțul, n-ar fi intrat pe ușa Arhivei pentru a ajunge în casa registratorului. Însă, de asemenea, friza absurdul faptul că șeful, după încheierea programului, dorise să revină în Arhivă, unde, așa cum în această relatare s-a explicat la locul convenit, nu-l așteaptă nimic de făcut, domnul José ar fi în stare să bage mâna în foc pentru asta. A ți-l închipui pe șeful Arhivei făcând ore suplimentare e cam același lucru cu a te strădui să-ți imaginezi un cerc pătrat. Autobuzul părăsise de mult piața, dar domnul José căuta în continuare motivele adânci care-l făcuseră să reacționeze atât de straniu. În cele din urmă, hotărî că motivul trebuia să fie faptul că se obișnuise, de câțiva ani, să fie singurul rezident nocturn al ansamblului de clădiri format de Arhiva Generală și de locuința sa, dacă aceasta merita să poarte numele de clădire, fără îndoială, adecvat dintr-un punct de vedere riguros lingvistic, căci clădire e tot ce-a fost clădit, dar evident impropriu în raport cu acest soi de demnitate arhitectonică pe care cuvântul pare să-l emane, mai ales când îl rostim cu voce tare. Se gândi că faptul că-l văzuse pe șef intrând în Arhivă îl tulburase tot atât de mult cât l-ar tulbura dacă, la întoarcerea acasă, l-ar găsi așezat pe scaunul său. Relativa liniște pe care această idee i-o aduse domnului José, și anume, lăsând deoparte considerațiile pertinente și moralmente prohibitive,

imposibilitatea fizică și materială ca șeful Arhivei Generale să pătrundă în intimitatea casei subordonatului său și să se așeze pe scaunul acestuia, se risipi deodată când își aduse aminte de fișele școlare ale femeii necunoscute, întrebându-se dacă le-a pus bine sub saltea sau, din nebăgare de seamă, le lăsase expuse pe masă. Chiar dacă locuința i-ar fi fost la fel de sigură precum seiful unei bănci, cu broaște cu cifru și blindaj dublu în podele, tavan și pereți, niciodată, dar niciodată, fișele n-ar fi trebuit să rămână la vedere. Faptul că, în casă, nu se afla nimeni care ar fi putut să le vadă nu scuza extrem de grava imprudență comisă, habar n-avem, bieți ignoranți ce suntem, la ce progrese o mai fi ajuns știința, căci, dacă undele radio, pe care nimeni nu le vede, au reușit să poarte sunete și imagini prin văzduh, printre vânturi, sărind peste munți și peste râuri, traversând oceane și deșerturi, n-ar fi nimic extraordinar dacă au fost ieri, sau vor fi mâine, descoperite ori inventate unde cititoare sau fotografice, capabile să traverseze pereții și să înregistreze și să transmită în exterior întâmplări, mistere și rușini din viața noastră, pe care le credeam la adăpost de indiscreții. A ascunde sub saltea întâmplările, misterele și rușinile continuă să fie procedeul cel mai sigur de ocultare, mai ales dacă vom ține seama de dificultățile tot mai mari pe care le întâmpină obiceiurile de azi când vor să înțeleagă obiceiurile de ieri. Oricât ar fi de istețe unda cititoare și unda fotografică, să-și bage nasul între saltea și tăblia patului e un lucru care nu le-ar da niciodată prin minte.

E știut că gândurile noastre, atât cele ale neliniștii cât și cele ale nemulțumirii, și altele care nu sunt nici una, nici alta, ajung, mai devreme sau mai târziu, să obosească și să se sature de ele însele, nu trebuie decât să ai răbdare, să le lași în voia lenii visătoare pe care o au de la natură, să nu arunci pe foc nici o reflecție nouă, iritantă sau polemică, dar, mai ales, să ai suprema grijă de a nu interveni de fiecare dată când, înaintea câte unui gând deja dispus spre hoinăreală, se ivește o bifurcație atractivă, o ramură, o linie de deviere. Ori să intervii, da, însă pentru a-l împinge cu delicatețe din spate, mai ales dacă e unul care te tulbură, ca și cum l-ai îndemna, Mergi mai departe, ești pe drumul bun. Exact asta făcu domnul José când se ivi ciudata și providențială fantezie despre unda cititoare și unda fotografică, se lăsă de îndată în voia imaginației, o puse să-i arate undele invadatoare scotocind prin toată camera în căutarea fișelor, care, de fapt, nu rămăseseră pe masă, perplexe și rușinate că nu-și pot duce la îndeplinire ordinul primit. Au fost deja prevenite, ori găsesc fișele, le citesc și le fotografiază, ori ne întoarcem la spionajul clasic. Domnul José se mai gândi o clipă la șef, dar era numai un gând rezidual, care-i oferea o explicație rezonabilă pentru revenirea acestuia în Arhivă după programul reglementar de serviciu, A uitat un lucru de care avea nevoie, alt motiv nu poate exista. Fără să-și dea seama, repetă cu voce tare ultima parte a frazei, Alt motiv nu poate exista, provocând pentru a doua oară neîncrederea pasagerului de alături, ale cărui gânduri, având în vedere mișcarea lui următoare, de a-și schimba locul, deveniră imediat clare și explicite, Tipul ăsta e nebun, putem fi siguri că așa a gândit, cu aceste cuvinte sau cu altele asemănătoare. Domnul José nu remarcă retragerea vecinului de scaun, gândul lui sărise, fără tranziție, la doamna din apartamentul din dreapta de la parter, stătea în fața lui, în prag, Vă amintiți de mine, sunt de la Arhiva Generală, Îmi amintesc foarte bine, Vin pentru același lucru ca și data trecută, Ați găsit-o pe fina mea, Nu, n-am găsit-o, sau mai bine zis, da, adică nu, vreau să spun, aș dori să stau puțin de vorbă cu dumneavoastră, dacă nu vă deranjează, dacă aveți un minut disponibil, Intrați, și eu am ceva să vă povestesc. Cam astea, cu vreo vorbă în plus sau în minus, au fost frazele pe care domnul José și doamna din apartamentul din dreapta de la parter le-au rostit în clipa când femeia a deschis ușa și a dat cu ochii de el, Ah, dumneavoastră sunteți, exclamă, așadar n-ar avea de ce s-o întrebe, Vă amintiți de mine, sunt domnul José de la Arhiva Generală, totuși nu rezistă să nu pună întrebarea, atât de constantă, atât de imperioasă, atât de exigentă pare a

fi nevoia noastră de a umbla prin lume spunând cine suntem, chiar atunci când auzim, Ah, dumneavoastră sunteți, ca și cum, dacă ne-au recunoscut, ne cunosc, și n-ar mai fi nimic de știut despre noi, sau puținul care a mai rămas de aflat n-ar merita efortul unei noi întrebări.

Nimic nu se schimbase în încăpere, scaunul pe care domnul José se așezase prima oară se afla în același loc, distanța dintre el și masă era aceeași, draperiile atârnav exact la fel, făceau aceleași cute, același era și gestul femeii, odihnindu-și mâinile în poală, numai lumina din tavan părea puțin mai palidă, de parcă becul ar fi fost pe ducă. Domnul José întrebă, Ce-ați mai făcut de la vizita mea, și imediat își reproșă lipsa de sensibilitate, mai rău, desăvârșita prostie de care dădea dovadă, avea obligația de a ști că regulile de educație elementară nu sunt întotdeauna de urmat ca la carte, trebuie să ținem cont de circumstanțe, trebuie să cântărim fiecare caz, să ne imaginăm că femeia răspunde cu un zâmbet până la urechi, Din fericire, foarte bine, sănătatea merge cum nu se poate mai bine, dispoziția, excelentă, de multă vreme nu m-am simțit mai în putere, iar el i-ar trânti fără milă, Atunci aflați că fina dumneavoastră a murit, ce mai ziceți acum. Însă femeia nu răspunse la întrebare, se mulțumi să ridice din umeri cu indiferență, apoi spuse, Închipuiți-vă că, mai multe zile la rând, am vrut să vă telefonez la Arhiva Generală, apoi m-am răzgândit, am bănuir că, mai devreme sau mai târziu, o să mă vizitați din nou, Bine că n-ați făcut-o, conservatorului nu-i place să primim telefoane, spune că dăunează muncii, Înțeleg, însă asta era ușor de rezolvat, era suficient să-i comunic direct lui informația pe care voiam să v-o dau, nu era nevoie să vă cheme. Fruntea domnului José se acoperi subit de o sudoare rece. Tocmai aflase că, săptămâni de zile, neștiutor de pericol, inconștient de amenințare, se aflase sub amenințarea dezastrului absolut, care ar fi însemnat dezvăluirea publică a incorectitudinii comportamentului său profesional, a atentatului continuu și voluntar pe care-l comitea împotriva venerabilelor legi deontologice ale Arhivei Generale a Stării Civile, ale căror capitole, articole, paragrafe și aliniate, deși complexe, mai ales datorită arhaismului limbajului, ajunseseră să fie reduse de experiența secolelor la șapte vorbe practice, Nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala. Timp de câteva clipe, domnul José o urî din tot sufletul pe femeia din fața lui, o insultă în minte, numind-o babă sclerozată, cretină, momâie, fiind gata-gata să-i spună, ca răzbunare pentru spaima violentă și neașteptată, Așa, care va să zică, atunci să te văd cum o s-o înghiți pe asta, finuța dumitale, aia din poză, a dat ortul popii. Femeia întrebă, Vă simțiți bine, domnule José, doriți un pahar cu apă, Sunt bine, nu vă deranjați, răspunse el, rușinat de impulsul său răutăcios, Vă fac un ceai, Nu e nevoie, mulțumesc frumos, nu vreau să vă deranjez. În clipa aceea domnul José se simțea mai josnic și mai umilit decât praful de pe stradă, doamna de la parter ieșise din încăpere, o auzea mânuind vasele din bucătărie, trecură câteva minute, mai întâi trebuie fiartă apa, domnul José își aminti că citise undeva, probabil într-una dintre revistele de unde decupa fotografii de persoane celebre, că ceaiul trebuie făcut cu apă care a fiert, dar nu mai fierbe, s-ar fi putut mulțumi cu paharul cu apă proaspătă, dar infuzia îi va cădea mult mai bine, toată lumea știe că pentru a încuraja un suflet prăbușit nimic nu se compară cu o ceașcă de ceai, o spun toate manualele, atât din Orient, cât și din Occident. Stăpâna casei își făcu apariția cu tava, aducea și o farfurioară cu biscuiți, alături de ceainic, cești și zaharniță, Nici nu v-am întrebat dacă vă place ceaiul, dar m-am gândit că, la ora asta, ar fi preferabil cafelei, spuse, Îmi place ceaiul, doamnă, îmi place foarte mult, Doriți zahăr, Nu pun niciodată, deodată pâli, transpira, își spuse că trebuia să se justifice, Încă nu m-am restabilit complet după gripa pe care am avut-o, În acest caz, dacă telefonam, precis nu vă găseam în Arhiva Generală, atunci chiar ar fi trebuit să-i povestesc șefului dumneavoastră ce mi s-a întâmplat. De astă dată, doar palmele domnului José se umeziră puțin de transpirație, noroc că ceașca se afla pe masă, dacă ar fi

ținut-o în mână în acel moment, porțelanul ar fi ajuns fărăme pe podea, sau ceaiul fierbinte s-ar fi vărsat pe picioarele înfricoșatului registrator, cu consecințele evidente, imediat, arsura, după aceea, înapoierea pantalonilor la curățătorie. Domnul José culese un biscuit din farfurie, mușcă încet din el, fără să-i simtă gustul, și, prefăcându-se că-i e greu să vorbească din pricina mestecatului, reuși să formuleze întrebarea care întârzia, Și care era informația pe care doreați să mi-o dați. Femeia bău puțin ceai, întinse mâna ezitantă spre farfuria cu biscuiți, dar nu-și termină gestul. Spuse, Vă amintiți că v-am sugerat, la sfârșitul vizitei dumneavoastră, când vă pregăteați de plecare, să căutați în cartea de telefon numele finei mele, Îmi amintesc, dar am preferat să nu vă urmez sfatul, De ce, E foarte greu de explicat, Ați avut desigur motive, A da motive pentru ce facem sau nu mai facem e lucrul cel mai simplu, când înțelegem că nu le avem sau când nu sunt destule, ne apucăm să le inventăm, în cazul finei dumneavoastră, de exemplu, aș putea spune că mi s-a părut preferabil să urmez calea cea mai lungă și mai complicată, Și acest motiv, vă întreb, e dintre cele adevărate, sau dintre cele inventate, Să zicem că e pe atât de adevărat pe cât e de mincinos, Și unde e minciuna, Că încerc să vă conving că el e adevărul, Și nu este, Nu, pentru că trec sub tăcere motivul pentru care am preferat drumul ocolit celui direct, V-ați săturat de rutina muncii, Acesta ar putea fi alt motiv, Unde ați ajuns cu investigațiile, Vorbiți-mi mai întâi de ce s-a întâmplat, să zicem c-aș fi fost în Arhiva Generală când ați vrut să-mi telefonați și că pe șeful meu nu-l deranjează dacă subordonații lui sunt chemați la telefon. Femeia ridică din nou ceașca la buze, o puse pe farfurioară, fără să facă nici cel mai mic zgomot, și spuse, în timp ce mâinile i se lăsau din nou în poală, mâna dreaptă peste cea stângă, Am făcut eu ce v-am spus dumneavoastră să faceți, l-ați telefonat, Da, Ați vorbit cu ea, Da, Când, Câteva zile după ce-ați fost aici, n-am putut rezista amintirilor, nu mai puteam dormi, Și ce s-a întâmplat, Am stat de vorbă, A fost probabil surprinsă, Nu mi s-a părut, Dar ar fi fost firesc, după atâția ani de despărțire și tăcere, Se vede că știți puține despre femei, mai ales despre cele nefericite, Era nefericită, Foarte repede amândouă am început să plângem, parcă eram legate una de alta printr-un fir de lacrimi, Dar, după aceea, v-a povestit ceva despre viața ei, Aproape nimic, că a fost căsătorită, dar că acum e divorțată, Știam asta, scrie în fișă, Atunci am stabilit că o să-mi facă o vizită de îndată ce va putea, Și a venit, Până azi nu, Ce vreți să spuneți, Pur și simplu că n-a venit, Și n-a dat nici un telefon, Nu, n-a dat nici un telefon, când a fost asta, Acum vreo două săptămâni, Mai mult sau mai puțin, Mai puțin, cred, da, mai puțin, Și ce-ați făcut, La început, am crezut că s-a răzgândit, că, de fapt, nu dorea să reînnoade vechile relații, nu voia să fim intime, lacrimile n-au fost decât o clipă de slăbiciune și atât, se întâmplă de multe ori, în viață sunt clipe când nu ne mai putem stăpâni, când suntem în stare să ne povestim durerile primului necunoscut care ne iese în cale, vă aduceți aminte, când ați fost aici, Îmi amintesc, și nu vă voi mulțumi niciodată îndeajuns pentru încrederea pe care mi-ați arătat-o, Să nu credeți c-a fost vorba de încredere, a fost disperare, Oricum, vă promit că nu veți avea ce regreta, puteți fi liniștită, sunt o persoană discretă, Da, am certitudinea că nu voi regreta, Mulțumesc, De fapt, am această certitudine pentru că totul mi-a devenit indiferent, Ah. Trecerea de la o interjecție consternată la o interpelare directă, de genul, Și ce-ați făcut după aceea, nu era ușoară, cerea timp și tact, de aceea domnul José rămase tăcut, așteptând ce avea să urmeze. Ca și cum l-ar fi înțeles, femeia întrebă, Mai doriți niște ceai, el acceptă, Vă rog, și întinse ceașca. Atunci femeia spuse, Acum câteva zile i-am dat telefon, Și, N-a ridicat nimeni receptorul, mi-a răspuns un glas înregistrat, Ați telefonat doar o dată, În prima zi, da, însă, în zilele următoare, am sunat de mai multe ori și la ore diferite, am sunat de dimineață, am sunat după masa de seară, am dat telefon chiar la miezul nopții, Și nimic, Nimic, m-am gândit că poate a plecat în străinătate, V-a spus unde lucrează, Nu. Conversația nu putea să se mai învârtă la nesfârșit în jurul puțului negru

care ascundea adevărul, se apropia momentul când domnul José va trebui să spună, Fina dumneavoastră a murit, de altfel, ar fi trebuit s-o spună imediat după ce intrase, curând femeia îl va acuza, De ce nu mi-ați spus-o imediat, de ce mi-ați pus toate întrebările dacă știați că a murit, iar el nu va putea minți, pretinzând că a păstrat tăcerea pentru a nu-i da dintr-o dată, fără pregătire, fără respect, dureroasa veste. În realitate, singura cauză a acestui lung și lent dialog fuseseră cuvintele pe care ea le pronunțase la intrare, Și eu am ceva să vă povestesc, în clipa aceea, domnului José îi lipsise seninătatea resemnată care l-ar fi făcut să respingă tentația de a afla micul incident inutil, oricare ar fi fost acela, îi lipsise resemnarea senină de a spune, N-are rost, a murit. Se purtase de parcă povestea pe care doamna de la parter dorise să i-o comunice ar fi avut puterea să dea timpul înapoi și, în clipa de pe urmă, s-o răpească morții pe femeia necunoscută. Obosit, nemandorindu-și acum decât să amâne câteva clipe inevitabilul, domnul José întrebă, Nu v-ați gândit să mergeți acasă la ea, să-i întrebați pe vecini dacă au văzut-o, Sigur că m-am gândit, dar n-am făcut-o, De ce, Pentru că ar fi însemnat să mă bag în viața ei, și s-ar fi putut să nu-i placă, Totuși, ați telefonat, E altceva. Se lăsă o tăcere, apoi expresia de pe chipul femeii începu să se modifice, deveni interogativă, iar domnul José înțelese că-l va întreba, în sfârșit, ce-l adusesese azi la ea acasă, dacă reușise să-i vorbească și când, dacă problema Arhivei Generale fusese rezolvată și cum, Dragă doamnă, regret că trebuie să vă informez că fina dumneavoastră a murit, spuse repede domnul José. Femeia făcu ochii mari, își ridică mâinile din poală și le duse la față, Ce spuneți, Fina dumneavoastră, vă spun că fina dumneavoastră a decedat, De unde știți, întrebă femeia fără să se gândească, Pentru asta există Arhiva, spuse domnul José, strângând ușor din umeri, ca și cum ar fi adăugat, Nu e vina mea, Când a murit, V-am adus fișa, dacă vreți s-o vedeți. Femeia întinse mâna, apropie cartonașul de ochi, apoi îl îndepărtă murmurând, Ochelarii mei, dar nu întinse mâna după ei, știa că nu-i vor fi de nici un folos, chiar dacă ar dori n-ar fi în stare să citească ce era scris, lacrimile transformau cuvintele în pete. Domnul José spuse, îmi pare foarte rău. Femeia ieși din încăpere, dispăru câteva clipe, când reveni, își ștergea ochii cu o batistă. Se așeză, mai turnă niște ceai, apoi întrebă, Ați venit doar ca să mă anunțați decesul finei mele, Da, Foarte amabil din partea dumneavoastră, M-am gândit, pur și simplu, că era obligația mea, De ce, Vă eram dator, Pentru ce, Pentru amabilitatea cu care m-ați primit, m-ați ajutat, mi-ați răspuns la întrebări, Acum că însărcinarea pe care v-au dat-o prin forța lucrurilor s-a terminat, nu va trebui să vă mai chinuiți s-o căutați pe biata mea fină, E adevărat, Poate că, în Arhiva Generală, v-au dat deja ordin să începeți să căutați pe altcineva, Nu, nu, cazuri ca acesta sunt rare, Asta are bun moartea, cu ea se termină totul, Nu e întotdeauna așa, imediat începe războiul între moștenitori, ferocitatea împărțelilor, taxele de succesiune ce trebuie plătite, Mă refeream la persoana care a murit, Da, pentru ea, aveți dreptate, s-a terminat totul, E curios, n-ați ajuns niciodată să-mi explicați de ce o căuta Arhiva Generală pe fina mea, care au fost motivele unui interes atât de mare, Cum ați spus chiar dumneavoastră, moartea rezolvă toate problemele, Atunci exista o problemă, Da, Care, N-are rost să mai vorbim acum despre asta, subiectul nu mai are importanță, Ce subiect, Vă rog să nu insistați, e confidențial, i-o retează domnul José, disperat. Femeia puse cu un gest sec ceașca pe farfurioară și spuse, privindu-l drept în față pe vizitator, Am stat aici față în față, dumneavoastră și cu mine, data trecută și astăzi, unul care, de la început, a spus mereu adevărul, altul care, de la început, a mințit, N-am mințit și nu mint, Recunoașteți că, tot timpul, v-am vorbit clar și sincer, cu inima deschisă, și că nici o clipă n-ați avut motive să credeți c-ar exista vreo minciună în cuvintele mele, Recunosc, da, recunosc, Atunci, dacă în încăperea asta există vreun mincinos, și am credința că există, acela nu sunt eu, Nu sunt un mincinos, Cred că, din fire, nu sunteți, dar ați mințit când ați intrat aici prima dată și, de atunci, n-ați făcut decât să mințiți,

Doamnă, nu puteți înțelege, Înțeleg destul ca să nu cred că Arhiva v-ar fi trimis vreodată s-o căutați pe fina mea, Vă înșelați, vă asigur că m-au trimis, Atunci, dacă nu mai aveți nimic să-mi spuneți, dacă acesta este ultimul dumneavoastră cuvânt, ieșiți afară din casa mea, acum, imediat, femeia aproape că strigă ultimele două cuvinte, iar apoi începu să plângă. Domnul José se ridică în picioare, făcu un pas spre ușă, apoi se așează la loc, Nu plângeți, rosti, vă voi povesti totul.

Când am terminat de vorbit, ea m-a întrebat, Și acum, ce-aveți de gând să faceți, Nimic, am spus, Vă întoarceți la colecțiile dumneavoastră de persoane faimoase, Nu știu, poate, va trebui să-mi umplu cumva timpul, am tăcut puțin reflectând, iar apoi am răspuns, Nu, nu cred, De ce, Dacă ne gândim bine, viața lor este mereu la fel, nu variază niciodată, apar, vorbesc, se arată, le zâmbesc fotografiilor, tot timpul vin ori pleacă, Ca oricare dintre noi, Eu nu, Dumneavoastră, și eu, și noi toți, tot așa ne arătăm, vorbim, plecăm de acasă și ne întoarcem, uneori chiar zâmbim, deosebirea e că nimeni nu ne dă atenție, Nu putem fi cu toții faimoși, Norocul dumneavoastră, imaginați-vă o colecție de dimensiunea Arhivei Generale, Ar trebui să fie mult mai mare, Arhiva nu vrea să știe decât când ne-am născut, când am murit, și cam atât, Dacă ne-am căsătorit, dacă am divorțat, dacă am rămas văduvi, dacă ne-am recăsătorit, Arhivei îi este indiferent dacă, în acest timp, am fost fericiți sau nefericiți, Fericirea și nefericirea sunt ca persoanele faimoase, vin și pleacă, dar cel mai rău lucru e că Arhiva Generală nu vrea să știe cine suntem, pentru ea nu trecem de o hârtie cu câteva nume și câteva date, Ca fișa finei mele, Sau ca fișa dumneavoastră sau a mea, Ce-ați fi făcut dacă ați fi reușit s-o găsiți, Nu știu, poate i-aș fi vorbit, poate că nu, nu m-am gândit niciodată, Dar v-ați gândit că, în momentul acela, când, în sfârșit, ați fi avut-o în față, ați fi știut despre ea tot atât cât în ziua când ați luat hotărârea s-o căutați, adică, nimic, că, dacă ați dori să aflați cine e cu adevărat, ar trebui să începeți s-o căutați din nou și că acum ar putea fi mult mai dificil, dacă, spre deosebire de persoanele faimoase cărora le place să se arate, ea n-ar vrea să fie găsită, Așa e, Dar fiind moartă, ați putea continua s-o căutați, ei nu-i va păsa, Nu înțeleg, Până acum, în ciuda atâtor eforturi, n-ați reușit să descoperiți decât că a frecventat un liceu, de altfel, cel pe care vi l-am indicat, Am fotografii, Și fotografiile sunt hârtie, Le putem împărți, Și ne-am închipui c-o împărțim pe ea, o parte pentru dumneavoastră, o parte pentru mine. Nu se mai poate face nimic, am spus eu în clipa aceea, crezând c-am încheiat subiectul, dar ea m-a întrebat, De ce nu vă duceți să vorbiți cu părinții, cu fostul ei soț, La ce bun, Ca să știți ceva mai multe despre ea, cum trăia, cu ce se ocupa, Soțul precis nu va dori să vorbească, ce-a fost a fost, Dar părinții, cu siguranță, am observat că părinții nu refuză niciodată să vorbească despre copiii lor, chiar dacă au murit, Dacă nu m-am dus înainte, cu atât mai puțin nu mă voi duce acum, înainte tot le-aș fi putut spune că vin din partea Arhivei Generale, Din ce cauză a murit fina mea, Nu știu, Cum e posibil, decesul trebuie să fie înregistrat în Arhiva dumneavoastră, Pe fișă notăm numai data morții, nu și cauza, Dar există cu siguranță un certificat, medicii sunt obligați prin lege să anunțe decesul, nu s-au mărginit să scrie E moartă când a murit, Între hârtiile pe care le-am găsit în arhiva morților nu se afla certificatul de deces, De ce, Nu știu, trebuie să fi căzut pe jos în timp ce arhivau dosarul, sau l-am scăpat eu, s-a pierdut, ar fi ca și cum aș căuta acul în carul cu fin, nu vă puteți imagina ce este acolo, Din câte mi-ați povestit, îmi imaginez, Nu vă puteți imagina, e imposibil, numai dacă ați fi fost înăuntru, Dacă e așa, aveți un bun motiv să mergeți să vorbiți cu părinții ei, spuneți-le că, din păcate, certificatul de deces s-a pierdut, că trebuie să reconstituiți dosarul, dacă nu, vă pedepsește șeful, arătați-vă umil și preocupat, întrebați cine a fost medicul care a îngrijit-o, unde a murit, și de ce boală, acasă sau la spital, întrebați totul, presupun că mai aveți împluternicirea, Da, dar e falsă, nu uitați, M-ați înșelat pe

mine, îi veți înșela și pe ei, dacă nu e viață fără minciuni, un strop de înșelăciune poate fi și în această moarte, Dacă ați fi funcționară a Arhivei Generale, ați ști că moartea e imposibil de înșelat. Trebuie să i se fi părut că nu merita să-mi răspundă, și avea întrutotul dreptate, ceea ce spuseseam nu trecea de o frază de efect, goală, din cele care par profunde și n-au nimic înăuntru. Am rămas în tăcere cam două minute, ea mă privea cu o expresie de reproș, ca și cum i-aș fi făcut o promisiune solemnă și, în ultima clipă, nu m-aș fi ținut de cuvânt. Nu mai știam ce să fac, aș fi dorit să spun noapte bună și să plec, dar ar fi fost o grosolănie stupidă, o impolitețe pe care biata femeie n-o merita, sunt atitudini care realmente nu mă caracterizează, așa am fost crescut, e adevărat că nu-mi amintesc să fi băut vreodată ceai când eram mic, dar rezultatul a fost același. Începusem să mă gândesc că ar fi bine să accept ideea, să încep o nouă căutare în sens contrar celei dintâi, adică, de la moarte spre viață, când ea spuse, Nu dați importanță, îmi trec tot felul de prostii prin minte, când îmbătrânim și înțelegem că timpul nostru a trecut, începem să ne închipuim că avem la îndemână leacul pentru toate relele din lume și ne cuprinde disperarea că nu suntem ascultați, N-am avut niciodată asemenea ideii, O să vă vină rândul, încă sunteți foarte tânăr, Tânăr, am aproape cincizeci și doi de ani, Sunteți în floarea vârstei, Râdeți de mine, Numai după șaptezeci veți deveni înțelept, dar atunci n-o să vă mai fie de nici un folos, nici dumneavoastră, nici altcuiva. Cum mai am mult până voi ajunge la vârsta cu pricina, n-am știut dacă să fiu sau nu de acord, de aceea am crezut că e mai bine să tac. Acum puteam să-mi iau rămas bun, am spus, Nu vă mai rețin, vă mulțumesc pentru răbdare și amabilitate, și vă rog să mă iertați, de vină a fost nebunia care m-a cuprins, o absurditate cum nu s-a mai văzut, trăiați liniștită în casa dumneavoastră, iar eu am venit aici cu minciuni, cu povești înșelătoare, simt că roșesc de rușine când îmi amintesc de anumite întrebări pe care vi le-am pus, Nu e adevărat ce-ați spus, nu trăiam liniștită, trăiam singură, faptul că v-am povestit câteva lucruri triste din viața mea mi-a luat o povară de pe umeri, Dacă așa credeți, cu atât mai bine, Așa cred, și aș vrea să vă rog ceva înainte să plecați, Spuneți, voi face tot ce îmi stă în putere să vă îndeplinesc dorința, Nu există altcineva care mi-ar putea-o îndeplini mai bine, ce vreau să vă rog e simplu, să veniți să mă vizitați din când în când, când vă veți aduce aminte și veți avea chef, chiar dacă nu vom vorbi despre fina mea, Voi veni să vă vizitez cu mare plăcere, Întotdeauna veți găsi așteptându-vă o ceașcă de cafea sau de ceai, E deja un bun motiv ca să vin, dar mai sunt și altele, Mulțumesc, și, vă repet, nu-mi luați în seamă ideea, în fond e la fel de nesăbuită cum a fost și a dumneavoastră, Mă voi gândi la asta. I-am sărutat mâna ca și prima dată, dar atunci s-a întâmplat ceva neașteptat, ea mi-a reținut mâna și a dus-o la buze. Niciodată, în întreaga mea viață, nici o femeie n-a făcut așa ceva, am simțit ca o lovitură în suflet, o tresărire a inimii, și încă și acum, în zori, după atâtea ore, în timp ce trec în caiet evenimentele acestei zile, mă uit la mâna mea dreaptă și mi se pare diferită, deși nu sunt în stare să spun în ce constă diferența, trebuie să fie ceva dinăuntru, nu din afară.

Domnul José se opri din scris, lăsă jos creionul, puse cu grijă în caiet fișele școlare ale femeii necunoscute, care, de fapt, chiar rămăseseră pe masă, și merse să le pună între saltea și pat, cât mai departe de margine. După aceea, încălzi tocana care îi rămăsese de la prânz și se așeză la masă.

Tăcerea era aproape absolută, cu greu se distingeau zgomotul rarelor mașini care încă mai circulau prin oraș. Cel mai deslușit se auzea un sunet înăbușit, care urca și cobora, ca niște foale îndepărtate, dar cu acesta domnul José era obișnuit, era răsuflarea Arhivei. Domnul José se băgă în pat, dar nu-i era somn. Își amintea întâmplările zilei, surpriza iritată de a-l vedea pe șef intrând în Arhivă la o oră neobișnuită, tulburătoarea discuție cu doamna din apartamentul din dreapta de la parter, pe care o relatase în caiet, redând fidel sensul, nu atât

forma, ceea ce se poate înțelege și ierta, căci memoria, care e suspicioasă și nu-i place să fie prinsă pe picior greșit, tinde să înlocuiască uitările cu creații proprii ale realității, evident bastarde, dar mai mult sau mai puțin contigue cu faptele din care n-a păstrat decât o vagă amintire, ca aceea ce rămâne din trecerea unei umbre. Domnului José i se părea că nu ajunsese la o concluzie logică asupra celor întâmplute, că mai are de luat o decizie, altminteri, ultimele cuvinte pe care i le spusese doamnei de la parter, Mă voi gândi la asta, nu vor fi însemnat decât o promisiune deșartă, din cele care apar mereu în conversații, dar nimeni nu speră că vor fi îndeplinite. Domnul José își pierduse speranța că va adormi când deodată se ivi, cine știe din ce adâncuri, ca un capăt al unui nou fir al Ariadnei, dorita hotărâre, Sâmbătă mă duc la cimitir, spuse cu glas tare. Entuziasmul îl făcu să se ridice brusc pe pat, dar vocea calmă a bunului simț interveni. Acum c-ai hotărât ce-o să faci, culcă-te și dormi, nu fi copil, sper că nu vrei, la ceasul ăsta din noapte, să sari zidul cimitirului, e o figură de stil, bineînțeles. Ascultător, domnul José se strecură între cearșafuri, își trase pătura peste cap, dar mai rămase un minut cu ochii deschiși, gândindu-se, N-o să pot dormi. În minutul al doilea adormise.

Se trezi târziu, aproape la ora când se deschidea Arhiva, n-avu timp nici măcar să se radă, se îmbracă cu ce-i căzu în mână și ieși din casă într-o goană nebună, nepotrivită cu vârsta și condiția sa. Toți funcționarii, de la cei opt registratori la cei doi subșefi, stăteau pe scaune, cu ochii pironiți pe ceasul din perete, așteptând ca limba minutelor să se suprapună exact peste numărul doisprezece. Domnul José se îndreptă spre inspectorul care-l supraveghea, căruia, primul, trebuia să-i dea socoteală, și își ceru scuze pentru întârziere, Am dormit prost, se justifică el, deși știa, din experiența atâtor ani, că o astfel de explicație nu va sluji la nimic, Luați loc, fu răspunsul sec pe care-l auzi. Când, imediat, ultima alunecare a limbii minutelor tranzită de la timpul de așteptare la timpul de lucru, domnul José, stânjenit de șireturile pantofilor, pe care uitase să le lege, încă n-ajunsese la birou, circumstanță observată cu răceală de inspector, care notă insolitul fapt în agenda zilei. Trecu mai mult de o oră până sosi conservatorul. Intră cu o expresie concentrată, aproape sumbră, care stârni fiori în sufletele funcționarilor, la prima vedere, s-ar fi spus că nici el nu dormise bine, totuși era îngrijit ca de obicei, bărbierit lună, cu hainele impecabile, fără un fir de păr nelalocul lui. Se opri o clipă lângă masa domnului José și-l privi sever, fără o vorbă. Stingherit, domnul José schiță un gest, care pare instinctiv la bărbați, de a-și duce mâna la față pipăind să vadă dacă le-a mijit barba, dar gestul rămase neterminat, de parcă astfel ar fi putut să ascundă ceea ce tuturor le era evident, neglijența de neiertat a înfățișării sale. Mustrarea, se gândiră cu toții, nu se va lăsa așteptată. Conservatorul se îndreptă spre birou, se așeză și îi chemă pe cei doi subșefi. Toți își închipuiau că, de astă dată, domnul José chiar o încurcase, altminteri șeful nu i-ar fi convocat împreună pe cei doi adjuncți, voia probabil să le ceară părerea asupra grelei sancțiuni pe care intenționa s-o aplice, Și-a pierdut răbdarea, își spuseră bucuroși registratorii, scandalizați în ultima vreme de nemeritul tratament de favoare de care se bucurase domnul José din partea șefului, Era și cazul, hotărârea ei în minte. Curând însă înțelesesă că nu era vorba de asta. În timp ce unul dintre subșefi le ordona tuturor, inspectori și registratori, să se întoarcă cu fața spre conservator, celălalt ocolea pupitrul și închidea ușa de la intrare, după ce, mai întâi, atârnase pe partea din afară o tăbliță care spunea, închis temporar din motive de serviciu. Ce să fie, ce să fie, se întrebau funcționarii, inclusiv subșefii, care știau aproape la fel de puțin ca și ceilalți, numai că șeful le comunicase că avea de gând să vorbească. Primele cuvinte pe care le-a rostit au fost, Luați loc. Ordinul trecu de la subșefi la inspectori, de la inspectori la registratori, se auzi inevitabilul zgomot produs de schimbarea poziției scaunelor, întoarse cu spatele spre respectivele lor mese, în mai puțin de un minut liniștea din Arhiva Generală deveni aproape absolută. Nu se mai auzea o muscă, deși se știe că ele

există, unele așezate în locuri sigure, altele agonizând în imundele pânze de păianjen de pe tavan. Conservatorul se ridică încet, cu aceeași încetineală îi măsură cu privirea pe funcționari, unul după altul, ca și cum i-ar fi văzut pentru întâia oară sau ar fi încercat să-i recunoască după o lungă absență, ciudat, dar expresia nu-i mai era sumbră, sau era, dar într-un sens diferit, ca și cum ar fi fost chinuit de o durere morală. Apoi vorbi, Domnilor, în calitate de șef al acestei Arhive Generale a Stării Civile, ultimul în activitate dintr-o lungă linie de conservatori, inițiată în istorie o dată cu cel mai vechi document existent în arhivele noastre, exercitând competențele care mi-au fost atribuite și urmând exemplul predecesorilor mei, am respectat cu cel mai mare scrupul și am garantat respectarea legilor care reglementează funcționarea serviciilor, fără a ignora tradiția, ci, dimpotrivă, având-o în fiecare clipă prezentă în minte. Sunt conștient de schimbarea vremurilor, de necesitatea unei continue actualizări a mijloacelor și procedeelelor din viața socială, dar înțeleg, așa cum au înțeles și cei care înaintea mea au guvernat această Arhivă, că păstrarea spiritului, a spiritului pe care-l voi numi de continuitate și de autorecunoaștere organică, trebuie să prevaleze asupra oricărei alte considerații, cu riscul, dacă nu vom proceda astfel, de a asista la prăbușirea edificiului moral pe care, ca primii și ultimii depozitari ai vieții și ai morții, continuăm să-l reprezentăm aici. Se vor găsi desigur unii care vor protesta pentru că nu văd în această Arhivă Generală nici o singură mașină de scris, ca să nu mai vorbim de instrumente încă și mai moderne, pentru că dulapurile și rafturile continuă să fie din lemn natural, pentru că funcționarii sunt și acum obligați să moaie penița în călimară și să folosească sugativă, se vor găsi unii care ne vor considera încremeniți ridicol în istorie, care vor cere guvernului rapida introducere în serviciile noastre a tehnologiilor avansate, dar, dacă e adevărat că legile și regulamentele pot fi modificate și înlocuite oricând, cu tradiția nu se poate întâmpla același lucru, ea este, în ansamblul, ca și în sensul ei, imuabilă. Nimeni nu va călători în timpul trecut ca să modifice o tradiție care s-a născut în timp și care a fost alimentată și susținută de timp. Nimeni nu va veni să ne spună că existentul nu a existat, nimeni nu va îndrăzni să vrea, ca un copil, ca ceea ce s-a întâmplat să nu fi apucat să se întâmple. Iar dacă ar face-o, n-ar reuși decât să-și irosească propriul timp. Acestea sunt temeiurile rațiunii și forței noastre, acesta este zidul dincolo de care ne-a fost cu puțință să apărăm, până în ziua de azi, atât identitatea cât și autonomia noastră. Așa am mers înainte. Și tot așa am fi continuat, dacă noi reflecții nu ne-ar fi indicat necesitatea unor drumuri noi.

Până aici, discursul șefului nu aducea nici o noutate, cu toate că, în Arhiva Generală, se auzea pentru prima dată ceva ce semăna cu o declarație solemnă de principii. Mentalitatea uniformă a funcționarilor se forma mai ales în practica serviciului, reglementată la începuturi cu rigoare și precizie, dar permițând în ultimele generații, poate și dintr-o oboseală istorică a instituției, gravele și repetatele abateri pe care le cunoaștem, censurabile chiar și în lumina celei mai binevoitoare judecăți. Atinși în conștiința lor tocită, funcționarii crezură că aceasta va fi tema centrală a neașteptatei cuvântări, dar curând își dădură seama că greșeau. De altfel, dacă ar fi dat ceva mai multă atenție expresiei fizionomice a conservatorului, ar fi înțeles pe dată că intenția acestuia n-avea un caracter disciplinar, nu viza o muștrare generală, caz în care vorbele lui ar fi sunat ca niște lovituri seci, iar chipul i s-ar fi acoperit de o disprețuitoare indiferență. Or, nici unul dintre aceste semne nu se întrezărea în atitudinea șefului, ci doar o dispoziție similară celei a unui ins care, obișnuit să învingă întotdeauna, s-a trezit, pentru prima dată în viață, în fața unei forțe care-l depășea. Iar câțiva, mai ales subșefii și câte un inspector, care crezuseră că pot deduce din ultima frază rostită anunțul introducerii imediate a modernizărilor, care erau deja monedă curentă dincolo de zidurile Arhivei Generale, și-au dat și ei repede seama, nedumeriți, că se înșelaseră. Conservatorul continua să vorbească, Nu vă amăgiți, însă, închipuindu-vă că reflecțiile la care mă refer

sunt acelea care ne-ar împinge să ne deschidem porțile invențiilor moderne, pentru așa ceva nu e nevoie de reflecție, ar fi de ajuns să chem un tehnician priceput în aceste domenii și în douăzeci și patru de ore am avea casa plină de mașinării de tot felul. Oricât m-ar durea s-o declar și oricât de scandalos vi s-ar părea, lucrul pe care reflecțiile mele l-au pus în cauză, nici mie nu-mi vine să cred, este tocmai unul dintre aspectele fundamentale ale tradiției Arhivei Generale, și anume distribuția spațială a celor vii și a celor morți, și separarea lor obligatorie, nu numai în arhive distincte, ci și în zone diferite ale clădirii. Se auzi un susur foarte ușor, ca și cum gândul comun al funcționarilor uluiți ar fi devenit audibil, asta trebuie să fi fost, de vreme ce nici unul nu îndrăznise să sufle vreo vorbă. Înțeleg că asta vă tulbură, continuă conservatorul, pentru că eu însumi m-am simțit responsabil ca de o erezie când am gândit-o, mai grav, vinovat de o insultă la adresa memoriei tuturor celor care, înaintea mea, au ocupat această poziție de comandă, ca și a memoriei tuturor celor care au lucrat pe locurile acum ocupate de voi, dar forța irezistibilă a evidenței m-a obligat să înfrunt povara tradiției, a unei tradiții pe care, întreaga mea viață, am considerat-o de neschimbat. N-am ajuns la această conștiință a faptelor din întâmplare sau printr-o subită revelație. De două ori de când sunt șeful Arhivei am primit aici avize premonitorii, căhora, la momentul respectiv, nu le-am atribuit o importanță specială, și am reacționat la ele într-un mod pe care n-aș ezita să-l clasific drept primar, dar care, astăzi înțeleg, mi-au netezit calea pentru a primi cu mintea deschisă un al treilea aviz recent, despre care, din motive pe care înțeleg să le țin secrete, nu voi vorbi cu această ocazie. Primul caz, de care, fără îndoială, vă amintiți cu toții, a fost atunci când unul dintre subșefii mei, aici de față, a propus ca orânduirea arhivei morților să fie făcută în sens invers, adică, mai departe cei vechi, mai aproape cei de acum. Din cauza muncii enorme pe care o asemenea schimbare ar fi pretins-o, și ținând cont de puținătatea personalului de care dispuneam, sugestia era în mod evident irealizabilă, și i-am arătat acest lucru celui care-mi făcuse propunerea, însă în termeni pe care mi-aș dori să-i uit, dar mai ales el să-i poată uita. Subșeful vizat roși de satisfacție, aruncă o privire de mândrie în spate, apoi, întorcându-se din nou cu fața la superiorul său, dădu ușor din cap, ca și cum s-ar fi gândit, Dacă ai fi mai atent la ce ți se spune. Conservatorul continuă, N-am priceput atunci că, în spatele unei idei care mi se părea absurdă, și care, examinată sub un unghi operațional, chiar așa și era, exista intuiția unui lucru absolut revoluționar, o intuiție involuntară, inconștientă, e adevărat, însă, cu toate astea, nu mai puțin reală. Sigur că de la mintea unui subșef nu te poți aștepta la mai mult, dar conservatorul care sunt eu era obligat, atât de datoriile funcției, cât și de rațiunile experienței, să înțeleagă imediat ceea ce ascundea frivolitatea aparentă a ideii. De data asta, subșeful nu mai privi în spate, și, dacă a roșit de ciudă, n-a observat nimeni pentru că-și lăsase capul în jos. Conservatorul făcu o pauză ca să suspine adânc, și continuă, Al doilea caz a fost cel al cercetătorului de teme heraldice care a dispărut în arhiva morților și pe care am reușit să-l descoperim doar după o săptămână, aproape în ultima clipă, când ne pierdusem orice speranță de a-l mai găsi în viață. Fiind vorba de un episod cu caracteristici atât de comune, într-adevăr, nu cred că există cineva care, cel puțin o dată în viață, să nu se fi rătăcit pe acolo, m-am mulțumit să iau măsurile ce se impuneau, dând un ordin de serviciu care hotăra utilizarea obligatorie a firului Ariadnei, denumire clasică și, dacă îmi permiteți să spun, ironică, a sforii pe care o țin în sertar. Că măsura a fost corectă o dovedește faptul că nu s-a mai întâmplat, de atunci, nici un caz identic sau asemănător. M-ați putea întreba în contextul comunicării pe care v-o fac ce concluzii ar fi trebuit eu să trag din cazul heraldistului rătăcit, iar eu voi spune, cu toată umilința, că dacă recent nu s-ar fi petrecut anumite fapte și dacă ele nu mi-ar fi trezit noi reflecții, niciodată n-aș fi reușit să înțeleg dubla absurditate care este separarea morților de cei vii. În primul rând, este o absurditate din punct de vedere arhivistic,

considerând că modul cel mai simplu de a-i găsi pe morți ar fi să-i putem căuta unde se află cei vii, de vreme ce pe aceștia, tocmai pentru că sunt vii, îi avem permanent înaintea ochilor, dar, în al doilea rând, este, de asemenea, o absurditate din punct de vedere memorialistic, fiindcă dacă morții nu se află printre cei vii, vor sfârși mai devreme sau mai târziu prin a fi uitați, iar apoi, cu scuze pentru vulgaritatea expresiei, e o teribilă bătaie de cap să reușim să-i descoperim când avem nevoie de ei, așa cum mai devreme sau mai târziu se întâmplă. Pentru toți cei care mă ascultați aici, fără deosebire de categorie sau de circumstanțe personale, va trebui să fie limpede că am vorbit numai și numai de problemele acestei Arhive Generale, și nu de cele ale lumii exterioare, unde, din motive ținând de igiena fizică și de sănătatea mentală a celor vii, e obiceiul să se îngroape morții. Dar îndrăznesc să spun că tocmai această nevoie de igienă fizică și de sanitate mentală va trebui să ne determine pe noi, cei din Arhiva Generală a Stării Civile, pe noi, cei care scriem și manevrăm hârtiile vieții și morții, să-i reunim într-o singură arhivă, pe care o vom numi simplu istorică, pe cei morți și pe cei vii, făcându-i să devină inseparabili, de vreme ce, afară, legea, obiceiul și spaima n-o permit. Voi da, așadar, un ordin de serviciu în care se va specifica, în primul rând, că, începând cu data de azi, morții vor rămâne în același loc al arhivei pe care l-au ocupat în viață, în al doilea rând, că progresiv, dosar cu dosar, document cu document, de la cele mai recente la cele mai vechi, se va proceda la reintegrarea morților trecutului în arhiva care va deveni prezentul tuturor. Știu că al doilea punct va avea nevoie de mulți ani pentru a fi realizat, că noi nu vom mai fi în viață, probabil nu va mai fi în viață nici generația următoare, atunci când hârtiile ultimului mort, zdrențuite, mâncate de molii, înnegrite de colbul secolelor, se vor întoarce în lumea de unde, printr-o ultimă și inutilă violență, au fost excluși. Așa cum moartea definitivă e rodul ultim al voinței de a uita, tot așa voința de a ne aminti ne va putea perpetua viața. Veți argumenta poate, cu presupusă sagacitate, dacă de la voi aș aștepta vreo opinie, că o astfel de perpetuitate nu le va folosi cu nimic celor care au murit. Ar fi un argument tipic pentru unul care nu vede mai departe decât vârful propriului nas. Într-un asemenea caz, și, de asemenea, în cazul în care mi s-ar părea necesar să răspund, ar trebui să vă explic că numai despre viață am vorbit aici, și nu despre moarte, și că, dacă n-ați înțeles asta până acum, e pentru că niciodată nu veți fi în stare să înțelegeți nimic.

Atitudinea reverențioasă cu care fusese ascultată partea finală a discursului fusese brutal zguduită de sarcasmul ultimelor cuvinte. Conservatorul redevenise șeful pe care-l cunoșteau dintotdeauna, trufaș și ironic, implacabil în judecăți, riguros într-ale disciplinei, așa cum, de îndată, vorbele următoare au arătat cu claritate, Numai în interesul vostru și nu al meu, trebuie să vă mai spun că cea mai mare greșală a vieții voastre ar fi să considerați ca un semn de slăbiciune personală sau de diminuare a autorității oficiale faptul că v-am vorbit cu inima și sufletul deschise. Dacă nu m-am mărginit să ordon pur și simplu, fără explicații, cum este dreptul meu, reintegrarea sau unificarea arhivelor, a fost numai pentru că am vrut să vă fac să înțelegeți rațiunile profunde ale deciziei pe care am luat-o, numai pentru că doresc ca munca ce vă așteaptă să fie executată cu spiritul celui care simte că clădește ceva și nu cu înstrăinarea birocratică a celui care a fost trimis să adauge hârtii peste hârtii. Disciplina, în această Arhivă Generală, va continua să fie ce a fost întotdeauna, nici o neatenție, nici un moment de visare cu ochii deschiși, nici un cuvânt care nu e legat direct de serviciu, nici o întârziere, nici o demonstrație de neglijență în comportamentul personal, în maniere sau în ținută. Domnul José se gândi, Se referă la mine, bineînțeles, pentru că nu m-am bărbierit, dar nu-și făcu griji, cel mai probabil aluzia se va opri aici, oricum, își plecă încet capul, ca un elev care n-a învățat lecția și vrea să scape să nu fie chemat la tablă. Discursul părea c-a ajuns la final, dar nimeni nu se mișca, trebuiau să aștepte ordinul de a se întoarce la lucru, de aceea au tresărit cu toții când conservatorul rosti cu un

glas puternic și sec, Domnule José. Interpelatul se ridică rapid, Ce-o fi vrând de la mine, nu-i trecu prin minte că motivul bruscului apel ar fi putut fi barba nerasă, se va întâmpla ceva mult mai grav decât o simplă mustrare, asta îi anunța severa expresie a șefului, asta începuse să-i strige înăuntrul minții o angoasă teribilă, când îl văzu pe șef apropiindu-se, oprindu-se în fața lui, domnul José simte că se sufocă, așteaptă primul cuvânt așa cum condamnatul la moarte așteaptă căderea ghilotinei, smucitura frânghiei sau salva plutonului de execuție, și atunci șeful spuse, Ce-i cu barba asta. Apoi îi întoarse spatele, le făcu semn subșefilor să-și reînceapă munca. I se observa acum pe chip o anume placiditate, un aer de ciudată liniște, ca și cum și el ajunsese la capătul unei călătorii. Nimeni nu va comenta cu domnul José aceste impresii, în primul rând pentru ca să nu i se umple iar mintea cu fantezii, în al doilea rând pentru că ordinul e clar, Nici un cuvânt, dacă nu e legat direct de serviciu.

În cimitir se intră printr-un edificiu vechi cărui fațadă seamănă ca două picături de apă cea a Arhivei Generale a Stării Civile. Are tot trepte de piatră neagră, o ușă veche în centru, cinci ferestre înguste deasupra intrării. Dacă n-ar fi marea poartă cu două canaturi, contiguă fațadei, singura diferență vizibilă ar fi numai placa de intrare, scrisă cu litere smălțuite și care spun Cimitirul General. Poarta este închisă de mulți ani de când a devenit evident că nu-și mai poate îndeplini menirea, nemaipermitând un acces comod nici defuncților și însoțitorilor lor, nici vizitatorilor pe care cei dintâi urmau să-i primească mai târziu. Aidoma tuturor cimitirelor acestei lumi sau oricărei alteia, la început a fost minuscul, o fâșie îngustă de pământ la periferia a ceea ce încă era un embrion de oraș, deschis spre nemărginitul orizont al câmpiei, însă mai târziu, o dată cu trecerea vremii, așa cum din păcate era inevitabil, a crescut, a tot crescut până când s-a transformat în necropola imensă de astăzi. La început era înconjurat de ziduri de jur împrejur, și, timp de mai multe generații, când aglomerația dinăuntru începea să dăuneze atât găzduirii ordonate a morților cât și liberei circulații a celor vii, se proceda exact ca în Arhiva Generală, se dărau zidurile și se reconstruiau ceva mai încolo. Dar, într-o zi, curând se vor împlini patru secole de la eveniment, curatorul cimitirului se gândi să-l deschidă în toate direcțiile, mai puțin pe latura care se învecina cu drumul, susținând că era singurul mijloc de a înviora relația sufletească dintre cei dinăuntru și cei de afară, aproape stinsă la vremea respectivă. Așa cum oricine își putea da seama, mormintele erau lăsate de izbeliște, mai ales cele vechi. Mai zicea el că zidurile, deși binevenite pentru păstrarea igienei și a decenței, aveau până la urmă efectul pervers de a da aripi uitării, lucru, de altfel, deloc surprinzător, căci, de când e lumea lume, înțelepciunea populară tot spune și repetă că inima nu simte ceea ce ochii nu văd. Avem destule motive pentru a crede că au fost exclusiv de origine internă pricinile ce l-au determinat pe conservator să hotărască să unifice, în pofida tradiției și a rutinei, arhivele morților și ale celor vii, reintegrând în acest mod societatea umană în aria documentară specifică atribuțiilor lui. De aceea, nu e ușor de înțeles de ce nu s-a aplicat de la bun început premergătoarea lecție a unui umil și primitiv curator de cimitir, desigur fără multă învățătură, cum era și firesc pentru slujba avută, și propriu vremii sale, dar dăruit cu revoluționare intuiții, și care, pe deasupra, luăm aminte cu tristețe, nu are pe mormânt, pentru a-i semna la fapta posterității, o lespede pe măsură. Dimpotrivă, de patru secole plouă cu anateme, insulte, calomnii și acuzații peste memoria nefericitului inovator, incriminat ca fiind responsabilul istoric pentru situația prezentă a necropolei, care ar fi, se zice, dezastruoasă și haotică, mai ales pentru că Cimitirul General nu numai că în continuare este lipsit de ziduri împrejmuitoare, dar nici nu va putea să le capete vreodată. Dar să ne explicăm mai clar. S-a spus mai sus că cimitirul a crescut, firește că nu prin vreo virtute proprie de reproducere intrinsecă, cum ar fi, bunăoară, să mi

se ierte macabrul exemplu, că morții ar fi zămislit imprudent alți morți, ci pur și simplu pentru că orașului i-a crescut populația, și, prin urmare, suprafața. Pe vremea când Cimitirul General mai era încă înconjurat de ziduri, a avut loc, în mai multe rânduri, în e poci succesive, ceea ce mai târziu, în limbajul birocratic municipal, va fi desemnat sub numele de avânt al expansiunii demografice urbane. Încetul cu încetul, vastele câmpii de dincolo de cimitir au început să fie populate, au răsărit mici așezări, sate, pâlcuri de case, reședințe secundare, care la rândul lor au crescut, întâlnindu-se pe alocuri, lăsând totuși între ele ample spații goale, care erau ogoare cultivate, sau crânguri, sau pășuni, sau desișuri. Pe acolo a înaintat Cimitirul General când i-au fost dărâmate zidurile. Precum o inundație care pornește ajungând mai întâi la cotele de nivel inferior, șerpuind printre văi, iar apoi, treptat, inundă povârnișurile, tot așa au câștigat teren mormintele, adeseori pricinuind pagube grave agriculturii, atunci când proprietarii, forțați de asediu, n-au mai avut altă soluție decât să-și vândă loturile, alteori ocolind livezi, ogoare și ogrăzi, însă mereu în preajma așezărilor, și de multe ori, cum s-ar spune, ușă în ușă. Privit de sus, Cimitirul General pare un arbore culcat, enorm, cu un trunchi scurt și gros, format din nucleul mormintelor originare, de unde țâșnesc patru ramuri viguroase, unite la obârșie, dar care, apoi, în bifurcații succesive, se răspândesc cât vezi cu ochii, formând, după spusele unui poet inspirat, o coroană bogată în care viața și moartea se confundă, așa cum se confundă, în arborii adevărați, păsările și frunzele. Iată de ce poarta Cimitirului General nu mai permite trecerea cortegiilor funerare. Numai rareori se deschide, atunci când vreun cercetător de pietre antice, după ce a studiat la fața locului vreo stelă funerară din vremurile de la început, cere autorizația să facă mulaje după ea, cu consecințele decurgând de aici, materialele brute ce trebuie cărate înăuntru, precum ghipsul, câlții și sârmele, la care se adaugă, de multe ori, în mod complementar, fotografiile delicate și precise, necesitând spoturi de lumină, reflectoare, baterii, fotometre, umbrele și artefacte, cărora, unora ca și celorlalte, pentru a nu se da peste cap serviciul de evidență, nu li se permite să treacă prin ușița care unește pe dinăuntru edificiul de cimitir. În ciuda acestei acumulări exhaustive de amănunte, considerate poate fără însemnătate, caz în care, dacă vrem să ne întoarcem la comparațiile botanice, pădurea n-ar lăsa să se întrevadă copacii, e foarte posibil ca vreun ascultător al acestei relatări, dintre cei atenți și vigilenți, nepierzându-și simțul unei exigențe normative, provenind din procese mentale determinate în special de logica achizitivă a cunoștințelor, este foarte posibil, așadar, ca un asemenea ascultător să se declare radical potrivnic existenței, și cu atât mai mult generalizării, unor cimitire atât de anarhice și de delirante ca acesta, încât, umblând prin el, riști la tot pasul să nimerești în locurile pe care cei vii le-au destinat folosinței lor exclusive, și anume, case, străzi, piețe, grădini și alte spații verzi, teatre și cinematografe, cafenele și restaurante, spitale, aziluri de nebuni, comisariate de poliție, locuri de joacă pentru copii, spații destinate sportului, sau târgurilor și expozițiilor, sau parcurilor, magazine mari, prăvălii mici, ulițe, fundături, bulevarde. Căci, deși înțelegând irezistibila nevoie de a crește a Cimitirului General, în armonie simbiotică cu dezvoltarea orașului și cu creșterea populației, ascultătorul cu pricina consideră poate că spațiul destinat odihnei de pe urmă ar trebui să se înscrie în limite stricte și să asculte de reguli tot așa de stricte. Un patrulator obișnuit de ziduri înalte, fără ornamente, nici excrescențe arhitectonice fanteziste, ar fi mai mult decât suficient, în locul acestui soi de caracatiță nemăsurată, într-adevăr mai degrabă caracatiță decât arbore, oricât de dureroasă ar fi comparația pentru imaginațiile poetice, întinzându-și în exterior opt, șaisprezece, treizeci și două, șaiszeci și patru de tentacule, ca și cum ar vrea să îmbrățișeze lumea. Căci, în țările civilizate, uzanța corectă, cu avantaje demonstrate de experiență, este ca trupurile să rămână în pământ doar câțiva ani, de obicei cinci, după care, cu excepția vreunui miracol de conservare, se va retrage puținul ce va fi prisosit

după strădania corosivă a varului nestins și a digestiei viermilor, pentru a se face loc noilor ocupanți. În țările civilizate nu există această absurdă practică a locurilor captive, ideea de a considera toate mormintele pe veci intangibile, ca și cum viața neputând fi definitivă, moartea ar putea fi. Consecințele se văd cu ochiul liber, această poartă condamnată, anarhia tranzitului intern, ocolul tot mai mare pe care cortegiile funerare sunt nevoite să-l facă prin exteriorul Cimitirului General înainte de a-și atinge destinația, la capătul uneia dintre cele șaizeci și patru de tentacule ale caracatiței, la care niciodată n-ar reuși să ajungă dacă n-ar fi conduse de o călăuză. Precum în cazul Arhivei Generale a Stării Civile, deși respectiva informație, dintr-o deplorabilă omisiune, n-a fost dată la timpul convenit, deviza nescrisă a Cimitirului General este Toate Numele, cu toate că trebuie să recunoaștem că, în timp ce Arhivei cele două cuvinte i se potrivesc ca o mânășă, fiindcă în ea, într-adevăr, se află toate numele, atât ale celor morți cât și ale celor vii, cimitirul, prin natura lui de ultimă destinație și ultim depozit, va trebui întotdeauna să se mulțumească numai cu numele celor decedați. Această evidență matematică nu este totuși suficientă pentru a-i reduce la tăcere pe curatorii Cimitirului General, care, în fața a ceea ce numim aparenta lui inferioritate numerică, obișnuiesc să ridice din umeri, argumentând, Cu timp și răbdare, aici vor ajunge cu toții, dacă ne gândim bine, Arhiva Generală a Stării Civile nu e decât un afluent al Cimitirului General. Se înțelege de la sine că pentru Arhivă e o insultă să fie numită afluent. În ciuda acestor rivalități și a emulației profesionale, relațiile dintre funcționarii Arhivei și cei ai Cimitirului sunt în mod clar prietenești, de respect reciproc, pentru că, în fond, dincolo de colaborarea instituțională la care sunt obligați prin comunitatea formală și contiguitatea obiectivă a respectivelor lor statute, sunt conștienți că sapă la cele două capete ale aceleiași vii, aceasta care se numește viață și este situată între nimic și nimic.

Nu este prima dată când domnul José venea în Cimitirul General. Necesitatea birocratică de a proceda la unele verificări, clarificarea unor discrepanțe, confruntarea datelor, elucidarea diferențelor, îi obligă pe funcționarii Arhivei să se deplaseze, cu relativă frecvență, în cimitir, aproape întotdeauna simplii registratori, rareori funcționarii, și niciodată, nici nu e nevoie să spunem, subșefii sau conservatorul. Și registratorii Cimitirului General, dar la fel de rar inspectorii, vizitează din motive asemănătoare Arhiva, fiind primiți cu aceeași cordialitate cu care va fi întâmpinat domnul José. Ca și fațada, interiorul edificiului este o copie extrem de fidelă a Arhivei, trebuind în orice caz să precizăm că funcționarii Cimitirului General obișnuiesc să afirme că, de fapt, Arhiva Generală a Stării Civile este copia Cimitirului și, pe deasupra, incompletă, având în vedere că-i lipsește poarta, la care funcționarii Arhivei răspund că grozavă poartă mai este și asta care, în fond, stă tot timpul închisă. Oricare ar fi adevărul, găsim aici același pupitru lung, întins pe toată lățimea sălii uriașe, aceleași rafturi amănunțite, aceleași dispuneri a personalului, în triunghi, cu cei opt registratori în prima linie, cei patru inspectorii în spatele lor, apoi cei doi subcuratori, așa se numesc aici, nu subșefi, așa cum șeful, în vârful triunghiului, nu e conservator, ci curator. Totuși, personalul birocratic nu reprezintă întreg personalul cimitirului. Așezate pe două bănci de-a lungul pereților, de o parte și de alta a ușii de la intrare, cu fața spre masă, așteaptă călăuzele. Sunt unii care continuă să-i numească, fără menajamente, gropari, ca în timpurile de la început, însă numele categoriei lor profesionale, în buletinul oficial al orașului, este ghid-de-cimitir, ceea ce, dacă suntem atenți, și în pofida a ceea ce s-ar putea crede, nu corespunde unui eufemism bine intenționat prin care s-ar dori să se mascheze brutalitatea dureroasă a unei lopeți scobind o groapă dreptunghiulară în pământ, ci este mai curând expresia corectă a unei profesiuni care nu se mărginește să coboare mortul în adânc, ci îl călăuzește și la suprafață. Acești inși, care lucrează în perechi, așteaptă aici așezați, în tăcere, să-și facă apariția cortegiile funerare, iar apoi, înarmați cu

respectiva fișă de parcurs, completată de registratorul căruia i-a căzut în sarcină defunctul, se urcă într-o mașină de serviciu care așteaptă în parcare, având în spate o inscripție luminoasă care se aprinde și se stinge și care spune, Ține-te după mine, așa cum se întâmplă în aeroporturi, cel puțin din acest punct de vedere are întru totul dreptate curatorul Cimitirului General atunci când afirmă că sunt mai avansați în tehnologia modernă decât Arhiva Generală a Stării Civile, unde tradiția încă mai cere să se scrie cu toc cu peniță de muiat în călimară. Într-adevăr, când vezi dricul funebru și pe însoțitorii lui urmând ascultător călăuzele pe străzile îngrijite ale orașului și pe drumurile mărginașe pline de hârtoape, cu luminițele clipind până la locul unde va fi mormântul, Ține-te după mine, Ține-te după mine, Ține-te după mine, e imposibil să nu recunoști că lumea nu se schimbă tot timpul spre mai rău. Și, cu toate că acest amănunt nu are o deosebită importanță pentru înțelegerea globală a relatării noastre, e cazul să explicăm că una dintre caracteristicile cele mai frapante ale personalității acestor călăuze e certitudinea pe care o au că universul este guvernat de o gândire superioară, în permanență atentă la nevoile umane, căci, dacă n-ar fi așa, argumentează ei, automobilele n-ar fi fost inventate exact în momentul când începeau să devină extrem de necesare, ori, altfel spus, când Cimitirul General ajunsese atât de întins încât ar fi fost un adevărat calvar să duci defunctul la golgotă cu mijloacele tradiționale, fie ele parul și funia, fie căruciorul cu două roți. Când judicios li se atrage atenția că ar trebui să fie mai atenți la cuvinte, golgota și calvarul fiind totuna, și că n-are rost să întrebuițezi termeni ce anunță durerea când vorbești de transportul cuiva care nu va mai cunoaște suferința, puteți fi siguri că ne vor răspunde, posaci, că fiecare le știe pe ale sale și Dumnezeu pe ale tuturor.

Intră așadar domnul José și se îndreaptă direct spre masă, aruncând în treacăt o privire rece ghizilor așezați, ca unul care nu-i simpatiza pentru că existența lor dezechilibra numeric efectivul de personal în favoarea Cimitirului. Fiind de-al casei, nu va trebui să prezinte legitimația de identitate care-l acredita ca funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile, iar în ce privește faimoasa împuternicire, nici măcar nu-i trecuse prin cap s-o aducă, pentru că până și registratorul cel mai lipsit de experiență ar fi fost în stare să-și dea seama dintr-o singură privire că era falsă de la primul la ultimul rând. Din cei opt funcționari aliniați în dosul mesei, domnul José îl alege pe unul care i se părea mai potrivit, un ins ceva mai în vârstă decât el, cu aerul înstrăinat al celui care nu mai speră altă viață. Ca și pe ceilalți, indiferent de zi, îl găsisese întotdeauna aici. La început crezuse că funcționarii Cimitirului n-aveau parte de odihna săptămânală, nici de concediu, lucrând în toate zilele anului, până când cineva îi spusese că nu era adevărat, exista un grup de angajați cu ziua puși să lucreze duminicile, nu mai suntem pe vremea sclaviei, domnule José. Nu e nevoie să spunem că dorința funcționarilor din Cimitirul General era de foarte multă vreme ca numiții lucrători cu ziua să-și ia asupra lor și după-amiezele de sâmbătă, dar din pretinse motive ce țineau de buget și venituri, revendicarea n-a fost încă satisfăcută, zadarnic invocând personalul Cimitirului exemplul Arhivei Generale a Stării Civile, care sâmbăta lucrează numai de dimineață, căci, după sibilinica hotărâre superioară care a respins cererea, Cei vii pot să aștepte, morții nu. În orice caz, era inedită apariția în misiune de serviciu a unui funcționar al Arhivei tocmai într-o după-amiază de sâmbătă, când se presupunea că se bucură de timpul liber săptămânal împreună cu familia, plimbându-se la țară, sau ocupându-se de treburile casnice care se amână pentru când se va găsi timp, sau numai lenevind, sau, poate, întrebându-se la ce servește odihna când nu știm ce să facem cu ea. Pentru a evita mirări inoportune, care cu ușurință puteau deveni jenante, domnul José avu grijă s-o ia înaintea curiozității interlocutorului, prezentându-i justificarea pe care și-o pregătise dinainte, E un caz excepțional, de mare urgență, subșeful meu are nevoie de această informație luni la prima oră, de aceea mi-a cerut să vin azi la

Cimitirul General, în orele mele libere, Ah, bine, spuneți-mi despre ce e vorba, E foarte simplu, vrem numai să știm când a fost înmormântată această femeie. Omul luă fișa pe care i-o prezentase domnul José, copie pe o hârtie numele și data decesului și se duse să se consulte cu inspectorul respectiv. Domnul José nu înțelegea ce vorbeau, aici, ca și în Arhivă, nu se poate vorbi decât în șoaptă, trebuind în acest caz să țină cont și de distanță, dar îl văzu dând afirmativ din cap și, după mișcarea buzelor, nu se îndoii că spusese, îi puteți da această informație. Omul căută în fișierul de sub tăblia pupitrului, unde erau arhivate fișele celor morți în ultimii cincizeci de ani, ceilalți ocupând rafturile înalte care se prelungesc înăuntrul edificiului, deschise un sertar, găsi fișa femeii, copie pe o hârtie datele cerute și se întoarse la domnul José, Poftim, rosti, și adăugă, ca și cum ar fi considerat că informația putea fi utilă, E la sinucigași. Domnul José simți o contracție subită în coșul pieptului, unde, după cum citise pe vremuri într-un articol dintr-o revistă de popularizare științifică, există un soi de stea de nervi cu multe vârfuri, o împletitură iradiantă care se cheamă plex solar, reuși totuși să-și ascundă surpriza luându-și automat o mină de prefăcută indiferență, cauza morții figurează obligatoriu în pierdutul certificat de deces, pe care nu-l văzuse niciodată, însă pe care, ca funcționar al Arhivei, venit pe deasupra în misiune de serviciu, nu putea arăta că-l ignoră. Împături hârtia cu mare grijă și o puse în portofel, îi mulțumi informatorului, neuitând să adauge, ca între oficiali cu aceeași profesie, vorba vine, căci amândoi erau simpli registratori, că îi stătea la dispoziție pentru orice i-ar fi fost de trebuință din Arhivă și i-ar fi stat la îndemână. Când făcuse deja doi pași spre ușă, se întoarse, Mi-a venit o idee, aş profita puțin de după-amiaza asta ca să fac o plimbare prin Cimitir, dacă mi-ați permite să intru pe aici, n-ar mai trebui să ocolesc, O clipă, să întreb, spuse registratorul. Îi transmise doleanța inspectorului cu care vorbise mai devreme, dar acesta, în loc să răspundă, se ridică și se adresă sub curatorului din apropiere. Deși distanța era mai mare, domnul José a putut să-și dea seama după înclinarea capului și mișcarea buzelor că i se va da autorizația să folosească ușa interioară.

Registratorul nu reveni imediat la masă, deschise mai întâi un dulap de unde scoase o bucată mare de carton, pe care apoi o puse sub capacul unei mașini pline de luminițe colorate. Apăsă pe un buton, se auzi un zgomot de mecanism, se aprinseră alte luminițe și imediat, printr-o fantă laterală, ieși o foaie mai mică de hârtie. Funcționarul puse la loc cartonul în dulap și se întoarse în sfârșit la masă, Ar fi bine să luați o hartă, am avut cazuri de indivizi care s-au rătăcit, după aceea e o enormă complicație să dăm de ei, călăuzele trebuie să pornească să-i caute cu mașinile și din pricina asta tot serviciul se dă peste cap, se adună funeraliile afară așteptând, Oamenii intră ușor în panică, ar fi suficient să meargă tot timpul în linie dreaptă în aceeași direcție, undeva tot trebuie să ajungă, însă în arhiva morților din Arhiva Generală, asta ar fi greu, nu sunt linii drepte, Teoretic, aveți dreptate, dar liniile drepte de aici sunt ca acelea ale labirintului de coridoare, se întrerup la fiecare pas, își schimbă direcția, ocolești un mormânt și subit nu mai știi unde te afli, în Arhivă ne-am obișnuit să folosim firul Ariadnei, nu dă greș niciodată, Și noi l-am folosit o vreme, dar nu prea mult, firul tot apărea tăiat și nu s-a aflat niciodată cine făcuse ponosul, nici din ce motiv, N-au făcut-o morții, desigur, Cine poate ști, Cei care s-au rătăcit erau persoane fără inițiativă, s-ar fi putut orienta după soare, câte unul poate a făcut-o, dar alții au avut ghinion de o zi cu nori, Noi n-avem în Arhivă mașini din acelea, Trebuie să vă spun că ne sunt de mare ajutor în serviciu. Conversația nu mai putea continua, inspectorul se uitase deja de două ori în direcția lor, încruntându-și sprâncenele, domnul José observă în șoaptă, Superiorul dumneavoastră s-a uitat de două ori spre noi, nu vreau să aveți probleme din cauza mea, Nu fac decât să vă arăt locul unde este înmormântată femeia, priviți la extremitatea acestei ramificații, linia ondulată care se vede aici este un pârau care deocamdată încă mai servește ca frontieră, mormântul se află în

acest colț, îl veți identifica după număr, Și, după nume, Da, dacă îl are, însă numerele sunt cele care contează, numele n-ar încăpea pe o hartă, ar trebui una cât lumea de mare, La scara unu pe unu, Da, la scara unu pe unu, dar și așa ar fi suprapuneri, Este actualizată, o actualizăm în fiecare zi, Dacă tot a venit vorba, spuneți-mi ce v-a făcut să credeți că vreau să văd mormântul acestei femei, Nimic, poate doar faptul că eu aș fi făcut la fel dacă aș fi fost în locul dumneavoastră, De ce, Ca să am siguranța, Că e moartă, Nu, siguranța că a fost vie. Inspectorul îi privi a treia oară, schiță un gest ca și cum ar fi dat să se scoale, dar nu-l duse până la capăt, domnul José își luă precipitat rămas bun de la funcționar, Mulțumesc, mulțumesc, spuse, înclinându-și ușor capul în direcția curatorului, personaj care trebuie întotdeauna salutat cu respectul cu care îi mulțumim cerului, chiar atunci când e înnorat, cu importanta deosebire că în acel caz capul se ridică, nu se pleacă.

Partea cea mai veche a Cimitirului General, care se întindea pe mai multe zeci de metri în dosul edificiului administrativ, era zona pe care o preferau arheologii pentru săpăturile lor. Pietrele vetuste, unele atât de roase de timp încât pe ele nu se puteau distinge decât câteva scrijelituri pe jumătate șterse, care la fel de bine puteau fi resturi de litere ca și rezultatul devierilor unei dălți inabile, continuau să facă obiectul unor intense dezbateri și polemici în care, cum în majoritatea cazurilor se pierduse definitiv speranța de a afla cine fusese așezat sub ele, se discuta numai, ca și cum ar fi fost o chestiune vitală, datarea probabilă a mormintelor. Diferențe absolut nesemnificative precum câteva amărâte de sute de ani în plus sau în minus dădeau naștere unor nesfârșite controverse publice ori academice, care aproape întotdeauna provocau nu numai violente rupturi de relații personale, ci chiar dușmăanii pe viață și pe moarte. Lucrurile se înrăutățeau însă și mai mult, dacă era cu putință, atunci când se amestecau și istoricii și criticii de artă, căci, dacă era totuși relativ ușor să pui de acord corporația arheologilor asupra unui concept mai amplu de vechime, acceptabil pentru toți, lăsând stabilirea datelor pentru mai târziu, în schimb chestiunea frumosului și a adevărului îi făcea pe bărbații și femeile esteticii și istoriei să se cramponeze de opiniile lor, întâmplându-se totuși nu o dată să vezi pe câte un critic schimbându-și brusc părerea numai pentru că schimbarea părerii altui critic le făcuse să coincidă pe cele două. De-a lungul secolelor, inefabila pace a Cimitirului General, cu insulele lui de vegetație spontană, flori, plante cățărătoare, tufișuri dese, ciucuri și ghirlande, urzici și scaieți, arbori impunători ai căror rădăcini dislocau de multe ori pietrele tumulare, scoțând la lumina soarelui oseminte surprinse, fusese ținta și martora unor feroce războaie de cuvinte și uneori a câte unei încăierări în toată regula. Când aveau loc incidente de această natură, curatorul le ordona mai întâi călăuzelor disponibile să intervină ca să-i despartă pe doctii zurbagii, ajungând chiar, atunci când situația de imperioasă urgență a cerut-o, să se înfățișeze în persoană pentru ca ironic să le aducă aminte bătaușilor că n-avea rost în viață să-și smulgă părul pentru nimica toată, de vreme ce, mai devreme sau mai târziu, cu toții aveau să se întâlnească aici cu țestele pleșuve. Ca și șeful Arhivei Generale a Stării Civile, curatorul Cimitirului General cultivă cu strălucire sarcasmul, ceea ce confirmă presupunerea că această trăsătură de caracter este considerată indispensabilă pentru a promova în respectivele și înaltele lor funcții, bineînțeles alături de competentele cunoștințe practice și teoretice de tehnică arhivistică. În ciuda diferendelor, istoricii, criticii de artă și arheologii sunt totuși unanim de acord asupra unui lucru, și anume asupra faptului evident că Cimitirul General este un catalog perfect, o expoziție și un rezumat al tuturor stilurilor, mai ales al celor de arhitectură, sculptură și decorație, fiind deci un inventar al tuturor modurilor de a trăi, de a se purta și de a locui care au existat până astăzi, de la primul desen elementar al unei siluete umane, gravat apoi și excavat cu târnăcopul în piatra vie, până la oțelul cromat, panourile reflectorizante, fibrele sintetice și geamurile ogindă, folosite de-a valma în

actualitatea la care ne-am mai referit.

Primele monumente funerare erau reprezentate de dolmene, cromlehuri și gorgane, apoi apăreau în relief, ca pe o vastă foaie de hârtie bine întinsă, nișele, altarele, tabernacolele, amforele de granit, cuvele de marmură, lespezile simple și cele ornamentate, coloanele dorice, ionice, corintice și compozite, cariatidele, frizele, acanturile, antablamentele și frontoanele, bolțile false, bolțile adevărate, și, de asemenea, pereții clădiți din cărămizi suprapuse, fragmente de ziduri ciclopice, firide, rozase, gargaie, uriașe ferestre rotunde, timpane, arhitrave, mozaicuri, arcuri de susținere, stâlpi, pilaștri, statui funerare reprezentând bărbați cu coif, spadă și armură, capiteluri cu istorii și fără istorii, rodii, crini, panseluțe, clopote, cupole, statui mortuare reprezentând femei încinse peste sâni, picturi, arcade, fideli câini culcați, copii în scutece, purtătoare de ofrande, bocitoare cu mantia trasă peste frunte, clopotnițe, pinacole, nervuri, vitralii, tribune, amvoane, balcoane, alte timpane, alte capiteluri, alte arcuri, îngeri cu aripi întinse, îngeri cu aripi pleoștite, medalioane, urne goale sau acoperite cu false flăcări de piatră, ori lăsând să fluture molatic o eșarfă de doliu, melancolii, lacrimi, bărbați maiestuoși, femei magnifice, copii adorabili, secerați în floarea vârstei, bătrâni și bătrâne care nu mai puteau aștepta, cruci întregi și cruci sparte, scări, piroane, coroane de spini, lăncii, triumphiuri enigmatice, câte o insolită porumbiță marmoree, stoluri de porumbei autentici rotindu-se în zbor peste pământul sfânt. Și tăcere. O tăcere întreruptă numai din când în când de pașii câte unui iubitor ocazional de singurătate, suspinul adus de o subită tristețe din vecinătățile gălăgioase unde încă se mai aud plânsete pe marginea unui mormânt și pe el se depun buchete de flori proaspete, deocamdată umede de sevă, traversând, ca să spunem așa, însăși inima timpului, trei mii de ani de morminte de toate formele, spiritele și configurațiile, unite de același abandon, de aceeași singurătate, căci durerile car cândva s-au născut din ele sunt deja prea vechi pentru a mai avea moștenitori. Orientându-se după hartă, dar regretând de câteva ori lipsa unei busole, domnul José se îndreaptă spre sectorul sinucigașilor, unde este înmormântată femeia din fișă, dar acum pasul lui e mai puțin rapid, mai puțin hotărât, din când în când se oprește să contemple un detaliu de sculptură, pătat de licheni sau de urmele ploii, bocitoare tăcând în pauza dintre două țipete, epitafuri solemne, veșminte cu pliuri hieratice, sau silabisește cu dificultate o inscripție a cărei grafie l-a atras în treacăt, se înțelege că de la primul rând se împotmolește, pentru că acest funcționar, cu toate că a trebuit să examineze, de câteva ori, în Arhivă, pergamente mai mult sau mai puțin contemporane acelor timpuri, nu este totuși versat în scrierile antice, de aceea niciodată n-a reușit să treacă de poziția de registrator. Pe culmea unei movițe rotunjite, la poalele unui obelisc care înainte fusese o marcă geodezică, domnul José privește de jur împrejur, cât de departe îi ajunge privirea, și nu găsește decât morminte urcând și coborând accidente de teren, ocolind câte un versant abrupt, invadând câmpiile, Sunt milioane, murmură, și atunci se gândește la cât spațiu s-ar fi economisit dacă morții ar fi fost îngropați în picioare, unul lângă altul, în formație strânsă, ca o armată în poziție de drepti, având fiecare, ca unic semn al prezenței lui aici, un cub de piatră așezat vertical deasupra capului, unde s-ar relata, pe cele cinci laturi vizibile, faptele principale ale vieții decedatului, cinci pătrate ca cinci pagini, rezumatul cărții întregi care a fost imposibil de scris. Aproape de orizont, acolo, acolo și dincolo, domnul José vede câteva lumini care se deplasează încet, ca niște fulgere galbene aprinzându-se și stingându-se la intervale regulate, sunt mașinile călăuzelor chemând oamenii care le calcă pe urme, Ține-te după mine, Ține-te după mine, Ține-te după mine, una dintre ele se oprește brusc, lumina dispare, înseamnă că a ajuns la destinație. Domnul José se uită cât de sus a urcat soarele pe cer, apoi își coboară privirea spre ceas, s-a făcut târziu, va trebui să meargă cu pas iute dacă vrea să ajungă la femeia din fișă înainte de apus. Consultă harta, își

plimbă pe ea degetul arătător pentru a reconstitui cu aproximație drumul pe care-l parcursese de la edificiul administrației până la locul unde se află acum, îl compară cu cât mai avea de mers, și aproape că-și pierdu curajul. În linie dreaptă, la scară, ar fi cam cinci kilometri, însă linia dreaptă continuă, în Cimitirul General, cum s-a mai spus, nu e ceva care să dureze prea mult, acestor cinci kilometri în zbor de pasăre le-ar trebui adăugați încă doi, ori chiar trei, călătorind pe suprafață. Domnul José își făcu socoteala timpului și a vigorii pe care încă o mai simțea în picioare, auzi glasul prudenței sfătuindu-l să lase pe altădată, când va avea mai mult răgaz, vizita la mormântul femeii necunoscute, de vreme ce, știind acum unde se află, orice taxi sau autobuz l-ar putea duce până în apropiere, înconjurând pe dinafară cimitirul, așa cum fac familiile când trebuie să meargă să-și plângă ființele iubite și să pună flori proaspete în vase sau să le schimbe apa, mai ales vara. Domnul José ezita așadar, indecis, când îi veni în minte aventura de la liceu, noaptea tenebroasă, povârnișul alunecos m care se preschimbase acoperișul clădirii, iar apoi căutarea anxioasă în interiorul edificiului, ud din cap până în picioare, cu genunchii zdreliți durându-l când se frecau de stofa pantalonilor, și cum, cu tenacitate și inteligență, reușise să-și învingă propriile temeri și să depășească miile de dificultăți care i s-au pus împotriva, până când a descoperit și în sfârșit a pătruns în podul misterios, înfruntând o beznă încă și mai înspăimântătoare decât cea din arhiva morților. Cine a fost în stare să facă așa ceva nu are acum dreptul să-și piardă curajul în fața efortului cerut de un drum, oricât ar fi el de lung, cu atât mai mult cu cât luminează generos strălucitorul soare, care, așa cum știm, este prietenul eroilor. Dacă umbrele amurgului îl vor prinde din urmă înainte de a fi reușit să ajungă la mormântul femeii necunoscute, dacă noaptea se va lăsa tăindu-i calea, înconjurându-l cu invizibilele ei spaime și împiedicându-l să meargă mai departe, va putea să aștepte apariția noii zile culcat pe una din lespezile tapițate cu mușchi, cu un înger trist de piatră veghindu-i somnul. Ori la adăpostul unui arc butant ca cel de colo, își zise domnul José, însă își aduse aminte că mai departe nu va putea găsi așa ceva. Grație generațiilor ce vor urma și dezvoltării corespunzătoare a construcțiilor civile, nu va mai trece mult până când se vor inventa modalități mai puțin costisitoare de a ține un perete în picioare, la drept vorbind, într-un Cimitir General, rezultatele progresului sar cel mai mult în ochii cercetătorilor sau simplilor curioși, se afirmă chiar că cimitirul este un soi de bibliotecă unde locul cărților e ocupat de oameni, în fond, e tot aia, tot atât poți învăța de la ei ca și de la ele. Domnul José privește înapoi, din locul unde se află nu poate desluși, pe deasupra corpurilor înalte ale monumentelor funerare, decât coama îndepărtată a edificiului administrativ, N-aș fi crezut c-am ajuns așa departe, murmură, și, după ce făcu această observație, ca și cum pentru a lua o hotărâre n-ar fi așteptat decât să-și audă propriul glas, porni din nou la drum.

Ajunse în sfârșit în sectorul sinucigașilor, când cerul își cernea cenușa încă albă a amurgului, și crezu că se înșelase asupra direcției sau că harta era greșită. Avea în față o întindere campestră, plină de arbori, aproape o pădure, unde mormintele, dacă nu s-ar fi zărit pietrele tumulare, ar fi părut tufe de vegetație naturală. De aici nu se putea zări pâraul, dar i se auzea murmurul ușor printre pietre, iar în văzduhul ca de cristal verde plutea o răcoare care nu era doar aceea a primului ceas al serii. Fiind atât de proaspăt, de atât de puține zile, mormântul femeii necunoscute trebuia, fără îndoială, să se afle pe undeva pe la margine, însă în ce direcție. Domnul José se gândi că, pentru a nu se pierde, cel mai bine era să ajungă la micul curs de apă și să-și continue apoi drumul de-a lungul malului până va da peste ultimele morminte. Umbra copacilor îl învălui deodată, ca și cum s-ar fi lăsat brusc noaptea. Ar trebui să-mi fie teamă, murmură domnul José, în mijlocul acestei tăceri, între aceste morminte, cu acești copaci care mă înconjoară, și totuși mă simt liniștit ca și cum m-aș afla acasă, numai că mă dor picioarele de atâta mers, iată pâraul,

dacă mi-ar fi teamă aş putea pleca imediat, ajunge să-l traversez, n-ar trebui decât să mă descalţ şi să-mi suflec pantalonii, să-mi atârn pantofii de gât şi să fac câţiva paşi, apa nici nu-mi trece de genunchi, curând aş fi printre cei vii, printre luminile care tocmai s-au aprins. Jumătate de oră mai târziu, domnul José ajunsese la capătul câmpiei, când luna, aproape plină, aproape rotundă, se desprinsese de orizont. Acolo, mormintele n-aveau încă pietre gravate, acoperite de nume sau de podoabe sculpturale, puteau fi identificate numai după numerele albe, vopsite pe plăci negre, înfipite la căpătâi, ca nişte fluturi plutind. Lumina lunii se întinse treptat peste câmpie, se insinuă lent printre arbori ca o fantomă familiară şi binevoitoare. Într-un luminiş, domnul José găsi ce căuta. Nu scosese din buzunar hârtia pe care i-o dăduse registratorul cimitirului, nu făcuse nici un efort să fixeze numărul în memorie, dar îl ştiu când avu nevoie de el, iată-l acum în faţa lui, luminat din plin, ca şi cum ar fi fost desenat cu vopsea fosforescentă. Aici este, rosti. Domnul José tremură toată noaptea de frig. După ce rostise acele cuvinte redundante şi inutile, Aici este, îşi dădu seama că nu ştia ce să facă mai departe. Într-adevăr, după multe pătimiri şi strădanii, izbutise, în sfârşit, s-o găsească pe femeia necunoscută, sau, mai bine zis, locul unde zăcea, la şapte palme numărate sub un pământ care, deasupra, îl susţinea şi pe el, şi se gândea că cel mai firesc ar fi să simtă teamă, să fie îngrozit de locul unde se află, de ceasul târziu, de freamăţul arborilor, de lumina misterioasă a lunii, şi, mai ales, de straniul cimitir care-l înconjură, o adunare de sinucigaşi, o întrunire de tăceri care, din clipă în clipă, ar putea izbucni în ţipete, Am venit înainte să ni se termine vremea, ne-a adus propria noastră voinţă, dar sentimentul pe care-l desluşea în sine aducea mai mult a nehotărâre, părea o întrebare, ca şi cum, crezând că a ajuns la capăt, căutarea de fapt nu se terminase, ca şi cum venirea lui aici n-ar fi însemnat decât o trecere, fără mai multă însemnătate decât casa doamnei în vârstă din apartamentul din dreapta de la parter, sau liceul, sau farmacia unde intrase să pună întrebări, sau locul unde, în Arhiva Generală, se păstrau hârtiile morţilor. Impresia era atât de puternică încât îl făcu să murmure, de parcă ar fi vrut să se convingă singur, E moartă, nu mai e nimic de făcut, împotriva morţii nu se poate face nimic. Vreme de multe ceasuri, umblase prin Cimitirul General, traversase ere, epoci şi dinastii, regate, imperii şi republici, războaie şi epidemii, un număr nesfârşit de morţi stinghere, începând cu prima durere a omenirii şi terminând cu această femeie care s-a sinucis acum câteva zile, domnul José are va să zică obligaţia de a şti că, împotriva morţii, nu se poate face nimic. Pe un drum pardosit cu atâţia morţi, nici unul nu s-a ridicat auzindu-l că trece, nici unul nu l-a rugat să-l ajute să lipească praful risipit al cărnii pe oasele dezghiocate din încheieturi, nici unul nu i-a cerut, Vino şi redă ochilor mei suflul vieţii, ei ştiu prea bine că împotriva morţii nu se poate face nimic, o ştiu ei, o ştim cu toţii, dar, dacă e aşa, de unde vine angoasa ce-l gătuie pe domnul José, de unde neliniştea spiritului, ca şi cum, ca un laş, şi-ar fi lăsat treaba făcută numai pe jumătate, iar acum nu mai ştie cum s-o reia cu demnitate.

Dincolo de pârau, nu foarte departe, se zăresc câteva case cu ferestre luminate, licărul palid al lămpilor publice din suburbii, câte o scăpărare fugară de automobil pe şosea. În faţă, la o distanţă de numai vreo treizeci de paşi, aşa cum era previzibil, un podeţ leagă cele două maluri ale pâraului, deci domnul José nu va fi nevoit să-şi scoată pantofii şi să-şi suflece pantalonii când va dori să-l traverseze. În împrejurări normale, ar fi făcut-o de mult, mai ales că nu-l cunoaştem ca pe un ins înzestrat cu un curaj ieşit din comun, aşa cum s-ar cădea pentru ca, impasibil, să-şi petreacă noaptea într-un cimitir, cu un mort sub picioare şi o lună care trimite umbrele în hoinăreală. Împrejurările sunt, totuşi, cele care sunt, şi nu altele, acum nu mai e vorba de curaj sau de laşitate, e vorba de moarte şi de viaţă, de aceea domnul José, ştiind că de multe ori va tremura de frică în această noapte, ştiind că-l vor teroriza gemetele vântului, şi că, în zori, răceala coborâtă din cer se va adăuga răcelii ce urcă din pământ,

domnul José se va așeza totuși sub un copac, căutând adăpost în cavitatea providențială a trunchiului. Își ridică gulerul de la haină, se ghemuiește cât poate mai bine pentru a păstra căldura în trup, își încrucișează brațele peste piept, băgându-și mâinile sub subsuori, e pregătit să aștepte ziua. Își aude stomacul cerându-i de mâncare, dar nu-i pasă, încă n-a murit nimeni pentru că a prelungit intervalul dintre două mese, cu excepția cazurilor când a doua a fost servită atât de târziu încât n-a mai avut cui servi.

Domnul José vrea să știe dacă, într-adevăr, totul s-a terminat, dacă, dimpotrivă, uitase să facă ceva, sau, și mai important, dacă exista ceva la care nu se gândise niciodată și care s-ar fi putut dovedi, până la urmă, esența straniei aventuri în care îl aruncase hazardul. O căutase pretutindeni pe femeia necunoscută și o găsisese aici, sub dâmbul de pământ pe care buruienile îl vor acoperi curând, dacă înainte nu va veni pietrarul să-l netezească pentru a pune placa de marmură cu obișnuita înscrisoare a datelor, prima și ultima, și a numelui, putându-se, de asemenea, întâmpla ca familia să fie din cele care preferă pentru defuncții ei un simplu cadru dreptunghiular unde, mai târziu, se va semăna un gazon decorativ, soluție care oferă dublul avantaj de a fi mai puțin scumpă și de a servi drept casă insectelor de la suprafață. Femeia este deci aici, pentru ea s-au închis toate drumurile lumii, a umblat cât a avut de umblat, s-a oprit atunci când a vrut, punct final, totuși domnul José nu reușește să se elibereze de o idee fixă, că nimeni, cu excepția lui, nu poate muta ultima piesă rămasă pe tablă, piatra definitivă, aceea care, dacă va fi deplasată în direcția corectă, va reuși să-i dea jocului sensul real, cu riscul, dacă n-o va face, să-l lase indecis pentru eternitate. Nu știe cum va arăta această magică mișcare, dacă s-a hotărât să rămână aici peste noapte n-a făcut-o sperând că liniștea i-o va șopti la ureche sau că lumina lunii i-o va desena, amabilă, printre umbrele copacilor, a făcut-o doar pentru că se simte ca unul care, după ce-a urcat pe un munte ca s-ajungă la peisajele de dincolo, se împotrivește să se întoarcă în vale până nu simte că, în ochii săi uimiți, nu mai încap și alte vastități.

Copacul lângă care s-a adăpostit domnul José este un măslin bătrân, cu fructe pe care locuitorii suburbiei continuă să vină să le culeagă, deși livada a devenit cimitir. Din pricina bătrâneții, trunchiul s-a despicat complet într-o parte, de sus până jos, ca un leagăn care a fost pus în picioare ca să ocupe mai puțin spațiu, iar aici, domnul José ațipește în sfârșit, trezindu-se de câteva ori, tresărind înspăimântat de câte o rafală de vânt care-l șfichiue peste față, sau când tăcerea și imobilitatea aerului au devenit atât de grele încât spiritul său somnolent a început să viseze țipetele unei lumi prăbușindu-se în neant. La un moment dat, zicându-și că cui pe cui se scoate, domnul José își cheamă fantezia în ajutor pentru a recrea în minte toate ororile clasice proprii locului unde se află, procesiunile de suflete damnate, înfășurate în lințolii albe, dansurile macabre ale scheletelor cu oasele trosnind în ritm, figura amenințătoare a morții ciocnind pământul cu coasa însângerată pentru ca morții să se resemneze să rămână morți, dar, cum nimic din toate astea nu se întâmplă în realitate, e doar un joc al imaginației, domnul José, încetul cu încetul, alunecă într-o enormă pace interioară, tulburată din când în când de zburătăciri iresponsabile de flăcărui fantomatice, în stare să aducă pe oricine pe pragul unei crize de nervi, oricâtă tărie ar avea sau oricât de bine ar cunoaște noțiunile elementare ale chimiei organice. Iată că timoratul nostru domn José demonstrează aici un curaj pe care numeroasele adversități și tribulații, prin care l-am văzut trecând până acum, nu ne îngăduiau să-l așteptăm din partea lui, ceea ce ne demonstrează, o dată mai mult, că spiritul își dă măsura adevăratei grandori în situațiile cele mai dificile. Spre dimineață, cu spaimile aproape uitate, reconfortat de căldura blândă a arborelui care-l îmbrățișa, domnul José adormi cu o admirabilă liniște, în timp ce, în jur, lumea se elibera încet de umbrele răuvoitoare ale nopții și de razele ambigue ale lunii, care-și lua rămas-bun.

Când domnul José deschise ochii, se luminase complet de ziua. Înghețase, prietenoasa îmbrățișare vegetală trebuie să fi fost numai un alt vis înșelător, dar poate că arborele, considerându-și îndeplinită datoria de ospitalitate la care toți măslinii sunt obligați prin fire, i-a dat drumul din brațe înainte de vreme, lăsându-l pradă, fără apărare, răcelii, negurii subțiri care plutea foarte jos, aproape atingând pământul cimitirului. Domnul José se ridică cu greutate, simțindu-și trosnind toate încheieturile, și înaintă, clătinându-se, spre soare, scuturându-și cu putere brațele pentru a se încălzi. Lângă mormântul femeii necunoscute, morfolind iarba umedă, stătea o oaie albă. În jur, ici și colo, pășteau alte oi. Și un bărbat în vârstă, cu un toiag în mână, se apropie de domnul José. Era însoțit de un câine obișnuit, nici mic, nici mare, care nu dădea semne de ostilitate, având însă aerul că nu așteaptă decât o poruncă de la stăpân ca să se manifeste. Bărbatul se opri de cealaltă parte a mormântului cu atitudinea interogativă a celui care, fără să ceară o explicație, crede că i se datorează, iar domnul José spuse, Bună ziua, la care celălalt răspunse, Bună ziua, Frumoasă dimineață, Nu e rea, Am adormit, spuse, după aceea, domnul José, Ah, ați adormit, repetă omul pe un ton de îndoială, Am venit să văd mormântul unui prieten, m-am așezat să mă odihnesc sub măslin și m-a prins somnul, Ați rămas aici peste noapte, Da, E prima oară că întâlnesc pe cineva la ora asta, când aduc oile la păscut, În restul zilei, nu, întrebă domnul José, N-ar fi cuviincios, ar fi o lipsă de respect, cu oile băgându-se în mijlocul funeraliilor ori scăpându-se pe jos, când oamenii, care vin să-și amintească ființele iubite, umblă pe aici rugându-se și plângând, în plus, călăuzele nu vor să fie deranjate când își sapă gropile, așa că mă văd obligat să le aduc din când în când câte un calup de brânză ca să nu se plângă curatorului, Fiind Cimitirul General, pe toate părțile, un câmp deschis, orice persoană poate intra aici, și cine spune persoane, spune animale, mă miră că n-am văzut nici un câine sau pisică de la clădirea administrației și până aici, De pisici și câini vagabonzi nu ducem lipsă, Dar eu n-am văzut, Ați făcut pe jos atâția kilometri, Da, Ați fi putut veni cu autobuzul, sau cu taxiul, sau cu automobilul, dacă aveți, Nu știam care e mormântul, de aceea a trebuit să mă duc mai întâi să mă informez la administrație, iar apoi, cum era o zi frumoasă, m-am hotărât să vin pe jos, E ciudat că nu v-au pus să ocoliți pe dinafară, așa cum fac întotdeauna, Le-am cerut să mă lase să intru, și ei mi-au dat permisiunea, Sunteți arheolog, Nu, Istoric, Nici, Critic de artă, Nici gând, Cercetător heraldic, Vă rog, Atunci nu înțeleg de ce-ați vrut să bateți atâta drum, nici cum de-ați reușit să dormiți printre morminte, și eu sunt obișnuit cu peisajul, dar n-aș rămâne un minut după ce-a apus soarele, A fost simplu, m-am așezat și am adormit, Sunteți un om curajos, Nici curajos nu sunt, Ați descoperit persoana pe care o căutați, E cea de aici, chiar de lângă dumneavoastră, E bărbat sau femeie, E femeie, Nu i-au pus încă numele, Presupun că familia se ocupă acum de placa de marmură, Am observat că familiile sinucigașilor, mai mult decât celelalte, neglijează această obligație elementară, poate că au remușcări, probabil că se gândesc că sunt vinovate, E posibil, Dacă nu ne cunoaștem de nicăieri, de ce răspundeți la toate întrebările pe care vi le pun, ar fi mai firesc să-mi ziceți să nu mă bag unde nu-mi fierbe oala, Asta e felul meu de a fi, răspund întotdeauna când sunt întrebat, Sunteți subaltern, subordonat, dependent, servitor, curier, Sunt registrator în Arhiva Generală a Stării Civile, Atunci sunteți cel mai potrivit pentru a afla adevărul despre teritoriul sinucigașilor, dar înainte va trebui să-mi jurați solemn că niciodată nu veți dezvălui acest secret nimănui, Jur pe ce am mai sfânt în viață, Și ce este, pentru dumneavoastră, dacă tot a venit vorba, lucrul cel mai sfânt pe care-l aveți în viață, Nu știu, Totul, Sau nimic, Trebuie să recunoașteți că e un jurământ cam vag, Nu știu altul care să aibă o valoare mai mare, Omule, jură pe onoare, pe vremuri era jurământul cel mai sigur, Bine, atunci voi jura pe onoare, dar șeful Arhivei s-ar prăpădi de râs dacă și-ar auzi un registrator jurând pe onoare, Între un păstor de oi și un registrator e un

jurământ îndeajuns de serios, un jurământ care nu stârnește râsul, deci ne vom mulțumi cu el, Care este așadar adevărul despre teritoriul sinucigașilor, întrebă domnul José, Că aici nimic nu e ceea ce pare, E un cimitir, Cimitirul General, Este un labirint, Labirinturile se pot vedea din afară, Nu toate, acesta e din cele invizibile, Nu înțeleg, De exemplu, persoana care se află aici, spune păstorul, atingând cu vârful toiagului ridicătura de pământ, nu e cea care credeți. Deodată, pământul începu să se clatine sub picioarele domnului José, ultima piesă de pe tablă, ultima certitudine, femeia necunoscută în sfârșit găsită, tocmai dispăruse, Vreți să spuneți că numărul e greșit, întrebă tremurând, Un număr nu e decât un număr, un număr nu înșală niciodată, răspunse păstorul, dacă-l luăm pe ăsta de aici și-l mutăm în alt loc, chiar dacă ar fi la capătul lumii, ar fi același număr, Nu înțeleg, Veți înțelege imediat, Vă rog, sunt complet derutat, Nici unul din trupurile care sunt îngropate aici nu corespunde numelor care se pot citi pe plăcile de marmură, Nu cred, Dacă vă spun, Adică numerele, Sunt toate schimbate, De ce, Fiindcă cineva le mută înainte să fie aduse și așezate pietrele cu numele, Cine, Eu, Dar asta e o crimă, protestă indignat domnul José, Nici o lege n-o spune, Mă duc chiar acum să vă denunț administrației Cimitirului, Amintiți-vă c-ați jurat, Îmi retrag jurământul, în situația asta n-are nici o valoare, Întotdeauna se va putea pune o vorbă bună peste una rea, dar nici una, nici cealaltă nu pot fi retrase, cuvântul e cuvânt, jurământul e jurământ, Moartea e sacră, Ba viața e sacră, domnule registrator, cel puțin așa se spune, Dar trebuie să existe, în numele decenței, un minim respect față de cel mort, oamenii vin aici să-și amintească de rude și prieteni, să mediteze sau să se roage, să pună flori sau să plângă în fața unui nume iubit, și ce se întâmplă, din pricina răutății un păstor de oi, numele autentic al celui ce se află în mormânt e altul, rămășițele pământești care suntenerate nu-i aparțin, moartea, astfel, devine o farsă, Nu cred că există un respect mai mare ca acela de a plânge o ființă pe care n-am cunoscut-o, Dar moartea, Ce-i cu ea, Trebuie respectată, Aș vrea să-mi spuneți în ce constă, după părerea dumneavoastră, respectul față de moarte, Mai presus de orice, nu trebuie profanată, Moartea, ca atare, nu poate fi profanată, Știți bine că vorbesc de morți, nu de moartea în sine, Spuneți-mi dacă vedeți aici cea mai mică urmă de profanare, Faptul că le-ați schimbat numele înseamnă o profanare, și nu una neînsemnată, E de înțeles că un registrator al Arhivei Generale a Stării Civile poate avea asemenea idei despre nume. Păstorul se întrerupse, făcu un semn câinelui să meargă după o oaie care se îndepărtase de turmă, după care continuă, Încă nu v-am spus din ce motiv am început să schimb între ele plăcile pe care sunt scrise numerele mormintelor, Nu cred că mă interesează, Nu cred că nu vă interesează, Să auzim, Dacă e adevărat, așa cum am convingerea, că oamenii se sinucid pentru că nu vor să fie găsiți, cei de aici, datorită răutății unui păstor, cum ați numit-o, au scăpat definitiv de a mai fi deranjați, adevărul e că și dacă aș vrea, n-aș mai fi în stare să-mi aduc aminte de locurile certe, singurul lucru pe care-l știu e gândul care îmi vine în minte când trec prin fața uneia dintre aceste plăci de marmură cu numele complet și cu respectivele date de naștere și moarte, Ce gând, Că e posibil să nu vedem minciuna chiar când o avem sub ochi. Ceața se risipise de multă vreme, acum se vedea cât de mare e turma. Păstorul făcu cu toiagul o mișcare pe deasupra capului, era un ordin pentru câine s-adune animalele. Păstorul spuse, E timpul să-mi strâng oile, să n-apară călăuzele, am văzut luminile de la două mașini, însă nu vin înapoi, Eu mai stau, spuse domnul José, Chiar vreți să mă denunțați, întreba păstorul, Sunt un om de cuvânt, ce-am jurat e bun jurat, Mai ales că, fără îndoială, vă vor sfătui să vă țineți gura, De ce, Închipuiți-vă ce complicat ar fi să se apuce să-i dezgroape pe toți, să-i identifice, mulți nu mai sunt decât un pumn de țărână. Oile erau deja adunate, câte una, rămasă în urmă, sărea cu agilitate peste morminte ca să fugă de câine și să se alăture suratelor. Păstorul întrebă, Erați prieten sau rudă cu persoana pe care ați venit s-o vizitați, Nici măcar n-o

cunoșteam, Și totuși ați venit s-o căutați, Am căutat-o pentru că n-o cunosc, Vedeți câtă dreptate am avut când am spus că nu există un respect mai mare decât să plângi o ființă pe care n-ai cunoscut-o, La revedere, Poate ne vom mai întâlni cândva, Nu cred, Nu se știe niciodată, Cine sunteți, Sunt păstorul de oi, Nimic mai mult, Nimic mai mult. O lumină licări în depărtare, Vine înapoi, spuse domnul José, Așa se pare, spuse păstorul. Cu câinele în frunte, turma se îndreptă spre podeț. Înainte să dispară dincolo de copacii de pe celălalt mal, păstorul se întoarse și făcu un gest de rămas bun. Domnul José ridică și el brațul. Acum se vedea mai bine lumina intermitentă a mașinii călăuzelor. Din când în când dispărea, ascunsă de accidente de teren sau de construcțiile neregulate ale Cimitirului, turnurile, obeliscurile, piramidele, apoi reapărea mai intensă și mai apropiată, și înaintă repede, un semn evident că însoțitorii erau puțini la număr. Intenția domnului José, când îi spusese păstorului, Mai stau, fusese doar să mai rămână singur câteva minute înainte de a porni la drum. Nu-și dorea decât să chibzuiască puțin, să descopere măsura justă a dezamăgirii pe care o resimțea, s-o accepte, să-și regăsească liniștea sufletească, să spună o data pentru totdeauna, S-a terminat, însă brusc îi venise o nouă idee. Se apropie de un mormânt și luă atitudinea celui care medita profund la iremediabila precaritate a existenței, la zădărnicia tuturor viselor și a tuturor speranțelor, la fragilitatea absolută a gloriilor lumești și divine. Era atât de cufundat în cugetare, încât nu dădu nici un semn c-ar fi remarcat sosirea călăuzelor și a unei jumătăți de duzină de persoane, poate mai multe, care însoțeau funeraliile. Nu făcu nici o mișcare cât timp dură săpatul gropii, coborârea sicriului, reumplerea mormântului, clădirea obișnuitei moviște din pământul care prisosise. Nu făcu nici o mișcare când una dintre călăuze înfipse la căpătâi placa metalică neagră cu numărul mormântului scris cu alb. Nu făcu nici o mișcare atunci când automobilul călăuzelor și mașina funebră începu să se îndepărteze, nu făcu nici o mișcare în timpul celor două minute cât mai ramaseră însoțitorii lângă mormânt, rostind cuvinte inutile și ștergându-și câte o lacrimă, nu făcu nici o mișcare când cele două automobile cu care veniseră plecară și traversară podul. Nu făcu nici o mișcare până nu ramase din nou singur. Atunci se duse să ia numărul care corespundea femeii necunoscute și îl puse pe noul mormânt. Apoi, numărul acestuia ocupă locul celui alt. Schimbarea se făcuse, adevărul se preschimbase în minciună. Oricum, e foarte posibil ca mâine, păstorul, găsind aici un mormânt nou, să mute, fără să știe, numărul fals pe mormântul femeii necunoscute, ipoteză ironică în care minciuna, părând că se repetă, ar redeveni adevăr. Operele hazardului sunt infinite. Domnul José plecă spre casa. Pe drum, intră într-o patiserie. Luă o cafea cu lapte și o felie de pâine prăjită. Nu mai putea de foame.

Hotărât să recupereze somnul pierdut, domnul José se băgă în pat de cum ajunse acasă, dar, după nici două ore, era din nou treaz. Avusese un vis ciudat, enigmatic, se văzuse pe sine însuși în mijlocul cimitirului, înconjurat de o mulțime de oi, atât de numeroase încât de-abia lăsau să se întrezărească moviștele mormintelor, și fiecare purta pe cap un număr care se modifica tot timpul, dar, fiind toate identice, nu reușeau să-ți dai seama dacă oile își schimbau numărul sau numerele treceau de la una la alta. Se auzea un glas care striga, Sunt aici, sunt aici, nu putea veni de la oi, acestea au uitat de multă vreme să vorbească, nici de la morminte, căci despre ele nimeni nu-și amintește să fi vorbit vreodată, și, totuși, stăruitor, glasul nu se oprea din strigat, Sunt aici, sunt aici, domnul José se uita în direcția de unde se auzea țipătul, dar nu vedea decât boturile ridicate ale animalelor, apoi aceleași cuvinte răsunau în spate, sau la dreapta, sau la stânga lui, Sunt aici, sunt aici, el se întorcea rapid, însă nu izbutea să le localizeze. Domnul José se enervase, voia să se trezească și nu putea, visul continua, acum apărea păstorul cu câinele, iar domnul José își spuse, Nu e nimic să nu știe păstorul, el îmi va spune cui aparține aceasta voce, însă păstorul nu deschise gura, făcu numai un

gest cu toiagul pe deasupra capului, câinele alerga în jurul oilor, silindu-le să se îndrepte spre un pod pe care treceau în liniște automobile cu tăblițe pline cu becuțe care se aprindeau și se stingeau și care spuneau, Ține-te după mine, Ține-te după mine, Ține-te după mine, într-o clipă turma dispăru, dispăru câinele, dispăru păstorul, rămase numai pământul cimitirului acoperit de numere, aceleași care înainte stătuseră pe capetele oilor, dar fiind acum toate la un loc, cu marginile lipite una de alta, într-o spirală neîntreruptă al cărei centru era chiar domnul José, nu-ți puteai da seama unde începea un număr și se termina altul. Angoasat, scăldat în sudoare, domnul José se trezi spunând, Sunt aici. Își ținea pleoapele închise, era pe jumătate conștient, dar repetă de două ori cu forță, Sunt aici, sunt aici, apoi deschise ochii și văzu meschinul spațiu unde trăia de atâția ani, văzu tavanul jos, de stuc crăpat, dușumeaua cu plăcuțele ei strâmbe, masa și cele două scaune din mijlocul sufrageriei, dacă acest nume are vreun sens într-un asemenea loc, dulapul unde ținea datele și imaginile celebrităților, ungherul cu bucătăria, cămăruța care-i servea ca baie, atunci spuse, Trebuie să găsesc o modalitate să mă eliberez de această nebunie, se referea, evident, la femeia acum pentru totdeauna necunoscută, casa, biata de ea, n-avea nici o vină, era numai o casă tristă. De teamă că visul va reveni, domnul José nu mai vru să adoarmă. Stătea întins pe spate, uitându-se la tavan, așteptând întrebarea, De ce te uiți la mine, dar tavanul nu-l luă în seamă, se mulțumi să-l privească fără să-și schimbe expresia. Domnul José renunță să mai spere că de acolo va primi ajutor, va trebui să rezolve problema singur, și cea mai bună metodă era să se convingă că nu există nici o problemă, Otrava scuipată, boala uitată, a fost proverbul ireverențios care îi ieși pe gură, a făcut-o otrăvitoare pe femeia necunoscută, uitând pentru moment ca există otrăvuri atât de lente încât își produc efectul când deja le-am uitat originea. Imediat, amintindu-și, murmură, Atenție, moartea e de multe ori o otrăvă lentă, apoi se întrebă, când oare și din ce pricină a început ea să moară. În acel moment, tavanul, fără să pară că există vreo relație, directă sau indirectă, cu cele auzite, ieși din indiferență pentru a-i atrage atenția, Mai sunt cel puțin trei persoane cu care n-ai vorbit, Cine, întrebă domnul José, Părinții și fostul soț, Într-adevăr, n-ar fi o idee rea să merg să vorbesc cu părinții ei, m-am gândit la început la asta, dar m-am hotărât să las pentru altă dată, Ori o faci acum, ori niciodată, deocamdată te mai poți distra mergând încă o bucată de drum, înainte de a te lovi definitiv cu capul de zid, Dacă n-ai sta tot timpul atârnat ca un tavan ce te afli, ai ști că n-a fost un divertisment, Dar a fost o diversiune, Care e diferența, Caut-o în dicționare, de asta există ele, Am întrebat ca să mă aflu în treabă, oricine știe că o manevră de diversiune nu e o manevră de divertisment, Dar ce-mi spui de celălalt, Care celălalt, Soțul, el e probabil persoana care ți-ar putea spune cele mai multe lucruri despre femeia ta necunoscută, îmi imaginez că viața de cuplu, viața în comun, funcționează ca o lentilă care mărește, îmi imaginez că nici o rezervă și nici un secret nu pot rezista mult timp microscopului unei observații continue, Unii spun că, dimpotrivă, cu cât privești mai mult cu atât vezi mai puține, oricum ar fi, nu cred c-are rost să stau de vorbă cu el, Te temi ca s-ar apuca să-ți vorbească despre cauzele divorțului, nu vrei să auzi nimic care ar fi în defavoarea ei, În general, oamenii nu reușesc să fie drepecți, nici fața de ei înșiși, darmite fața de ceilalți, fără îndoială, mi-ar spune povestea încercând să tragă spuza pe turta lui, Inteligentă analiză, da, domnule, Nu sunt prost, Într-adevăr, prost nu ești, dar îți ia prea mult timp ca să pricepi mai ales lucrurile simple, De exemplu, Că n-aveai nici un motiv să pornești în căutarea acestei femei, doar dacă nu cumva, Dacă nu cumva, ce, Dacă nu cumva o iubești, Trebuie să fii tavan ca să-ți vină o idee atât de absurdă, Cred ca ți-am spus odată ca tavanele caselor sunt ochiul multiplu al lui Dumnezeu, Nu-mi aduc aminte, Dacă nu ți-am spus-o chiar cu aceste cuvinte, ți-o spun acum, Atunci spune-mi și cum aș putea eu iubi o femeie pe care n-o cunosc, pe care n-am văzut-o niciodată, Întrebarea

este, fără îndoială, pertinentă, dar numai tu nu poți răspunde, Ideea ta e fără cap și fără coadă, Nu contează că are sau nu cap și coadă, eu îți vorbesc de altă parte a trupului, de inimă, despre care voi spuneți că este motorul și sediul afectelor, Îți repet că nu pot fi îndrăgostit de o femeie pe care n-o cunosc, pe care n-am văzut-o niciodată, decât în câteva poze vechi, Voiai s-o vezi, voiai s-o cunoști, și asta, ca ești sau nu de acord, era dragoste, Fantezii de tavan, Fanteziile tale, de om, nu ale mele, Ești arogant, crezi că știi totul despre mine, Totul, nu, dar ceva tot trebuie să fi aflat după atâția ani de viață în comun, pun pariu că nu te-ai gândit niciodată că tu și cu mine trăim în comun, marea deosebire dintre noi e că tu îmi dai atenție numai când ai nevoie de sfaturi și îți ridici ochii în sus, pe când eu îmi petrec tot timpul uitându-mă la tine, Ochiul lui Dumnezeu, N-ai decât să-mi iei metaforele în serios, dacă vrei, dar nu le repeta de parcă ar fi ale tale. După acest reproș, tavanul se hotărî să tacă, înțelesese că gândurile domnului José se concentraseră toate asupra vizitei pe care urma s-o facă părinților femeii necunoscute, ultimul pas înainte de a se lovi de zid, expresie de asemenea metaforică însemnând, Ai ajuns la capăt.

Domnul José se dădu jos din pat, se spală, își pregăti ceva de mâncare și, recuperând astfel puțină vigoare fizică, apelă la vigoarea morală pentru a telefona, cu indispensabila răceală birocratică, părinților femeii necunoscute, în primul rând ca să vadă dacă erau acasă, apoi ca să întrebe dacă ar putea primi, chiar azi, un funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile, care trebuia să stea de vorbă cu ei despre un subiect legat de fiica decedată. Dacă ar fi fost vorba de un apel oarecare, domnul José ar fi ieșit ca să vorbească de la cabina publică, aflată de cealaltă parte a străzii, dar, în acest caz, exista pericolul ca, răspunzând, să sesizeze zgomotul monedei căzând înăuntrul aparatului, chiar și cel mai puțin suspicios dintre oameni ar cere să i se explice din ce motiv un funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile telefona dintr-o cabină, pe deasupra într-o zi de duminică, privitor la chestiuni de serviciu. În aparență, soluția dificultății nu se afla departe, domnul José putea să intre încă o dată pe furiș, folosindu-se de telefonul de pe masa șefului, dar riscul n-ar fi mai mic, căci în lista de legături telefonice, trimisă în fiecare luna de centrală și verificată, număr cu număr, de conservator, ar figura obligatoriu comunicarea clandestină, Ce apel e ăsta, făcut de aici într-o duminică, i-ar întreba conservatorul pe subșefi, și pe loc, fără să aștepte răspuns, ar ordona, Procedați la anchetă, acum. Rezolvarea misterului apelului secret ar fi lucrul cel mai simplu din lume, trebuia doar să sune la numărul suspect și să asculte informația, Da, domnule, în ziua respectivă ne-a telefonat un funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile, și nu numai ca a sunat, dar a venit până aici, voia să știe din ce motiv s-a sinucis fiica noastră, a pretins că îl interesează pentru statistică, Pentru statistică, Da, domnule, pentru statistică, cel puțin așa ne-a spus, Foarte bine, acum ascultați-mă cu toată atenția, Va rog, în vederea completei lămuriri a acestui caz e indispensabil ca dumneavoastră, doamnă, și soțul, să fiți de acord să colaborați cu conducerea noastră, Ce trebuie să facem, Să veniți mâine la Arhivă să-l identificați pe funcționarul care v-a vizitat, Vom fi acolo, Voi trimite o mașină să va ia. Imaginația domnului José nu se mărgini să creeze acest neliniștitor dialog, odată terminat, trecu la reprezentările mentale ale evenimentelor ce vor urma, părinții femeii necunoscute intrând în Arhivă și arătându-l, El e, sau stând încă în mașina care-i adusese, asistând la intrarea funcționarilor și deodată arătându-l, El a fost. Domnul José murmură, Sunt pierdut, n-am nici o scăpare, Ba da, ar avea o scăpare, una comodă, și definitivă, dac-ar renunța la ideea de a-i vizita acasă pe părinții femeii necunoscute, sau dacă s-ar duce fără să-i anunțe dinainte, bătându-le pur și simplu la ușa și zicând, Bună seara, sunt un funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile, mă scuzați că va deranjez într-o zi de duminică, dar lucrările Arhivei s-au acumulat în asemenea măsură, cu atâția oameni născându-se și murind, încât a trebuit să recurgem la un regim de lucru permanent de ore

suplimentare. Acesta ar fi, fără îndoială, procedeul cel mai inteligent, cel care i-ar putea da domnului José maximum de garanții posibile în ce privește siguranța sa viitoare, dar părea ca ultimele ore trăite, enormul cimitir cu brațele lui întinse de caracatiță, noaptea cu luna opacă și umbre mișcătoare, dansul convulsiv al nălucilor, păstorul cel bătrân și oile, câinele, tăcut de parcă i-ar fi fost extirpate corzile vocale, mormintele cu numerele schimbate, toate astea păreau să-i fi încurcat gândurile, de obicei suficient de lucide și de clare pentru a-și guverna viața, altminteri nu s-ar înțelege de ce stăruitor se gândește să telefoneze, fiind și mai puțin de înțeles de ce, fața de sine însuși, încearcă să se justifice cu argumentul pueril ca un apel prealabil îi va înlesni drumul spre informații. Ba chiar se gândește că are o formula capabilă să risipească de la bun început orice umbră de neîncredere, cum ar fi să spună, așa cum deja spune, stând pe scaunul șefului, Va vorbesc de la postul de permanență al Arhivei Generale a Stării Civile, cuvântul permanență, își închipuie el, e șperaclul ce-i va deschide toate ușile, și, într-adevăr, s-ar părea că are dreptate, de la celalalt capăt al firului i se răspunde da, domnule, veniți când doriți, azi nu ieșim din casa. Un ultim rest de prudență îi șopti domnului José că probabil tocmai își făcuse ultimul nod la funia cu care va fi spânzurat, însă nebunia îl liniști, îi spuse că lista apelurilor va fi trimisă de centrală abia peste câteva săptămâni și că, cine știe, în perioada respectivă, conservatorul ar putea fi în concediu sau acasă, bolnav, sau pur și simplu s-ar putea hotărî să-i ordone unui subșef să verifice numerele, n-ar fi prima dată, lucru care ar însemna probabilitatea aproape sigură că delictul nu va fi descoperit, dacă ne gândim că nici unuia dintre subșefi nu-i place această însărcinare, Mda, funia se strânge, prostul se bucură, murmură domnul José în chip de concluzie, resemnat în fața hotărârilor destinului. Așeză cartea de telefon pe locul ei precis de pe masă, aliniind-o riguros cu unghiul drept al colțului, șterse receptorul cu batista pentru a îndepărta amprente digitale și se întoarse acasă. Mai întâi își dădu pantofii cu cremă, apoi își perie costumul, îmbracă o cămașă curată, își puse cravata cea mai bună, avea mâna pe clanță când își aminti de împuternicire. Dacă se va prezenta acasă la părinții femeii necunoscute și va spune simplu, Sunt cel care a telefonat din partea Arhivei, nu va avea, desigur, în ce privește forța de convingere și autoritatea, același efect ca în cazul când le va pune sub nas o hârtie timbrată, stampilată și semnată, acordându-i purtătorului drepturi și puteri depline în exercitarea funcțiilor sale, în scopul îndeplinirii riguroase a misiunii cu care a fost investit. Deschise dulapul, căută dosarul episcopului și scoase împuternicirea, totuși, aruncându-și ochii peste ea, înțelese că era inutilă. În primul rând, din pricina datei, anterioară sinuciderii, și, în al doilea rând, din pricina termenilor în care fusese redactată, de exemplu, ordinul și misiunea de a verifica și descoperi tot ce se referea la viața trecută, prezentă și viitoare a femeii necunoscute, Nici măcar nu știu unde e ea acum, se gândi domnul José, iar în ce privește viața viitoare, își aminti catrenul popular care zice, Ce e dincolo de moarte, n-am văzut, nu vom vedea, din câți am fost pe acolo, nimeni nu spune ceva. Se pregătea să pună la loc împuternicirea, dar, în ultima clipă, fu nevoit o dată mai mult să dea ascultare stării de spirit care îl silește să se concentreze obsesiv asupra unei idei și să insiste până o vede realizată. De vreme ce-și amintise de împuternicire, va trebui să aibă una la el. Se întoarse în Arhivă, se duse la dulapul cu imprimare, dar uitase că, după anchetă, acesta stătea tot timpul încuiat. Pentru prima dată în viața sa de ființa pașnică se simți cuprins de un val de furie, îi venea să dea un pumn în geam și să trimită la naiba urmările. Din fericire, își aminti la timp ca subșeful însărcinat să vegheze asupra consumului de formulare ținea cheia dulapului cu pricina într-un sertar al biroului și că sertarele subșefilor, așa cum cereau normele riguroase ale Arhivei Generale, nu puteau fi închise, Singurul, aici, care are dreptul să aibă secrete, sunt eu, spusese șeful, iar cuvântul lui era lege, care cel puțin de asta data nu se aplica inspectorilor și registratorilor din simplul motiv

că aceștia, așa cum am văzut, lucrează la mese simple, fără sertare. Domnul José își înveli mâna dreaptă în batistă ca să nu lase nici o urmă de deget care l-ar putea denunța, luă cheia și deschise dulapul cu imprimate. Scoase o foaie de hârtie cu timbrul Arhivei, închise dulapul, puse cheia la loc în sertarul subșefului. În acest moment se auzi scrâșnind broasca de la ușa exterioară a clădirii. Preț de o secundă, domnul José rămase paralizat, dar imediat, ca în vechile vise din copilărie, în care, ușor ca un fulg, zbura peste curți și peste acoperișuri, se retrase agil în vârful picioarelor, gâfâind, cu inima bătând să-i spargă pieptul. Trecu un lung minut până când, de cealaltă parte a ușii, se auzi cineva tușind, Șeful, se gândi domnul José, simțind că-i tremură picioarele, am scăpat ca prin urechile acului. Se auzi din nou tusea, mai puternică, parcă mai aproape, însă cu deosebirea că acum părea deliberată, voită, de parcă și-ar fi anunțat prezența. Domnul José se uită terorizat la broasca ușii șubrede care-l despărțea de Arhivă. N-avusese timp să răsucescă cheia în broască, numai ivărul mobil o ținea închisă, Dacă vine, dacă apasă pe clanță, dacă intră, țipa un glas în capul domnului José, te prinde în flagrant, cu această hârtie în mână, cu împuternicirea pe masă, glasul nu spunea altceva, îi era mila de registrator, nu pomenea de consecințe. Domnul José se dădu încet înapoi, luă împuternicirea de pe masă și o ascunse, împreună cu foaia scoasă din dulap, între așternuturile încă nefăcute. Apoi se așeză și rămase în așteptare. Dacă cineva l-ar întreba ce așteaptă, n-ar ști ce să răspundă. Trecu o oră și domnul José începu să se impacienteze. De dincolo de ușă nu se mai auzise nici un zgomot. Părinții femeii necunoscute probabil c-or fi început să se mire de întârzierea funcționarului Arhivei, pornind de la principiul că urgența este principala caracteristică a subiectelor ce cad în sarcina unui post de permanență, oricare i-ar fi natura, apa, gaz, electricitate sau sinucidere. Domnul José mai așteaptă un sfert de oră fără să se miște de pe scaun. La capătul acestui interval, înțelese că luase o decizie, adică nu se mulțumea doar să urmeze o idee fixă, cum i se întâmpla de obicei, ci era, într-adevăr, vorba de o decizie, deși n-ar fi știut să explice cum ajunsese la ea. Spuse aproape cu glas tare, Ce va trebui să se întâmple se va întâmpla, teama nu rezolvă nimic. Cu o seninătate care acum nu-i mai stârnea mirarea, merse să ia împuternicirea și foaia de hârtie, se așeză la masă, își puse călimara în față și, copiind, abreviind și adaptând, redactă noul document, Aduc la cunoștință, în calitatea mea de Conservator al acestei Arhive Generale a Stării Civile, tuturor celor care, civili sau militari, particulari sau persoane publice, văd, citesc și examinează această împuternicire că individul Cutare a primit de la mine ordinul și însărcinarea de a verifica și de a descoperi tot ceea ce se referă la circumstanțele sinuciderii doamnei Cutare, mai ales la cauzele acesteia, atât cele apropiate cât și cele îndepărtate, de aici înainte, textul ramase mai mult sau mai puțin identic, până la categoricul imperativ final, Să se execute. Din nefericire, hârtia nu putea să poarte timbrul sec, devenit inaccesibil prin intrarea șefului în Arhivă, dar ceea ce conta era greutatea autorității exprimate prin fiecare cuvânt. Domnul José puse prima împuternicire între extrasele de ziar, o băgă în buzunarul interior al hainei pe cea pe care o terminase de scris și privi cu un aer sfidător spre ușa de comunicare. Tăcerea de dincolo continua. Atunci domnul José murmură, Puțin îmi pasa că ești acolo sau nu. Se apropie de ușă și o închise cu cheia, brusc, cu două rotiri rapide ale încheieturii, țac, țac.

Un taxi îl duse acasă la părinții femeii necunoscute. Sună, apărură o femeie care avea puțin peste șaiszeci de ani, mai tânără așadar decât doamna din apartamentul din dreapta de la parter, cu care soțul o înșelase în urma cu treizeci de ani. Sunt cel care a telefonat de la Arhiva Generală, spuse domnul José, Intrați, vă rog, vă așteptam, Mă scuzați ca n-am venit imediat, dar înainte a trebuit să mă ocup de altă chestiune foarte urgentă. N-are importanță, intrați, intrați, vă conduc. Casa avea un aer sumbru, ferestrele și ușile erau acoperite de draperii, mobilele erau greoaie, pe pereți se vedeau tablouri întunecate cu

peisaje care probabil nu existaseră niciodată. Stăpâna casei îl conduse pe domnul José în ceea ce părea un birou, unde aștepta un bărbat vizibil mai în vârstă decât ea, E domnul de la Arhivă, spuse femeia, Luați loc, va rog, îl invită bărbatul, indicându-i un scaun. Domnul José scoase împluternicirea din buzunar, ținând-o în mână în timp ce spunea, Îmi cer iertare că vă deranjez în timpul doliului dumneavoastră, dar așa impune serviciul, acest document vă va spune cu toată precizia în ce constă misiunea mea aici. Îi înmână hârtia bărbatului, care o citi apropiind-o mult de ochi, spunând într-un târziu, Trebuie să fie extrem de importantă misiunea dumneavoastră pentru a justifica un document redactat în asemenea termeni, Acesta e stilul Arhivei Generale, chiar în cazul unei misiuni simple precum cercetarea cauzelor unei sinucideri, Vi se pare simplu, Nu mi-o luați în nume de rău, ce-am vrut să spun e că indiferent de misiunea pe care o primim și pentru care se consideră că este necesară o împluternicire, stilul e același, o retorică a autorității, Se poate numi astfel. Femeia interveni, întrebând, Și ce vrea Arhiva să afle de la noi, Cauza imediată a sinuciderii, în primul rând, Și în al doilea, întrebă bărbatul, Antecedentele, circumstanțele, indiciile, tot ce ne poate ajuta să înțelegem mai bine cele întâmplare, Arhivei nu-i e destul că știe că fiica mea și-a luat viața, când am spus că trebuie să vorbesc cu dumneavoastră pentru statistică, am simplificat lucrurile, Acum puteți explica, A trecut vremea când ne mulțumeam cu numerele, astăzi vrem să cunoaștem, cât mai complet posibil, cadrul psihologic în care se desfășoară procesul suicidar, La ce bun, întrebă femeia, dacă asta nu-i dă înapoi viața fiicei mele, Ideea e să stabilim parametri de intervenție, Nu înțeleg, spuse bărbatul. Domnul José transpira, era mai complicat decât prevăzuse, Ce căldură, exclamă, Doriți un pahar cu apă, întrebă femeia, Dacă nu e prea mare deranjul, Sigur că nu, femeia se ridică și ieși, într-un minut se întorsese. În timp ce-și bea apa, domnul José hotărî să-și schimbe tactica. Puse paharul pe tava pe care o ținea femeia, și spuse, Imaginați-vă că fiica dumneavoastră încă nu s-a sinucis, imaginați-vă că investigația pe care o efectuează Arhiva Generală a Stării Civile ar fi permis deja definirea unor sfaturi și recomandări, capabile, eventual, dacă sunt aplicate la timp, să oprească ceea ce mai înainte am numit proces suicidar, Asta înțelegeți prin parametri de intervenție, întrebă bărbatul, Exact, spuse domnul José, și fără să lase loc pentru alt comentariu își plasă prima lovitură, Dacă n-am putut împiedica sinuciderea fiicei dumneavoastră, poate reușim, cu colaborarea dumneavoastră și a altor persoane aflate într-o situație identică, să evităm multe suferințe și multe lacrimi. Femeia plângea, murmurând, Scumpa mea fată, în timp ce bărbatul își ștergea ochii trecându-și peste ei, cu o violență reprimată, dosul palmei. Domnul José spera să nu fie obligat să recurgă la o ultimă soluție, care ar fi, se gândi el, lectura împluternicirii cu glas tare și sever, cuvânt cu cuvânt, ca niște uși care se închid una după alta, nemălăsând decât o singură ieșire celui ce ascultă, să-și îndeplinească de îndată datoria de a vorbi. Dacă această posibilitate ar fi dat greș, nu-i mai rămânea altă soluție decât să inventeze în grabă o scuză pentru a se retrage cât mai elegant cu putință. Și să se roage ca acestui încăpățânat tată al femeii necunoscute să nu-i vină ideea să telefoneze la Arhivă pentru a cere lămuriri asupra vizitei unui funcționar numit domnul José, nu-mi amintesc restul numelui. N-a fost totuși nevoie. Omul împluternicirea și i-o dădu înapoi. Apoi spuse, Suntem la dispoziția dumneavoastră. Domnul José răsuflă ușurat, avea, în sfârșit, calea deschisă pentru a intra în subiect, Fiica dumneavoastră v-a lăsat vreo scrisoare, Nici o scrisoare, nici o vorbă, Vreți să spuneți că s-a sinucis din senin, N-o fi fost chiar din senin, a avut cu siguranță motive, dar noi nu le cunoaștem, Fiica mea era nefericită, spuse femeia, Nimeni nu se sinucide dacă e fericit, o întrerupse soțul, nerăbdător, Dar de ce era nefericită, întrebă domnul José, Nu știu, de mică a fost tristă, o rugam să-mi spună ce are și ea îmi răspundea mereu cu aceleași cuvinte, N-am nimic, mamă, În acest caz, cauza sinuciderii n-a fost divorțul,

Dimpotrivă, dacă vreodată am văzut-o mulțumită pe fiica mea a fost atunci când s-a despărțit, Nu se înțelegea bine cu soțul, Nici bine, nici rău, a fost o căsnicie ca multe altele, Cine a cerut divorțul, Ea, A existat vreun motiv concret, Din câte știm noi, nu, a fost ca și cum ar fi ajuns amândoi la capătul unui drum, Cum e el, Normal, e o persoană destul de normală, cu un caracter bun, nu ne-a dat niciodată motive să ne plângem, o iubea, Cred că da, Dar ea îl iubea, Cred că da, Și totuși nu erau fericiți, N-au fost niciodată, Ce situație stranie, Viața e stranie, spuse bărbatul. Se lăsă o tăcere, femeia se ridică și ieși. Domnul José ezita, nu știa dacă era mai bine să aștepte să revină sau să continue conversația. Se temea că întreruperea schimbase direcția interogatoriului, tensiunea din atmosferă era aproape palpabilă. Domnul José se întrebă dacă vorbele bărbatului, Viața e stranie, nu vor fi fost un ecou al vechii sale relații cu doamna din apartamentul din dreapta de la parter, și dacă ieșirea bruscă a femeii n-a fost cumva răspunsul celei care, în clipa aceea, nu putea da un altul. Domnul José luă paharul, bău puțină apă ca să câștige timp, apoi puse o întrebare la nimereală, Fiica dumneavoastră lucra, Da, era profesoară de matematică, Unde, În același liceu unde a învățat înainte să meargă la universitate. Domnul José luă din nou paharul în mână, precipitat, aproape că-l răsturnă, mormăi ridicol, Mă scuzați, mă scuzați, și deodată îi pieri glasul, bărbatul îl privea, în timp ce își bea apa, cu o expresie de curiozitate disprețuitoare, i se părea că Arhiva Generală, judecând după mostră, stătea prost cu funcționarii, ce rost avea să te înființezi aici înarmat cu o împuternicire atât de sforăitoare, iar apoi să te porți ca un imbecil. Femeia intră în momentul când soțul întreba ironic, Doriți poate să vă dau numele liceului, poate vă va fi util pentru succesul misiunii dumneavoastră, Vă mulțumesc foarte mult. Omul se aplecă deasupra biroului, scrise pe o hârtie numele liceului și adresa, i-o întinse cu un gest sec domnului José, dar omul care-i stătea dinainte nu mai era același ca în urmă cu câteva clipe, domnul José își recăpătase seninătatea amintindu-și că știa un secret al acestei familii, un vechi secret pe care cei doi nici măcar nu și-ar putea imagina că-l cunoaște. Din acest gând se născu întrebarea pe care o puse după aceea, Știți dacă fiica dumneavoastră ținea un jurnal, Nu cred, cel puțin n-am găsit nimic de acest gen, spuse mama, Dar trebuie să fi existat hârtii scrise, însemnări, note, întotdeauna există, dacă m-ați autoriza să-mi arunc ochii peste ele aş putea găsi ceva interesant, N-am scos încă nimic din casă, spuse tatăl, și nu știu când o s-o facem, Casa fiicei dumneavoastră era închiriată, Nu, era proprietatea ei, Înțeleg. Se lăsă o tăcere, domnul José despături lent împuternicirea, o parcurse cu privirea ca și cum s-ar fi convins de puterile de care dispunea, apoi spuse, Dacă îmi permiteți să merg acolo, în prezența dumneavoastră, desigur, Nu, răspunsul fu sec, tăios, Dar împuternicirea mea, aminti domnul José, Împuternicirea dumneavoastră se va mulțumi deocamdată cu informațiile pe care le-ați primit, spuse bărbatul și adaugă, Putem, dacă doriți, să continuăm conversația mâine, la Arhivă, acum mă scuzați, am alte treburi de rezolvat, Nu e cazul să veniți la Arhivă, ceea ce mi-ați spus despre antecedentele sinuciderii mi se pare suficient, răspunse domnul José, dar mai am de pus trei întrebări, Vă rog, Cum s-a sinucis fiica dumneavoastră, A înghițit o cantitate excesivă de pastile de dormit, Era singură acasă, Da, Dar placa de mormânt ați pus-o, Ne ocupăm de asta, dar de ce întrebați, Așa, pur și simplu, din simplă curiozitate. Domnul José se ridică, Vă conduc, spuse femeia. Când au ajuns pe coridor, ea își puse un deget pe buze și îi făcu un semn să aștepte. Din sertarul unei măsuțe lipite de perete scoase fără zgomot o legătură mică de chei. Apoi, în timp ce deschidea ușa, le strecură în mâinile domnului José, Sunt cheile ei, șopti, într-una din zilele săptămânii viitoare trec pe la Arhivă să le iau înapoi. Și apropiindu-se mai mult, aproape într-un suspin, îi spuse adresa.

Domnul José dormi ca o piatră. După întoarcerea din riscanta dar reușită vizită la părinții femeii necunoscute, se gândi să transcrie în caiet extraordinarele evenimente ale acestui sfârșit de săptămână, însă îi era atât de somn încât nu reuși să treacă dincolo de conversația cu registratorul din Cimitirul General. Se duse la culcare fără să mănânce, adormi în mai puțin de două minute, și când deschise ochii, la prima rază de lumină a zorilor, descoperi că, fără să știe cum, nici când, se hotărâse să nu meargă la lucru. Era luni, cea mai proastă zi ca să lipsești de la slujbă, mai ales pentru un registrator. Oricare ar fi fost motivul invocat, și oricât de convingător ar fi putut suna în altă împrejurare, era pe dată suspectat ca nefiind altceva decât un fals pretext, menit să justifice prelungirea indolenței duminicale într-o zi dedicată muncii prin lege și obicei. După succesivele și tot mai gravele abateri comportamentale comise de când începuse s-o caute pe femeia necunoscută, domnul José era conștient că această absență s-ar putea transforma în picătura de apă ce va face să se reverse o dată pentru totdeauna paharul răbdării șefului. Această amenințătoare perspectivă n-a fost totuși suficientă pentru a-i slăbi hotărârea. Din două motive puternice, ceea ce are de făcut domnul José nu poate aștepta o după-amiază liberă. Primul este că, într-una din zilele săptămânii viitoare, mama femeii necunoscute va veni la Arhiva Generală pentru a-și recupera cheile, al doilea, că școala, așa cum prea bine o știe domnul José, cu o știință dobândită prin dură experiență, este închisă la sfârșit de săptămână.

Deși se hotărâse că nu va merge la lucru, domnul José se trezi foarte devreme. Voia să fie departe când se va deschide Arhiva, să nu cumva să-i vină subșefului sau direct ideea de a trimite pe cineva să-i bată la ușă, să-l întrebe dacă iar e bolnav. În timp ce se bărbiera, medită dacă e preferabil să meargă mai întâi la casa femeii necunoscute, sau la liceu, dar înclină în cele din urmă spre liceu, acest om aparține mulțimii celor care întotdeauna lasă ce e mai important pe mai târziu. Se întrebă de asemenea dacă trebuia să ia la el împuternicirea, sau dacă, dimpotrivă, ar fi periculos s-o arate, având în vedere că un director de liceu, prin obligațiile impuse de funcție, trebuie să fie o persoană instruită și informată, cu multe lecturi, să ne imaginăm că termenii în care e redactat documentul i se vor părea insolitiți, extravaganti, hiperbolici, să ne imaginăm c-ar cere să afle motivul pentru care-i lipsește timbrul sec, sfatul prudenței e să lase împuternicirea alături de cealaltă, printre inocentele hârtii ale episcopului, Legitimația care mă acreditează ca funcționar al Arhivei Generale va fi mai mult decât suficientă, conchise domnul José, în fond, nu voi face decât să confirm un dat concret, obiectiv, factual, că o femeie care s-a sinucis a fost profesoară de matematică la liceu. Era încă foarte devreme când plecă de acasă, magazinele erau închise, fără lumini, cu obloanele trase, mașinile rare, probabil că și cel mai matinal dintre funcționarii Arhivei abia acum se dă jos din pat. Ca să nu fie văzut în apropiere, domnul José se ascunse într-o grădină aflată la două străzi distanță pe bulevardul principal, pe unde o luase autobuzul care-l dusesse la imobilul doamnei din apartamentul din dreapta de la parter, în seara când îl văzuse pe șef intrând în Arhivă. Doar dacă ar fi știut dinainte că e acolo, cineva l-ar fi putut distinge în mijlocul arbuștilor, prin crengile joase ale copacilor. Din pricina umidității nocturne, domnul José nu se așeză pe bancă, își omorî timpul plimbându-se pe aleile grădinii, uitându-se la flori și întrebându-se ce nume or fi având, nu e de mirare că știe atât de puțin despre botanică cel care toată viața și-a trăit-o între patru pereți, respirând mirosul înțepător al hârtoagelor vechi, și mai pregnant atunci când trece prin aer parfumul de crizantemă și roză care a fost menționat pe prima pagină a acestei relatări. Când gongul bătău ora deschiderii Arhivei Generale pentru public, domnul José, acum la adăpost de posibile întâlniri neplăcute, porni spre liceu. Nu se grăbea, toată ziua era a lui, așa că se hotărî să meargă pe jos. Când ieși din grădină, ezită asupra direcției de urmat, se gândi că, dac-ar fi cumpărat

harta oraşului, cum avusese intenţia, n-ar fi acum nevoit să-l roage pe un agent de poliţie să-l orienteze, dar adevărul e că situaţia, omul legii dând sfaturi infractorului, îi dădu o anume plăcere subversivă. Cazul femeii necunoscute ajunsese la final, mai lipsea această incursiune la liceu, apoi inspectarea casei, dacă va avea timp va face şi o vizită rapidă doamnei din apartamentul din dreapta de la parter pentru a-i povesti ultimele întâmplări, iar apoi gata. Se întrebă cum îşi va trăi viaţa de acum înainte, dacă va reveni la colecţiile sale de oameni faimoşi, timp de câteva rapide secunde îşi întrezări propria imagine, aşezat seara la masă, decupând ştiri şi fotografii dintr-un vraf de ziare şi reviste, intuind o celebritate care înmugurea sau dimpotrivă se ofilea, din când în când, în trecut, avusese viziunea anticipată a destinului anumitor persoane care apoi au devenit importante, din când în când fusese primul care bănuise că laurii acestui bărbat sau ai acestei femei vor începe să se vestejească, chircindu-se, risipindu-se în praf, Totul ajunge la gunoi, spuse domnul José, fără să-şi dea seama, pe moment, dacă se gândea la gloriile pierdute sau la colecţia sa.

Cu soarele bătând din plin în faţadă, copacii din curte înverziţi, straturile înflorite, nimic din aspectul liceului nu aducea aminte de tenebrosul edificiu unde domnul José pătrunsese, într-o noapte de ploaie, prin escaladare şi efracţie. Acum intra însă pe uşa principală şi îi spunea unei funcţionare, Trebuie să vorbesc cu directorul, nu, nu sunt inspector, nu sunt nici furnizor de materiale şcolare, sunt funcţionar al Arhivei Generale a Stării Civile, e o problemă de serviciu. Funcţionara comunică prin telefonul intern, informă pe cineva de sosirea vizitatorului, apoi spuse, Vă rog să urcaţi, domnul director e în secretariat, la etajul doi, Vă mulţumesc foarte mult, spuse domnul José, şi începu să urce liniştit scara, că secretariatul era la etajul doi ştia el prea bine. Directorul vorbea cu o femeie care trebuia să fie secretara şefă, îi spunea, Chiar mâine am nevoie de grafic, iar ea răspunse, Puteţi conta pe mine, domnule director, domnul José se opri la intrare, aşteptând să-i fie remarcată prezenţa. Directorul îşi termină conversaţia, îl privi, doar atunci domnul José spuse, Buna ziua, domnule director, apoi, cu legitimaţia în mână, făcu trei paşi înainte, Aşa cum veţi constata, sunt funcţionar al Arhivei Generale a Stării Civile, am venit într-o chestiune de serviciu. Directorul refuză legitimaţia, apoi întrebă, Despre ce este vorba, E vorba de o profesoară, Şi ce probleme are Arhiva Generală cu profesorii acestui liceu, Ca profesori, nimic, dar e interesată de oamenii care sunt sau au fost, Explicaţi-mi, vă rog, Facem o cercetare asupra fenomenului sinuciderii, atât din punctul de vedere al aspectelor ei psihologice, cât şi al incidenţelor ei sociologice, iar mie mi-a revenit cazul unei doamne care a fost profesoară de matematică în acest liceu şi care s-a sinucis. Directorul îşi luă o expresie mâhnită, Biata femeie, e o poveste foarte tristă pe care nici unul dintre noi, până azi, n-a reuşit s-o înţeleagă, Primul act la care va trebui să procedez, spuse domnul José, folosind limbajul cel mai oficial pe care-l ştia, va fi confruntarea elementelor de identificare care figurează în arhivele noastre cu datele profesionale ale profesoarei, Presupun că vă referiţi la înregistrarea ei ca membră a personalului nostru, Da, domnule. Directorul se întoarse spre secretară, Căutaţi, vă rog, această fişă, Încă n-am scos-o din sertar, spuse femeia pe un ton de scuză, trecându-şi rapid degetele peste fişele dintr-un sertar, lat-o, spuse. Domnul José simţi o contracţie bruscă în coşul pieptului, simţi un început de ameţeaţă care, din fericire, a trecut, adevărul e că sistemul nervos al acestui om a ajuns într-o stare de plâns, trebuind însă să recunoaştem că are şi motive, e suficient să ne amintim că a avut la îndemână fişa ce i se arată în acest moment, n-ar fi trebuit decât să tragă sertarul, cel cu eticheta care spune Profesori, dar cum şi-ar fi putut imagina pe atunci că fetiţa pe care o căuta va ajunge să predea matematica tocmai în liceul unde învăţase. Ascunzându-şi tulburarea, dar nu şi tremurul mâinilor, domnul José se prefăcu ocupat să compare fişa liceului cu copia fişei din Arhivă, spunând, E aceeaşi

persoană. Directorul îl privea cu interes, Nu vă simțiți bine, întrebă, iar el răspunse simplu, E firesc, nu mai sunt tânăr, Bănuiesc că vreți să-mi puneți câteva întrebări, Așa e, Veniți cu mine, să mergem în biroul meu. Domnul José zâmbi în sinea sa în timp ce-l urma pe director, Eu n-am știut că fișa ei era aici, dar tu nu știi că eu am stat o noapte pe canapeaua ta. Intrară în birou, directorul îl anunță, N-am prea mult timp, dar sunt la dispoziția dumneavoastră, luați loc, și îi arătă canapeaua care-i servise ca pat vizitatorului, Aș dori să știu, spuse domnul José, dacă, în zilele care au precedat sinuciderea, ați observat vreo schimbare în starea ei obișnuită de spirit, Nici una, a fost întotdeauna o persoană discretă, foarte tăcută, Era o profesoară bună, Dintre cele mai bune pe care le-a avut liceul, Era prietenă cu vreun coleg, Prietenă, în ce sens, Prietenă, pur și simplu, Era amabilă, atentă cu toată lumea, dar nu cred că cineva de aici ar putea spune că au avut relații foarte strânse, Dar elevii, o respectau, Foarte mult, Era sănătoasă, Da, din câte îmi puteam da seama, E straniu, Ce e straniu, Am vorbit cu părinții ei, și tot ce-am auzit de la ei, plus ce aud acum, pare să indice o sinucidere fără explicație, Mă întreb, spuse directorul, dacă sinuciderea poate fi explicată, Vă referiți la aceasta, Mă refer la sinucidere în general, Uneori lasă scrisori, Desigur, dar nu știu dacă se poate numi explicație ceea ce spun în ele, viața e plină de lucruri inexplicabile, E adevărat, Ce explicație poate avea, de exemplu, ceea ce s-a întâmplat aici cu câteva zile înainte de sinucidere, Ce s-a întâmplat, S-a dat o spargere la liceu, Da, De unde știți, Scuzați-mă, voiam să fie un da interogativ, nu i-am dat suficientă intonație, oricum spargerile sunt de obicei ușor de explicat, Nu și atunci când spărgătorul se cațără pe o magazie, intră pe o fereastră după ce sparge geamul, umbla peste tot, doarme pe canapeaua mea, mănâncă ce găsește în frigider, ia doctorii din cabinetul medical, iar după aceea pleacă fără nimic, De ce spuneți c-a dormit pe canapeaua dumneavoastră, Pentru că am găsit pe jos pătura cu care obișnuiesc să-mi învelesc genunchii ca să nu înghețe, nici eu nu mai sunt tânăr, așa cum ați spus și dumneavoastră, Ați făcut plângere la poliție, La ce bun, dacă nu s-a furat nimic ce rost avea, poliția mi-ar fi spus că treaba ei e să investigheze delictе și nu să dezvăluie mistere, Fără îndoială, e ciudat, Am verificat peste tot, toate încăperile, seiful era neatins, toate erau la locul lor, Cu excepția păturii, Da, cu excepția păturii, spuneți-mi acum dacă pentru asta găsiți vreo explicație, Ar trebui întrebat spărgătorul, el trebuie să știe, rostind aceste cuvinte, domnul José se sculă în picioare, Domnule director, nu vreau să vă mai rănesc din timpul dumneavoastră, mulțumesc pentru atenția pe care ați consimțit s-o dați nefericitului subiect care m-a adus aici, Nu cred că v-am fost de mare ajutor, Probabil că ați avut dreptate când ați spus că nici o sinucidere nu poate fi explicată, Explicată rațional, să ne înțelegem, Totul s-a petrecut ca și cum ea n-ar fi făcut decât să deschidă o ușă și să iasă, Sau să intre, Da, sau să intre, în funcție de punctul de vedere, Iată o explicație excelentă, E o metaforă, Metafora a fost întotdeauna cea mai bună modalitate de a explica lucrurile, La revedere, domnule director, vă mulțumesc din suflet, La revedere, a fost o plăcere să stau de vorbă cu dumneavoastră, evident nu mă refer la tristul subiect al discuției noastre, ci la persoana dumneavoastră, Desigur, sunt moduri de a vorbi, Vă conduc până la scara. Când domnul José ajunsese deja pe scara dintre etaj și parter, directorul își aduse aminte că nu-l întrebasese cum se numește, N-are importanță, reconsideră el imediat, e o poveste încheiată.

Domnul José n-ar putea spune, în schimb, același lucru, el mai are de făcut un ultim pas, să caute în casa femeii necunoscute și să găsească o scrisoare, un jurnal, o simplă hârtie care ar conține izbucnirea, țipătul, acel nu-mai-pot pe care orice sinucigaș are stricta obligație de a-l lăsa în urmă înainte de a ieși pe ușă, pentru ca cei care vor rămâne dincoace de ea să-și poată potoli împunsăturile propriei conștiințe spunând, Bietul om, trebuie să fi avut motivele lui. Spiritul uman, totuși, de câte ori va fi nevoie s-o spunem, este locul

predilect al contradicțiilor, de altfel nici nu s-a observat în ultima vreme ca ele să prospere sau cel puțin să aibă condiții viabile de existență în afara lui, acesta trebuie să fie motivul pentru care domnul José rătăcește pe străzile orașului, dintr-o parte într-alta, în sus și în jos, pierdut parcă fără hartă sau ghid, când știe foarte bine ce are de făcut în această ultimă zi, căci mâine va fi un alt timp, ori el va fi altcineva într-un timp identic cu acesta, ca dovadă c-o știe și-a pus întrebarea, După toate astea, cine voi mai fi eu mâine, ce fel de registrator va avea Arhiva Generală a Stării Civile. De două ori a trecut prin fața casei femeii necunoscute, de două ori n-a îndrăznit să se oprească, îi era teamă, să nu-l întrebăm de ce, această contradicție e dintre cele mai cunoscute, domnul José vrea și nu vrea, dorește și se teme de ceea ce dorește, toată viața lui a fost astfel. Acum, pentru a câștiga timp, pentru a amâna ceea ce știe că e inevitabil, se gândește că mai întâi trebuie să prânzească, într-un restaurant ieftin, așa cum i-o impune punga sărăcăcioasă, dar care, mai ales, să fie departe de acele locuri, să nu deștepte cumva bănuielile vreunui vecin curios să afle intențiile bărbatului care a trecut deja de două ori prin fața casei. Deși înfățișarea sa nu se deosebește de cea pe care o au de obicei persoanele cumsecade, e știut că nu poți avea niciodată garanții ferme asupra a ceea ce vezi, aparențele înșală foarte tare, de aceea le numim aparențe, cu toate că, în cazul de față, ținând seama de povara vârstei și de fragila constituție fizică, nimănui nu-i va trece prin cap, de exemplu, că domnul José își petrece viața făcând escalade nocturne pe clădiri. Își prelungi cât putu mai mult prânzul frugal, se ridică de la masă târziu, după ora trei, și, fără grabă, de parcă avea picioare de plumb, se îndreaptă spre strada unde locuise femeia necunoscută. Înainte de a da ultimul colț, se opri, respiră adânc, Nu sunt un laș, își spuse pentru a-și da curaj, însă era, așa cum se întâmplă cu mulți inși curajoși, viteaz în anumite împrejurări, fricos în altele, dacă a stat o noapte în cimitir nu înseamnă că acum nu-i tremură picioarele. Își băgă mâna în buzunarul exterior al hainei, pipăi cheile, una, cea de la cutia de poștă, mică, îngustă, se excludea de la sine, celelalte două erau aproape identice, însă una era de la ușa de la stradă, alta de la ușa apartamentului, să dea Domnul să nimerească de la bun început, dacă imobilul are portar și e dintre aceia care scot nasul afară la cel mai mic zgomot, ce explicație ar da, va putea spune că a venit cu permisiunea părinților doamnei care s-a sinucis, a venit pentru inventarierea bunurilor, sunt funcționar al Arhivei Generale a Stării Civile, poftim legitimația, domnule, și, după cum vedeți, mi-au fost încredințate cheile casei. Domnul José nimeri cheia potrivită de la prima încercare, paznicul porții, dacă exista vreunul în clădire, nu se ivi să-l întrebe, Unde mergeți, domnule, e adevărat ce se spune, cel mai bun paznic al podgoriei e teama că vine garda, deci sfatul bun e să ne învingem teama mai întâi, vedem după aceea dacă apare și gardianul. Imobilul, deși vechi, are lift, atât de grele își simte picioarele domnul José încât altfel n-ar fi ajuns niciodată la etajul șase unde locuise profesoara de matematică. Ușa scârțâi deschizându-se, făcându-l să tresară pe vizitator, brusc îndoindu-se de eficacitatea justificării pe care se gândise să i-o prezinte portarului în cazul că l-ar fi interpellat. Se strecură rapid înăuntrul apartamentului, închise ușa după el cu cea mai mare grijă și se regăsi în mijlocul unei penumbre dense, căreia nu-i mai trebuia mult ca să devină întuneric. Pipai peretele de lângă tocul ușii, găsi un întrerupător, dar, prudent, nu apăsă pe el, putea fi periculos să aprindă luminile. Ochii domnului José se obișnuiau încet cu penumbra, am putea spune că tuturora ni se întâmplă același lucru în situații similare, dar ce nu se știe în general este că registratorii Arhivei Generale, din pricina vizitelor regulate pe care sunt nevoiți să le facă în arhiva morților, ajung să dobândească, după un timp, capacitatea de adaptare optică cu totul neobișnuite. Ar ajunge să capete ochi de pisică dacă, mai înainte, n-ar trebui să iasă la pensie.

Deși era mochetă pe jos, domnul José consideră c-ar fi mai bine să-și scoată pantofii, ca să evite orice șoc sau vibrație care i-ar putea denunța

prezența locatarilor de la etajul de dedesubt. Cu mii de precauții trase zăvoarele obloanelor interioare de la una dintre ferestrele care dădeau spre stradă, deschizându-le însă numai atât cât să intre puțină lumină. Se afla în dormitor. Văzu o comodă, un dulap de haine, o noptieră. Patul, îngust, pentru o singură persoană. Mobilele aveau linii simple și clare, opusul stilului sumbru și greoi al mobilierului din casa părinților. Domnul José dădu o raită și prin celelalte încăperi ale apartamentului, care era compus dintr-o sufragerie mobilată cu obișnuitele canapele și cu o bibliotecă ocupând complet un perete, o cameră mai mică servind drept birou, bucătăria minusculă, sala de baie redusă la strictul necesar. Aici a trăit o femeie care s-a sinucis din motive necunoscute, care a fost căsătorită și a divorțat, care s-ar fi putut duce să locuiască cu părinții după divorț, dar care a preferat să rămână singură, o femeie care, ca toate celelalte, a fost mai întâi fetiță iar apoi domnișoară, dar care, încă de pe atunci, într-un mod nedefinit, dar sigur, era deja femeia care urma să devină, o profesoară de matematică al cărei nume de ființă vie s-a aflat în Arhiva Generală a Stării Civile alături de numele tuturor ființelor vii din acest oraș, o femeie al cărei nume de moartă s-a întors în lumea vieții pentru că domnul José s-a dus să-l răscumpere lumii morții, numai numele, nu și pe ea, căci nu are puteri atât de mari un simplu registrator. Cu ușile dintre camere lăsate toate deschise, lumina zilei pătrunde de bine de rău în casă, dar domnul José va trebui să se grăbească, dacă vrea să-și termine căutarea. Deschise un sertar al biroului, își trecu repede ochii peste conținut, păreau exerciții școlare de matematică, calcule, ecuații, nimic ce i-ar fi putut explica motivele vieții și morții femeii care se așezase pe acest scaun, care aprinsese această veioză, care ținuse în mână și scrisese cu acest creion. Domnul José închise încet sertarul, vru să deschidă altul, dar nu-și duse mișcarea până la capăt, se opri gândindu-se timp de un lung minut, sau au fost doar câteva secunde ce i s-au părut ore, după aceea închise sertarul cu un gest hotărât, ieși din birou, se așază pe una din micile canapele din sufragerie, și rămase aici. Își privea vechile șosete cârpite, pantalonii fără dungă, puțin cam scurți, gleznele albe și subțiri, cu perii rari. Simțea cum i se cuibărea trupul în concavitatea suavă a tapițeriei și a arcuirilor canapelei, lăsată de alt trup, Niciodată nu se va mai așeza aici, murmură. Liniștea, care i se păruse absolută, era întreruptă acum de zgomotele străzii, mai ales, din când în când, de trecerea câte unei mașini, dar și în aer se simțea o răsuflare cadențată, o pulsație lentă, poate e respirația caselor când sunt lăsate singure, aceasta, probabil, încă n-a înțeles că are pe cineva înăuntru. Domnul José își spuse că mai sunt sertare de examinat, cele de la comodă, unde de obicei se păstrează rufăria cea mai intimă, cele de la noptieră, unde intimități de altă natură sunt în general adunate, dulapul, își spuse că dacă-l va deschide nu va putea rezista dorinței de a-și trece degetele peste rochiile atârinate, la fel cum ar mângâia clapele unui pian, își va apropia fața de una dintre ele pentru a-i aspira aroma, parfumul, simplul ei miros. Și mai sunt și sertarele biroului, pe care n-a ajuns să le cerceteze, și micile dulapuri din bibliotecă, undeva trebuie să fie ascuns ceea ce venise să caute, scrisoarea, jurnalul, cuvântul de adio, semnul ultimei lacrimi. La ce bun, se întrebă, să presupunem că există o astfel de hârtie, o găsesc, o citesc, dar rochiile ei vor fi la fel de goale, de acum înainte exercițiile de matematică nu vor mai avea soluție, nu vor mai fi descoperite necunoscutele ecuațiilor, cuvertura de pe pat nu va mai fi dată la o parte, cearșaful nu va mai fi tras peste piept, veioza nu va mai lumina pagina cărții, ce s-a sfârșit, s-a sfârșit. Domnul José se aplecă, își lăsă fruntea în palme, ca și cum ar fi vrut să-și continue gândul, dar nu era așa, i se sfârșiseră gândurile. Lumina dispăru subit, un nor trecea pe cer. Atunci sună telefonul. Nu-l remarcase înainte, dar iată-l, pe o masă mică, într-un colț, ca un obiect care se folosește rareori. Mecanismul casetofonului se puse în funcțiune, un glas feminin rosti numărul de telefon, apoi adăugă, Nu sunt acasă, lăsați mesajul după ce auziți semnalul. Cel care sunase închise, sunt oameni care

urăsc să discute cu o mașină, ori poate a fost vorba de o greșeală, de fapt, dacă nu recunoaștem glasul care a ieșit din robot n-are rost să continuăm. Acest lucru ar trebui explicat domnului José, care niciodată n-a văzut de aproape un asemenea aparat, dar probabil că nu va fi atent la explicații, atât de mult îl tulburaseră cele câteva cuvinte pe care le auzise, Nu sunt acasă, lăsați mesajul după ce auziți semnalul, da, nu e acasă, nu va mai fi niciodată acasă, i-a rămas numai vocea, gravă, răgușită, ușor distantă, ca și cum s-ar fi gândit la altceva în timp ce făcea înregistrarea. Domnul José rosti, Poate că sună din nou, și cu această speranță nu se mișcă o oră întreagă de pe canapea, penumbra din casă era tot mai densă, dar telefonul nu mai sună. Atunci domnul José se ridică, Trebuie să plec, murmură, însă înainte de plecare, mai făcu o dată turul casei, intră în dormitor, unde era mai multă lumină, se așază un moment pe marginea patului, își trecu de câteva ori palma peste marginea îndoită a cearșafului, apoi deschise dulapul, aici se aflau rochiile femeii care spusese definitivele cuvinte, Nu sunt acasă. Se aplecă până le atinse cu fața, mirosul emanat de ele era un miros de absență, amintind de parfumul mixt de roză și crizantemă care plutește uneori prin Arhiva Generală.

Portarul nu-și făcu apariția ca să-l întrebe de unde vine, imobilul e tăcut, pare nelocuit. Atâta tăcere făcu să se nască în capul domnului José o idee, cea mai îndrăzneată din viața sa, Ce-ar fi să rămân aici peste noapte, n-ar ști nimeni dac-aș dormi în patul ei. Să-i spunem domnului José că nimic nu e mai simplu, nu trebuie decât să mai urce o dată cu liftul, să intre în apartament, să-și scoată pantofii, poate cineva va greși din nou numărul, Dacă asta se va întâmpla, vei avea bucuria să auzi din nou glasul răgușit și grav al profesoarei de matematică, Nu sunt acasă, va spune ea, și dacă, în timpul nopții, culcat în patul ei, un vis plăcut îți va înfierbânta trupul bătrân, știi ce să faci, soluția e la îndemână, dar fii atent la cearșafuri. Sunt sarcasme și grosolării pe care domnul José nu le merită, îndrăzneța idee, mai mult romantică decât îndrăzneată, așa cum a venit, așa a și plecat, iar el nu mai e în clădire, e pe stradă, se pare că ce l-a ajutat să iasă a fost amintirea dureroasă a imaginii vechilor șosete cârpite și a gleznelor albe și subțiri, cu perii rari. Nimic pe lumea asta n-are sens, murmură domnul José, și porni spre strada unde locuia doamna din apartamentul din dreapta de la parter. Se înserează, Arhiva Generală s-a închis, registraturului nu-i rămân prea multe ore pentru a inventa o poveste care să-i justifice absența de la serviciu timp de o zi întreagă. Toți știu ca n-are rude care ar trebui ajutate de urgență, și, chiar dac-ar avea, n-are nici o scuză, trăind așa cum trăiește perete în perete cu Arhiva, nu trebuia decât să intre și să spună din ușă, La revedere, pe mâine, am o verișoară pe moarte. Domnul José își dă seama că nu-i pasă, n-au decât să-l dea afară, să-l expulzeze din funcția publică, poate că păstorului îi trebuie un ajutor pentru a schimba numerele de pe morminte, mai ales dacă intenționează să-și lărgască câmpul de activitate, nu are, în fond, nici un motiv să se limiteze la sinucigași, la urma urmelor toți morții sunt la fel, ce poți face cu unii poți face și cu toți ceilalți, să-i amesteci, să-i încurci, e totuna, lumea asta n-are sens.

Când sună la ușa doamnei din apartamentul din dreapta de la parter, domnul José se gândea numai la ceașca de ceai pe care o va bea. Sună o dată, de două ori, însă nimeni nu veni să deschidă. Perplex, îngrijorat, sună la ușa apartamentului din stânga de la parter. Apăru o femeie care-l întrebă sec, Ce doriți, Nimeni nu răspunde la celălalt apartament, Și ce dacă, Puteți să-mi spuneți dacă s-a întâmplat ceva, Ce să se întâmple, Vreun accident, vreo boală, de exemplu, E posibil, a venit ambulanța după ea, când a fost asta, Acum trei zile, Și n-aveți nici o veste, știți cumva unde se află, Nu, domnule, mă scuzați. Femeia trânti ușa, lăsându-l pe domnul José pe întuneric. Mâine trebuie să merg s-o caut prin spitale, își spuse. Se simțea epuizat, toată ziua bătuse străzile, toată ziua emoții, iar acum această lovitură. Ieși din clădire și rămase imobil pe trotuar, întrebându-se ce-ar mai putea să facă, să sune la toți locatarii, n-or fi

toți la fel de dezagreabili ca femeia din apartamentul din stânga de la parter, domnul José intră din nou în clădire, urcă scara până la etajul al doilea, sună la ușa mamei copilului, cea cu soțul gelos, la ora asta trebuie să se fi întors de la muncă, dar nu contează, domnul José va întreba doar dacă știe ceva despre vecina din apartamentul din dreapta de la parter. Lumina de pe scară e aprinsă. Ușa se deschide, femeia nu ține copilul în brațe și nu-l recunoaște pe domnul José, Ce doriți, Scuzați-mă că vă deranjez, am venit la doamna din apartamentul din dreapta de la parter, dar nu e acasă, iar locatara din celălalt apartament mi-a zis c-au luat-o acum trei zile cu salvarea, Da, e adevărat, Știți cumva unde este, la ce spital, sau e la vreo rudă. Înainte ca mama copilului să apuce să răspundă, un glas de bărbat întreabă dinăuntru, Ce se întâmplă, ea își întoarce capul, Cineva întreabă de doamna de la parter, apoi îl privi pe domnul José și spuse, Nu, nu știm nimic. Domnul José își coborî glasul și întreabă, Nu mă recunoașteți, ea ezită, A, da, îmi amintesc, spuse în șoaptă, și, încet, închise ușa.

Pe stradă, domnul José opri un taxi, Duceți-mă la Starea Civilă, îi spuse distrat șoferului, Ar fi preferat să meargă pe jos, pentru a-și economisi puținii bani pe care-i mai avea și pentru a-și termina ziua așa cum o începuse, dar oboseala nu-l mai lăsa să facă un pas. Așa credea cel puțin. Când șoferul anunță, Am ajuns, domnul José văzu că nu se opriseră în fața casei sale, ci la poarta Arhivei. N-avea rost să-i explice omului că trebuia să dea ocol pieței și s-o ia pe strada laterală, în fond n-avea de mers decât vreo cincizeci de metri, nici atât. Plăti cu ultimele monede, coborî și, când păși pe caldarâm și își ridică privirea, văzu că ferestrele Arhivei erau luminate, Din nou, se gândi, uită pe dată îngrijorarea pentru soarta doamnei din apartamentul din dreapta de la parter și amintirea mamei copilului, problema era acum să găsească justificarea pentru a doua zi. Dădu colțul, iată casa, scundă, aproape o ruină, rezemată de înaltul perete al edificiului, care părea gata s-o strivească. În clipa aceea, domnul José își simți inima strivită ca de niște degete brutale. În casă era lumină. Era sigur c-o lăsase stinsă la plecare, dar, ținând seama de confuzia care de atâtea zile i se înstăpânise în minte, ar admite că a uitat-o poate aprinsă, dacă n-ar fi cealaltă lumină, din Arhivă, cinci ferestre strălucind intens. Băgă cheia în broască, știa pe cine va găsi înăuntru, dar se opri în prag ca și cum convențiile sociale i-ar fi impus să se arate surprins. Șeful stătea așezat la masă, în fața lui erau câteva hârtii aliniate cu grijă. Domnul José n-avea nevoie să se apropie pentru a ști despre ce era vorba, cele două false împruturări, fișele școlare ale femeii necunoscute, caietul de însemnări, coperta dosarului Arhivei cu documentele oficiale. Intrați, spuse șeful, sunteți la dumneavoastră acasă. Registratorul închise ușa, înaintă spre masă și se opri. Nu rosti nici o vorbă, simțea în creier un vârtej lichid în care i se dizolvau toate gândurile. Luați loc, am spus că sunteți la dumneavoastră acasă. Domnul José observă că deasupra fișelor școlare se afla o cheie identică cu a sa. Vă uitați la cheie, întreabă conservatorul, și continuă calm, Să nu credeți că e vorba de o copie frauduloasă, casele funcționarilor, când existau, aveau întotdeauna două chei de comunicare internă, una, desigur, destinată folosinței locatarului, cealaltă care rămânea în posesia Arhivei, totul se armonizează, așa cum vedeți, Cu excepția faptului că ați intrat aici fără permisiunea mea, reuși să îngăime domnul José, N-aveam nevoie de ea, stăpânul cheii e stăpânul casei, să spunem că amândoi suntem stăpânii acestei case, așa cum dumneavoastră păreți a vă fi considerat îndeajuns de stăpân pe Arhivă pentru a sustrage documente oficiale, Vă pot explica, Nu e nevoie, v-am urmărit în mod regulat activitățile, pe lângă asta caietul de însemnări mi-a fost de mare ajutor, profit de ocazie pentru a va felicita pentru buna redactare și proprietatea limbajului, Măine îmi voi prezenta demisia, Pe care n-o voi accepta. Domnul José îl privi surprins, N-o veți accepta, Nu, n-o voi accepta, De ce, dacă pot să întreb, Puteți, de vreme ce sunt gata să devin complice la activitățile dumneavoastră ilegale, Nu înțeleg.

Conservatorul luă în mână dosarul femeii necunoscute, apoi spuse, Veți înțelege curând, dar înainte povestiți-mi ce s-a întâmplat în cimitir, narațiunea se oprește la conversația pe care ați avut-o cu registratorul de acolo, E o poveste lungă, Pe scurt, ca să am o imagine completă, Am traversat pe jos Cimitirul General până la teritoriul sinucigașilor, am dormit sub un măslin, dimineața următoare, când m-am trezit, eram în mijlocul unei turme de oi, iar apoi am aflat că păstorul ei se amuză schimbând între ele numerele mormintelor înainte de a fi puse plăcile funerare, De ce, E greu de explicat, totul se învârtă în jurul chestiunii dacă putem afla unde sunt cu adevărat persoanele pe care le căutăm, el crede că nu vom ști niciodată, Ca persoana pe care ați numit-o femeia necunoscută, Da, domnule, Azi ce-ați făcut, M-am dus la liceul unde a fost profesoară, am văzut casa unde a trăit, Și ați găsit ceva, Nu, domnule, și am înțeles că nu vreau să găsesc. Conservatorul deschise dosarul, scoase fișa care venise lipită de actele ultimelor cinci persoane faimoase de care se ocupase domnul José, Știți ce-aș face dacă aș fi în locul dumneavoastră, întrebă, Nu, domnule, Știți care e singura concluzie logică a tot ce s-a întâmplat până în acest moment, Nu, domnule, Să faceți pentru această femeie o fișă nouă, identică cu cea veche, cu toate datele necesare, dar fără data decesului, Și după aceea, După aceea s-o puneți în fișierul celor vii, ca și cum n-ar fi murit, Ar fi o fraudă, Da, ar fi o fraudă, dar nimic din ce-am făcut și am spus, dumneavoastră și cu mine, n-ar avea nici un sens dacă n-am comite-o, Nu înțeleg. Conservatorul se rezemă de spătarul scaunului, își trecu încet mâinile peste față, apoi întrebă, Vă amintiți ce-am spus vineri, când v-ați prezentat neras la serviciu, Da, domnule, Totul, Totul, Vă amintiți deci că m-am referit la anumite fapte fără de care n-aș fi reușit niciodată să înțeleg absurditatea pe care o reprezintă separarea morților de cei vii, Da, domnule, E nevoie să vă spun la ce fapte m-am referit, Nu, domnule.

Conservatorul se ridică, Vă las cheia, n-am de gând s-o mai folosesc, și adăugă fără să-i dea timp domnului José să spună ceva, Mai e un ultim lucru de rezolvat, Care, domnule, Din dosarul femeii necunoscute lipsește certificatul de deces, N-am reușit să-l găsesc, trebuie să fi rămas în arhivă ori poate l-am scăpat pe drum, Câtă vreme nu-l veți găsi, această femeie va fi moartă, Va fi moartă chiar dacă-l găsesc, Dacă nu-l veți distruge, rosti conservatorul. Rostind aceste cuvinte, îi întoarse spatele, în curând se auzi zgomotul ușii Arhivei Generale închizându-se. Domnul José stătea încremenit în mijlocul casei. Nu trebuia să completeze o fișă nouă pentru că avea deja o copie la dosar. Trebuia, în schimb, să rupă sau să ardă originalul unde fusese înscrisă o dată a morții. Pe undeva înăuntru încă se mai afla certificatul de deces. Domnul José intră în Arhivă, se duse la biroul șefului, deschise sertarul unde îl așteptau lanterna și firul Ariadnei. Își legă de picior un capăt al firului și înaintă spre beznă.
